Tengeren innen Tengeren túl.

635.510

Elmeséli:

Kemenczky Kálmán.

„Könyves Kálmán" Részvény-Társaság
BUDAPEST.

650

S

Tinkának.
1900. XII/24.

1900.
XII. 24.

Patáky Tinka

Sárikának
Kolozsvárt

2 világháborúé
átmentve!

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Tengeren innen
Tengeren túl.

Mesék.

*

Elmeséli:

Kemenczky Kálmán.

*

BUDAPEST
„Könyves Kálmán"
magyar irodalmi és könyvkereskedési részvény-társaság.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

035.510
OSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYV-TÁR
1010

HUNGARIA KÖNYVNYOMDA BUDAPEST.

A varázsgyűrű.

Egyszer volt, hol nem volt, még az óperenciás tengeren is túl, volt egyszer egy fiatal gazdaember, a ki a gazdaságában sehogy se bírt előre menni. Pedig törte magát eléggé a szegény. De hol szárazság, hol fagy, hol meg holmi veszedelmes földi féreg mindig megrontotta a reménységét.

Most is ottkünn szántogatott a földecskéjén. Jó remény fejében újra hasogatta a kenyér-adó rögöt. Kemény munka volt. Le-leült az ekéjére s megpihent egy pillanatig, hogy a verejtéket letörölje az arczáról. Egyszerre csak előtte terem egy vén boszorkány és így szól hozzá:

— Mit töröd magadat, minek vesződöl, mikor úgy se mégy semmire? Okosabban cselekszel, ha útnak eredsz és mégy két álló nap, arra ni! . . . mégy mindaddig, míg egy nagy fenyűfához érsz, a melyik az erdőben magánosan áll és minden fát felűlhalad magasságban. Ha azt kivágod, szerencse fia vagy.

A gazdaember nem mondatta magának kétszer, fogta a fejszéjét s megindúlt a mondott irány felé. Két nap múlva ráakadt a fenyűfára. Hozzá is látott nyomban, hogy kivágja, s abban a pillanatban, a mint a fa ledőlt

és nagy erővel a földre zuhant: a legtetejéről egy fészek esett le két tojással. A tojások a földön elgurúltak és széttörtek, s az egyik tojásból egy fióka sas jött ki, a másikból pedig egy kis aranygyűrü. A sas nőttön-nőtt szemlátomást egy félölnyi magasságig, megrázta a szárnyait, mintha próbálni akarná, kissé felemelkedett a föld felett és aztán így szólt:

— Megváltottál engem! Vedd hálám fejében azt a gyűrűt, a melyik a másik tojásban volt. Ez egy varázsgyűrű. Ha az újjadon megfordítod és egyúttal valamit kívánsz: tüstént betelik a kívánságod. De ez csupán egyetlenegy kívánságra szól. Azért jól megfontold, a mit kívánsz, hogy később meg ne bánd.

Erre a sas fölemelkedett, egy darabig körben ott kóválygott a paraszt feje fölött, azután nyílsebesen eltűnt napkelet felé.

A paraszt pedig fogta a gyűrűt, felhúzta az újjára és avval megindúlt hazafelé. Ment, mendegélt és alkonyattájban egy városba ért. Egy aranyműves ott állott a boltja ajtajában; szebbnél szebb gyűrűket árúlt. A paraszt bement hozzá, megmutatta neki a gyűrűjét és megkérdezte, hogy ugyan mennyit ér?

— Csekélységet, — felelt az aranyműves.

A paraszt erre elnevette magát és mondta az aranyművesnek, hogy hogyan beszélhet olyan vadat, mikor az egy varázsgyűrű; többet ér az, mint az ő gyűrűje együttvéve, a mit a boltjában árúl. De az aranyműves hamislelkű, álnok ember volt. Ott fogta a parasztot éjszakára, mondván:

— Nem jó őgyelegni éjszakának idején ilyen drága portékával: maradj itt nálam reggelig! Ilyen embernek a szállás-adása, a milyen te vagy, a ki varázsgyűrűvel jársz, szerencsét hoz nekem.

Az aranyműves a parasztot megvendégelte borral és mézes szavakkal, s mikor a vendége mély álomba merült, észrevétlenül lehúzta a gyűrűt az újjáról és helyébe ahhoz egészen hasonló, közönséges gyűrűt húzott rá.

Az aranyműves meg se várta, hogy a paraszt fölserkenjen. Már hajnalban felvederte e szavakkal:

— Még nagy út van előtted. Jobb, ha korán útnak indúlsz.

Mihelyt a paraszt eltávozott, azonnal bement a szobájába, s hogy valaki valamit meg ne lásson, még az ajtót is bereteszelte maga után. Azzal kiállott a szoba közepére s a gyűrűn egyet fordítván, mondá:

— Akarom, hogy rögtön százezer tallérom legyen!

Alighogy kimondotta, azonnal hullott a tallér, az újdonat újveretű fényes tallér, eső módjára, mintha csak rocskából öntenék. Hullottak a tallérok a fejére, vállára, karjára, az egész emberre. Ekkor aztán elkezdett kiabálni s ki akart ugrani az ajtón, de mielőtt elérhette s a tolózárat eltolhatta volna, vértől borítva lerogyott a földre.

De a tallér-esőnek nem volt vége-hossza. A nagy tehertől a padlózat nemsokára leszakadt és az aranyműves a pénzzel egyetemben lezuhant a mély pinczébe. A tallér-eső azután is esett még, és csak akkor állt el, mikor megvolt a százezer tallér, a mely az aranyművest egészen betemette.

A nagy zuhanásra a szomszédok oda futottak, s a mint meglátták az aranyművest a pénz alatt holtan, így szólának:

— Hát biz az is nagy szerencsétlenség, ha csőstől hull az áldás!

Azután előjövének a jókedvű örökösök és megosztozkodának.

Azonközben a paraszt vígan ballagott hazafelé. Mihelyt betoppant a házba, első volt, hogy megmutatta a varázsgyűrűt a feleségének.

— No feleség, nem látunk ezentúl semmiben szükséget, — mondá vidáman. — Rendén a szénánk. Hányjuk-vessük meg jól: mit kivánjunk? Mert akármit kivánunk, most betelik a varázsgyűrű jóvoltából minden kívánságunk.

Az asszony mindjárt tudott egy jó tanácsot:

— Mit gondolsz: hátha még egy kis földecskét kivánnánk magunknak? A mi van, az édes-kevés. Éppen benyúlik egy darabka a mi földecskénkbe. Azt kivánjuk!

— Az a darabka föld nagyon megérdemelné a fáradságot, — felelte az ember. — Ha egy esztendeig szorgalmasan dolgozunk, aztán egy kevés szerencse is járúl hozzá, talán meg is vásárolhatjuk.

Erre szívvel-lélekkel dolgozott a férfi is, az asszony is egy esztendeig. És aratáskor olyan bő termésök lett, a milyen még soha, úgy hogy a bevett pénzből az oda szögellő földdarabot megvásárolhatták. Sőt még egy kis pénzecske is maradt.

— Lásd, anyjokom, — mondta az ember, — megvan a földcsík, és a kívánság hátra van még.

Ekkor úgy vélekedett az asszony, hogy nagyon jó volna, ha egy pár tehenet, meg egy pár erősebb lovacskát kívánnának.

— Asszony, — felelte ismét az ember, a megmaradt pénzt zsebében csörgetve, — ilyen semmiségért csak nem adjuk oda a kívánságot? Tehénre meg lóra így is szert tehetünk. Ha dolgozunk tovább, a jó Isten erre is megsegít.

És csakugyan rá egy esztendőre meg vala szerezve a ló meg a tehén. Akkor az ember elégedetten dörzsölte a kezét és így szólt:

— Megint megtakarította egy esztendő áldása a kívánságot, és mégis mindent megkaptunk, a mit kívántunk. Milyen szerencsénk van!

De az asszony mindenképpen rá akarta venni az urát, hogy végre-valahára kívánjon már valamit igazán . . . Azért bosszúsan így szólott hozzá:

— Igazán, most rád sem ismerek. Máskor folyvást panasz volt a szádon. Egyre sóhajtoztál, egymást érte a sok kívánság. Most meg, mikor módodban volna megkapni, a mit akarsz, hát gyötröd és nyúzod magadat,

mindennel meg vagy elégedve s a legszebb időt használatlanúl hagyod elmúlni. Király, császár, gróf, jó móddal kérkedő paraszt lehetnél tetszésed szerint, minden ládád tele pénzzel, és nem tudod magadat rászánni, hogy mit válaszsz.

— Ugyan ne kotyvaszsz annyit össze! — mordúlt rá a feleségére a paraszt. — Legyen eszed és hagyj fel örökös zaklatásoddal. Mind a ketten fiatalok vagyunk még, és hosszú az élet. Egyetlenegy kivánság van a gyűrűben csupán, és hamarosan a nyakára hágnánk. Ki tudja, mi történik egyszer velünk, s akkor jó hasznát veszszük majd a gyűrűnek. Szűkölködünk-e valamiben? Mióta a gyűrű megvan, nem mentünk-e vagyon dolgában annyira, hogy csodálkozik rajta a világ? Hát légy okos. Azonközben mindig megfontolhatod: mit kivánhatnánk magunknak.

Ezzel a pörnek egyelőre vége volt. És úgy volt csakugyan, mintha a gyűrűvel az áldás a házra szállt volna. Mert a csűr és a kamra mindjobban megteltek évről-évre, és időmúltával az egyszerű, szegény parasztból módos gazda lett, a ki egész napon át a cselédekkel úgy megdolgozott, mintha az egész határt a magáénak akarná mondani. Vecsernye után pedig nyugodtan és elégedetten kiült a ház elé s az arra menő emberek neki jó éjszakát kivántak.

Így múlt el egyik esztendő a másik után. Néha-néha, mikor egész egyedűl valának és senki sem hallá: az asszony eszébe juttatta ugyan az urának a gyűrűt még mindig, és sok mindenfélét javasolt neki. De a gazda mindannyiszor azt felelte, hogy van még elég idő s a legjava mindig utoljára jön . . .

Folyvást ritkábban szólott aztán erről a dologról az

asszony, végre pedig már alig esett meg, hogy a gyűrűt csak szóba is hozta volna. Ámbár a paraszt maga húszszor is megforgatta naponkint a gyűrűt az újján és megnézegette; de vigyázott magára, hogy ki ne ejtsen egyúttal egy kivánó szót.

Szép lassacskán harmincz-negyven esztendő múlt el így. A paraszt és a felesége megöregedtek és galambőszek lettek: de a kivánság még mindig hátra volt. Isten kegyességgel volt irántok és egy éjszaka mind a ketten boldogan meghaltak.

Koporsójokat gyermekek és unokák sírva állották körűl, s mikor egyikök a gyűrűt le akarta húzni az apa újjáról, a legidősebb fiú így szólt:

— Ne bántsd, hadd vigye apánk a gyűrűt magával a sírba. Életében titkot csinált belőle. Talán kedves emlék volt. Azt a gyűrűt anyánk is sokszor el-elnézegette, bizonyosan ő ajándékozta apánknak fiatal korukban. Hagyjuk hát meg neki, hadd vigye magával!

Az öreg parasztot tehát avval a gyűrűvel temették el, a melyiknek varázsgyűrűnek kellett volna lenni, de a melyik nem az volt. És mégis annyi sok szerencsét hozott a házra, a mennyit ember csak kivánhat magának; mert a becsületes igyekezet és a szorgalom előbb-utóbb meghozza gyümölcsét.

A fiúk örökölték a vagyon mellett apjok munkaszeretetét, s ők is gyarapodtak szemlátomást, s örömben és megelégedésben éltek koporsó zártáig.

A pirinyó ember.

Egyszer volt, hol nem volt, még az óperenciás tengeren is túl, volt egyszer egy paraszt ember. Derék, dolgos ember volt. Estennen, mikor a munkából hazakerült, jó darabig ott üldögélt a tűzhely mellett, szította a tüzet, a felesége pedig közelében fonogatott. Egyszerre csak megszólal az ember:

— Bizony-bizony szomorú élet ez a mienk, anyjokom! Nem tudok beletörődni abba a gondolatba, hogy nekünk nincs gyermekünk. Olyan csendesség van a házunk táján, más házakban meg olyan hangosan, olyan vígan vannak.

— Biz' az úgy van, jól mondja kelmed, — felelt az asszony sóhajtva. — Csak egyetlen egy szem gyermekünk volna, ha csak akkora is, mint az öklöm. Meg volnék elégedve. Szeretettel gondoznám, nevelném.

Időmúltával végre betelt az óhajtásuk. Csakugyan gyermekök született, a ki ugyan minden ízében ép és tökéletes volt, de nem volt nagyobb egy ökölnél. Erre a szülék azt mondták:

— Olyan, a milyennek óhajtottuk. Ő lesz a mi kedves gyermekünk.

És mekkorasága után elnevezték Pirinyónak.

A gyermeket azután szeretettel ápolták s nevelték. Nem szenvedett semmiben sem fogyatkozást. De nem nőtt: megmaradt akkorának, a minő születésekor volt. Csak az értelem fejlődött nála szemlátomást. Szemügyre vett a házban és a ház körűl mindent, a mire a szeme ráesett és csakhamar okos és fürge kis jószágnak mutatta magát, a kinek minden sikerűlt, a mihez hozzáfogott.

A paraszt egyszer ki akart menni az erdőbe fáért s azon töprenkedett, hogy ki volna valaki, a ki később utána menne a taligával.

— Itt vagyok én, édes apám, — szólt Pirinyó — kihajtom én a taligát utána. Csak bízza rám, ott leszek én a kellő időben.

Az apa elnevette magát és mondá:

— Hogy eshetnék az meg, fiacskám, hiszen te nagyon kicsiny vagy ahhoz, hogy zabolán vezesd a lovat.

— Nem tesz semmit, apámuram; édes anyám majd befog, én meg a fülébe ülök a lónak és kiáltom neki, hogyan menjen.

— Jól van, fiam, hát megpróbálhatjuk, — mondta az apa.

Mikor aztán eljött az ideje, hogy indúlni kellett; az anya befogott, Pirinyó pedig beleült a ló fülébe. A kicsike ekkor kiabált a lónak, hogy hogyan menjen. „Gyi! hozzád! tűled!“ És haladt egész rendesen és be is ért a taliga a szokott úton az erdőbe annak rendje és módja szerint.

A mint éppen egy fordúlóhoz ért és a kicsike „hozzád“-ra szólongatta a lovát: két idegen ember ment arrafelé.

— Nini, — mondá az egyik — mi a manó ez? Itt

jön egy taliga, valaki szólítgatja a lovát és mégsem látható senki.

— No pajtás, itt nincs Isten igazában a dolog, — mondta a másik. — Menjünk a taliga után és lássuk, hova tart.

A taliga pedig ment tovább az erdőben befelé, egyenesen arra a helyre, a hol a fát vágták. A mint Pirinyó az apját meglátta, oda kiáltott neki:

— Látja kelmed, apámuram, itt vagyok a taligával. Most vegyen le!

Az apa megfogta balkezével a lovat, jobbkezével pedig kiemelte a fiacskáját a ló füléből, a ki nagyvígan lecsücsült egy csomó erdei mályva árnyékában.

Mikor a két idegen ember Pirinyót megpillantotta, nem tudta, hova legyen csodálkozásában. Ekkor az egyik félrehívta a másikat és mondá:

— Hallod-e, pajtás, ez a kis legény szerencséssé tehetne bennünket. Jó lenne őt egy-egy nagy városban mutogatni pénzért.

— Mondasz valamit, pajtás. Az bizony jó lenne. Vegyük meg.

Avval odamentek a paraszthoz és így szóltak hozzá:

— Ha eladod ezt a kis emberkét nekünk, jó dolga lesz nálunk.

— No csak az kellene még! — csattant fel az apa. — Abból ugyan semmi sem lesz. Ő kedves gyermekem nekem s nincs annyi kincs a világon, a miért oda adnám.

Pirinyó, a mint ezt meghallotta, hirtelen felmászott az apja lábaszárán a vállára s a fülébe súgta:

— Apámuram, csak adjon kend oda, visszajövök én kelmedhez megint.

Az apa erre oda adta egy szem fiát a két embernek nagy összeg pénzért.

— Hol akarsz ülni? — kérdezték a kis legénytől.

— Hol? Hát tegyetek csak a kalapotok karimájára, ott föl s alá sétálhatok, meg a vidéket is nézegethetem. Ne féljetek, nem esem le.

Megtették neki, a hogy akarta s a mint elbúcsúzott az apjától, az idegenek vele útnak eredtek. Aztán mentek, mendegéltek. Mikor alkonyodni kezdett, leszól a kicsike a kalap karimájáról:

— Vegyetek csak le. Le kell mennem.

— Maradj ott fenn, — mondta az ember, a melyiknek a kalapján ült, — nem gondolok vele, hiszen néhanéha a madarak is ejtenek reám valamit.

— Nono, azt én is tudom, — szólt Pirinyó — de én azt is tudom, a mit a madarak nem tudnak: mi a tisztesség. Emelj le csak hamar!

Az ember levette a kalapját és letette a kis legényt a földre, a hol épen árok húzódott végig a szántóföld mellett. Az árok hosszában szemlélődve mászkált Pirinyó egy darabig, aztán egyszerre csak becsuszszant egy ürgelyukba.

— Adjon Isten jó éjszakát, urak! Mehettek haza nálam nélkűl! — kiáltott oda a lyukból nekik és kinevette őket.

Az emberek oda futottak és szurkálták-piszkálták az ürgelyukat; de biz az hiábavaló fáradság volt, mert Pirinyó tovább-tovább csúszott.

A két ember ámúlva-bámúlva nézett egymásra.

— Nos, mit szólsz ehhez, pajtás? — kérdé aztán az egyik.

— Azt, hogy túljárt az eszünkön ez a pirinyó kölyök.

S még tovább is ott bámúltak volna, ha az idő be nem sötétedik. Ekkor aztán nagybosszankodva tovább mentek.

A mint Pirinyó észrevette, hogy eltávoztak, kimászott az ürgelyukból.

— Itt a sötétben veszedelmes a járás, — gondolá magában — könnyen kitörhetném a nyakamat. Legjobb lesz, ha itt áthúzom az éjszakát.

Avval lefeküdt az útilapu alá.

De nem sokáig tartott csendes békessége. Mikor éppen elalvóban volt, két embert hallott arrafelé menni, a kik közűl az egyik így szólt:

— Biz azt én magam sem tudom, hogyan emeljük el annak a gazdag plébánosnak az aranyát meg az ezüstjét?

— Én azt meg tudnám nektek mondani, — szólalt meg Pirinyó.

— Mi volt az? — kérdé az egyik tolvaj megrettenve. — Hallottam valakit beszélni.

Azzal megálltak és hallgatóztak, mire Pirinyó megszólalt megint:

— Ha magatokkal visztek, segítségtekre leszek.

— Hát hol vagy?

— Csak keressetek itt a földön és vigyázzátok meg, merről jön a hang, — felelte a pirinyó ember.

Végre nagy nehezen ráakadtak a tolvajok és Pirinyót fölemelték.

— Micsoda? Te akarnál, te hitvány kis féreg, segíteni rajtunk? — mondták a tolvajok.

— Nono, csak ne olyan félvállról! — felelte az apróság. — Nézzétek, én bemászom az ablakvas között a plébános benyílójába s kiadom nektek, a mit akartok.

— Jól van, — mondták örömmel a tolvajok, — meglátjuk, mit tudsz.

A mint a pap házához értek, Pirinyó bemászott a benyílóba, a honnan torkaszakadtából kiáltotta:

— Akartok mindent, a mi itt van?

A tolvajok ijedten susogták:

— Ne beszélj olyan hangosan, hiszen fölvered a házat!

De Pirinyó úgy tett, mintha nem értette vola s újra kiáltotta:

— Mit akartok? Minden kell, a mi itt van?

Meghallotta ezt a pap gazdasszonya, a ki a benyíló mellett való szobában aludt; felült az ágyban és fülelt. A tolvajok pedig ijedtökben elfutottak onnan, de csakhamar megjött a bátorságuk megint, abban a hiszemben, hogy a kis kópé csak ingerkedik velök. Visszamentek tehát és suttogó hangon oda szóltak hozzá:

— No most már ne tréfálj, hanem adj ki valamit ízibe!

Pirinyó erre teli torokkal megint kiáltott:

— Hiszen oda adok én mindent, csak nyújtsátok be a kezeteket.

A szolgáló ezt meghallván, legott kiugrott az ágyából s egy feldöntött konyhaszékkel nagy csörömpölést csinált. A tolvajok erre eszök nélkűl elfutottak. A szolgáló pedig, mivel a sötétben nem láthatott semmit, hamarosan gyertyát gyújtott. De mire kiment a benyílóba, Pirinyó akkorra már kiosont és befutott a csűrbe. A szolgáló megnézett minden ziget-zugot, és nem látván semmit, megint lefeküdt abban a hiszemben, hogy talán csak álmodta.

Pirinyó befészkelte magát a puha szénába, a hol jó

fekvőhelyre talált. Gondolta, hogy ott kialuszsza magát, aztán virradatkor indúl vissza a szülőihez. Csakhogy ez a szándéka nem sült el.

Még alig pittymallott, a szolgáló már fölkelt, hogy enni adjon a jószágnak. Először is bement hát a csűrbe, ott felölelt egy csomó szénát és éppen azt, a melyikben a szegény Pirinyó aludt. De olyan erősen aludt, hogy nem vette észre és nem is ébredt fel előbb, csak mikor a tehén szájában volt, a mely a szénával együtt bekapta.

— Istenem, — kiáltott Pirinyó — hogy jutottam én a ványolómalomba?

De tudta, hogy hol van. Azért vigyázott rá, hogy a a fogak közé ne kerűljön és szét ne zúzódjék. Nem is esett baja, szépen lecsúszott a gyomorba.

— Ennél a szobánál megfeledkeztek az ablakról, — mondá. — A nap nem süt be ide. Itt nem igen kell világosság.

Pirinyónak a szállás nem volt ínyére s a mi a legrosszabb volt: folyvást több-több széna tolúlt be az ajtón s a hely egyre szűkűlt. Szorúltságában végre elkiáltotta magát torkaszakadtából:

— Vak apátok! Ne hozzatok már több ételt!

A szolgáló éppen fejte a tehenet s úgy megijedt, hogy hanyatt vágódott ültőhelyén és a tejet kiöntötte. Nagy ijedve aztán befutott a gazdájához, mondván:

— Jaj Istenem, tisztelendő úr, a tehén beszél!

— Te meg vagy bolondúlva! — kiáltott haragosan a plébános.

De azért maga is elment megnézni, mi van a dologban. Alighogy betette a lábát az istállóba, Pirinyó elkiáltotta magát megint:

— Vak apátok! Ne hozzatok már több ételt!

Erre megszeppent maga a plébános is, azt hitte, valami gonosz lélek, és megparancsolta, hogy a tehenet rögtön vágják le. Le is vágták és a gyomrát a ganajra vetették. Pirinyó ekkor elkezdett dolgozni, hogy a bendőn keresztűltörje magát.

Nagynehezen annyira vitte, hogy rést talált; de mikor éppen ki akarta dugni a fejét, újabb baj érte. Egy éhes farkas ugrott elő s az egész bendőt elnyelte, a nélkűl, hogy rágta volna. Pirinyó nem csüggedt el. Talán — gondolta — szóba állhat a farkassal s oda szólott neki a gyomrából:

— Kedves farkas pajtás, tudok én neked pompás eledelt.

— Tudsz? Hát hol van?

— Hát otthon, itt meg itt, — magyarázta Pirinyó. — Hanem az utczacsatornán kell bemásznod, hogy észre ne vegyenek s odabenn annyi kalácsot, szalonnát meg kolbászt találsz, hogy meg sem birod enni.

Erre elmondta neki, hogy talál oda az apja házához és hol van ott az éléskamra.

A farkas nem mondatta magának kétszer. Avval rohant, mint a szél, becsúszott éjjel az utczacsatornán és kedvére lakmározott az éléskamrában. Mikor jóllakott, el akart inalni; de olyan vastag lett, hogy ugyanazon az úton nem tudott a kamrából kijutni. Pirinyó erre számolt, és elkezdett a farkas gyomrában éktelen lármát csapni, úgy ordított, a mint csak a torkán kifért.

— Légy csendesen, — szólt a farkas — hiszen fölkelted az embereket.

— Ej mit! — mondotta a kicsike — te már teleetted magadat, hát én is csinálhatok jókedvet magamnak.

És kiabált megint minden erejéből. A lármára fölkelt

végre apja, anyja. Kifutottak a kamrához és bekukucskáltak a nyíláson. A mint neszét vették, hogy farkas van odabenn, elfutottak; az ember fejszét, az asszony pedig kapát hozott elő.

— Maradj te itt hátúl, — mondá az ember, a mint a kamarához értek — ha én végigütöttem rajta s ettől még nem fordúlt volna fel, akkor vágd belé gyorsan a kapát; ketten majd elbánunk őkemével.

Ekkor Pirinyó meghallotta az apja szavát és oda szólt neki:

— Édes apám, itt vagyok, itt szorongok a farkas gyomrában.

Erre az apa elkiáltotta magát örömében:

— Hallod anyjok, itt a fiúnk! Hála legyen Istennek érte, hogy rátaláltunk megint!

Avval letétette a kapát a feleségével, hogy Pirinyót azzal meg ne sértse; maga pedig a farkasnak olyan csapást mért a feje tetejére, hogy a lábát sem mozdította meg. Ekkor gyorsan kést és ollót vettek elő s felvágván az ordas hasát, kihúzták a fiokat belőle.

— Óh kis fiam, — mondá az apa — milyen iszonyú aggodalmat álltunk ki miattad!

— Bizony apám, én nagy világot bejártam. Hála Istennek, hogy megint friss levegőt szívok!

— Hát hol jártál?

— Óh, apám, hát én voltam egy ürge lyukában, egy tehén hasában s egy farkas gyomrában. De most már kelmeteknél maradok.

— És mi nem adunk többé a világ minden kincseért sem.

Erre ölelgették, csókolgatták kedves Pirinyójokat, adtak neki enni-inni, csináltattak új ruhát, mert bizony a régi már elrongyollott a viszontagságos útazáson.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A legszükségesebb.

Volt, hol nem volt, az már bizonyos, hogy hetedhétországon túl, volt egyszer egy király, annak volt három leánya. Szép is volt, jó is volt mind a három, szerette is őket az apjok nagyon, a mire a leányok igyekeztek is magokat érdemesekké tenni.

Fiai nem voltak a királynak, de az országában az volt a szokás, hogy a királyság öröklésének rendje-sora az asszonyokra meg a leányokra is átszármazott. Mivel pedig a királynak a felesége már nem élt, hát szabadságában állott, hogy leányai közűl valamelyiket tegye örökösévé. Akármelyiket: nem kellett éppen a legidősebbnek lenni.

De minthogy a király mind a három leányát egyenlően szerette, nem tudta elhatározni, melyiket tegye a királyságban örökösévé. Azért föltette magában, hogy arra esik a választása, a ki a legnagyobb éles elmét tanúsítja.

Ezt az elhatározását tudtúl adta mind a három leányának s az eldöntés napjául a közelgő születése napját tűzte ki. Azt fogja tenni a királyságban örökösévé, a ki a születése napján neki a „legszükségesebb“-bel kedveskedik.

A királyleányok most ugyancsak törték a fejöket rajta, hogy mi lenne a legszükségesebb? De nem szóltak egymásnak semmit, kiki magának törte a fejét, hogy kitalálja: mi is lenne a legszükségesebb? Fogas volt a kérdés nagyon. Nem csoda, ha sok éjszakát töltöttek álmatlanúl..

Mikor a születésnap reggele felvirradt, először is a legidősebb leány állított be az édes apjához, kezében egy finom bíborpiros ruhával, és így szólt:

— Az embernek a ruha tisztesség; de a bíbor egyszersmind — hatalom; azért a királynak a bibor a legszükségesebb.

A középső leány egy borral megtöltött aranypoháron egy darab friss kenyeret hozott, a melyiket maga sütött, és mondá:

— A legszükségesebb a porból született embernek: az étel és ital, mert a nélkűl el nem élhet; azért teremtette Isten a mező termését, azért adta a gyümölcsöt, bogyót és szőlőt és tanította meg az embereket kenyérsütésre s borkészítésre. Ezek szent jelképei az ő szeretetének.

A legfiatalabb leány egy fatányéron egy csomó sót vitt ajándékúl, és szólt:

— Én a legszükségesebbnek, apám, a sót és a fát tartom. A fákat már a régi népek is nagy tiszteletben tartották és a sót szentnek tekintették.

A király ezen az ajándékon igen elbámúlt és gondolkodóba esett. Azután így szólt:

— A legszükségesebb a királynak a bíbor; mert ha az van neki, akkor van minden egyebe; ha a magáét elveszti, akkor vége a királyságának és más embermagzathoz lészen hasonló. Azért, hogy te, legidősebb kedves leányom, ezt átlátod: hát utánam téged ékesítsen a királyi bíbor. Jer szívemre, fogadd köszönetemet és áldásomat!

Eredj tőlem, a meddig a lábaid visznek!

Avval a király legidősebb leányát megcsókolta és megáldotta, azután pedig így szólt a középső leányához:

— Az evés és ivás nem mindenütt szükséges, édes gyermekem, és a közönséges emberek közé alacsonyítana le bennünket. Ha kedved telik benne, én nem akadályozom azt meg, valamint hogy meg sem köszönhetem neked a te rosszúl választott ajándékodat; de mégis légy megáldva jó akaratodért!

Erre a király megáldotta a leányát, de nem csókolta meg.

Ekkor a legfiatalabb királyleányhoz fordúlt, a ki halványan és remegve állt az apja előtt. Azok után, a miket látott és hallott, szinte sejtette, mi fog most jönni.

— Te sót hoztál a fatányérodon, leányom, — szóla a király. — De a fejedben egy csepp sincsen, és mégis élsz, következésképen a só nem nélkülözhetetlen. Sóra nincs szüksége az embernek. Te egyenesen paraszt-hajlandóságra mutatsz előttem a sóddal, nem királyi fogékonyságra, és abban a merevedett faholmiban sem gyönyörködöm. Azért én neked nem köszönhetem meg és nem is áldhatlak meg téged. Eredj tőlem, a meddig a lábaid visznek! Menj azokhoz az ostoba s faragatlan népekhez, a melyek az élő Isten helyett vén fatuskókat és fatörzseket imádnak és a megvetésre méltó sót szentnek tartják!

Erre a legfiatalabb királyleány elfordúlt keményszívű apjától és eltávozott az udvarból, el a királyi városból is . . . és elment messze, messze, a meddig a lábai vitték.

A mint ment, mendegélt, úgy napeste tájt, egyszer egy vendégfogadóra bukkant az útjában. Beállított oda s ajánlotta magát a fogadósnénak szolgálatra. A fogadósné

megindúlt a leány alázatosságának, fiatalságának és szépségének a látásán.

— Mit tudsz, leányom? — kérdezte a fogadósné. — Tudsz-e sütni, főzni, mosni? Tudsz-e forgolódni a konyha körűl, fehércselédhez illendőképen?

— Biz' én édes-keveset tudok, asszonyom, vagy talán semmit; de megtanúlok mindent, mert szeretek tanúlni, s nem huzakodom a dologtól.

— Jól van! — szólt erre a fogadósné, s befogadta a leányt szolgálónak a házba.

És mikor a királyleány igen ügyesnek mutatta magát a házi dolgokban, a fogadósné így szólt az urához:

— Kár lenne ezért a jóképű, szelíd és ügyes leányért, ha annak rendje szerint ki nem tanúlna! Én megtanítom sütni, főzni; tudom, nem lesz hiába a fáradságom. Aztán jó hasznát is veszi valaha s majd megköszöni még a jóságomat.

Tanította is egész buzgósággal. A királyleány igen könnyen felfogott mindent, egész öröm volt tanítani, s nemsokára egyik-másik ételt még jobban, még ízletesebben elkészített, mint maga az asszonya. Szerette is a fogadósné nagyon, olybá nézte, mint a saját leányát. A királyleány a jó indúlatot nagy ragaszkodásával és hűségével iparkodott meghálálni. Így sugallta ezt a szíve.

Szomorúan gondolta el, hogy ő a legelhagyatottabb teremtés a világon. Nincs senkije, nem szereti őt senki, csak bajnak jött a világra. Megtagadva, eldobva saját apjától: az emberek jóságára szorúl. Annál jobban esett neki a fogadósné jósága.

Messze földön elterjedt a híre a fogadósnénak, meg a derék szakácsleánynak, a ki még hozzá fiatal is, meg szép is volt. Jó híre volt a fogadónak eddig is, de azóta

lett igazán kapós, mióta a királyleány volt a szakácsnő benne. Egymásnak adogatta a kilincset a sok vendég, sőt messze vidékről is sokan elmentek oda csupán azért, hogy a főztjéből ehessenek. De nem volt ismeretlen a híre még a király udvarában sem.

Idővártatva úgy esett, hogy a legidősebb királyleány férjhezmenőben volt, és a lakodalomra készültek is már nagyban a király házánál. Ekkor elhatározták, hogy azt a híres szakácsleányt meghívják a királyhoz, hogy a lakodalmi ünnepen az úri népség megnyalja a száját.

Úgy is volt. A szakácsleány eljött, a nászlakoma elkészült, még a király kedvelt étele sem hiányzott, a mit külön megrendelt a király kedvében járó konyhamester. Mikor aztán a lakomához ültek a vendégek s egyik étel a másik után az asztalra került, nem győzték a vendégek dicsérni. Csakugyan megnyalta kiki utána a száját.

Végre a király kedves ételét is bevitték. Természetesen először is a királyt kínálták meg vele. De a mint megkóstolta, ízetlennek találta, vidám arcza elsötétült és oda szólt aranyos karosszéke mögött álló első kamarásához:

— Ez az étel el van rontva egészen! Ez nagyon rossz; ne engedje tovább adni a tálat és szólítsa be rögtön a szakácsnőt!

A szakácsné belépett a pompás terembe s a király így szóla hozzá bosszúsan:

— Te elrontottad a kedves ételemet s vele együtt az örömemet is, mivel nem tettél sót bele.

A szakácsné térdre esett a király előtt és alázatosan így szólt:

— Kegyelem, felséges királyom, bocsáss meg nekem! Hogy merészelhettem volna én sót tenni az ételetekbe,

mikor én ezelőtt egy királynak a szájából ezeket a szavakat hallottam: Sóra nincs szüksége az embernek, a só nélkűlözhető! A só paraszt hajlandóságra mutat, nem pedig királyi fogékonyságra.

Ezekben a szavakban a király szégyenkezve ismert a saját szavaira s a szakácsnőben tulajdon édes leányára.

Fölemelte térdeiről a derék leányt és keblére ölelte. Valamennyi lakodalmi vendégnek elállt szeme-szája. Erre elmondta a király a mesét s a legfiatalabb leányát oda ültette maga mellé.

A lakodalom most ment még csak vígan, és a király egészen boldog volt megint leányai szeretetében.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A három kutya.

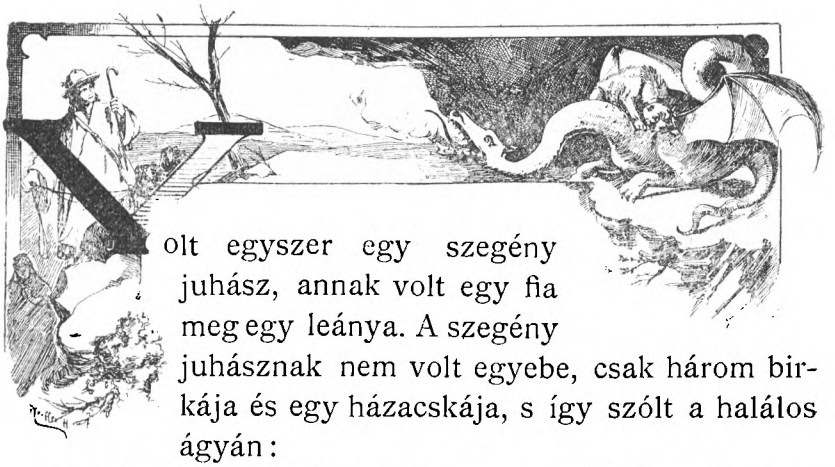

Volt egyszer egy szegény juhász, annak volt egy fia meg egy leánya. A szegény juhásznak nem volt egyebe, csak három birkája és egy házacskája, s így szólt a halálos ágyán:

— A mim van, rátok hagyom, gyermekeim. Osztozzatok meg rajta testvérhez illő módon, hogy ne legyen közöttetek perpatvar és versengés soha.

Mikor a juhász meghalt, kérdezte a fiú a leánytestvérét, hogy mit szeretne inkább: a juhokat-e vagy a házikót? És mikor a leány a házikót választá, a fiú így szólott hozzá:

— Így hát én megtartom a juhokat magamnak és elmegyek a nagyvilágba szerencsét próbálni. Sokakat ért már ilyeténképpen a szerencse: hátha engem se kerül el.

A fiú erre csakugyan útnak eredt a maga örökségével és nyakába vette a világot. Ment, mendegélt szegény feje, lesve, várva a szerencsét, hogy valahol majd útjába akad. De a szerencse csak nem akart neki kedvezni.

Leült nagy búsan egy kereszt-út mellett. Ott üldö-

gélt sokáig, mert nem tudta, merre fordúljon. A hogy ott gondolkozik, egyszerre csak egy embert lát maga mellett, a kinek három nagy fekete kutyája volt, egyik nagyobb a másiknál.

— Ejnye szógám, — mondá az ember, — de szép három juhod van! Tudod-e, mit: add nekem a juhokat, én meg neked adom a kutyáimat értök eserébe.

A fiú minden nagy szomorúsága mellett is elnevette magát.

— Mit csináljak én a te kutyáiddal? — kérdé. — Az én juhaim magok táplálkoznak, a kutyákat pedig etetni kell.

— Ezek az én kutyáim különös fajta kutyák ám, — felelte az idegen; — ezek szerencséssé tesznek téged, és etetned sem kell őket. Gondoskodnak azok magokról, sőt még te rólad is. A kicsinek a neve: „Hozz ételt," a nagyobbiké: „Szakgasd szét", és a még erősebbé: „Törd szét a vasat".

A juhász végre rábeszéltette magát és oda adta a birkáit. Aztán elvált az idegentől. Hogy a kutyáinak a tulajdonságát megpróbálja, oda kiáltott a kutyáknak: „Hozz ételt!" Az egyik kutya tüstént elfutott és a legpompásabb étellel jött vissza, hozván azt egy füles kosárban. A juhász nem bánta meg a cserét, sőt inkább nagyon örűlt, hogy olyan jó vásárt csinált. Avval tovább indúlt és sokáig bolyongott szanaszét az országban.

A mint ment, mendegélt, egy kétlovas kocsival találkozott egyszer, a melyik egészen fekete fátyollal volt borítva, még a lovakon is fekete takaró volt és a kocsis is feketébe volt öltözve. A kocsiban egy gyönyörűséges szép leány ült gyászruhában és sírt keservesen. A lovak szomorúan és lassan lépkedtek s lehorgasztották a fejöket.

A juhász nem győzött csodálkozni ezen a különös látni valón, és nem állhatta meg, hogy a kocsist meg ne kérdezze:

— Ugyan, bátyó, mit jelent ez?

A kocsis oda vetett neki egy pár kelletlen szót s azzal elhallgatott. De a juhász nem hagyta annyiban, hanem firtatta a dolgot tovább, mire aztán a kocsis így szólt:

— No ha éppen tudni akarod, öcsém, hát megmondhatom. Lakik ezen a vidéken egy iszonyú nagy sárkány, a kinek, hogy az emberek biztosítsák magukat a puszlítások ellen: egy-egy fiatal leányzót kell oda igérni évi adóúl, hogy azt azután elnyelje mindenestől. A sors igazítja el mindannyiszor a dolgot a tizennégy esztendős leányzók között, és most éppen a királyleányt találta. E miatt nagy szomorúságba esett a király és az egész ország; de hát a sárkánynak oda kell adni az áldozatát.

A juhászt nagy szánalom fogta el a fiatal, szép leány szomoru sorsán, és utána ment a kocsinak. Sokáig mentek és végre egy magas hegy lábához értek. A királyleány kiszállott a kocsiból és búsan lépegetett szomorú sorsa elé. A kocsis látván, hogy az ifjú utána megy, integetett neki, hogy maradjon, ne menjen utána; de a juhász oda se nézett az ő intésének.

A mint a hegyoldal feleútján voltak, a tetőről egy pikkelyes testű, szárnyakkal és roppant erős karmokkal ellátott szörnyeteg jött lefelé; szájából kékes kénlángot okádott, s már-már zsákmányára akart rohanni, mikor a juhász elkiáltotta magát: „Szakgasd szét!“ Erre a nagyobbik kutya hirtelen megrohanta a sárkányt, erősen lágyékon harapta s úgy elbánt vele, hogy a szörnyeteg csakhamar kilehelte gonosz páráját. A három kutya aztán neki esett és felfalta, úgy, hogy semmi sem maradt meg belőle, csak egy pár fog, a mit a bátor juhász szépen beletett a tarisznyájába.

A királyleány egészen oda volt az ijedségtől és az örömtől. De a juhász magához térítette, mire a királyleány megszabadítójának a lábaihoz borúlt és rimánkodva kérte, hogy jöjjön vele az apjához, a ki majd gazdagon megajándékozza. Hanem az ifjú a királyleánynak azt felelte, hogy előbb szétnéz a világban, de három esztendő múlva visszajön s akkor majd betér hozzájok. Erre az ifjú búcsút vett a királyleánytól, a ki felült a kocsijára, ő maga pedig neki vágott ismét a nagyvilágnak.

A kocsisnak egyszerre gonosz gondolata támadt. A mint egy hídon menének, a mely alatt nagy folyó hömpölygött, a kocsis megállott a kellő közepén és így szólt a királyleányhoz:

— A fenséges királykisasszonyom megszabadítója elment, és köszönet fejében semmit sem kivánt fenségedtől. Szép lenne fenségedtől, ha egy szegény embert boldoggá tenne. Mondja azt fenséged az édes apja urának, hogy én öltem meg a sárkányt; ha pedig ezt nem akarná megtenni, hát én fenségedet itt ebbe a folyóba vetem és senki sem fog utána kérdezősködni, mert azt mondják, a sárkány elnyelte.

A királyleány jajgatott és rimánkodott; de hiába. Utóljára is meg kellett esküdnie, hogy a kocsist vallja az ő megszabadítójának és senkinek sem árúlja el a titkot. Így mentek vissza a városba, a hol nem tudtak hová lenni az örömtől; a fekete zászlót a toronyról mind járt levették és színest tűztek ki rajta. A király örömkönnyek közt ölelte keblére a leányát és megszabadítóját. Aztán így szólt a kocsishoz:

— Te nemcsak a gyermekemet mentetted meg, hanem az egész országot is megszabadítottad egy nagy csapástól. Azért illő, hogy királyilag megjutalmazzalak.

A leányom legyen a te feleséged. De minthogy még igen fiatal, hát a lakodalom csak egy esztendő múlva eshetik meg.

A kocsis megköszönte a király jóságát. Aztán pompás ruhába öltöztették, nemes emberré tették és kipallérozták, mostani új állapotához illendőképpen. A királyleány pedig nagyon szomorkodott, sírt keservesen és nem merte esküjét megszegni.

Mikor az esztendőnek vége volt, nem érhetett el egyebet, mint még egy esztendei halasztást. Ez is elmúlt szépen. Ekkor oda borúlt az apja lábához és még egy esztendőt kért, abban a jó hiszemben, hogy az ő igazi megszabadítója szavának áll.

A király nem szegűlt ellene a leánya esdeklésének, teljesítette kérését; de avval a hozzáadással, hogy ez az utólsó időhalasztás, a mit neki enged. És nagy gyorsasággal ez az idő is eltelt . . . Kitűzték hát az esküvő napját, a tornyokon piros zászlók lengtek, a nép ujjongott örömében.

Ezen a napon történt, hogy egy idegen jött a városba három kutyával. Feltűnt neki mindjárt a város ünnepi dísze s az emberek örömtől sugárzó orczája. Kérdezősködött is nyomban az úton-útfélen látott öröm oka felől, és megtudta, hogy a királyleánynak lesz az esküvője avval az emberrel, a ki őt egykoron a félelmes sárkánytól megszabadította.

A jövevény ezt hallván, nagy haragra gyúlt, és azt az embert, a ki a más érdemével ékeskedik, csalónak nevezte. Erre az őr elfogta, s egy vas-ajtós kalodába zárta. A mint ott a zsúpszalmán feküdt és elgondolta szomorú esetét: egyszerre csak úgy tetszett neki, mintha kutyanyöszörgést hallana ottkinn. Ekkor egy gondolat villant meg benne.

— Törd szét a vasat! — kiáltott torkaszakadtából.

Erre tüstént meglátta a legnagyobb kutyájának első lábait a rostélyos ablak párkányán. A rostély széttört, a kutya beugrott a kalodába és szétszaggatta a lánczokat, a mikkel a gazdája meg volt lánczolva; azután ismét kiugrott, utána meg a gazdája.

Most már szabad volt; de fájt neki nagyon, hogy más arat ott, a hol ő vetett. Meg az éhség is gyötörte. Rákiáltott hát a kutyájára: „Hozz ételt!“ A kutya kevésvártatva egy asztalkendőbe rakott jóféle étellel jött vissza; az asztalkendőn a királyi korona volt kihímezve.

A király egész udvarnépével éppen az asztalnál ült, mikor a kutya ott megjelent és a menyasszonynak kérve nyalogatta a kezét. A királyleány elkiáltotta magát örömében, mert megösmerte a kutyát, és a maga saját asztalkendőjébe bekötve hirtelen az ételt, oda adta neki. Az ég intését látta ő ebben. Egy szóra félrehívta az apját és elmondta neki a titkot, a mi a szívét régóta nyomja.

Erre a király megparancsolta, hogy azonnal szaladjanak a kutya után és hozzák el a palotába a gazdáját. Mikor aztán elhozták, a király kezénél fogva bevezette a derék ifjút a terembe. Ámúlt-bámúlt mindenki; a hajdani kocsis elsápadt, a mint az ifjút megpillantá, és térdre esve könyörgött kegyelemért.

A királyleány rögtön megismerte az ifjúban az ő megszabadítóját, a ki még azonfelűl a nála levő sárkányfogakkal is igazolta magát. A kocsist legott sötét börtönbe vetették, a juhász pedig elfoglalta a helyét a királyleány oldalán. Most bezzeg nem kérte a királyleány az esküvő elhalasztását.

A fiatal házaspár jó hosszú ideig élt már örömben

és boldogságban, mikor eszébe jutott az egykori juhásznak az ő szegény testvére. Mondta is mindjárt a feleségének:

— Kedves feleségem, ha nem lenne ellenedre, hát nagyon szeretném a testvéremmel megosztani a boldogságomat.

— No ezt már elébb is megtehetted volna, édes uram! — szólt a jószívű fiatal asszony. — Küldj érte azonnal; itt van az ő helye közöttünk.

El is küldött érte egy fényes kocsit azonnal, s nem sok idő telt bele, már ott volt a leány a jó testvér kebelén . . .

Ekkor megszólalt az egyik kutya:

— A mi időnknek most már vége van; ránk nincs többé szükséged. Mi csak addig maradtunk nálad, míg megláttuk, hogy boldogságod közepett sem feledkezel meg a testvéredről.

Erre a három kutya három madárrá változott át és eltűnt a levegőben.

A bányarém és az üveges.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény üveges, a kinek a felesége négy apró gyermekével egy faluban húzta meg magát, — ő maga pedig örökösen járt-kelt üveg-holmijával s csak hetek és hónapok vetették néhanéha haza egy-egy kis időre.

A szegény asszony kiment egyszer az erdő aljába, hogy falevelet tépjen a kecskéinek, meg hogy bogyót és szamóczát szedjen az apróság számára.

Az apróságot nem hagyhatta otthon magára. A legkisebb gyermekét vitte a karján, a másikat a hátán, a harmadikat pedig kezénél fogva vezette, míg a legidősebb fiúcska mellette koczogott, üres zsákot és kosárkát czipelve, a mibe a falevelet meg a bogyót tegyék.

Éppen ott volt a bányarém a hegyek közt. Ott heverészett a kertje gyepüje mellett és sütkérezett a napon, a mint ezt a különös csoportot megpillantotta. Nagy szívbeli örömet érzett ilyetén anyai szeretetnek a látásán.

— Ez aztán édes anya a talpán! — gondolta magában. — Egy ilyen anya igazi jó teremtés. Négy gyer-

mekkel czipekedik, szeretettel ápolja, gondozza őket zúgolódás nélkül; hozzá még a kosár és a zsák terhe is bizonyosan reá vár.

Ennek az anyai szeretetnek a látásán annyira megindúlt a bányarém, hogy eltökélte magában, hogy a jó asszonynak meglepetést készít. Szemmel tartotta a kis családot és tovább is gyönyörködött benne.

Az anya a szopós gyermeket letette a fűre, a két kis leányt melléje ültette, hogy pirinyó testvéröket mulattassák; s míg ő maga a cserjékről fosztotta a leveleket a legidősebb fiú bogyókat szedett. De nem sokáig tetszett a kicsinyeknek a rájok bízott mulattatás és kezdtek keservesen sírni.

Erre az anya abbahagyta a dolgát, oda ment a gyermekekhez, játszott, enyelgett, tréfálózott velök, majd fölkapva egyiket is, másikat is, dalolgatott nekik, s mikor ezek megbékültek: a legkisebbiket kapta ölbe, bús danával elaltatta s ment ismét dolgára . . . De nem soká tartott a csend: csúf szúnyogok megcsípték a kicsikéket s újra kezdték nótájokat. Ámde az anyát nem vette ki a sodrából, szedett szamóczát meg málnát, hogy betömje vele a kicsikék száját, a szopós gyermeket pedig megszoptatta.

Hanem az a sikoltozó, a kit az anya a hátán czipelt, sehogy sem akart lecsendesedni. A szamóczát, a mit neki a jó anya adott, makacsúl félrelökte s úgy sikoltott hozzá, mintha nyársra húzták volna. Ekkor az anya türelmének a fonala elszakadt és belekiáltott az erdőbe:

— Bányarém! bányarém! gyere ide és edd meg ezt a sikoltozó férget!

Nem telt bele egy szemhúnyásnyi idő, ott állott előtte a bányarém. Olyan volt, akár egy szénégető s így szólt az asszonyhoz:

— Itt vagyok, mit kivánsz tőlem?

A jó asszony megijedt; de hamarosan összeszedte magát és azt felelte:

— Csak azért szólítottalak, hogy a gyermeket lecsendesítsd; de most már elhallgatott, így hát nincs rád szükségem. Köszönöm a jó indúlatodat.

— Tudod-e azt, — mondá erre a bányarém — hogy engem nem hívnak büntetlenül? Én szavadnál foglak. Ide azzal a vásott kölyökkel, hadd egyem meg! Derék buksi ő keme, pompás falat lesz, a milyenben már rég nem vásott a fogam . . . ízleni fog, tudom.

Avval kinyújtotta kormos kezét, hogy a gyermeket megfogja.

Az asszony látván, hogy komoly a dolog, összeszedte minden erejét s a kétségbeesés bátorságával ugrott elébe a bányarémnek, ökölbe szorította a kezét és rákiáltott:

— Vissza, szörnyeteg! Tépd ki először anyai szívemet keblemből, aztán elragadhatod gyermekemet!

— No, no! csak ne olyan haragosan! — dörmögött mosolyogva a bányarém, a kit nagyon gyönyörködtetett ez a végtelen anyai szeretet. — Én nem vagyok emberevő, mint te gondolod, én nem is akarlak bántani sem téged, sem gyermekeidet. De engedd át azt a sivalkodó fiút nekem. Én őt bársonyban, selyemben járatom, derék ficzkót nevelek belőle, a ki szüleit és testvéreit egykor táplálni fogja. Kivánj száz aranyat, én megfizetem.

— Az ég őrizzen engem attól, hogy odaadjam a gyermekemet! — szólt hirtelen az asszony. — Örűlök, ha neked tetszik: de nem eladó a világ minden kincseért sem.

— Esztelen! — felelte rá a bányarém — hát nincs-e

még három gyermeked, a kik neked elég alkalmatlanságot és bosszúságot okoznak? Hiszen búgonddal táplálod őket és vesződöl velök éjjel-nappal.

Az asszony megemelte büszkén a fejét s mondá:

— Az az én dolgom. Azért vagyok anya, hogy megtegyem, a mi kötelességem. Ha okoznak is alkalmatlanságot a gyermekek néha-néha, de örömet is szereznek sokszor.

A bányarém azt mondta rá:

— Szép öröm: nap nap után czipelni őket, járni tanítani, tisztogatni, csintalanságukat és lármájokat tűrni!

— Jó uram, — szólt az asszony, — te nem ösmered az anyai örömeket. Minden munkát és fáradságot megédesít a kis ártatlan férgek egyetlenegy tekintete, mosolya és gagyogása ... Nézd ezt az aranyos gyerkőczöt itt, mennyire ragaszkodik hozzám, a kis hízelkedő! Ő nem olyan, a ki sikoltozna ... de hisz a gyermekzaj: a legszebb zene. Óh, ha száz kezem volna, mind a százat szívesen emelgetném, mind a százzal szívesen dolgoznám értök, a kedves kicsinyekért!

— Úgy? hát az uradnak nincs keze, hogy dolgozhatnék értök? — kérdé a bányarém.

— De igen, van biz' ő neki, — mondá az asszony, — mozgatja is azokat és én érzem is néha-néha.

— Hogy-hogy? Mit? — kiáltott indúlatosan a bányarém. — A te urad föl meri emelni rád a kezét? Ilyen asszonyra? ... Kitekerem a nyakát!

Az asszony engesztelte:

— Csak csendesen, édes uram! Nem éppen olyan rossz az, mint a hogy gondolja. Egy kicsit ugyan szigorú, a garast nagyon erősen tartja és akkor gyakran fukar módon jár el a konyha körűl.

— Fukar és zsugori tehát . . . óh, azt meg kell bosszúlnom.

Az asszony ellentmondott:

Ne úgy; csak javítsd meg. Én szívemből szeretem őt mégis; kivált, mikor a gyermekeimet látom; akkor minden neheztelés eltűnik a szívemből.

A bányarém megkérdezte, micsoda a foglalkozása az urának, mire megtudta, hogy üveges és hogy a kosarában nehéz terheket czipel eladásra, helységről-helységre, egyik vidékről a másikra.

— Igen, igen, uram, — tette hozzá részvéttel, — gyötri magát becsületes munkával és sokat vesződik.

A bányarém erre szóba hozta még egyszer a gyermek-vásárt. De az asszony feleletre sem méltatta, hanem szedte serényen a falevelet meg a bogyót, míg eleget nem szedett. Ekkor a falevelet belecsomoszolta a zsákforma zajdába, a kis sivalkodót rátette a tetejébe s oda kötözte a nyaláb-madzaggal, hogy le ne essék.

A bányarém úgy tett, mintha menni akarna s röviden búcsút vett. De a teher olyan nehéz volt, hogy az asszony ültőhelyéből nem birt vele lábra állani. A bányarémet hát visszahívta és kérte, legyen segítségére a teher fölemelésénél. A bányarém megtette s elment.

A mint az asszony jó darabon elhaladt, a terhet folyton-folyvást mind nehezebbnek érezte, úgy hogy majd minden húsz lépésnyire kénytelen volt pihenőt tartani.

— Hogy lehet az? — gondolá magában, — mi a manótól olyan nehéz? Nincs Isten igazában a dolog. Alkalmasint a bányarém uram űz játékot velem s követ rakott a levél alá.

Avval letette a zajdát, átkutatott mindent, de cserés nyárfalevélnél egyebet nem talált.

— Hm, ez mégis különös! — mormogta a szegény asszony, — nincs egyéb benne levélnél, és olyan nehéz ez a zajda mégis. Ilyen soha nem volt.

Megtömte a zajdát félig, a kötényébe is tett annyi levelet, a mennyit fölmarkolhatott, azzal ismét útnak eredt. A teher kezdetben rendesnek tetszett neki; de nemsokára úgy érezte, mintha ismét nehezednék. Átrakta hát még egyszer, a kötényében valót meg kifordította s nem győzött eléggé csodálkozni, mert ilyen bágyadtságot még sohasem érzett.

Nagy nehezen aztán csak hazavánszorgott. Kissé kifújta magát, azután a házi teendők végzéséhez látott. Vetett a kecskének meg a gödölyéknek egy pár marok falevelet, adott a gyermekeknek vacsorát, lefektette őket s elmondván esteli imádságát, csakhamar elaludt maga is.

Alig virradt, már talpon volt az asszony ismét. Szokása szerint először is fogta a zsajtárt és ment a kecskeólba, hogy a gyermekeknek reggelre friss tejet hozzon.

A hogy belépett: visszatántorodott attól, a mit látott. A jó házi állat, a melyik őt és gyermekeit táplálta, a földön feküdt mozdulatlanul. A kis gödölyék ugyan még éltek, de szemforgatásuk, nyelvöltögetésök és rángatódzásuk clárúlta, hogy nemsokára azok is kiadják a párájokat.

Ennek az iszonyú szerencsétlenségnek a láttára a szegény asszony ijedten lerogyott egy csomó szalmára, sírt és sóhajtott:

— Óh, én szerencsétlen asszony! mit csinálok én most, és mitévő lesz az uram, ha hazajön?

De csakhamar nekibátorodott és gondolta:

— Veszszen oda az egész világ gazdagsága, hiszen megvannak a gyermekeid és megvan az urad! Egy kis

házi pörpatvar nem a világ, majd csak átesem azon is, a bajon hát nem töprenkedem. Ha beáll az aratás: megfeszített erővel dolgozom, télen meg majd fonogatok késő éjfélig. Egy kecskét majd csak szerzek megint.

A mint így nekibátorodva elmélkedék, valami fénylőt pillantott meg maga előtt. Közelebb lépve, látja, hogy egy levélke arany. Fölveszi, hát kemény és nehéz, mint az arany. Avval hamar felugrik, átszalad a szomszédasszonyhoz, egy zsidóasszonyhoz, mutatja neki nagy örömmel, a mit talált. A zsidóasszony mindjárt megösmerte, hogy az arany, és két tallért tett le érte rögtön az asztalra.

A szegény asszony boldog volt, mert annyi kincs készpénzben már rég nem volt a hajlékában. Mindjárt be is vásárolta a szükségeseket, s így múlt el a délelőtt.

Most gondolt csak arra, hogy a kimúlt kecskéket eltegye láb alól, mert az ura előtt el akarta titkolni a házat ért nagy csapást, a meddig csak lehetséges. De menynyire elálmélkodott, mikor az istállóba menve az etető vályúban egy egész halom aranynyá vált falevelet látott. Hamarosan előhozta a konyhakést és felvágta a vén kecske hasát s gyomrában egy alaktalan arany-röget, a torkában meg sok aranylevelet talált; szintúgy a kis gödölyéknél is. Bizonyos volt benne, hogy a megemészthetetlen levelek okozták az állatok vesztét.

A szegény asszony örömében nem tudott hová lenni. De mindjárt rá tünődni is kezdett a miatt való aggodalmában, hogy mimódon őrzi meg a kincset, hova rejtse el a tolvajoktól?

Végre eszébe jutott a jó plébános; az, gondolta, majd fog neki tanácsot adni. Futott hát nyomban hozzá s elmondta neki őszintén a bányarémmel való találkozá-

sát, hogy őt milyen gazdagsághoz juttatta, végre pedig tanácsot kért.

— Hát adok én egy jó tanácsot — szólt a plébános némi gondolkozás után — hozd ide az aranyat, aztán megmérjük pontosan, hogy tudd, mennyit nyom. Akkor aztán megőrzöm neked híven.

Az asszony elvitte az aranyat és a plébános megmérte előtte pontosan, azután eltette a templom kincsei közé, mire az asszony megnyugodva, könnyű szívvel vált meg tőle.

Az asszony ura azalatt értékes üvegárúkkal telt kosarával ballagott Szilézíából befelé a kárpáti hegyek felé. Végre elérte a hegy tetejét és könnyebben lélekzett. Az út közepén egy derékban lefürészelt fenyő hevert és a törzs maradványa ott állott mellette, felűl olyan símán, akár csak egy asztal. Az üveges a nehéz kosarat rátette a törzsre, maga pedig leheveredett mellé a puha fűbe. Míg igy a fáradt lábait pihentette, az elméjét annál serényebben jártatá:

— Árúkban íme — mondá magában — húsz koronát kerestem; hatvan korona már otthon van a szekrényben, ez nyolczvan koronát tesz összesen. A gyermekekről az asszonynak kell gondoskodnia: a pénz tehát az üzletnek marad. Aztán elmegyek a legközelebbi vásárra s veszek magamnak egy szamarat és jövőre az czipeli az árút helyettem. Mivel pedig egy szamár háromszorta annyit elbír, mint én, hát mindig háromszor annyit fogok keresni, mint most. Hej, de máskép is lesz akkor! . . . Ha már megvan a szamár: majd ló is lesz abból, és ha pejkóim lesznek az istállóban, akkor egy kis földecske is csak kerűl hozzá, a hol zab terem nekik. Egy földecskéből aztán könnyen kettő is lehet, kettőből négy, idővel

egy szántóföld és végre egy paraszt-telek és akkor Örzsének is lehet új ruhája. Rajta, István! a kezdet megvan; otthon a szekrényben meg itt a kosárban már el van téve a szamár meg a . . .

Hurrr! ekkor a bányarém jóvoltából egyszerre csak forgószél támadt a fatörzs körűl és úgy leseperte az üveges kosarat, hogy a törékeny portéka ezer darabban hullott szerteszét . . . Valóságos mennykőcsapás volt ez Istvánra nézvést.

Legott hahotát hallott némi távolságban. Mindjárt sejtette, hogy ilyen gonosz tréfát ki űzött vele s tehetetlen dühében szidalmazni kezdte a bányarémet.

— Óh, te förtelmes, kormos, vörösszakállú gaz bányarém! — kiáltott, — mit vétettem én te ellened, hogy ezt cselekedted velem, hogy így tönkretettél? Jó, hogy nem vagy itt az öklömhöz közel, mert összezúználak! És te még nevetsz, te semmirekellő! . . . Gyere és ölj meg, ha mindenemtől megfosztottál a világon!

De a bányarém nem jött. És a szegény, tönkre silányított Istvánnak rá kellett magát szánnia, ha üres kosárral nem akart elmenni: hogy az üvegcserepeket összeszedje, hogy az üveghutában legalább néhány talpas pohárért becserélje.

Búsan, tépelődve ballagott le a hegyről . . . Mentében azon törte a fejét: mimódon üthetné helyre a szenvedett kárt és mimódon vihetné a dolgát vissza a régi kerékvágásba? . . . Ekkor eszébe jutottak a kecskék; csak az volt a bökkenő, hogy azokat az asszony szerezte s neki semmi köze sem volt hozzájok.

De István nem volt ám afféle tökkel ütött ember s gondolta:

— A károdat nem fogod észrevétetni, nem is mégy

nappal haza, hanem éjszaka. Kinyitod az ólat, a kecskéket szép csendesen kizavarod s egyenesen a vásárra hajtva, ott eladod. A kapott pénzből aztán új portékát vehetsz és ha hazamégy a feleségedhez, hát majd veszekedel vele s tetteted magad, mintha haragudnál, hogy az ő gondatlansága miatt lopták el az állatokat.

Avval el is indúlt, hogy a szándékát végrehajtsa. A mint este felé a falu közelébe ért, meghúzódott egy bokorban és várta az éjfélt, hogy önnönmagát meglopja. Mikor ütötte a tizenkettőt, megindúlt tolvaj-útjára, átmászott az alacsony udvar-ajtón, aztán kinyitva belőlről, oda lopódzott a kecskeólhoz.

De majd hogy meg nem rőkönyödött ijedtében, a mint az ólat üresen találta. Nem gondolhatott mást, mint hogy elébevágott egy másik tolvaj, a kinek a lopás gyakorlottabb mestersége volt. „Egy szerencsétlenség ritkán jár egyedűl“ — gondolá magában. Réműletében lerogyott a szalmára.

Ezzel a kísérlettel oda volt minden reménye, hogy üzletbeli dolgát nyélbe ütheti s átadta magát a búsúlásnak. A szegény István rosszúl lett a kecske-ólban és annyira csüggeteg és levert volt, hogy alig mert kopogtatni az ajtón. Utóljára mégis csak előbújt, félénken dörömbölt és bánatos hangon kiáltott:

— Édes feleségem, kelj föl és nyisd ki az uradnak az ajtót!

Mihelyt Örzse meghallotta a hangját, azonnal felugrott, félrenyomta a tolózárat és nagy örömmel a nyakába esett. De István nem igen látszott örűlni a viszontlátásnak; hideg maradt, mint a jég, letette a kosarát s nagy kedvetlenűl leheveredett a kemencze padkájára.

— Édes uram, mi lelt? mi bajod? — kérdezte Örzse ijedten; — hiszen olyan vagy, mint a fancsali feszület. Mondd, mi bánt?

De István csak sóhajtással és nyögéssel felelt. Hanem az asszony mégis csakhamar megtudta búsúlása okát, mert a kétségbeesett ember nem birta soká titkolni a szerencsétlenséget. Mikor a jó asszony meghallotta, hogy a bányarém követte el a csínyt rajta, rögtön kitalálta a gonosz szerzet jótevő szándékát és nem tudta magát visszatartani a nevetéstől. Máskor ezt István rossz néven vette volna; de most az ő lelkiállapota annyira oda volt, hogy ügyet sem vetett rá.

Végre kérdezte bátortalanúl, hogy a kecskék hol vannak, mi történt velök? Az asszony mindjárt észrevette, hogy az ő drágalátos férje-ura már kiszimatolta a ház tájékát.

— Mit törődöl te az én barmommal, — szólt az asszony, — hiszen még a gyermekeidről sem kérdezősködtél; a kecskék künn maradtak a mezőn. És most, édes apjokom, légy vídám és jókedvű; felejtsd el, a mit rajtad a bányarém elkövetett, kár lenne a miatt megőszűlnöd. Ki tudja, micsoda jó ér még bennünket, vagy nem nyerünk-e bő kárpótlást érte?

— Akkor ugyan soká várhatsz! — mondá István reménytelenűl.

— Ej, minek az! Avéletlennek csodálatosak az ő útjai. Csak ne csüggedj el, István! Neked nincs üveged, nekem meg kecském; de van négy egészséges gyermekünk és négy erős karunk, a mik után megélhetünk. Hát nem elég gazdagság ez?

— Isten irgalmazzon! — kiáltott a szorongatott ember, — ha a kecskék oda vannak, akkor a négy gyermeket azonnal a vízbe dobom, mert én nem tudom őket tartani.

— Nohát tudom én! — mondta Örzse.

E szavakra belépett a plébános, a ki hallotta az ajtó előtt a beszélgetést, s elkezdett Istvánnak prédikálni, arról a szentleczkéről, hogy: „*A fösvénység és szívtelenség minden rossznak gyökere*“. Azután, mikor jól a lelkére beszélt: tudtára adta neki a felesége esetét a bányarémmel, és hogy a gondviselésére bízott vagyonban Istvánnak is lesz része, a meddig a feleségének tetszik, és ha ennekutána alkalmazkodó lesz és jól bánik a feleségével és gyermekeivel.

István ott állott, mint egy kőszobor. A mint aztán eszére tért, nyakába borult a jó asszonynak. És ettől-fogva a legjobb férj lett és szerető apjok gyermekeinek, a mellett szorgalmas, rendszerető gazda.

A derék asszony sok örömet látott gyermekeiben, a kik szerették és áldották a jó édes anyát.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A lusta királyfi.

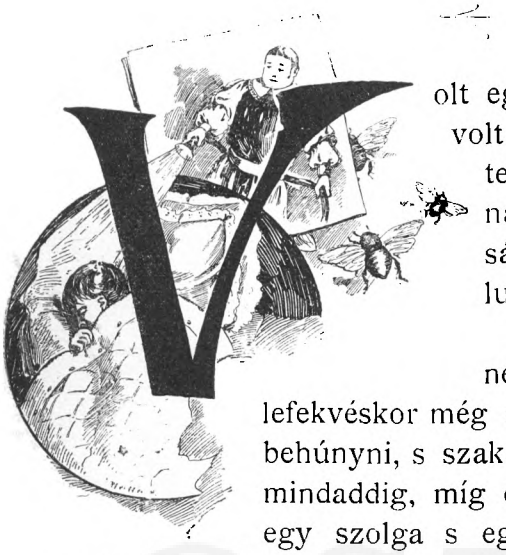

Volt egyszer egy király, annak volt egy fia. Nem sok öröme telt benne a királynak, mert nap-nap után csak bosszúságot okozott neki a nagy lustaságával.

Ez a királyfi olyan rettenetes lusta volt, hogy este lefekvéskor még a szemét sem akarta maga behúnyni, s szakadatlanúl jajgatott, kiabált mindaddig, míg csak be nem ment hozzá egy szolga s egy selyemkendőcskével le nem nyomta a tunya királyfinak a szemét.

Mikor pedig a királyfi, a kit igazi nevén Aranykoronának híttak, reggel az ágyból felkelőben volt: akkor meg, szörnyű nagy tunyaságának miatta, előbb úgy kellett fölemelni a szemehéját.

Hej, sokat búslakodott, epekedett a szegény király, hogy mi lesz ebből.

A király már sokszor megpróbálta a tunya, álomszúszék királyfinak jéghideg vizes ruhát teríttetni az arczára, hogy fölserkenjen és azután kiugorjék az ágyból. De Aranykorona a hideg borogatást nyugodtan elszen-

vedte és ő maga szépen nyugton is maradt, legfölebb a takarót a fejére húzta, hogy a ruha meleg legyen.

Máskor a király vízfecskendőt hozatott elő s a királyfit háromszor felszólították, hogy keljen föl. De bizony a harmadik felszólításnak sem volt foganatja. Ekkor a király oda intett a szolgáknak, mire azok végigföcskendezték a hideg vízzel a tunya fiút. Az egész ágy csúrron víz volt, ő maga is át volt ázva tetőtől talpig; olyan volt, mint egy megfürösztött egér.

De ez sem használt semmit. A tunya teremtés feküdt tovább, a térdeit felhúzva az álláig, karjaival általkulcsolva a lábait. Olyannak látszott, mint valami összezsugorodott tövises disznó. Így maradt az átázott ágyban fekve, és aludt tovább, akár egy marmota.

Most hát elhatározta a király magát, hogy más módhoz folyamodik, a mely mód az ő rémséges tunya fiát bizonyosan lábra állítja.

A királyfi, mikor egy reggel az apja benyitott hozzá, a vánkosa csücskét mind a két kezével erősen tartotta, könyökével meg a dunnát szorította a karjai közé.

— No megállj, te gézengúz kölyök! — kiáltott haragosan a király, a mint a fiút meglátta.

Bevitetett egy csapat darazsat a királyfi szobájába s a szolgákkal beeresztette egyenesen a takarója alá. És mivel a darázs azért darázs, hogy szúrjon: hát meg is szurkálták derekasan a királyfi lusta testét, s az égető fájdalomra bőgve ugrott ki az ágyából és magára kapva a ruháját, mérgesen mormogta:

— Hát még a tulajdon apám házában sincs nyugodalmam? Jól van. Ha így bántok velem, hát maradjatok magatoknak! Elmegyek a világba, ott nem abajgat majd senki, ott kedvemre alhatom.

És a mit mondott, meg is cselekedte. A milyen rémséges nagy volt benne a lustaság, éppen olyan erős volt benne az akarat. Legalább most az egyszer. Nyakába akasztotta a köpönyegét, kezébe vett egy furkós botot, s mikor senki sem látta, kisurrant lopva a palotából és keresztül a kerten, nekivágott a rengeteg erdőnek.

Ment mendegélt, soká, soká, éhségét egy darab kenyérrel, szomját kökénynyel meg szederrel oltva. Egyszer aztán ledőlt pihenni egy fa alá s csakhamar mély álomba merült. Mikor nagysokára fölserkent és körülnézett, maga mellett egy öreg, sovány emberkét pillantott meg, a ki egy darabig csak nézte, nézte, azután pedig így szólott hozzá:

— Hogy kerültél te ide, erre a tájra, fiacskám?

— Hát biz' azt, bátyó, én magam sem tudom. Csak azt tudom, hogy otthon nem maradhattam, mert rosszúl bántak velem, hát ott hagytam az apám házát és éppen erre hozott az útam véletlenül.

— Rosszúl bántak veled, azt mondod. És ugyan hogy bántak rosszúl veled? Ütöttek-vertek, vagy nem adtak enni eleget?

— Hát nem hagytak nyugodni! — mondá szomorúan a királyfi.

— Hát mi a manót csináltál éjszaka? — fűzte tovább az emberke a szót.

— Éjszaka én aludtam; de aludni akartam nappal is.

— És nem engedtek nappal aludni, úgy-e?

— Nem ám. És hogy nem tudtak máskép kivederni az ágyból, hát utoljára egy sereg darazsat tettek a takaróm alá. Az aztán elbánt velem derekasan; még most is sajog a helye, úgy összeszurkált.

— De hogy lehetett, fiam, annyit aludni? — csodálkozott a töpörödött emberke.

— Óh Istenem, mikor olyan fáradt voltam! — szólt ásítva a királyfi, s azzal oldalvást fordúlt és el akart aludni megint.

A töpörödött emberke látta, hogy egy nagy mihaszna henyével van dolga; azért megrázta erősen a vállát és szólt:

— Megállj, legénykém, itt nem fogod elaludni a drága napot! Itt dolgozni kell napfeljöttétől naplementig, és a ki nem tud, hát megtanúl.

A tunya legényke vonogatta magát egy kicsit, hanem a kis emberke gyorsan lábra állította ő kemét s nem valami gyöngéden egyet lódítva rajta, szóla:

— Előre csak, fiacskám! Lemegyünk most a barlangomba. Ott először is egy vászon felső ruhát öltesz magadra e helyett a lebbentyű helyett, akkor megebédelsz és azután megpróbálod, hogy ízlik a dolog.

A királyfi fanyar képet vágva ballagott előre, mert nem volt mást mit tenni. És a mint beléptek egy szűk sziklaüregbe, a mely a kis embernek lakásúl szolgált: a királyfira, a ki csak selyem inget és bársony ruhát viselt, ráhúzott egy goromba birkabőrruhát és aztán elejbé tett ebédre egy darab kenyeret s egy pár sárgarépát a kőasztalra. Vizet meríthetett italnak a kis patakból, a mennyit akart.

Hát ez bizony nagyon sovány ebéd volt; nem is tudta idáig, hogy ilyen sovány ebéd is van a világon.

De rettenetesen ízlett neki. Azután pedig ment munkára.

Aranykorona a mesterével mélyen, mélyen leereszkedett egy sötét aknába. Egyiknek is, másiknak is szíjon hordott olajlámpás volt kötve a derekára, mely az aknát gyéren világította meg. Egy nehéz kalapácscsal és egy

OSZK Országos Széchényi Könyvtár

vésővel kellett most a királyfinak a csillogó kőtömeget fejteni s széttörni-zúzni és a benne levő ezüst-szemecskéket egy faszekrénykében összegyűjteni.

Ez kemény munka volt. A karjai, melyek ilyesféle munkát soha nem míveltek, alig bírták emelgetni a szerszámot. És ha a szegény királyfi ki akarta fújni magát egy kicsit, hát mindjárt rákiáltott a kis emberke, haragtól szikrázó szemekkel:

— No csak előre! Itt nem lebzselünk! . . .

Igy ment ez nap nap után. A kedves napvilág soha nem volt látható; mert mire a nap reggel feljött az égen, a királyfi az ő gyötrő szellemével már odalent volt az aknában, és mire onnan estennen fáradtan feljött, akkorra már ismét leszállott a hegyek mögött.

És mikor a királyfi egyszer megkérdezte zsörtölődő mesterétől, hogy hát itt soha sincsen vasárnap, az öreg emberke rámordúlt haragosan:

— Sem vasárnap, sem ünnepnap, sem húsvét, sem karácsony nincs itt alant, mint a ti világotokban ottfent. Itt csak dolgozni, örökké dolgozni: ez a jelszó!

— És nekem itt kell örökké maradnom? — kérdé a királyfi reszketve.

— Míg ezen a sziklán keresztűl a föld szinére nem dolgoztad föl magadat, — felelte a kis emberke.

Ekkor az ifjút új bátorság szállta meg és olyanokat ütögetett a kalapácscsal a vésőre, hogy a szikla csak úgy omladozott belé! Ez a munka erőssé tette őt. S noha csak gyökerekkel táplálkozott és éjszaka csak amolyan mohágyon aludt, mégis egészségére vált. Utóljára olyan szorgalmasan pőrölyözött, hogy a nappali órák észrevétlenűl röppentek el egymásután.

Utóljára — utóljára — tíz hosszú esztendő múltán,

a megizmosodott királyfi hatalmas ütést mért egy kőre. A kő nagy csörrenéssel dőlt ki helyéből és nyomában tágas nyílás támadt, és azon keresztül meleg napfény sugara ömlött be.

A mint erre a királyfi örömsugárzó arczczal megfordúlt, hogy a mesterét oda szólítsa: a mester nem volt sehol. Eltűnt. A napvilág a királyfinak megaczélozta az erejét. A nyílás a sziklában, kalapácsának ütése alatt, mind egyre bővűlt, s kimenve rajta, azon vette magát észre, hogy az apja palotájának a kertjében áll.

Tüstént futott be a házba; de bőr-dókájában nem ismert rá senki. Nagy hévvel-lével menni akart be, egyenesen a királyhoz. De a cselédek útját állták és nem eresztették.

— No, ne bolondozzatok! — mondta nekik a királyfi nevetve. — Ne rontsátok meg az örömemet. Ha nem láttok is rajtam bársonyruhát: én ebben a bőr-dókában is a király fia vagyok.

A cselédek erre a mondásra megczondorodtak és útat engedtek a fura jövevénynek. Az ördög nem alszik, gondolák. Hátha csakugyan a királyfi, a kiről sokszor hallottak olyasvalamit, hogy évekkel ezelőtt búcsút mondott a kapufélfának, s úgy eltűnt, még csak a hírét sem hallották többé. Hátha most visszakerűlt . . .

A királyfi benyitván a király szobájába, vidám hangon oda kiáltott az édes apjának:

— Adjon Isten, király-apám! Itt vagyok valahára! Nem is hitted talán, hogy meglátsz valaha.

A király nagy szemeket meresztett bámúlatában. Csak nézett, nézett a murczosképű, kérgeskezű, bőr-dókás ifjúra szótlanúl . . . Csak akkor ismerte meg, hogy az ő eltűnt fia, mikor jobban szemügyre vette az ábrázatát.

— Hát csakugyan te vagy az, te rossz fiú? Hát illett úgy megszomorítani apádat és egész országom népét? No de csak hogy itthon vagy, elfeledek mindent! Hanem hadd halljam: hol jártál, mit műveltél s mi történt veled?

A királyfi elmondott mindent. És mikor a király meghallotta a fia esetét és megtudta, hogy a fiú megtanúlta a munkát és megszokta a korán való felkelést: nagy örömet érzett az ő szívében s így kiáltott fel:

— No, fiam, most már lesz ember belőled!

A királyfi serény és szorgalmas maradt, s mikor az apja halála után királylyá lett: a népe javán munkált napfeljöttétől naplementéig, a hogy megtanúlta. Persze a vasárnapot és ünnepnapot szentűl megtartotta.

A meddig Aranykorona uralkodott: egyetlen egy álomszuszék és henye ember sem volt az egész országban.

Az alamizsna.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy katonaviselt nyalka parasztlegény. Marczi volt a neve. Derék, víg ficzkó volt. Katonapajtásai nagyon szerették, mert jószívű is volt, annyira jószívű, hogy utolsó fillérjét is megosztotta velök.

Marczi sokáig ette a katonakenyeret. Mikor katonaesztendei leteltek, búcsút vett a katonáskodástól és hazament a szülőfalujába.

A jó fiú éppen akkor érkezett meg, mikor a rokonai osztozkodtak az apja hagyományán, a ki csak kevéssel ezelőtt halt meg. Marczi ugyan sohasem tartott számot valami gazdag örökségre, de különös volt előtte mégis, hogy sem többet, sem kevesebbet nem kapott *egy* fényes fillérnél. Hanem ezt is elvette zúgolódás nélkül s avval hátat fordítva ismét az apai háznak, szépen útnak eredt.

Maga sem tudta: hova, merre? csak ment, a merre a lábai vitték.

Útja egy tágas térségen, majd pedig csaliton és ligeten vezetett keresztül, míg végre egy sűrű erdőbe ért. A mint itt ment, mendegélt, egyszerre csak egy galambősz öreg ember akadt az útjába s alamizsnát

kért tőle. Marczi, minden tétova nélkül, fogta az örökségét és odaadta az öreg embernek.

Az aggastyán megköszönte a jóságát és így szólt:

— Isten fizesse vissza bőségesen, a mit nekem adtál! Szerencse és áldás kisérjen minden útadon! . . . Szólj, mit kivánsz ezen a földön?

Marczi nagyot nézett erre. Ilyen kérdés egy koldústól! De nem hagyta mégsem felelet nélkűl, hanem szóla:

— Hát, kedves öregem, igazságot vagy semmit! Legszívesebben azt venném, ha tehetségemben állana, hogy tetszésem szerint galambbá, nyúllá és hallá változhatnék át.

— Legyen betöltve a te kivánságod! — mondá az öreg. — Menj Isten nevében és gondolj reám.

Alighogy kimondta ezeket a szavakat, már el is tűnt.

Ez a látomány és az aggastyán szavai annyira megkötötték a Marczi gondolatait, hogy észre sem vette, hogy átlépte hazája határát. Mielőtt még a nap lement, Marczi egy idegen országba s abban egy királyi városba ért. A város főutczáján csak úgy zsongott-bongott a vídám népség. Örömzaj és vig dana hangzott feléje; mert éppen egy csapat toborzó jelent ott meg, hogy a király számára, a ki ép most keveredett háborúba, táncz és pohárcsengés mellett katonákat fogadjon fel.

A toborzók jó kedve, az ékes öltözet, a fénylő tallérhalmaz az asztalon, a mit körűltánczoltak, a katonának fölcsapottak foglalója, a muzsika szólása, meg a borral telt poharak, — mindez olyan kedvre derítette a legényeket, hogy a ki csak épkézláb volt, egymás után csapott fel katonának . . .

Marczi is azon vette észre, hogy ég a tenyere a

parolától s hogy a fején van a tollbokrétás sapka, a zsebében meg csörög a sok fényes tallér.

Másnap már ott volt ismét, a hol pár héttel azelőtt: a katona-sorban, s nemsokára azután indúlt a régi taktusban az ellenség ellen.

Mivelhogy a katonáskodásban Marczi már nem volt afféle újoncz és hozzá még szép és erős testalkata is volt: csakhamar felvették a testőrség csapatába, a melyik a királyt őrizte. Persze ez a kitüntetés sok irígyet és ellenséget szerzett neki, mivel ő idegen volt és még semmi különös szolgálattal nem dicsekedhetett.

A királyra valamikor egy öreg varázsló egy gyűrűt hagyott örökségül, a melyik gyűrűben olyan csodás erő lakozott, hogy a birtokosát senki le nem győzhette. De nagy volt a bökkenő. A király éppen most, mikor egy hatalmas ellenséggel gyűlt meg a baja, szerencsétlenségére otthon felejtette a gyűrűjét s csak a csata megkezdése előtt vette észre, hogy hiányzik.

Megkezdődött a csata. Az ellenséges sereg olyan erősen neki esett, hogy a király kénytelen volt visszahőkölni, hogy új erőt gyüjtsön. És noha a seregét csakhamar rendbeszedte ismét s bátor katonái meg is állták a sarat: mégsem tudott győzni. A szerencse egészen elhagyta.

Ekkor a király nagy szorongattatása közepett így szólt:

— A ki a gyűrűmet elhozza, mielőtt még az ellenség erőt venne rajtunk: annak adom egyetlen leányomat feleségül.

Csakhogy a veszedelem, a mely a királyt fenyegette, olyan közel volt, a főváros meg innen olyan messze esett, hogy a leggyorsabb lovas sem mert vállalkozni arra, hogy az útat a kellő időben megfutja. Mert az

ilyennek is hét napra lett volna szüksége. A király szavára hát vállat vonított mindenki.

Erre Marczi, az öreg koldústól kapott csodatevő erejére támaszkodva, oda lépett a sorból a király elé s így szólt:

— A gyűrűd nemsokára itt lesz, felséges királyom! Hanem aztán emlékezzél meg ígéretedről.

És azzal tüstént megrázkódva Marczi, legott nyúllá változott át, és olyan gyorsan futott, hogy a por felhő módjára verődött fel utána. Mindenkinek elállt rajta szeme-szája.

Futott, futott Marczi nyúlhalálában. Mikor folyóhoz ért, megrázkódott ismét és mint csuka úszott át rajta, és a hogy a túlsó partot elérte, megrázkódott harmadszor is és mint galamb hasította a levegőt és repült mint a szél hegyen-völgyön át . . . A király még le sem pihent, Marczi már elérte a palotát, berepült az ablakon a szép királyleány szobájába s leült az ölébe.

A királyleány megczirógatta a szelid galambot s czukros kenyérrel kínálta. De a galamb hirtelen megrázkódott és ott állott Marczi természetes mivoltában az álmélkodó királyleány előtt. Avval elmondta tüstént jövetele czélját. A királyleány, mikor megtudott mindent, nagyon megörült, hogy egy ilyen derék, szép katonát vőlegényének tekinthet. Oda adta Marczinak a becses varázsszert és egyúttal óva intette, hogy visszamenet őrizkedjék az irígy bajtársak leselkedésétől.

Marczinak ez szeget ütött a fejébe. „Mond valamit a lelkemadta!“ — gondolta magában. De túljárok én a gazok eszén. Hogy tehát valami bizonysággal állhasson elő a király előtt, ha netalán a gyűrűt elrabolnák tőle, vagy más egyéb szerencsétlenség érné: arra kérte a királyleányt, hogy vegyen tőle három zálogot.

Erre Marczi megrázkódott s galamb alakjában ismét az ölébe ülve, így szólt:

Húzz ki két tollacskát mostan,
A gyűrűt hogy én elhoztam.

A királyleány megtette nyomban: kihúzott két szép tollat a galamb szárnyából. Ekkor megrázkódott a galamb is, mire egy szép ezüsthasú csuka feküdt a királyleány előtt és mondta:

Végy ki nyolcz pikkelyt hátambúl,
S tedd el azt is bizonyságúl.

A királyleány erre kihúzott nyolcz ezüst pikkelyt. Mikor ez megvolt, megrázkódott a csuka is s abban a pillanatban nyúllá változott át és szóla:

Csippentsd le a fülem hegyit:
Hadd maradjon abból is itt.

A királyleány fogta az ollót s lecsippentett a füle hegyéből, aztán mind a három zálogot betette egy skatulyába az ő becses holmijához és elzárta. A nyúl azalatt megrázkódott és ott állott Marczi megint természetes mivoltában s búcsút vett a királyleánytól.

Avval átváltozott galambbá s a varázsgyűrűt csőrébe kapva, kirepült a nyitott ablakon . . .

Szállt aztán, mint a szálló gondolat, nagy gyorsasággal; nem pihent sehol. A hosszú út, a mit gyors szálltában hátrahagyott, meg a gyűrű szokatlan terhe kifárasztották lassacskán. De összeszedte minden erejét és evezett jó kedvvel a tábor tájéka felé, a hol a király már vágyton várta őt.

Mikor Marczi már csak néhány száz lépésnyi távolságra volt: hirtelen nagy szél támadt és megakadályozta az előrehatolásban, — kénytelen volt hát a repülést

abbahagyni s nyúllá változni át. A gyűrűt a szájába fogva, futott aztán, a hogy csak bírt, tüskén-bokron át.

Hanem bizony nem hiába volt a királyleány aggodalma: csakugyan baj állta a szegény Marczi útját. Egyik társa megirígyelte a szerencséjét s a mint őt nyúl képében elfutni látta: eltökélte magában, hogy visszatértekor meglesi s a gyűrű elvételével a maga kezére játszsza a királyleányt. Megbújt hát egy bokor mögött s mikor a nyúl arra futott, nyomban lepuskázta, elvette tőle a gyűrűt s ment vele a királyhoz.

A király nagyon megörült a varázsszernek. Tüstént az újjára húzta s kijelentette az átadójának, hogy nem felejti el az ígéretét.

A hadi szerencse mindjárt megfordúlt, a mint megkezdették a harczot. Nem telt belé néhány óra, az egész ellenséges sereget leverték, a fejedelmet megölték, az összes hadiszert sok kincscsel és drága dolgokkal együtt elfoglalták és az ellenséges országot könnyűszerrel meghódították.

Ekkor aztán a király győzedelmes seregével visszatért és nagy örvendezve vonúlt a palotájába. A királyleány szívéből örült az apja megérkezésének. De hiába kereste a szemével vőlegényét a derék harczosok soraiban, a kik a palota körül egybe voltak gyűlve s a kik örömzajongva és kurjongatva a zászlókat lengették.

Most pedig a király ünnepi kisérettel odavezette az álvőlegényt, a Marczi gyilkosát, a leánya elé s így szólott hozzá:

— Itt van az, a kinek a kezedet oda igértem. Az a derék katonám, a ki nekem a gyűrűt elhozta s mindnyájunkat megmentett. Holnap a diadal-ünneppel a lakodalmatokat is megüljük.

Mikor a királyleány ezt hallá, nagyon megijedt, sírva fakadt és sírt éjjel-nappal. A búbánat annyira megülte a szívét, hogy belebetegedett. Az okát nem mondotta meg senkinek. Nem evett egy falatot sem, csak sírt szakadatlanúl. Így aztán a győzedelmi ünnep is, meg az esküvő is elmaradt. Erre a király is szomorúbb lett napról-napra, mivel a leánya szenvedésének a látása nagyon fájt neki. De sem ő, sem az orvosok nem tudtak a bajnak nyitjára jönni.

Azonközben Marczi, a szegény nyúl, ott fetrengett a mezőn és közel volt ahhoz, hogy a hollóknak szolgáljon eledelül. Úgy esett, hogy az öreg koldúsnak, a ki Marczit egyszer a filléréért három csodatehetséggel ajándékozta meg, éppen arra vitt az útja, a hol a nyúl fetrengett. Tüstént megismerte s így szóla hozzá:

— Édes nyúlam, kelj föl és élj! Rázd meg magad és siess a király palotájába, mert más van a te helyeden. Menj szaporán, különben elkésel.

A nyúl erre felugrott és eliramodott és futott árkonbokron, a hogy csak birt. Mikor a folyó partjához ért, csukává változott át s úgy úszott át rajta. Majd pedig ismét galamb alakjában repült gyorsan hegyen-völgyön keresztül, mígnem végre oda ért a király palotájához. Ott megrázkódott, felvette a természetes alakját megint és beállított a király színe elé.

De a király sehogysem akarta Marczit megösmerni. Szemtelen hazugnak titulálta és semmiképpen sem akart hitelt adni abbeli állításának, hogy ő az, a ki neki a varázsgyűrűt elhozta.

A király tamáskodása annyira zokon esett a szegény Marczinak, hogy alig tudta a könnyeit visszatartani. De nekibátorodott és azt mondta a királynak:

— Add meg nekem a módot, felséges királyom hogy bizonyossá tehesselek a felől, hogy csakugyan én vagyok a gyűrű elhozója és senki más. Engedj a királykisasszony elejbé menni; az ő szájából meg fogod hallani, ki vitte a gyűrűt neked: én-e, vagy az a gaz csaló?

A király szemügyre vette Marczit, s mennél tovább nézte, annál jobban emlékezett, hogy Marczi volt és nem más, aki ajánlkozott, hogy a gyűrűt elhozza. De nem szólt semmit, hanem bevezette a leányához.

A királyleányt még mindig nagy búsongásban találta; de alig pillantotta meg Marczit, vígan felugrott, oda szaladt hozzá és kiáltá:

— Ez az én igazi vőlegényem! Neki adtam én a gyűrűt és egyedül neki köszönheted az ellenségen vett győzedelmet.

Ez a mondás mindenkit ámulatba ejtett. A király pedig nagy zavarban volt, hogyan igazítsa el a dolgot; mert most annyit tudott, hogy az egyik a gyűrűt el akarta hozni, a másik pedig elhozta.

A királyleány erre előhozta a skatulyát, a melyikben a Marczi zálogait őrizte, s azt mondta az apjának:

— Parancsold meg annak a csalónak, hogy galambbá, csukává és nyúllá változzék át.

A király megparancsolta; de az álvőlegény csak állt, mint a fancsali feszület, és reszketett a nagy ijedelemnek miatta.

Avval aztán megrázkódott Marczi s mint galamb szépen telepedett a királykisasszony ölébe s mondta:

Tedd helyre hát most a tollam,
Úgy legyen, a hogy elhoztam.

A királyleány a két tollat kivette a skatulyából, oda tartotta a galamb szárnyához és mindenki átláthatta, hogy

azok a galambból valók. Most megrázkódott a galamb és egy ezüstpikkelyes csuka volt a helyén és így szólt:

No most, kedves királyleány,
Pikkelyemet illeszd reám!

Ekkor a királyleány elővette a nyolcz ezüstpikkelyt, és minden szem láthatta, hogy azok a halról hiányoznak. Aztán megrázkódott a csuka is, és mint nyúl ugrándozott a királyleány lábainál és szólt:

Vedd elő a fülczimpámat,
Bizonyság lesz az is nálad.

Erre meggyőződtek mindnyájan róla, hogy a nyúlnak hiányos a fülczimpája s hogy pompásan hozzáillik. Végre pedig megrázkódott a nyúl is és a királykisasszony előtt ott állott Marczi a maga igaz valóságában.

Mikor a királynak elbeszélte Marczi a viszontagságait s főkép azt a balesetét, a mint társa rápuskázott: a király elszörnyűködött rajta. A gaz csalót tüstént nyakon csípette s börtönbe vettette. Másnap pedig Marczi feleségül vette a szép királyleányt, s most is élnek, ha meg nem haltak.

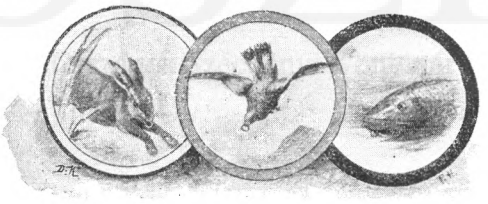

A hét holló.

Volt valahol a világon egy szegény, de becsületes és dolgos özvegyasszony. Hét fiúgyermekkel áldotta meg egymásután a jó Isten, és életben maradtak és szépen növekedtek mindannyian. Néhány esztendő múlva ráadásúl még egy leánykája is született.

Az ura nagyon derék, szorgalmas ember volt. A kezén égett a dolog. Azért az emberek, a kiknek jóravaló kézi munkásra volt szükségök, szolgálatba is fogadták szívesen. Munkája után nemcsak hogy népes családját becsületesen eltarthatta, hanem annyit keresett, hogy derék felesége, takarékos háztartása mellett, még kevéske pénzt is félretehetett.

Hanem hát ez a gondos édes apa javakorában meghalt, és a szegény özvegy csakhamar inségre jutott; mert nem tudott annyit szerezni, hogy nyolcz gyermekét eltarthatta s ruházhatta volna. Hozzá még a hét fiú növekedett és több-több kellett nekik. S hogy az édes anyjok nem tudta őket kielégiteni, hát nagy szomorúságára mindig gorombábbak lettek, sőt egészen elvadúltak.

A szegény asszony alig tudta elviselni, a mi bú-baj és gond a vállait nyomta. Gyermekeit mégis csak föl

akarta nevelni becsületben és jámborságban. De hiába törte magát: sem szigorúságának, sem jóságának nem volt semmi foganatja. A fiúk szívben-lélekben konokak és megátalkodottak voltak és azok is maradtak. Azért egy napon, mikor türelmének a fonala immár elszakadt, így fakadt ki a szegény asszony:

— Óh, ti hitvány, semmirevaló, gonosz fajzatok, bárcsak hét fekete hollóvá válnátok és elszállanátok, hogy soha ne látnálak benneteket többé!

És a hét fiú legott hét hollóvá változott, kirepült az ablakon és eltűnt.

Az édes anya meghökkent erre a látványra, és sírt keservesen. Hiszen nem azért mondott ő olyant, hogy beteljesedjék. Nem is tudta, mit mondott. A mit mondott, fájdalmában mondta azt. Hiszen a keserűség néha olyan szavakat ad az anya szájába, hogy maga is megijed, mihelyt kimondta. El volt keseredve a szegény anya nagyon, látván, hogy nem fog a fiúkon az anyai jó szó. Most meg már kétségbe volt esve, mikor azokat holló-alakot öltve eltűnni látta.

De utóljára megnyugodott benne. Csendesen éldegélt aztán egyetlen leánykájával. Többet keresett, mint a mennyire szükségök volt. És lassacskán a leányka szép, jó és erkölcsös hajadonná serdült. Hanem néhány esztendő múlva mind a kettőjöknek, anyának is leánynak is, édes vágya támadt a hét testvér látása után. Sokszor beszélgettek rólok és sírtak.

— Ha hazajönnének és derék fiúk volnának, milyen jól mehetne most a dolgunk és hogy örűlhetnénk egymásnak! — mondá szomorúan a leány.

Az anya az ölében összekulcsolta a kezét és sóhajtott.

És mivelhogy a testvérei után való vágy mind

erősebb gyökeret eresztett a leányka szívében, egyszer azt mondta az anyjának :

— Édes anyám, ha nincs ellenére kelmednek, én elmegyek és fölkeresem a testvéreimet, hogy őket a jó magaviselet ösvényére vezessem és hazahozzam, hogy késő öregségében is öröme teljék bennök.

— Édes jó leányom, — felelte az anya, — én nem tudlak és nem akarlak téged visszatartóztatni a te jóságos, jámbor törekvésedben. Menj, vezéreljen a jó Isten!

Avval összerakott a leánykának kevés elemózsiát, meg oda adott egy kis aranygyűrűt, a melyiket még kis gyermek korában az ujján viselt, mikor a testvérei még otthon valának.

A leány aztán tüstént útnak indúlt, és ment, mendegélt, messze, messze; de bizony nem talált testvéreinek a nyomára.

Mendegélése közben egyszer egy magas hegyhez ért, a melyiknek a tetején kis házikót látott. Leült pihenni a hegy aljában, mert igen fáradt volt, és tünődve folyvást a házikó felé nézett. Különös egy házikó volt ez! Hol olyannak látszott, mind egy madárfészek, mivelhogy úgy szürkéllett, mintha kövecskékből meg sárból lett volna összerakosgatva; hol pedig olyannak tetszett, mint valami emberi lakás. Gondolta, hátha ottfenn a a testvérei laknak? És mikor végre hét fekete hollót látott kiszállani a házikóból, hát kezdett megbizonyosodni abban, a mit az imént csak sejtett.

Nekiindúlt és ment örömmel, hogy megmászsza a hegyet. De nehezen tudott haladni az ezernyi ezer összevisszaságban kiálló kisebb-nagyobb éles köveken. Aztán meg nagyon meredek is volt a hegy oldala. Azért kanyargósan és így is csak kapaszkodva mászhatott kínos fáradsággal.

De valahogy mégis csak felvergődött. Ott fenn bement a házacskába, a melyik bizony közelről is nagyon kicsiny volt. Bent hét piczi kis asztalka, hét székecske, hét ágyacska állott; a szobán hét ablakocska és a kemenczén hét tálacska s mindegyikben néhány sült madárka és főtt tojás volt. A jószívű testvér fáradt volt a hegymászástól, és örűlt, hogy egyszer már kipihenheti magát annak rendje szerint. Aztán meg éhes is volt.

Erre levette a hét tálacskát a kemenczéről és mindegyikből evett egy-egy kicsit, ült mindegyik székecskén egy-egy kicsit, feküdt mindegyik ágyacskán egy-egy kicsit, aztán az utólsó ágyacskán elaludt szépen. És ott feküdt akkor is, mikor a hét testvér visszajött. Ezek beröpűltek a hét ablakon a szobába s azzal letelepedtek a tálacskájok mellé. A mint falatozni akartak, csodálkozva vették észre, hogy már evett valaki a pecsenyéjökből meg a tojásukból. De csak elköltötték szó nélkűl. Mikor pedig le akartak feküdni, az ágyacskájokat megbolygatva találták. A testvérek egyike legott elkiáltotta magát:

— Nini! micsoda leány fekszik az én ágyamon?

A többiek erre mind oda mentek és álmélkodva látták az alvó leányt.

— Hátha ez a mi kis testvérünk! — szól a másik testvér.

— Igen, ez a mi kis testvérünk! — kiált a harmadik örömmel. — Igen, ő az! Ilyen volt a haja, ilyen volt a szája, ilyen gyűrűt hordott akkor a nagy ujján, a milyen most a kis ujján van!

No, volt erre örrömujjongatás! Körűlrajzotta valamennyi az oda csöppent alvó testvérkét, czirógatta, csókolgatta, melyik hol érte, az orczáját meg a kezét; de a testvérke erősen aludt és sokáig nem ébredt föl.

Végre fölnyitotta a szemeit a leányka s ott látta a hét fekete testvért az ágya körűl ülve. Egy darabig csak nézett, aztán megszólalt:

— Szívemből köszöntlek benneteket, kedves testvéreim! Hála legyen a jó Istennek, hogy végre föltaláltalak benneteket. Hosszú, fáradságos útat tettem meg értetek, hogy visszavezesselek mindnyájatokat számkivetéstekből, ha megjavúltok s ha megigéritek szentűl, hogy engedelmesek lesztek és jó édes anyánkat soha sem fogjátok bosszantani többé.

A leányka beszéde alatt a testvérek keservesen sírtak, azután azt mondták:

— Igen, kedves testvér, ezentúl engedelmesek és jók leszünk és soha nem okozunk édes anyánknak keserűséget. Óh, nekünk, hollóknak, nyomorúságos az életünk! Míg össze nem gabalyítottuk ezt a házacskát, majd elvesztünk az éhségtől és az idő viszontagságaitól. Hozzá még a bánat, a mely bennünket éjjel-nappal gyötört . . . hej, édes testvér, mi sokat szenvedtünk mindenkép! . . .

A leányka örömkönnyeket sírt annak a látásán, hogy a testvérei a javúlás útjára tértek s hogy szánják-bánják minden bűnöket.

Hát most már jól van minden, — mondta a leány. Ha hazajöttök és édes anyánk látja, hogy jóba foglaljátok magatokat, hát ő is megbocsát majd nektek és jó és becsületes emberekké nevel benneteket. No most indúljunk!

A mint éppen indúlóban voltak, a testvérek közűl így szóla egyik a leányhoz:

— Kedves testvér, ezeket a tündöklő kövecskéket, a miket mi a hegyek közt találtunk és onnan ide hordtunk apránkint: tedd bele a kötényedbe és hozd haza

magaddal. Ezekkel mi, mint emberek, talán gazdagok is lehetünk. Mint hollók mi csak szép fényökért hordtuk azokat össze.

A leánynak magának is nagy öröme telt a fényes kövekben. Úgy tett, a hogy a bátyjai mondották. Avval felültette egyik holló-testvér a leányt a hátára s röpűltek nagy vidáman édes anyjok lakóhelye felé.

Az anyjok éppen künn volt az udvaron, mikor egyszerre csak leülni lát ott egy csapat hollót és megpillantja az egyiknek a hátán a leánykáját.

— Itt vagyunk, édes anyám, a jó Isten megsegített! — szólt a leány nagy örömmel.

A holló-fiúk erre leborúltak édes anyjok előtt, alázatosan bocsánatot kértek és felfogadták, hogy ezután mindig jó, engedelmes gyermekek lesznek. Az anya örömmel látta a gyermekek megtérését, azért szívéből megbocsátott a fiainak, mondván:

— Legyen tehát megbocsátva a vétketek! De ne feledjétek, fiaim, hogy a gyermek engedelmeskedni s anyjának jó tanácsát és intéseit bevenni tartozik, mert csak úgy boldogúlhat ezen a világon. Áldjon meg az Isten benneteket minden jóval! Legyetek emberekké s örömömre váljék ember-voltotok!

Erre a holló-fiúk ismét emberekké lettek, még pedig szép, serdűlő ifjakká; egyik olyan szelíd és kedves volt, mint a másik. Aztán hálásan megölelték és megcsókolták a jó édes anyát és a szerető leánytestvért, a kiknek csak úgy ragyogott az orczájok az örömtől és a boldogságtól.

A fiúk megtartották, a mit felfogadtak, s édes anyjok szárnyai alatt és erkölcsi tanításai mellett jóravaló, dolgos és szépmagaviseletű ifjakká cseperedtek föl.

Néhány esztendő mulva azután a hét testvér felesé-

gűl vett hét jóerkölcsű és szépmagaviseletű leányzót, s összefogva mindannyian, építettek egy szép nagy házat szorgalmuk gyümölcsén, meg azon a pénzen, a mi a fényes kövekért ütötte a markukat, — s az új házban, fölszentelésképpen, egyszerre ülték meg a testvérek hétszeres lakodalmukat.

Majd a leánytestvér is kapott egy derék embert élettársúl. De nem raktak új fészket maguknak, mert a fiútestvérek addig kérlelték őket, addig rimánkodtak nekik, míg utóljára ott maradtak velök lakókúl a közös fáradsággal megépített házban.

Ilyeténképpen a jó édes anya még sok örömet látott gyermekeiben, a kik őt késő öregségeig a legnagyobb szeretettel ápolták és tisztelték.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Adolár és Ukubusz.

Egyszer volt két ikertestvér. Ebben voltaképpen semmi különös nincsen, mert iker igen sok van a világon.

De hogy ezek az ikertestvérek egy királyt valljanak apjoknak, meg egy királyasszonyt anyjoknak: ez már aztán fura egy eset.

Mert hát egy királyi családban az a szokás, hogy mindig a legidősebb királyfi örökli az országot és a koronát.

A két iker-királyfi pedig egyforma idős volt, egy és ugyanazon órában jöttek a világra, és így nem tudta a király, hogy fiai közűl voltaképpen melyiket tegye örökösévé.

Ekkor maga elé szólította a két fiát, oda adott mindegyiknek egy-egy aranynyal teli erszényt és így szólt:

— Majd meglátom, melyik lesz közűletek alkalmasabb a királyságra, ha egyszer behúnyom a szemeimet. Azért most három esztendőre el kell mennetek a világba, hogy megtanúljatok mindent, a mit tudnia kell egy igazi királynak. Ha visszajöttök, meglátom, melyitek használta

fel aranyait okosabban. A ki okosabban járt el, annak hagyom a királyságot örökségül.

A királyfiak külsőképpen annyira hasonlítottak egymáshoz, hogy csak a neveik után tudták őket megkülönböztetni, mivelhogy ezek nagyon elütők valának egymástól.

Az egyiket ugyanis Adolárnak, a másikat pedig Ukubusznak hívták. És hogy a két egészen egyforma ember útközben meg később is egymást valamiképpen össze ne téveszsze: hát a király mindegyiknek egy-egy nagy, drágaköves gyűrűt ajándékozott. A kövekbe a királyfiaknak a nevei valának bevésve, könnyen olvasható betűkkel.

De a mennyire hasonlítottak a testvérek külsőképpen egymáshoz, éppen annyira különböztek egymástól.

Adolárnak sok okosság lakozott a fejében, de a szíve tele volt rossz indulattal és durvasággal; a testvérének, Ukubusznak pedig kevesebb okosság volt a fejében, de annál több jóság és igazlelkűség lakozott a szívében.

Ilyen természeti adományokkal felkészülve indult el a két királyfi, mindegyik a maga útján: Adolár napkelet felé s Ukubusz napnyugat felé.

Azok a kis aranycsillagok, a mik aranykarikákban sugárzottak a testvérek egyikének is, másikának is a fején, mihelyt a kalapot levették: mindenkivel megértették, hogy a vándorok királyi házból származnak. Azért mindenütt nyitott kapukra és ajtókra találtak, és a hova csak beléptek, szívesen fogadták őket.

Egyik-másik királynak az udvarában Adolár ott is maradt volna s magas hivatalt vállalhatott volna; de az okos a legszívesebben olyan országban akart élni, a hol

a király öreg és gyenge volt, hogy egészen egyedül és a maga módja szerint kormányozhatná az országot.

Ukubuszt nem marasztalta senki. Mert már egy óra múlva kinézte belőle a király, hogy ő sokkal szelidebb és együgyűbb, hogysem valamely fontos hivatalt elfoglalhatott volna. Rendesen már másnap ajándékot adtak neki, királyfihoz illőképpen. Evvel útilaput kötöttek a talpára, és örültek, mikor a gyöngefejűtől megszabadúltak.

Adolár megtalálta végre, a mit keresett. Egy igen öreg király, a kinek fia nem volt és mérhetetlen nagy ország fölött uralkodott: felismerte a királyfi eszes voltát és őt első miniszterévé tette. Ez persze éppenséggel nem volt szerencse szegény alattvalóira nézvést.

Az új miniszter, a kit a király szabad kényére bocsátott, olyan embertelenűl, olyan kegyetlenűl kormányzott, hogy a nép alig viselhette el. A szomszédos országokkal háborút kezdett, a mely sok, sok ember életébe kerűlt. De mivel igen okos volt és mindent igen ravaszúl tudott intézni, hát rendesen megnyerte a csatát; még a királyt is elfogta s országát sortában oda csatolta ahhoz a nagy országhoz, a melyikben ő miniszter volt.

Az öreg királynak ez nagyon tetszett. A győztes királyfit gazdagon megajándékozta és minden újon elfoglalt ország után egy-egy arany érdemrendet adott neki elismerésképpen.

Ámde a nép semmit sem nyert ezekből a győzelmekből. A legjobb, a legvitézebb katonák elestek az öldöklő csatákban, a virágzó mezők elpusztúltak. Alig termett valamicske kenyérnek való. Keserves inséget látott igen sok ember, soknak meg éhen kellett elpusztúlnia.

Mit használt az nekik, hogy az ország nagyobbodott, ha nem volt benne béke? . . .

Ukubusz, a gyöngefejű, még folyvást bolyongott a világban. De ő a kincseket nem halmozta rakásra, mint a testvére. Az ajándékokat, a miket neki a királyok adtak, a kikhez betért: ő a szegényeknek, a szűkölködők közt osztotta szét. Áldották is érte a lába nyomát.

És mikor utóljára olyan országba ért, a melyikkel az ellenséges Adolár éppen háborút kezdett: a király neki nem adhatott többet egy kis sereg katonánál. A háborúba ezt a maroknyi sereget kellett neki vezetnie a nagy ország ellen, a melyik az ő királyával a békét felbontotta.

Éjszakának idején akart összeverekedni a két ellenséges sereg egymással; de mivelhogy a koromsötét éjszakában egyik a másikat nem láthatta, hát elhatározták, hogy majd virradatkor kezdik meg a csatát.

Adolár, a ki maga vezette a seregét, egy a csatatér közepén felütött pompás sátorban feküdt és aludt.

Ukubusz egy kis csapat katonájával ébren töltötte az éjszakát, hogy az ellenség, a melyik tízszerte erősebb volt, mint az ő királyának alvó serege, valahogy rajta ne üthessen éjnek idején.

A mint Ukubusz ott üldögélt őrtüze mellett, egyszerre csak egy ősz emberke lépett hozzá. Félig olyan volt, mint egy barát, mert hosszú barna csuklyás ruhát viselt s a nyakában keresztet; de félig katonának is látszott, mert igen éles kard volt a kezében, a fején pedig magas, csúcsos kalap, tarka pávatollal.

— Te talán meg akarod nyerni a csatát evvel a maroknyi harczossal? — kérdé Ukubusztól a jövevény.

— Megpróbálom Isten nevében, — felelte Ukubusz.

— Te és a te királyod el fogjátok veszteni a csatát szintúgy, mint a hogy elvesztette a többi király a maga seregével. Mert a ti ellenségtek sokkalta erősebb és sokkalta furfangosabb, semhogy ti tehetnétek ellene. De — beszélte az emberke tovább — ha egy darabka útat megteszel velem: olyan módot ajánlok én neked, a melyikkel minden ellenséget legyőzhetsz.

— De hiszen én az őrhelyemet el nem hagyhatom, — felelé Ukubusz.

— Azt tudom — vélekedék az emberke, — hanem ha itt maradsz, akkor holnap a ti okos ellenségtek mindnyájatokat semmivé tesz; ha pedig velem jösz, akkor ellenségteket ti fogjátok holnap megsemmisíteni.

— Jó, hát elmegyek veled, mert nem nézem ki belőled a csalót, — mondá Ukubusz a jövevénynek.

Erre megparancsolta katonáinak, hogy résen legyenek, míg ő visszatér, és avval elindúlt az öreg emberrel.

Ez abba az irányba vezeté, a hol a nagy ellenséges tábor volt. — De a mint a fele útat megtették, az emberke megállott és így szólt:

— Tudom, hogy te királyfi vagy és Ukubusznak hínak. Én sokszor láttalak már téged útazásod közben, és azt is észrevettem, hogy kincseidet oda adogattad a szűkölködőknek. Azért én most segíteni akarok rajtad. A te jó szívedhez adok neked okos fejet is; ez az a mód, a melyikkel a csatát megnyerheted.

Avval oda nyújtott a jámborképű, jószívű királyfinak egy vörös nedvvel telt kis üveget és mondta neki, hogy igyék belőle egy kortyocskát.

Ukubusz úgy cselekedett, a hogy parancsolva volt. De alighogy leszaladt a torkán a vörös nedv, azonnal lerogyott és mély álomba merűlt. Erre az emberke gyorsan megforgatta a levegőben éles kardját és egy vágással lecsapta a szegény Ukubusz fejét. Aztán hamarosan írral megkent ruhát borított a törzs és a fej sebére s akkor a fejet bedugta egy zsákba, a mit a csuklyás ruha alatt hordott, és mint szél futott az ellenséges táborba és besurrant Adolár pompás sátorába.

Egy csapással annak is levágta a fejét és hirtelen oda illesztette a véres helyre az Ukubusz együgyű fejét Akkor a sebhelyet bekente írral köröskörűl és oda forrasztotta az Adolár törzséhez a testvére fejét, a nélkűl, hogy a harczvágyó királyfi abból valamit észrevett volna.

A kis ember aztán az Adolár okos fejével sebesrohanva visszafutott és azt a mezőn fekvő Ukubusznak hamarosan olyan jól oda forrasztotta a testéhez, hogy ő sem vett észre belőle semmit.

És a mint a kicserélt fejű királyfi nemsokára fölserkent: az emberke — a ki semmi egyéb nem volt, mint egy hatalmas varázsló — visszaküldte megint a táborába, mondván:

— No, most gondolkodjál arról, hogy mikép nyerheted meg a csatát.

Aztán eltűnt.

Mielőtt még odaért volna Ukubusz a katonáihoz, mindenféle okos gondolata támadt. Ezekből lassan-lassan egy okos tervet eszelt ki, a mely szerint a legerősebb ellenséget is le kellett győznie, ha annak nem volt olyan terve, a melyik még okosabb volt.

Még éjszaka elment Ukubusz a királyához, a ki az

ő kis hadseregével egyetemben jóizűn aludt a sátorában. Fölkeltette s elmondta neki, micsoda okos gondolata támadt hirtelen.

A király elbámúlt a jó tanácson, a mit a fiatal királyfi adott neki. És mivel belátta, hogy okosabbat nem tehetne annál, mint hogy ha ezt a tervet végrehajtja: hamarosan fölszedelőzködött, csendesen talpra állíttatta a katonáit s nagy karajt formálva körűlfogta velök az egész ellenséges tábort.

Azután a karajt mind szorosabbra összehúzták, akár csak egy nagy vaslánczot, és mikor az olyan szoros volt, hogy az ellenség már keresztűl nem törhetett rajta: puskáikkal rátüzeltek a bekerített alvó katonákra. Megréműlve ugráltak fel, a kiket a golyó nem talált; álmos fővel meg se találták mindjárt a puskáikat, és mivel kivülről folyton-folyvást tüzelének, hát futásnak eredtek. És futottak átabutában, egymást törve, ki merre látott, s mivel Adolár is elvesztette okos fejét, nem tudott magán segíteni, és mire a nap csakugyan fölkelt, a csatát szépségesen elvesztette.

És minthogy a csata el volt vesztve: elveszett a nagy ország is. Ukubusz és királya elfoglalták; fölszabadították a fogoly-királyokat s visszaadták nekik országukat is.

Akkor aztán békét kötöttek. Most Ukubusz lett első miniszter. A jószívű és okosfejű Ukubusz. Nem is volt panasza senkinek az egész országban, mert a jó szívét folyvást érezteté. Jól ment a dolog mindenfelé, az emberek meg voltak a sorsukkal elégedve. De Adolár az ő gonosz szívével és együgyű fejével nem tudott boldogúlni többé.

És mikor a testvérek három esztendő múlva ismét

hazamentek: az apjok Ukubuszt tette a királyságban örökösévé. Úgy titokban szörnyen csodálkozott rajta, hogy hogy eshetett meg ilyen változás? De nem firtatta a dolgot. Hiába is firtatta volna. Egy lélek sem tudott annak a nyitjára jönni.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Az arany és a fillér.

A pénzverőházban, a hol az aranyat, a koronát meg a fillért verik, éppen elkészült egy arany és egy fillér. Ott feküdtek hát az asztalon szépen egymás mellett, s az ablakon belövelő nap csillogtatta rajtok a sugarát.

A büszke arany sehogysem érezte jól magát a szerény szomszéd mellett. Egy szóra sem érdemesítette, csak fitymálva sandított néha-néha rá; de utoljára is kitört belőle a nagyúri gőg s így szólt a fillérhez:

— Te gézengúz! Lódúlj mellőlem! Hiszen te csak afféle himpli-humpli nikelből való vagy és nem vagy méltó arra, hogy a nap rád süssön. Te hamar bepiszkolódol és megfeketedve heversz a földön, s nem akad ember, a ki fölvegyen. Ámde én drága aranyból való vagyok. Azért én ki is megyek majd a messze világba a nagy urakhoz és fejedelmekhez, nagy dolgokat fogok mívelni s még a király koronájába is eljutok.

Ugyanabban a pénzverő szobában a kemencze padkáján egy öreg kandúr feküdt. A mint ez a beszédet

meghallotta, végigczirógatta szépen a bajuszát, megfordúlt a másik oldalára s mormogta:

— Soh'se hánykolódjál olyan nagyon: alá is billen néha a mérőserpenyő.

És úgy történt a két pénzdarabbal is, a hogy az arany megmondta.

Az arany egy vén, gazdag zsugorihoz kerűlt, ez ott őrizte őt pénzesládájában, a hol aztán henyélve, haszontalanúl hevert számos magaféle társaival. Mikor pedig a zsugori érezte közeledni halála óráját: elásta összes aranyát a földbe, hogy ne vegye hasznát senki emberfia. És ott vesztegelt a büszke arany eldugva mélyen a föld porában, bepiszkolódva a föld porától, és talán sohasem fogja senki fölvenni.

A fillér ellenben útnak eredt a nagy világba és nagy tisztességben részesűlt. Először egy pénzverő-inas kapta jutalmúl, a ki hazavitte, s mivel kis testvérének nagy öröme telt a fényes pénzdarabban, hát neki ajándékozta a fillért. A gyermek a kertbe futott vele, hogy megmutassa az anyjának. Ekkor elősántikált egy öreg, beteges koldús, a ki egy darab kenyeret kért.

— Nekem nincs kenyerem, — mondá a leányka.

— Akkor hát adj egy fillért, hogy magamnak kenyeret vehessek rajta, — szólt a koldús.

És a gyermek oda adta neki a fillért.

A koldús erre elsántikált a pékhez. A hogy éppen a pékboltban álldogált, oda jött egy öreg ismerős, zarándoknak öltözve, nyakában köpönyeggel, kezében bottal, oldalán pedig tarisznyával. A pékbolt mellett ácsorgó gyermekeknek sorjában szent képeket osztogatott, a mikért a gyermekek pénzt dobtak a perselyébe, a mit a kezében tartott. A koldús megkérdezte tőle, hogy hova útazik?

A zarándok így szólt:

— Hát én bizony messze, nagyon messze, Jeruzsálem városába, a hol a kedves Jézuska élt és meghalt. Ott, az ő sírjánál, akarok én imádkozni és ki akarom váltani a testvéremet, a kit a törökök fogságra vetettek. Erre gyüjtök pénzt ebbe a perselybe.

— Akkor hát nesze az én fillérem is; én is hoz-

zájárulok csekély tehetségem szerint, — mondá a koldús.

Avval oda adta a zarándoknak a maga fillérjét, és a hogy jött, azon mód éhesen akart elmenni. De a pék, a ki mindennek szemmellátó tanúja volt, megajándékozta a szegény embert a kenyérrel, a mit venni akart.

A zarándok sok országon keresztűlmenve, azután hajóra szállva, messze tengeren túl végre eljutott Jeru-

zsálem városába. Mikor oda ért, először is imádkozott a Jézuska sírjánál, azután pedig elment a török szultánhoz, a ki az ő testvérét fogva tartotta. A töröknek nagy összeg pénzt ígért, ha a foglyot szabadon bocsájtja. De a török sokkal többet kívánt, mire a zarándok így szólt:

— A hol nincs, Isten se vesz. Én neked semmit sem adhatok többet ennél a nikelfillérnél, a mit nekem egy szegény éhes koldús adott csupamerő szánalomból. Hát légy te is könyörületes hasonlatosképpen, és a nikelfillér ezt neked majd visszafizeti.

Erre a szultán megkönyörült rajta, a foglyot szabadon bocsátotta s elfogadta a zarándoktól a fillért.

A szultán a zsebébe dugta a nikelfillért. Rövid idő múlva rá se gondolt többé.

Hogy, hogy nem, ki tudná annak a nyitját, elég az hozzá, úgy esett, hogy a király Jeruzsálem városába jött és háborúba keveredett a szultánnal. A szultán vitézül verekedett és meg sem sebesült ő kelme soha. Hanem egyszer egy nyíl mellen találta, de a ruhájáról lepattant, a nélkül, hogy kárt tett volna benne.

A szultán nagyon csodálkozott ezen az eseten. És mikor az ütközet után a ruháját szemügyre vették, hát megtalálták a zsebben a nikelfillért; a nyíl arról pattant vissza.

A török aztán a fillért nagy becsben tartotta; aranyláncczocskán viselte fent a görbe kardja markolatán. Később a szultánt magát is elfogta a király, és a szultánnak oda kellett adnia a kardját. Így azután a karddal együtt a fillér is a király kezébe került.

A mint a király egyszer az asztalnál ült és éppen egy pohár bort tartott a kezében, mondta a királyné, hogy ő is szeretné a török kardot látni. A kardot azonnal elő-

hozták, és a hogy a király mutogatta a feleségének: a fillér levált róla s beleesett a boros pohárba. A király észrevette s azért, mielőtt a poharat a szájához vitte volna, kivette a pohárból a fillért.

— Nini, mi ez? — szólt a király, a fillért nézegetve. — Most nem olyan a színe, mint a milyen idáig volt; most egészen meg van szürkűlve.

Ebből mindnyájan megbizonyosodtak a felől, hogy a bor meg van mérgezve. Csakugyan úgy is volt. Egy gonosz komornyik mérget kevert a borba, hogy a királyt megölje. A komornyikot menten halálra ítélték, a fillért pedig a király a koronájába foglaltatta.

A fillérnek ilyeténképen nagy oka volt a büszkélkedésre, s most bizonyosan szégyelhette volna magát mellette a gőgös arany. A fillér egy gyermeknek örömet okozott, egy koldúsnak kenyeret adott, egy fogolyt megszabadított, egy szultánt megmentett a megsebesüléstől és egy királynak megtartotta az életét. Bőven rászolgált hát arra a tisztességre, hogy a királyi koronába foglalják, és alkalmasint még most is benne van, ha ki nem esett azóta belőle.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

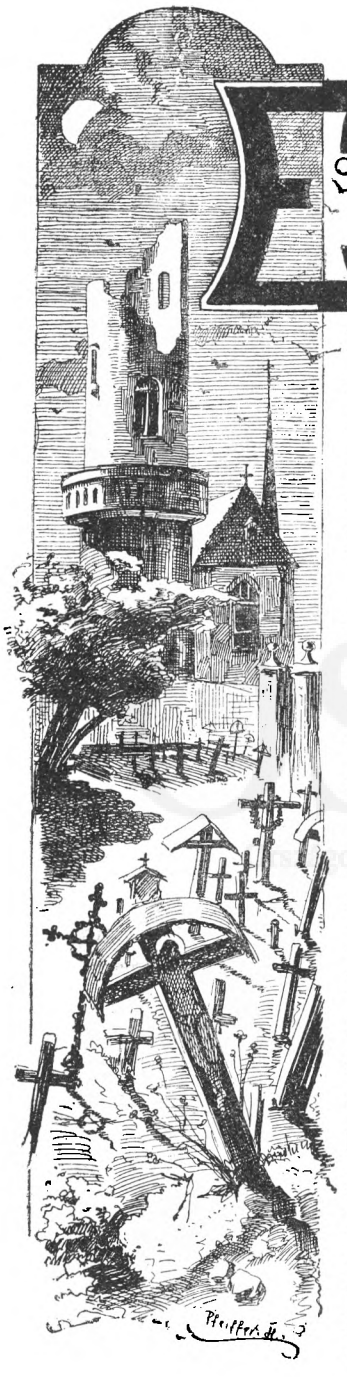

A goromba Szent Péter.

Egy csereháti faluban, ott, a hol a Zsongó vize messze bekanyarodik az erdő alá, élt egyszer egy öreg anyóka. Szegény volt, az igaz; de ez őt nem bántotta. Megélt ő lassacskán a maga emberségéből, a két keze munkája után.

Nem is lett volna soha egy panaszszava, ha valami nem nyomja a szívét. Az anyókának az volt a legnagyobb bú-baja, hogy az ő egyetlenegy fia olyan istentelen volt, hogy a föld kerekségén nem félt semmitől.

Igen bizony. Sok baja, vesződsége volt e miatt Mihálylyal. Az anyóka elmesélhette neki a leghajmeresztőbb kisértetes történeteket, vagy a legiszonytatóbb rabló és boszorkányhistóriákat: oda se nézett neki, még csak meg se czondorodott. Mikor az anyókának és mindenkinek vaczogott a foga a félelemtől s égnek meredt minden haja szála az iszonyattól: Mihály vidáman és kedvtelten dugta a kezét a dolmánya zsebébe és ment föl a sötétben a fekvőhelyűl szolgáló padlásra. Ott szépen leheveredett a szalmára s aludt olyan

jóizűn és nyugodtan, mintha a világon sem kisértetek és boszorkányok, sem haramiák nem volnának.

Az anyóka majd halálra búsúlta magát azon, hogy az ő egyetlen magzata olyan Istentől elrugaszkodott, hogy semmi félelmet nem ismer. A Mihály megboldogúlt apja bezzeg annyira hitt a kisértetekben, hogy éjszakának idején a világért sem mert volna elmenni a templom falkerítése mellett. Hát még a nagyanyja! Óh, az meg olyan babonás volt, hogy mindig visszafordúlt, ha az úton véletlenűl egy macska előtte keresztűlszaladt. És minden istenáldott pénteken behúzódott egy sarokba s még csak egy szalmaszálat sem tett keresztűl. Szentűl hitte, hogy az szerencsétlen nap, és a mit az ember akkor elkezd: átkot és romlást hoz a házra.

És mikor egyszer egy varjú a háztetőn ült és egyre károgott, hát a nagyanyja félelmében belebújt az ágyba, mivel azt hitte, hogy halálmadár, és hogy most már bizonyosan meg kell halnia. A legkülönösebb pedig azonfelűl az volt, hogy a madártól való félelem annyira erőt vett rajta, hogy harmadnapra rá csakugyan meghalt.

Ettőlfogva az egész falu hitt a halálmadárban. Mindenki elszörnyedve sandított arra a szerencsétlen házra, a melyikre egyszer-másszor egy-egy varjú rászállott és ott károgó szavát harsogtatta.

Csupán Mihály nem törődött a fekete madárral. Károghatott ő tőle torkaszakadtáig; kutyába sem vette volna még akkor sem, hogyha egész nap a feje tetején ült volna. Nem hitt az semmiben, nem félt az semmitől, nem vette azt ki a sodrából semmi.

Az anyóka erre nagy aggodalmában átszaladt az öreg kántorhoz és elpanaszolta neki az ő hitetlen fiával való szomorú esetét. Kezeit tördelve rimánkodott az öreg,

okos férfiúnak, hogy az ő szegény Miska fiát téritené eszére ; mert nagy bűnnek tartja, ha egy keresztény ember kutyába sem veszi a kisérteteket.

Az öreg iskolamester kissé a tarkójára tolta színehagyott sapkáját, megvakarta a füle tövét, vett egy szippantat tobákot, betömte az orrába, felhúzta a szemöldökét, feltámasztotta az állát is a másik kezével, és ebben a valódi tudós magatartásban egy kissé elgondolkozott . . .

Egyszerre csak mosoly vonúlt végig okos ábrázatán; mutatóujjával megbökte homlokát és szóla :

— Megvan !

És mikor az anyóka megkérdezte, hogy hát mije van meg, az iskolamester folytatá :

— Hozza el kend ide Mihályt, és ha ő holnap nem fog hinni a kisértetekben, hát mondjon engem kend eszelős bolondnak.

Az anyóka erre futásnak eredt; futott, a hogy csak birt, hogy a félni nem tudó Mihályt elhozza. Mert kántor uram csakugyan igen jó orvosságot eszelt ki, hogy a semmirekellő hitetlen Tamást a kisértetek félelmére megtanítsa.

A régi, roskatag falusi templomról, a melyik emberi emlékezet óta a temető közepén állott, már régtől fogva sok mindenfélét rebesgettek, és ennek a sok mindenfélének az volt a foglalatja : hogy benne nincs egészen rendén a dolog. Különösen a toronynak arra a tájékára, a hol kivűl széles párkány futja a falat körűl, és a hol belűl sötét, zig-zugos térség van, a honnan egy rozoga falépcső vezetett föl a harangok lábához, — arra a tájékára mondogatták, hogy ott nem bátorságos.

Mikor ugyanis egy emberöltő előtt a falu környékén háború volt, az ellenséges katonák megtudták, hogy a

templomban sok pénz van elrejtve. Erre a katonák berontottak a pap házába s az öreg ember mellének szuronyt szegeztek és avval fenyegették, hogy agyonszúrják, ha a pénzt nekik tüstént oda nem adja.

A plébános megmutatta a fosztogatóknak az üres, vasból való pénzes ládát, a melyik az oltár mögött állott, és elmondta, hogy már tegnap ellenséges katonák jártak ott s elvitték a templom pénzét.

De ez csak amolyan okos beszéd volt. Mert az előrelátó ember a pénzt biztos rejtekhelyre vitte, mielőtt még az első ellenséges katonák a faluba bejöttek volna. Ott, a hova ő elrejtette, egy lélek sem találhatott rá.

Úgy esett, hogy attól a sok ijedelemtől, a mit a háború magával hozott, az öreg pap meghalt, a nélkül, hogy az elrejtett kincset valakire rábízta volna. És mivel mostanáig sem találták meg, hát abban a hiedelemben voltak mai napiglan, hogy az ellenséges katonák rabolták el. Ebben azután meg is nyugodtak.

A faluban eleitől fogva az volt a szokás, hogy az iskolamester végezte minden istenáldott nap az esteli harangozást. Ilyenkor aztán, mikor a harangozás ideje elközelgett, kinyitotta a torony nehéz faajtaját és belépvén rajta, gondosan bezárta maga után, hogy harangozás alatt a toronyba be ne lopódzhassék senki, a kinek ott semmi dolga nincsen.

Azután felment a torony kőlépcsőjén addig a sötét helyig, a honnan a keskeny falépcső a haranglábhoz vezetett. Ez a hely valamikor nagyon világos volt, mivel a toronynak mind a négy oldalán keskeny, magas bolthajtásos ablakai voltak, és mindegyik ablakban Szent Péter, Szent Pál, Szent Jakab és Szent János apostoloknak fából kifaragott képmása állt.

De ezekből a Szent férfiakból hármat lassanként szétmorzsolt és végkép elpusztított az idő meg a szú emésztő foga. Csak Szent Péter maradt meg épen. Minthogy pedig a falu bölcsei úgy találták, hogy magában egy apostol a torony ablakában semmit sem használ: hát ezt onnan egy napon szépen levették és a térség lépcső mellett való szögletében helyezték el. És mivel pediglen most már az üres ablakokban semmi sem vala látható, mind a négy ablakot bedeszkázták, és csak épen Péter apostolra esett egy vékony fénysugaracska a hasadékon át.

Az iskolamester vagy húsz esztendeig taposta a torony lépcsőzetét, és Szent Péter soha meg se moczczant csendes állóhelyén. Hanem mikor a jó kántor uram megöregedett és lábai már nem birták tapodni a lépcsőt: akkor aztán egy pár iskolás fiút küldött fel harangozni.

Azok meg is tették ezt szívesen; de mivel nem volt olyan nagyon sötét, a torony lépcsőajtaját tárva-nyitva hagyták és úgy mentek fel harangozni. Persze sokan rá nem tudták venni magukat arra, hogy Szent Pétert holmi ingerkedéssel megbántsák; a jámbor apostol csendesen hallgatott és nem is volt tőle senkinek sem bántódása.

De mikor egy este valami pajkos kamasz az apostolnak foghagymás pirítóst tartott az orra alá s mondta neki: „Nesze, Szent Péter, ne koplalj!“ — hát olyan hatalmas pofon csattant el a goromba kamasz pofáján, hogy menten legurúlt a lépcsőn és erre az estére elfelejtette a harangozást.

Ettől az estétől fogva Szent Péter nagyon érzékeny lett. Mihelyt valaki közel jött hozzá, vagy csak rá is bámúlt — pacs! — olyan paprikás pofont kapott, hogy legurúlt a lépcsőn.

Utoljára senki sem akart már harangozni menni. Azért az iskolamesternek éppen kedvére volt, hogy megkaparíthatta a félelmet nem ismerő Mihályt.

Mihelyest elhozta az anyja, mondta az öreg ember neki:

— Menj föl a toronyba, Mihály, és harangozz estére, de hagyd békén Szent Pétert!

Mihály elment, nyitva hagyta a torony ajtaját és felsietett a lépcsőn. Derekasan el is végezte a harangozást.

Mikor aztán lefelé haladt, mint tisztességtudó ficzkó, átallott az apostol előtt köszönés nélkűl elmenni s oda is szólt neki módosan: Adjon Isten jó éjszakát, Szent Péter! — De mivelhogy az apostol nem köszönt vissza, Mihály megharagudott, visszafordúlt és az apostol előtt megállva, rákiáltott:

— Hát te, fajankó, nem tudsz „Adjon Isten"-t mondani, mikor az ember neked jó éjszakát kiván?!

Alig mondta ki Mihály az utólsó szót — pacs! — olyan derekas pofont kapott, hogy leröpűlt a lépcsőn.

— No várj, te kopaszfejű, ezt nem viszed el szárazon! — mormogta Mihály. Avval ismét fölment és úgy fejbe kólintotta a jámbor férfiút, hogy hangos recsegéssel, zörömbölve s azonfelűl valami különös csengést hallatva bukfenczezett le a kőlépcsőn.

Ekkor az iskolamester meg a Mihály anyja, a kik alant meghúzódva vigyázták, ha nem csinál-e a fiú valami bolondot: a nagy zajra előugrottak. Szemökszájok elállt, a mint a lebukfenczett Szent Péter mellett szanaszét szóródva a tömérdek aranyat meglátták. Ezek az aranyak abból a kincsből valók voltak, a mit a plébános régente az apostol üres fatestében elrejtett.

Most hát a kincs egyszerre megint előkerült. Mihály, a ki azt az ő bátorságával kikurászta, bőséges jutalmat kapott. De Szent Péternek odafent ezzel aztán vége volt, és nem pofozkodott senki a toronyban többé. Mihály pedig félni azután sem tudott, bátor ember maradt utólsó órájáig.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Jancsi és Julcsa.

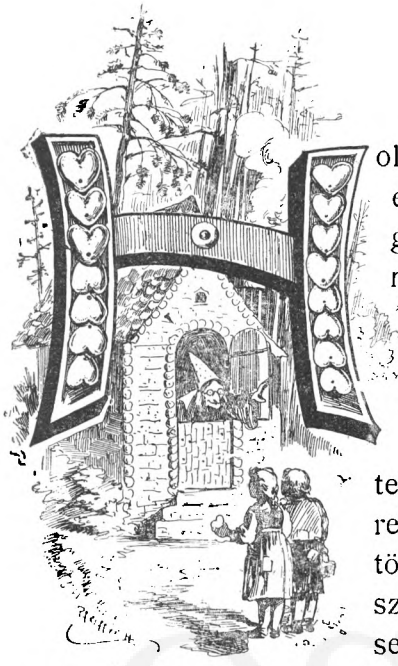

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény favágó, a ki feleségével és két gyermekével egy nyomorúságos erdei kunyhóban tengődött. Az egyik gyermek fiú volt, a másik meg leány; a fiút Jancsinak, a leányt Julcsának hítták.

A mint a gyermekek cserepedtek, nagyobbodtak, a szegény embereknek a gondjok is szaporodott: több-több kenyérre meg ruhára volt szükségök. Az idő is mind terhesebb lett és minden eleség drága, a mi nem lett volna baj, ha volt volna rávaló költségök. De éppen ez nem volt. Az élet sora hát igen igen nagy gondot okozott a szegény szüléknek.

Egy este, a mint a favágó szeme ráesett a kemény fekvőhelyen alvó gyermekekre, a szegény ember sóhajtva így szólt:

— Oh anyjokom, hogy tartjuk el ezeket a szegény férgeket? Most is rémséges nehéz az élet, hát még ha a tél beköszönt. . . Hogy húzzuk ki velök a telet, mikor nekünk magunknak sincs semmink?

— Biz, ez nagy sor, apjukom! — mondta szomorúan az asszony. — Nem tudom, mit csináljunk. Más tanácsot nem tudok, mint hogy kivezeted őket az erdőbe, — minél előbb, annál jobb, — adsz mindegyiknek egy-egy darabka kenyeret, tüzet raksz nekik, azután Istennek ajánlod őket és elmégy.

— Óh, édes Istenem! hogy vigyem én ezt véghez a saját tulajdon gyermekeimmel, anyjokom? — kérdé a szegény favágó nagybúsan.

— Hát jól van, akkor maradjanak! — tört ki az asszony haragosan. — Akkor csinálhatsz koporsót mindnyájunk számára, és a gyermekeket éhen halni látod.

A két gyermek, a kiket moh-ágyacskájokon még ébren tartott az éhség, meghallották, a mit apa és anya egymás közt beszéltek, és a leányka sírni kezdett. De Jancsi vígasztalva így szólt:

— Ne sírj, Julcsa! Segítek én magunkon.

Jancsi megvárta, míg a szülők elaludtak. Akkor kiosont a kunyhóból, összeszedett a holdvilágnál egy csomó fehér kavicsot, elrejtette jól és visszalopódzott ismét, mire ő is, meg a testvére is, csakhamar elszenderedtek.

Másnapra kelve csakugyan megtörtént, a miről a szülők este beszélgettek. Az anya oda adott mindegyik gyermeknek egy-egy darab kenyeret s így szólt:

— Mára kivettétek a részt; takarékosan bánjatok vele. Most kimegyünk az erdőre.

Julcsa vitte a kenyeret, Jancsi vitte titokban a kavicsait, az apa karjára vette a fejszéjét s elindúlt, az anya bezárta a házat és utánok sietett egy vizeskorsóval. Jancsi a többiek háta mögött utólsónak maradt. Hébehóba vissza-visszapillantott a házikó felé, s mikor már

nem látta, bizonyos távolságra el-elejtett egy-egy fehér kavicsot.

Végre ott voltak mindnyájan az erdő közepén. Az apa erre tüzet rakott, a mihez a gyermekek hordták a rőzsét, s az anya így szólt a gyermekekhez:

— Ti alkalmasint fáradtak vagytok. Feküdjetek le itt a tűz mellett és aludjatok, azalatt mi majd fát vágunk, azután, ha elvégeztük a dolgunkat, visszajövünk és hazamegyünk.

A gyermekeket nagysokára elnyomta az álom. És a mint fölébredtek, a nap már delelőben volt, a tűz kiégve, s minthogy Jancsi és Julcsa éhesek voltak, megették a kenyeröket. Egy darabig várták a szülőiket. De biz, azok nem jöttek. Azután a gyermekek megint csak elaludtak, s mikor fölserkentek, már bealkonyúlt s a szegények még mindig egyedül voltak.

Erre Julcsa félelmében elkezdett sírni. Jancsi vígasztalta, mondván:

— Ne félj, Julcsa, hiszen a jó Isten velünk van. Nemsokára feljön a hold, akkor hazamegyünk.

És csakugyan nemsokára feljött a hold és világított a gyermekek útjára, s tündöklővé tette a fehér kavicsköveket.

Jancsi megfogta a Julcsa kezét, úgy haladtak félelem és baj nélkül, s mikor hajnalodott, szemökbe tűnt az erdei kunyhó. A leány elkiáltotta magát örömében:

— Nini! ott a házunk!

— Lásd, Julcsa, úgy-e mondtam, hogy a jó Isten velünk van.

Csakhamar bezörgettek az ajtón.

A mint az anya kinyitotta az ajtót s meglátta a gyermekeket: elállt szeme-szája, nem tudta, örűljön-e, vagy pirongassa őket. Az apa örűlt és szívesen befogadta a gyermekeket a házikójába.

Csakhogy ez nem sokáig tartott. A gond velök együtt újra előkerűlt. Elhatározták hát a szülők megint, hogy kivezetik a gyermekeket az erdőbe s ott Istenre bízva magukra hagyják.

A gyermekek szomorodott szívvel hallották a beszédet most is, és az okos Jancsi fölkelt csendesen, hogy fehér kavicsokat keressen megint. Ámde most a házikó ajtaja erősen be volt zárva, mert az anya sejtett valamit és azért kulcscsal zárta be az ajtót. De mégis vigasztalta Jancsi most is siránkozó testvérét, mondván:

— Ne sírj, édes testvér. A jó Isten tud minden útat, ő vezérelni fog bennünket.

Másnap reggel korán felszedelőzködtek mindnyájan és ballagtak ismét az erdőbe. Ott a gyermekek kenyeret kaptak, kisebb darabokat, mint előbb; azután beljebb vezették őket az erdőben. De Jancsi a maga kenyerét a zsebében szétmorzsolta s a morzsát elszórta az úton,

gondolván, hogy annak az útmutatása mellett majd visszatalálnak.

A mint megállapodtak aztán egy helyen, a szülők megint nagy tüzet raktak, a fáradt gyermekeket lefektették s mikor azok fölébredtek, nem láttak magok körül senkit. A szülők nem tértek vissza.

Már dél volt. Julcsa megosztotta a kenyerét Jancsival; aztán elaludtak ismét s csak este ébredtek fel. Julcsa sírt, Jancsi pedig a jó Istennel vigasztalta, meg arra is gondolt, hogy az útat a kenyérmorzsa nyomán majd megtalálja.

Megvárták hát a hold feljöttét, aztán Jancsi kézen fogva Julcsát, így szólt hozzája:

— Gyere, testvér, most menjünk haza.

De a mint Jancsi a kenyérmorzsát kereste: nem talált belőle semmit, mert az erdei madarak mind, mind fölszedték. Mentek hát szegények vaktában és csakhamar eltértek az útból és eltévedtek. Végre leheveredtek és el is aludtak a puha mohon a fa tövében, és fölébredtek hajnalhasadtakor nagy éhesen, mert egy harapás kenyerök sem volt. Éhségöket és szomjukat erdei bogyóval csillapították, a mit itt-ott találtak.

A mint így bolyongtak az erdőben, a nélkül, hogy valami tört ösvényt találtak volna: íme, egyszer csak egy hófehér madarat látnak előttök repdesni. A madárka folyvást előttök járt, mintha a gyermekeknek az útat akarná mutatni. A gyermekek mentek hát a madár után.

Egyszerre csak megpillantanak egy kis házikót, a melyiknek a fedelére rászállt a madár és elkezdte azt csipkedni. Mikor a gyermekek közel voltak hozzá, nem győztek eléggé csodálkozni és örűlni: mert a házikó kenyérből, a fedele tojáslepényből, az ablakok pedig

csupa czukorból voltak. A szegény éhes gyermekek hozzá is láttak derekasan, mire belőlről egyszerre csak haragos hangot hallottak.

Szedte-vette, erre-arra!
Ki mer menni a házamra?

Erre a gyermekek azt felelték:

Mi vagyunk itt, öreg néni,
Csak jó szemmel tessék nézni.
„Hozott Isten"-nel fogadjon,
Éhezünk, hát enni adjon!

Avval nekiestek a házikónak megint s ettek, a hogy az éhség diktálta.

Ekkor a házikó ajtaja kinyílt és egy meggörnyedt, ránczos képű, nagy orrú és fűzöld szemű csúf anyóka lépett ki rajta. A gyermekek megijedtek, de az öreg anyóka szíves szóval mondá:

— Ejnye, jertek csak be a házikóba, jertek csak be! Sokkal jobb holmi van ittbenn.

A gyermekek mentek az öreg után s odabenn jó kedvre derültek. Volt ott piskóta és czukorkenyér, méz és tej, alma és dió, meg lepény is bőven. És míg a gyermekek vidáman falatoztak, az öreg anyóka ágyat vetett nekik puha pehelyvánkosokból. Aztán belefektette őket, hogy pihenjenek. A gyermekek a mennyben képzelték magokat. Áldották Istent és a jó öreg asszonyt buzgó imádságban, és csakhamar elaludtak.

Hanem az öreggel később meggyűlt ám a bajuk. Az öreg anyó egy gonosz boszorkány volt, a ki becsalogatta a gyermekeket a házikójába s mikor jóltartotta, hát azután megette őket.

Ez a szomorú sors várt Jancsira és Julcsára is. Korán reggel az öreg már ott állott az alvó gyermekek ágya előtt, örűlve a jó fogásnak. Avval a Jancsit kira-

gadta az ágyból és vitte egyenesen a lúd-ólba s még a száját is bedugta, hogy ne kiabáljon. Azután visszament az alvó leányhoz és durván rákiáltott:

— Kelj föl, te tunya leány! A testvéredet bedugtam a lúd-ólba, jóltartjuk mindennap, hogy meghízzék s jó pecsenyénk legyen belőle.

Julcsa erre szörnyen megijedt. Sírt és kiabált, de nem használt semmit. Kénytelen volt engedelmeskedni. Fölszedelőzködött hát szegény feje és segített a vén satrafának főzni, aztán pedig oda vitte Jancsinak az ételt és egyúttal jól kisírta magát.

Így ment ez egy darabig. A vén banya koronkint oda-odalopódzott az ólhoz és parancsolta Jancsinak, hogy a rostélyon dugja ki az ujját, hadd lássa, elég kövér-e már. De Jancsi mindig egy ujjnyi csontot dugott ki s nem győzött csodálkozni a vén boszorkány, hogy a fiú a jó élés mellett is olyan sovány maradt.

Végre megúnta a boszorkány a várakozást és mondta Julcsának:

— Száz szónak is egy a vége: a bátyádat ma megsütjük.

Erre nagy tüzet rakott a sütőkemenczében, a melyik a házikó mellett volt, s először is kenyeret sütött, hogy a pecsenyéhez friss kenyere legyen.

Julcsa nem tudott segíteni neki. Utóljára azt parancsolta a vén boszorkány a leánynak, hogy üljön rá a lapátra s nézze meg a sütőkemenczében, hogy pirúl-e már a kenyér.

Pedig a gonosz voltaképpen abban sántikált, hogy a leányt, ha ráül a lapátra, hamarosan betolja s őt süti meg előbb.

Ekkor a hófehér madárka oda repült s így énekelt: „Vigyázz magadra! vigyázz magadra! Legyen eszed!“

Julcsának erre fölnyíltak a szemei s átlátott az öreg ravaszságán. Azt mondta neki:

— Mutassa meg előbb, öreg anyám: hogy tegyek, aztán megteszem.

Az öreg ráült a lapátra s avval Julcsa sebten betolta a sütőkemenczébe és pacs! rácsapta a kemencze vasajtaját. A vén boszorkány benn égett és elvette gonosz tette jutalmát.

Julcsa pedig futott Jancsihoz, kiszabadította a lúdólból s örömében Jancsi a hű testvér nyakába borult. Csókolták, ölelték egymást, és áldották Istent jóságáért.

A hófehér madárka is előjött megint, sok más madártársaival együtt. Rászállottak a házikó lepényfödelére s egy ott levő fészekből kivett mindenik madár egy-egy tarka kövecskét meg egy-egy gyöngyöt. Oda vitték a gyermekekhez, s a hófehér madárka énekelte:

Nesztek gyöngy és drágakő,
Jószívű gyermekek!
Kenyérmorzsácskátokért
Hordtuk össze nektek.

Julcsa a kötényébe szedte a sok fényes holmit, s a testvérek tanakodni kezdtek: merre indúljanak? Nem tudták. Megindúltak hát találom-irányban.

De ott termett a hófehér madárka megint, ott repkedett előttök, hogy mutassa nekik az útat hazafelé. Addig-addig repkedett s a gyermekek addig-addig mentek utána, hogy végre rátaláltak a szülék házikójára.

Az öreg favágó meg a felesége szomorkodva, csendesen üldögéltek ottbenn a szobácskájokban. Emésztette őket a bánat nagyon a gyermekek után. Megbánták

ezerszer is, hogy eltaszították magoktól, s egyre sóhajtották:

— Hej, ha még egyszer visszakerűlnének, soha, de soha nem hagynók el őket!

Erre megnyílt az ajtó, s rajta Jancsi és Julcsa egyszerre csak betoppantak.

No, volt nagy öröm. És mikor a drágagyöngyök és drágakövek is előkerűltek: akkor volt még csak igazán nagy öröm, mert ettől fogva nem láttak szükséget a házikóban.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A varázs-ital.

Igen messze egy nagy várostól, egy erdőben eldugva állott egy kis várpalota. János úrfi lakott benne. Az apja meghalt, mielőtt még a fiút a szükségesekre taníthatta és a jóra serkenthette volna.

Az erdőben semmiképp sem találta jól magát. Talán ottkinn a nagyvilágban hamarabb rátalálhat a szerencse, mint egy magányos erdei kastélyban. Kapta tehát magát János, a hóna alá csapta kis czókmókját, kezébe fogta a furkós botját és jó kedvvel útnak eredt.

A mint ment, mendegélt, úgy egy órajárásnyira talál az út mellett egy öreg anyókát. Az öreg esdekelve kérte:

— Óh kedves úrficskám, legyen hozzám annyi jó indúlattal, segítsen a fanyalábomat bevinni a házikómba! Látja, én öreg és gyenge vagyok, az erőim nagyon el vannak lankadva.

János megsajnálta a szegény öreget.

— Szívesen megteszem, jó asszony, — mondá egész készséggel. — De ugyan miért is fog ilyen nehéz dologba? Magának már nem kellene ilyesféle terhekkel czipekednie.

Avval fogta a fanyalábot, felvetette a hátára, jobbkezével meg vezette az öreget, a ki lassacskán biczegett mellette. Mikor aztán oda értek a házikójához, János úrfi a fanyalábot letette a fal mellé a földre s azzal indúlni akart útjára.

— Ha meg nem bántom magát, édes úrfi, — szólt ekkor az öreg, — fogadja el tőlem hálám fejében ezt a parányi szekrénykét a fáradságaért. Ügyeljen rá gondosan; ha valamikor az úrfi szükségben, bajban találna lenni: a segítséget megtalálja benne.

Az úrfi szépen megköszönve, elvette a szekrénykét, betette a motyója közé, aztán elbúcsúzott az öreg anyókától.

Ment, mendegélt az úrfi több napon át, míg nem egyszer egy nagy városba ért. Nagy zsibaj és tolongás volt akkor éppen a városban. Egy lovas pompás ruhában, czifra szerszámú lovon jött az utczán elő; ez a király hírvivője volt, a ki hangosan kiáltá:

— A királykisasszony férjet keres, de a ki őt feleségül akarja venni, annak nagy és nehéz próbát kell kiállania.

A hírvivő után a királyleány ment, nyolcz öszvértől húzott aranyos kocsiban, hogy a nép láthassa.

A mint János úrfi a királyleányt az ő csoda szépségében megpillantotta, úgy elvette a szeme fényét, hogy nem is gondolt a nehéz próbára, hanem egyenesen ment a királyhoz, hogy kérőül ajánlja magát.

Ámde a királyleány minden szépsége mellett is rossz szívű volt és értett mindenféle varázs-ital készítéséhez. Ezekből a varázs-italokból néhány csöppet beleöntött a testvére italába, hogy elrútítsa az arczát. Mert hát az sokkal szebb volt ő nálánál, és mert ő akart a legszebb és hozzá még királynő is lenni.

Alig ivott a szegény királyleány, udvarhölgyeivel egyetemben, a varázs-italból: menten egy nagy, csúnya kigyóvá változott át, az udvarhölgyei pedig utálatos varangyokká meg szalamandrákká lettek. És ettől a pillanattól fogva eltűntek a palotából.

A király gondolta, hogy a leánya udvarhölgyeivel együtt az erdőben eltévedt, azért a szolgáival összekerestette az egész környéket. De a szolgák hosszas keresés után avval a szomorú hírrel tértek vissza, hogy nem találták sehol a királyleányt.

A király erre vígasztalhatatlan volt. Bezárkózott a szobájába s kedves leánya elvesztésén keserű könnyeket hullatott.

A szegény kigyó pedig förtelmes állattársaival együtt egy sötét, nyirkos sziklazugolyba volt kiűzve s ott élt nagy szomorúságban. A királyleány tehát minden kérőjét oda küldte abba az utálatos barlangba, hogy a kigyót megöljék. Hanem az ifjak mindannyiszor visszahátráltak a nagy kigyó iszonyatos tekintetétől, és egynek sem volt bátorsága megölni.

János úrfit a királykisasszony szintén a barlangba küldte. Iszonyodva nézte a szörnyeteget, a mint az a szemeit forgatta és hegyes, kétágú nyelvét hosszan kiöltögette.

Ekkor félelmes állapotában hirtelen eszébe jutott neki az ezüst szekrényke, a mit az öreg anyókától ajándékba kapott. Előrántotta hát a zsebéből és a benne levő szép almát oda hajította a kigyónak.

Alig nyelte el a kigyó az almát nagy mohósággal, egyszerre csak rettentő zúgás és dörgés támadt a sziklafalak közt, a barlang bejárata elzáródott és iszonyú zivatar tört elő a mélységből. Elsőben egy ideig korom-

Ásó, kapa, válaszszon el benneteket!

sötétség támadt körűlte, aztán erre egy új világ tárúlt szeme elé. Egy pompás palota állott előtte, körűlvéve gyönyörű virágos kertektől, a mikben szökőkútak lobácsolása hallatszott . . .

János úrfi ott állott megbűvölve . . . alig hitt a szemeinek. Akkor a kert mirtusz-ösvényén az öreg anyóka egyszerre csak reábukkant, vezetve az elvarázsolva volt királyleánytól meg a sok udvarhölgytől.

A mint az anyóka megállott az ifjú előtt, egy hatalmas tündérré változott át és szóla:

— Ifjú, te derekasan viselted magadat, ajándékomat szentűl megőrizted és annak idejében jól használtad. Te a gonosz varázslót, a ki parancsolt a királykisasszony felett, — megszabadítottad; hálául ezért a kezét nyújtja neked. Ásó, kapa válaszszon el benneteket!

Avval előszólított két takaros tündért és meghagyta nekik, hogy a megszabadítottaknak és a derék ifjúnak mutassák meg az útat a kerten keresztül. A mint oda értek a liget végére, a tündérek eltüntek, mintha köddé oszlottak volna szét, és János úrfi a királykisasszonynyal és udvarhölgyeivel egy nagy vaskapun át ismét bejutott a régi világba.

Mikor a király elejbé léptek és a szomorkodó apa megpillantá a leányát: nem tudott hová lenni örömében. Jó darabig szóhoz sem tudott jutni a váratlan örömokozta megindulástól, csak ölelte, csókolta visszakerűlt kedves gyermekét.

A királyleány elbeszélte aztán, hogyan varázsolta el varázs-itallal a saját édes testvére förtelmes kigyóvá, és elmondta, hogy sokáig milyen sötét barlangban lakott. Azután pedig megfogta János úrfinak a kezét s apja elébe vezetve, így szólt:

— Ime, ez az a derék, bátor ifjú, a kinek megszabadításomat köszönheted. Hogyha ő nincs, nem láttál volna engem soha s elvesztem volna gonoszúl.

Erre a király oda lépett János úrfihoz és megveregetvén a vállát, így szólott hozzá:

— Derék ifjú, akárki légy: mától fogva az én fiam vagy! Neked adom a leányomat feleségül.

Meg is tartották nemsokára a fényes lakodalmat, a minőhöz fogható talán még soha nem volt a kerek világon.

A gonosz szívű királyleányt pedig, a ki olyan csúnyán bánt a testvérével, a király keményen megbüntette. Egy magányos toronyba záratta s több esztendőn át lakolt gonosz tettéért.

Mikor a király meghalt, János úrfira szállt a királyság, és uralkodott sok, sok esztendeig kedves feleségével együtt boldogan.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A Szöszi meséje.

Sok, sok esztendővel ezelőtt egy sűrű erdő aljában élt egyszer egy szegény pásztor. Ő maga rovott össze egy faházikót magának az erdő aljában, abban lakott feleségével és hat gyermekével. Mind a hat fiú volt.

A házikó mellett volt egy gémes kút meg egy kertecske, s mikor az apa a barmokat legeltette, a gyermekek ki-kimentek és vittek neki hol délre, hol estére jó friss italt a kútból, meg ennivalót a kertecskéből.

A legkisebb fiút a szülői csak „Szöszi"-nek hítták, mert a haja olyan volt, akár csak a len, és ámbár a legfiatalabb volt korára nézvést, mégis ő volt a legerősebb és a legmagasabb a testvérek között.

Valahányszor a gyermekek kimentek a mezőre: Szöszi járt elől egy faággal; máskép egyik sem akart menni, mert mindegyik félt, hogy legelől járva, valami baj találja érni. Szöszi ment hát elől, úgy mentek utána a többiek sorjában, egyik a másik után.

Egy este a fiúk abban találták kedvöket, hogy az apjoktól való hazamenetelök alkalmával bekanyarodtak az erdőbe, hogy ott egy szép tisztáson játszszanak egy sort. Vigan folyt a játék. És talán vége sem szakad egyhamar, ha Szöszi játszás közben meg nem haragszik valamiért. Olyan vörös volt, mint a pipacs.

— Menjünk haza, sötétedik, — szólt a legidősebb.

— Nézd, amott jön a hold, — mondá a másik.

Erre egyszerre fény tűnt elő a sötét fenyők között és egy női alak, világítva hold módjára, ült egy kövön, font egy kristály orsóval fényes fonalakat az éjszakában, bólintott a fejével a fiúk felé s énekelte:

Fehér pintyőke a rózsafán,
Ne féljetek sötét éjszakán....

Még tovább is énekelt volna, de a fonala elszakadt és eltűnt a fény.

Most aztán igazán éjszaka lett. A gyermekeket borzalom fogta el és futottak jajveszékelve, az egyik erre, a másik arra, sziklákon és hasadékokon át, és egyik a másikat elvesztette.

Több napon és több éjszakán át bolyongott Szöszi is az erdőben, de nem akadt sem a testvéreire, sem az apja kunyhójára. Még emberi nyomot sem talált, mert az erdő sűrűn be volt nőve, hegy hegy hátán volt s egyik sziklahasadék a másikat érte. A hamvas szeder, a mely Szöszibe mindenütt belecsimpaszkodott, csillapította szomjúságát és éhségét; e nélkül nyomorúltan veszett volna el.

Végre, a harmadik napon, világosság támadt előtte s egyszerre csak azon vette észre, hogy egy szép zöld réten áll.... Megkönnyebbült a szíve, a mint a szabadban érezte magát.

Ezen a réten tőröknek fonalak voltak szanaszét kirakva, mert itt egy madarász lakott, a ki egyebet sem csinált, csak madarakat fogdosott és hordott a városba eladásra. „Éppen ilyen legénykére van nekem szükségem," gondolta a madarász, mikor Szöszit megpillantotta, a ki ott álldogált a zöld réten, bámúlva a kéklő eget. A nézésével nem tudott betelni.

A madarász meg akarta tréfálni a bámészkodó fiút. Meghúzta a fonalat és huss! Szöszi meg volt fogva s ott vergődött a fonalak közt, álmélkodva, mert nem tudta, mi esett meg rajta.

— Így fogják a madarakat, ha kijönnek ide az erdőből, — szólt a madarász nevetve. — A te vörös tollaid épen jók nekem. Te talán valami ravasz róka vagy? Maradj nálam, megtanítlak madarat fogni.

Szöszi ráállott. Tetszett neki a madarak közt a vidám élet, meg aztán már le is tett a reményről, hogy rátalál az apja kunyhójára.

— No lássuk, mit tanúltál? — kérdezte tőle a madarász néhány nap múlva.

— Mindjárt megmutatom.

Avval Szöszi megrántotta a fonalat egy helyütt, s az első húzásra egy hófehér czinkét fogott.

— Tyű, lánczos-lobogós! — kiáltott a madarász bosszúsan, — elkotródj evvel a fehér czinkével! Te az ördöggel czimborálsz.

És a mint Szöszi a fehér czinkét odanyújtotta neki, a madarász szitkozódások közt széttiporta a lábaival, mondván:

— Lódúlj innen azonnal! Ne lássalak többé!

Szöszi a madarász durva viselkedését nem foghatta föl, mivel sejtelme sem volt arról, hogy a madarászok

hite szerint a fehér czinke szerencsétlenséget hoz. Szomorúan visszaballagott hát az erdőbe, s föltette magában még egyszer, hogy fölkeresi az apja kunyhóját.

Ment, mendegélt Szöszi több napon át tüskön-bokron keresztül a sötét erdőben, megbotolva s elesve sokszor a kiálló gyökerekben. Harmadnapra az erdő végre világos lett ismét, mire egy szép, fénysugaras kertbe ért, a melyik gyönyörűbbnél-gyönyörűbb virágokkal volt tele, s mivel Szöszi effélét még nem látott, bámúlva állott a virágok között....

A kertész nem látta őt a kertben, mert Szöszi a napvirágok közt volt és a haja úgy tündökölt a napfényben, mint a napvirág. De utóljára mégis a szemébe tünt.

— Ejnye, éppen ilyen legénykére van nekem szükségem. Maradj nálam kertészlegénynek.

Szöszi ott maradt. Tetszett neki a virágok közt az élet, meg immár el is vesztette a reménységét, hogy föltalálja az apja kunyhóját.

— Menj az erdőbe, — mondá neki a kertész egy reggel, — hozz nekem egy vadrózsa-tőt, hogy szelíd rózsát oltsak bele.

Szöszi elment. Sokáig járt-kelt, kutatott, keresgélt. Utóljára pedig a legszebb aranyszín rózsatővel tért vissza, a melyik olyan volt, mintha a legügyesebb aranyműves a király asztalára kovácsolta volna.

— Lódúlj evvel az aranyszín rózsával a szemem elől! — kiáltott mérgesen a kertész. — Te az ördöggel czimborálsz!

Erre durván kihajtotta Szöszit a kertből, az aranyszín rózsát meg szitkozódások közt a földön összegázolta, mivel az szerencsétlenséget hoz.

Szöszi a kertész durva bánásmódját föl nem foghatá. De megadta magát a sorsának s ment ismét vissza az erdőbe és ismét avval a föltett szándékkal, hogy az apja kunyhóját fölkeresi.

Ment, mendegélt hát tovább a rengetegben. Harmadnapra végre világosodni kezdett az erdő, s a mint kiért belőle, egy kéklő tenger partjára bukkant. A nap visszatükröződött a víz tükrében. Olyan csodálatos szépnek látszott neki az egész tenger, rajta szépen feldíszített hajók úszkáltak hosszú, röpkedő lobogókkal....

Néhány halász ékes bárkában a parthoz közeledett, a hol Szöszi álldogált s bámúlta a soha nem láttott tengert.

— Éppen ilyen legénykére van nekünk szükségünk, a minő te vagy, — mondták a halászok. — Állj be közibénk, ha van hozzá kedved.

Szöszi nem mondatta kétszer, hanem nyomban beállott közéjök. Tetszett neki a ringatódzó hullámokon az élet, aztán meg most már végképp le is tett a reményről, hogy feltalálja az apja kunyhóját.

A halászok kivetették a hálójokat, de hiába volt a fáradság: nem akadt bele semmi.

— Lássuk, ha vajjon szerencsésebb vagy-e te nálunknál? — mondá Szöszinek egy öreg, galambősz hajú halász.

— Ha kivánjátok: megpróbálom.

Avval Szöszi beleeresztette a hálót a vízbe, s a mint kihúzta, egy tündöklő arany korona volt benne.

Öröm ragyogott a halászok arczán.

— Diadal! — kiáltott az öreg halász és Szöszi lábaihoz borúlt. — Üdvözöllek mint királyunkat! Száz esztendővel ezelőtt sülyesztette le az öreg, örökös nélkül meghalt király a koronáját a tengerbe. Azóta aztán nem

volt sem korona, sem király. Igy maradt ez máig, a mikor te, a kit a jó Isten küldött nekünk, napfényre hoztad a koronát. Most hát viseld is azt szerencsével és boldogan.

— Üdv a mi királyunknak! — kiáltának a halászok és feltették Szöszi fejére a koronát.

Aztán nemsokára feleségül vette a szomszéd ország királyának a leányát, és éltek fényben, örömben és boldogságban, s talán még most is élnek, ha meg nem haltak.

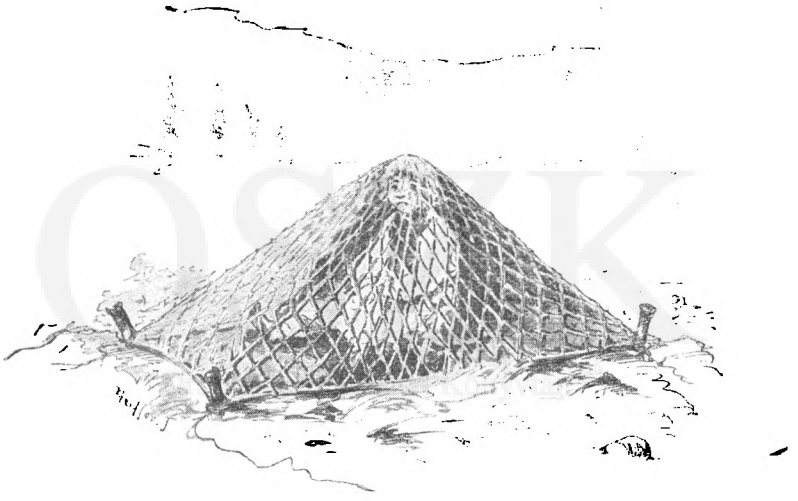

A világ jutalma.

Volt egyszer egy roppant nagy kígyó. A mint csúszott-mászott ide-oda, erre-arra: hát beleesett egy mély verembe, s nem tudván belőle kijönni, siránkozó hangon kiáltott segítségért.

Egy parasztnak arra vitt az útja. Meghallotta a kiáltozó szót. Odament a veremhez és kérdezte, mi a baj? A kígyó rimánkodott neki, hogy szabadítsa ki a veremből.

— Igazán? — szólt gúnyosan a paraszt, a mint a kígyót meglátta. Én tőlem ugyan ott rekedhetsz, utálatos jószág, akármeddig. Ilyen gonosz állattal csak nem tehetek jót. No, az kellene még, hogy én segítselek ki onnan!

A kigyó tovább rimánkodott, és igérte a parasztnak, hogy majd megszolgálja a szívességét, csak segítsen rajta; olyan lesz a jutalma, a minőt a világ szokott adni.

A nagy igéretek elbódítják még a bölcseket is. A paraszt hát kisegítette a gonosz, fortélyos kigyót. Ekkor aztán a kigyó jótette jutalmául a parasztot fel akarta falni.

— Micsoda? Hát ezt érdemlem én tőled? Igéretedhez illő ez? — kérdezte a paraszt.

— Hja, hát biz ez nincs másképpen! — felelte a kigyó. A példaszó is azt tartja: Jó tett helyébe jót ne várj.

Mikor a paraszt félelmes szorongatásában a fejét csóválta, azt mondta a kigyó:

— Minthogy te nem hiszel nekem, hát bízzuk a dolgot azokra, a kikkel hamarjában találkozunk. A mit ebben a dologban azok mondanak, azt igaznak kell vennünk.

Nemsokára egy vén ló jött. Annak előadták a dolgot. Ez a választott bíró így szólt:

— Én egy talyigást tizenöt esztendeig szolgáltam hűségesen; holnap a sintérnek akar adni. Így szokott jutalmazni a világ.

Azután jött egy öreg kutya, ezt is megkérdezték. Ez így felelt:

— Én tíz esztendőn át hajtottam a gazdámmal a vadat éjjel-nappal, és sok rókát és nyúlat segítettem neki fogni. Most, hogy megvénültem, a gazdám megparancsolta a vadászának, hogy engem egy fűzfára akaszszon fel. Így szokott jutalmazni a világ.

A parasztnak már-már kezdett az inába szállani a bátorsága, midőn egy róka koczogott arrafelé. A paraszt elmondta ennek is az ő dolgát-baját és oda igérte neki minden tyúkját, ha ettől a gonosz féregtől megszabadítja.

A róka elvállalta a szabadítás munkáját. Avval rábeszélte a kígyót, hogy mutassa meg neki a vermet,

hadd lássa, minő veszedelemben forgott és micsoda szolgálatot tett neki a paraszt.

Odamentek a veremhez mind a hárman. A róka aztán bement a verembe, utána a kigyó is. Ekkor a róka mondta a kigyónak:

— No, pajtás, most mutasd meg, hol feküdtél? Hadd lássam, környékezett-e itt veszedelem, s ki tudtál volna-e jutni a magad erejéből?

A kigyó megmutatta a helyet pontosan, a hol feküdt, mire a róka hirtelen kiugrott a veremből, és a paraszt a róka tanácsára hamarosan egy nagy követ hengerített a verem szájára.

Mikor aztán ilyeténképpen a paraszt meg volt szabadítva, azt kívánta a róka tőle, hogy estére hagyja neki nyitva a tyúkól ajtaját.

A paraszt evvel hazament és elbeszélte a feleségének, a mi vele történt, meg azt is, hogy mire kötelezte magát a rókának. Csakhogy az asszony ám úgy vélekedett, hogy a tyúkok meg a libák az ő jószágai, hogy ennélfogva az urának a tyúkól körűl oda igérni valója nincsen. De a paraszt mindenáron eleget akart tenni az igéretének és nyitva hagyta a rókának a tyúkketrecz ajtaját.

A mint ezt az asszony észrevette, egyet gondolt és a szolgájával úgy suttyomban bevárta az öreg éjszakát, hogy a rókát meglesse. De jóelőre a tyúkólból kiszedte mind az aprójószágot s betette a kamarába biztos helyre, a hol affajta éjszakai tolvajvendégnek nem vásik a foga benne.

Mikor aztán a róka a legjobb hiszemben szép csendesen belopódzott az üres tyúkólba: utána hirtelen be-

csapták a ketrecz ajtaját és karókkal úgy eldögönyözték a róka komát a nyíláson át, hogy mozdúlatlanúl hevert a tyúkketrecz alján s szomorúan így sóhajtott fel:

— Hja, így jutalmaz a világ! Jó tett helyébe jót ne várj!

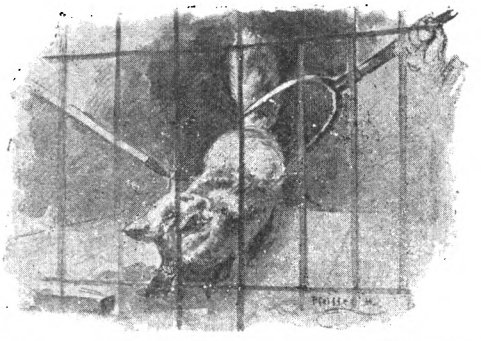

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Az ostobák királya.

Hol volt, hol nem volt . . . no, a helyet ne firtassuk, az úgy sem tartozik a dologra . . . elég annyi, hogy volt egyszer egy ember, annak volt egy mamlasz fia. Jankónak hítták.

Jankót beküldötte az apja a városba a komájához valami üzenettel . . . a mit megint nem mondok meg, mert nekem se mondták. Hazafelé mentében Jankó egy emberrel találkozott, a kinek nagyon hosszú orra volt.

— Ejnye, micsoda az a hosszú valami, a mi kendnek az orra helyén kinyúlik? — kérdezte Jankó.

— Hát ha tudni akarod, — mondta az ember, — csak nézd meg közelebbről. Vedd a fejemet a kezedbe.

Ekkor az ember könnyűszerrel leemelte a saját fejét a helyéről és odaadta Jankónak. Nagyon, nagyon csodálkozott Jankó, mikor az embert fej nélkűl maga mellett látta; de még jobban csodálkozott, mikor a fejet a kezében tartotta s azt tallérral megtelve látta. Erre aztán elmondta az ember neki, hogy ő az ostobák királya s hogy az ő egész népének egy szálig ilyen feje van.

— Akarsz-e fejet cserélni velem? — kérdezte a király (hogy hogyan beszélt, azt nem lehetett látni; de beszélt). Cserélsz velem? No hát, add ide akkor a fejedet.

— Jó. Itt van, fogja kend.

Avval az ember leszakította a Jankó fejét, Jankó meg föltette magának az emberét. Erre aztán Jankó hazament; akkor vette észre, hogy nincs helyén az esze.

Az apja, a mint meglátta, elhült belé s így szólt:

— Ugyan, te Jankó, hogy jutottál ehhez a rémséges hosszú orrhoz?

— Egy köszörűssel találkoztam, hát kiköszörűltettem hegyesre, — mondta a fiú egykedvűen.

— De Jankó, minek neked ilyen hegyes orr? — kérdezte az apja tovább.

— Hogy nektek a kenyeret vele apróra vághassam, — magyarázta a fiú.

— Te össze-vissza fecsegsz. Mi van a fejedben?

— Az én fejemben több van, mint a mennyit a tietek ér, a macskánkat is ide számítva, — felelte Jankó hányja-veti módon.

Erre az apja megharagudott és úgy képen csördítette Jankót, hogy a feje a földre esett és kigurúltak belőle a szép tallérok, Az apa ezt látván, nagyon megörűlt és igy szólt:

— Tyű, lánczos-lobogós! Az én Jankómnak mégis csak okos feje van!

A fejet a tallérok miatt aztán nem akarta Jankónak visszaadni, mire Jankó elszomorodott és azt mondta:

— Ej apám uram, fej nélkül csak nem maradhatok, hiszen kinevetnének az emberek. Ha nem adja kend vissza a fejemet, hát elmegyek katonának.

Az apa nem adta vissza a fejét, és csakugyan elment a fiú katonának.

Éppen háborúja volt az ostobák királyával egy másik királynak, a kinek a seregébe Jankó beállott. A csatában mind a két félnek ugyancsak melege volt; az ostobák eszeveszetten viaskodtak. És már-már közel voltak a győzelemhez, mikor egyszerre ott termett Jankó fej nélkül — az ostobák előtt. A mint ezek a fej nélkül való ellenséget meglátták, megréműlve kiáltották:

— El vagyunk árúlva! Ez közűlünk való!

Erre elvesztették az eszöket s avval együtt a csatát, az ostobák királyát pedig elfogták.

A győzedelmes király ekkor Jankót maga elébe hozatta s igy szólott hozzá:

— Te megnyerted nekem a csatát, légy az én utódom; a leányomat is neked adnám, ha fejed volna.

Jankó azt mondta erre:

— Jól van!

Aztán hazament és így szólt az apjához:

— Apám uram, én gazdag vagyok, és velem együtt gazdag lesz apám uram is. Most hát adja vissza a fejemet, hogy a király leányát megkaphassam.

Az apja visszaadta neki a fejét. Avval Jankó elment a tömlöczbe az ostobák királyához, odavetette neki a fejet tallérostól a lábai elé s visszavette tőle a maga fejét.

Akkor aztán beállított fejestől a győzedelmes királyhoz, a kinek most már nem is volt ellene kifogása. Jankó megkapta a királyleányt feleségűl, és most is élnek, ha meg nem haltak.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Hófehérke és Rózsapiroska.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény özvegyasszony. Ott éldegélt egyedül a házikójában, a melyik előtt kis kertecske volt és abban két rózsafácska. Az egyiken fehér, a másikon piros rózsa virított.

A szegény özvegyasszonynak két leánygyermeke volt, a kik hasonlítottak a két rózsafácskához, már tudniillik annyiban, hogy az egyiket Hófehérkének, a másikat pedig Rózsapiroskának hívták.

Ezek a gyermekek olyan szelidek és jók, olyan dolgosak és serények valának, hogy nem igen akadt másuk a világon. Hófehérke csak csendesebb és szelidebb volt Rózsapiroskánál. Rózsapiroska inkább a mezőket és a réteket járta, virágokat keresve és pillangókat fogdosva; Hófehérke pedig otthon ült az anyjával, segített neki a háztartásban, vagy olvasgatott, ha semmi dolga sem volt. A két gyermek nagyon szerette egymást; mindig fogták egymásnak a kezét, valahányszor

együtt kimentek. Szeretettel beszélgettek és soha egy bántó szót nem mondtak egymásnak.

— Mi sohasem hagyjuk el egymást, — mondta Hófehérke.

— Soha, míg csak élünk! — felelte Rózsapiroska.

— És a mije egyikötöknek van, oszsza meg azt a másikkal, — tette hozzá az édes anyjok.

Sokszor egyedül futkároztak az erdőben, piros bogyót vagy virágot szedegetve; de őket az állatok soha nem bántották, hanem bizodalmasan jöttek eléjök. A nyúlacska káposztalevelet evett a kezökből; az őz mellettök legelészett; a szarvas ott ugrándozott vigan előttök; a madarak ülve maradtak az ágakon és daloltak, a hogy csak tudtak. Soha nem érte őket szerencsétlenség. Ha el találtak az erdőben késni s rájok esteledett: hát egész nyugodtan leheveredtek egymás mellé a puha mohára s aludtak reggelig. Az édes anyjok ezt már tudta s miattok ilyenkor nem is aggódott soha.

Egyszer, mikor az erdőben háltak és a hajnal őket felébresztette: egy szép kis angyalt láttak fehér, fénylő ruhácskában ülni ott mellettök. Az angyalka felállott s néhány pillanatig barátságosan nézett rájok, de nem szólt semmit, azután egyszerre eltűnt az erdőben . . . A mint pedig a gyermekek széttekintettek, hát látták, hogy egészen egy mélységhez közel aludtak és bizonyosan beleestek volna, ha az est homályában egy pár lépéssel még odább mentek volna. Az édes anyjok nem hiába mondogatja nekik: Angyal őrködik a jó gyermek felett.

Hófehérke és Rózsapiroska az anyjok házikóját olyan tisztán tartották, hogy öröm volt belenézni. Nyáron Rózsapiros vitte a ház dolgát, és édes anyjának, mielőtt ez fölkelt, egy-egy virágbokrétát tett az ágya

mellé; mindegyik fácskáról volt benne egy rózsa. Télen Hófehérke gerjesztett tüzet és rakta a lábast a tűz mellé. Az edény úgy ragyogott, akár csak az arany, olyan tisztára ki volt súrolva.

Alkonyatkor így szólt az anya egyik leányának:

— Eredj, Hófehérke, told rá az ajtóra a reteszt.

Azzal leültek a tűzhely mellé s az anya elővette pápaszemét és felolvasott egy nagy könyvből, a leányok pedig hallgatták, ültek és fontak; mellettök a földön egy bárányka feküdt, mögöttük egy póznán fehér galamb ült, fejecskéjét egyik szárnya alá dugva.

Egy este, a mint így együtt üldögéltek, kopogtatott valaki az ajtón, mintha be akarna menni. Az anya mondta:

— Hámar csak, nyisd ki, alkalmasint valami szegény vándorló, a ki hajlékot keres.

Rózsapiros odafutott az ajtóhoz s eltolta a reteszt; de a hogy kinyílt az ajtó, ember helyett egy medve dugta be nagy, fekete fejét. Rózsapiros ijedten sikoltva hirtelen visszaugrott; a bárányka bégetett, a galamb repkedett, Hófehérke pedig elbújt az anyja háta mögé. A medve erre megszólalt:

— Ne féljetek, nem bántalak én benneteket! Majd megvesz az Isten hidege, hadd melegedjem meg egy kicsit nálatok.

— Ejnye, te ostoba medve — mondta az anya — no csak feküdjél le oda a tűz mellé, de vigyázz, hogy a bundád tüzet ne fogjon. — Aztán odakiáltott a leányainak: Hófehérke, Rózsapiroska, jertek elő, a medve nem bánt benneteket, tisztességesen gondolkodik.

Erre előjöttek mind a ketten; lassan-lassan közeledett a bárányka is, meg a galamb is, mert ők sem féltek már.

A medve mondta:

— Gyermekek, verjétek le a havat egy kicsit a bundámról.

Erre előhozták a leányok a seprőt és leseperték a medve bundáját tisztára; ő keme pedig kapta magát, szépen kinyújtózkodott a tűzhely mellett és dirmegett-dörmögött kedvére. A gyermekek csakhamar bizalmasak lettek és pajzánkodtak a vendéggel: megczibálták a bundáját, lábaikat rátették a hátára és hengergették ide-oda, majd fogtak egy mogyoró-vesszőt és szétverték a maczkón, s ha dörmögött, hát jót nevettek rajta. A medve szépen hagyta kedvöket tölteni. De egyszer aztán már sokallani kezdte a dolgot és odaszólt nekik:

— No, ne bolondozzatok, hagyjatok már békén!

Mikor eljött az alvás ideje s a leányok lefeküdtek, így szólt az anya a medvéhez:

— Hát Isten nevében fekve maradhatsz ott a tűzhely mellett, te szegény pára; ott meg vagy oltalmazva a hidegtől és a rossz időtől.

Mikor hajnalodott, a két gyermek kieresztette a vendéget és az a hóban beballagott az erdőbe. Ettől-fogva a medve minden este beállított bizonyos órában. Lefeküdt a tűzhely mellé s engedte, hogy a gyerekek pajzánkodjanak vele, a meddig nekik tetszik. Úgy hozzászoktak, hogy az ajtót be sem reteszelték addig, míg az éjjeli vendég meg nem érkezett.

De a mint a tavasz beköszöntött és ottkinn minden zöldbe öltözött, azt mondta a medve Hófehérkének:

— Most már mennem kell és egész nyáron nem jöhetek el.

— Hát hova mégy, kedves medve? — kérdezte Hófehérke.

— Mennem kell az erdőbe s őriznem a kincsemet a gonosz törpéktől. Télen, mikor a föld keményre van fagyva, odalent maradnak és nem hatolnak keresztűl, De most, hogy fölengedett a föld fagya s fölmelegedett az idő: keresztültörnek, feljönnek, kutatnak és lopnak. A mi egyszer az ő barlangjokba kerűl, az nehezen jön többet napfényre.

Hófehérke elszomorodott a búcsúzáson. Hátratolta az ajtón a reteszt s a mint a medve kifelé nyomúlt, megakadt az ajtó sarkában és kiszakadt egy darab a bőréből. Hófehérkének ekkor úgy tetszett, mintha arany csillant volna meg azon a helyen; de nem volt benne egészen bizonyos, mivel a medve sietve elfutott és a fák mögött csakhamar eltűnt.

Rövid idő mulva kiküldte az anya a gyermekeket az erdőre rőzsét szedni. A hogy ott jártak erre-arra, találtak a földön kidőlve egy nagy fát, a melyiknek a tövénél ugrándozott valami, de nem tudták hirtelenében kivenni, hogy mi az. Közelebb menve, egy öreges, elkókkadt arczú törpét láttak, rőfnyi hosszú szakállal. A szakáll vége be volt csíptetve a fa hasítékába s a kis emberke úgy ugrándozott, mint egy kis kutya a kötélen, és nem tudta, hogy segítsen a baján. A leányokra rámeresztette vörös, szikrázó szemét és kiáltá:

— Mit álltok ott! Talán idébb jöhetnétek és segíthetnétek rajtam?

— Mit csináltál, kis emberke? — kérdé Rózsapiroska.

— Ostoba kis liba, hát nem látod, milyen bajban vagyok? — felelte a törpe. — Ezt a fát akartam elhasogatni, hogy egy kis tüzelőm legyen a konyhán; mert a vastag hasábok tüzénél nyomban megég az a kevéske étel, a mire ilyen magamfajta embernek szüksége van, a ki nem nyel annyit, mint a tifajta nagybélű nép. Egy éket vertem bele a fába s kivánságom szerint ment volna a dolog. Hanem az az átkozott fa nagyon sima volt és kipattant az ék belőle. A fa hasadéka akkor hirtelen összeszaladt és szép fehér szakállamat nem tudtam idejében elkapni: bent fogta és most nem bírok elmenni.

A gyermekek mindent elkövettek, a mi tőlök tellett; de a szakállt nem tudták kiszabadítani, olyan erősen beleszorult a hasadékba.

— Én elfutok és embereket hívok ide, — szólt Rózsapiros jó szívvel.

— Ostoba liba! — hápogott a törpe, — te még

emberekért akarnál menni! Hát ti ketten sem boldogúltok velem? Nem jut valami jobb eszetekbe?

— No csak ne légy olyan türelmetlen, — mondá Hófehérke, — találok én módot.

Avval elővette az ollót a táskájából és sebten elnyisszantotta a szakáll végét.

Mikor a törpe szabadon érezte magát, legott egy zsákocskához kapott, a melyik a fa gyökerei közt volt eldugva s aranynyal megtelve. A zsákocskát szépen kihúzta s mormogta magában:

— Mihaszna népség! Levág egy darabot a szakállamból, a főékességemből! . . . . Fizessen a manó nektek érte!

Avval felcsapta a zsákocskát a hátára és elment, rá sem hederítve a gyermekekre.

Máskor Hófehérke meg Rózsapiroska egy tálra való halat akartak horgászni. A mint a patakhoz menének, hát láttak valamit kabócza módjára a víz felé szökdécselni. Megismerték: az előbbi törpe volt.

— Hova, hova? — kérdezte Rózsapiros. — Csak nem akarsz a vízbe ugrani?

— Nem ám! Olyan bolondot én nem teszek, — kiáltott a törpe. — Egy pár halat akarok fogni ebédre.

Az apró emberke azzal leült a patak szélén és horgászott. Szerencsétlenségére a szél összebonyolított a a szakállát a horog zsinórjával. Nemsokára rá egy nagy hal akadt a horogjára; de a hal erősebb volt nálánál és a törpét berántotta a vízbe. A kis emberke kapkodott fűhöz-fához, de semmit sem használt. Akarva nem akarva mennie kellett a hal után, s már-már a vízbefúlás veszedelme környékezte. A leányok még jókor érkeztek, a törpét megragadták és igyekeztek a szakállát a zsinór-

tól megszabadítani. De hiába! Szakáll és szinór nagyon össze voltak gabalyodva. Nem maradt más hátra, mint az ollót ismét elővenni és a szakállt elvágni. Most újra veszendőbe ment belőle egy darab.

Mikor a törpe ezt látta, rájok kiáltott:

— Óh, ti szívtelenek! Hát illik ez, az ábrázatomat olyan csúffá tenni? Nem elég, hogy a szakállam végét megcsonkítottátok, most meg levágjátok belőle a legjobb részt . . . Hogy menjek most a társaim elé?

Erre előhozott egy zsákocska gyöngyöt a káka közűl s a vállára vetve, szó nélkűl eltűnt vele egy sziklakő megett.

Nehány nappal azután az anya a két leányt beküldte a városba holmi apróságot venni. Útjok egy puszta térségen vezetett keresztűl, a hol jókora szikladarabok hevertek szétszórva. Egyszerre egy nagy sas-madarat láttak a fejök felett kóválygogni, majd alább-alább szállt és végre nem messze leült egy szikla mellett.

Csakhamar fülhasító jajkiáltás hallatszott. A gyermekek oda futottak és iszonyodva látták, hogy a sas az ő régi ösmerősöket, a törpét, megragadta s el akarta vinni. A gyermekek megfogták a kis emberkét és addig ránczigálták a sas karmai közűl, míg el nem eresztette a zsákmányát.

A mint a törpe a nagy ijedtségtől magához tért, így szólt:

— Nem tudtatok szebben bánni velem? Úgy megránczigáltatok, hogy a dókám szerteszét szakadt. Ügyetlen csürhe nép vagytok és az is maradtok!

Avval elővett egy drágakövekkel telt zsákocskát és becsuszszant a sziklabarlangjába.

A leányok a törpe hálátlanságát már megszokták;

folytatták útjokat és elvégezték a dolgukat a városban. Hazamenet ismét arra vitt az útjok a puszta térségen. Meglepték a törpét, a ki egy tisztáson drágakövekkel telt zsákját kiürítette, abban a jó hiszemben, hogy olyan későn arrafelé már senki sem jár. A lenyugvó nap rásütött a fénylő kövekre s olyan pompásan csillogtak, tündököltek, hogy a leányok bámészkodva álltak meg láttára.

— Mit álltok itt, mit tátjátok a szájatokat? — kiáltott a törpe haragosan, s hamvas-szürke ábrázata czinóberveresre vált.

A kis emberke szitkozódva tovább akart állni, mikor hangos dörmögés hallatszott és egy fekete medve czammogott elő nagyhirtelen. A törpe ijedten ugrott fel, de már nem suttyanhatott be a zugolyába, mivel a medve már közelében volt. A törpe ekkor ijedten így szólt :

— Kedves medve bácsi, ne bántson engem, oda adom kendnek minden kincsemet; ihol ez a sok szép drágakő . . . Könyörüljön az életemen. Mit nyerne kend ilyen magamforma apró, vékonydongájú legénynyel? Kendnek én meg se kottyannék . . . Amott azt a két leányt csípje meg, az kendnek pompás falat lesz; kövérek, akár csak a fiatal fürjek. Azokat egye meg s váljék egészségére!

A medve rá se hederített a törpe fecsegésére s az utólsó szónál a talpával úgy oda csördített a nyaka közé a gonosz teremtésnek, hogy meg se mocczant többé.

A leányok futásnak eredtek, de a medve utánok kiáltott :

— Hófehérke! Rózsapiroska! ti ne féljetek; várjatok, veletek megyek.

A leányok ráismertek az egykori vendégre s azzal megálltak. És mikor a medve mellettök volt, hirtelen leesett róla a medvebőr és egy szép ifjú állott előttük, tetőtől talpig színaranyba öltözve s a leányok nagy bámulatára ilyeténképen szóla:

— Halljátok meg most, a mit eddig nem tudtatok. Én egy királynak a fia vagyok. Az az Isten nélkül való törpe, a ki az én kincseimet elorozta: megvarázsolt, hogy mint medve az erdőben bolyongjak szanaszét mindaddig, míg az ő halálával meg nem váltatom. Eddig nem tudtam a körmeim közé kaparítani, mindig bemenekűlt előlem szűk bejárású barlangjába s nem férhettem hozzá. Most megcsíptem, és el is érte a méltó büntetés.

A leányok ámúltak-bámúltak a medve alakjából kivetkezett királyfinak a látásán.

— Most pedig gyertek, — folytatá a királyfi, — hazakisérlek benneteket és megköszönöm még egyszer édes anyátoknak a jóságát.

Avval elindúltak hazafelé. A szegény özvegyasszonynak elállt a szeme-szája, mikor a leányai beléptek a házikóba a fényesruhájú ifjúval. Csak bámúlt szótlanúl s még tovább bámúlt volna, ha az ifjú meg nem szólal.

— Jó néni, hazakísértem a leányait. De magam is bejöttem, hogy megmutassam ember-voltomat és megköszönjem még egyszer jó indulatát, a mit éjjeli szállásadásával az egykori medve iránt tanúsított. Mert én voltam az az esteli vendég, a ki itt melengette a hidegtől meggémberedett testét; mert én nem voltam igazi medve, hanem egy medvévé varázsolt szerencsétlen ki-

rályfi. Most megyek haza király-apámhoz, de hálás szívvel fogok gondolni mindnyájokra.

A királyfi avval búcsút vett.

Hófehérke és Rózsapiroska azután sokszor beszélgettek a királyfiról édes anyjokkal és folytatták csendesen megszokott életmódjokat.

Időmúltával, a mint ottbenn a házikóban dolgozgatva üldögéltek egy napon, egyszerre csak egy finom úr kopogtatott be hozzájok. Nem tudták mire vélni a váratlan látogatást.

Az idegen úr elmondta, hogy a királyfi parancsából jött, a ki meghagyta neki, hogy vigye őket magával a király városába. Ott fognak élni ezentúl, abban a házban, a mit ott a királyfi vett nekik. Ezentúl semmiben sem látnak szükséget. Lesz mindenök, a mi szemöknek, szájoknak tetszős. Ruhára sem lészen többé gondjok; el van látva a ház ezzel is. Cselédeknek fognak parancsolni, a kik már ott is vannak és várják a ház új lakóinak a megérkeztét . . . Most hát csak szedelőzködjenek hamarosan össze. Nem sokára indúlni fognak a künn rájok várakozó kocsin.

A szegény özvegyasszony nem birt az örömével. De még Hófehérke és Rózsapiroska sem. Ilyent még álmodni sem mertek volna.

Pár napi utazás után eljutottak abba a szép városba szerencsésen. Ott beköltözködtek a királyfi-ajándékozta díszes házba, a melyik egy kert közepén állott. Ettőlfogva itt éltek gond nélkűl, megelégedetten, boldogan, s talán még most is élnek, ha meg nem haltak.

A morgó zsémbes.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy morgó zsémbes, irígy, haragos leány. Jankának hitták.

Csodálatos teremtése volt ez a jó Istennek. Bosszankodott, hogy a zöld fák nem voltak vörösek és a kék ég nem volt zöld; a havat feketének kivánta, napfényes időben esőt akart, és mikor esett, még haragosabb volt, mint rendesen.

Ez a Janka kiállhatatlan egy morgó zsémbes leány volt. Futott is tőle mindenki, a gyermekek, az embernyi emberek, ifjak és öregek egyaránt menekűltek előle, sőt még a láncz-eb is kerűlte. A madarak abbahagyták az

éneket, ha bement a kertbe, vagy künn járt a mezőn, és este a hold a felhők mögé bújt, mikor őt meglátta, mivel félt a haragos ábrázatától. . .

Jankának az sem volt jó, hogy neki mindig csak meggondolva két lábán kellett járni és állni, és sem a levegőben nem repűlhetett, sem a vízben nem úszhatott.

— Óh, — kiáltott fel sokszor — ha én sas lehetnék és keringhetnék odafent a légben; vagy akár hal, és ringathatnám magamat a kristályos habokban, avagy vidáman szökdécselő őzike valahol a sötét erdőben!

Egy napon, mikor Janka különös rossz kedvében volt, ottkinn sétált a kertben. Egyszerre csak leereszkedett éppen az orra elejbé egy csúnya pókháló. Janka dühös lett, megkapta a pókhálót és darabokra tépte. Avval tovább akart menni, mikor a fű közűl, a hol éppen állott, egy finom hang szólalt meg:

— Janka, kedves Janka, köszönöm ezerszer, hogy megmentetted az életemet, mikor a pókhálót széttépted, a melyikben megfogva függtem! Meghálálom jóságodat. Én értek a varázsoláshoz. Kívánj akármit, betelik a kivánságod.

A hang egy kis aranyos cserebűlyé volt, a melyik fénylő szemecskéjével az álmélkodó Jankára sandalított. Janka átallotta megmondani, hogy ő neki esze ágában sem volt, hogy az aranyos cserebűly életét megmentse, — inkább a fejét kevélyen hátravetve, szólt:

— Hát jó! Ha te varázsolni tudsz, akkor halld: én sas szeretnék lenni!

Alig hangzott el a Janka kívánsága, azonnal sas lett és fölemelkedett a felhők felé.

Ez volt csak szép! Maga alatt látta a föld gazdag virágszőnyegét, maga fölött pedig a kéklő eget . . . a

nap áttűndökölt a bíborszínű felhőkön át. Este a csillagokat, mint fehér gyöngyöket, vagy mint piros rubintokat, közel látta tűndökölni, és szárnyai a nap sugaraiban fürödtek. Az ég és föld minden pompáját láthatá, csak a tenger mélyébe nem birt behatolni a tekintete. A tenger zöld színben játszott; a halak hol kidugták, hol behúzták fejeiket, mintha gúnyolódnának s mintha mondanák: „Légy csak te ott fenn, te szegény madár! Jobb nekünk itt lenn: itt van csak élet, itt van csak öröm!“ ...

Irigységgel telve a halak boldogságán, röpködött Janka föl s alá a tenger tükre felett és gondolta:

— Óh, milyen szép volna úszkálni ott a tenger mélyében!

Erre egyet gondolt és elrepűlt a kertbe, a hol az aranyos cserebűly üldögélt egy bokor alatt.

— Kedves bogárkám, — szólt — én nem akarok tovább sas lenni: változtass engem át hallá.

— Jól van, legyen meg a te kivánságod, — mondá a varázserejű aranyos cserebűly, — csak repűlj a tenger tükre fölé, közel a vízhez, hogy szárnyad csapása a vizet érintse.

A sas erre elrepűlt és arany ponty lett belőle.

Csakhamar ott úszkált vigan, kedvtelten a tenger mélységes mélyében, és elgondolta, hogy mégis csak legszebb az élet a vízben. Ott úszkált alant, csodálatos erdőkön és ligeteken keresztűl, a melyekben csodálatos virágok pompáztak tündöklő színekben. Eleven virágok ölelve nyújtották ki fénylő karjaikat a merev szirtek körűl; tüzesnyelvű kígyók iramodtak el nyilsebességgel a hullámokon keresztűl ... Ott ültek mélyen a tengeri szűzek a tenger fenekén és fontak csillagkoszorúkat hollófekete

hajfürtjeikből, s szikrázott és fénylett a tenger tündéri fényben. . . Ez csodálatos, soha nem látott fény volt.

Egy egész nap boldog volt Janka. De a mint egyszer a víz színén, a part mellett fölbukkant, egy erdőt pillantott meg véletlenül. Fiatal őzikék szökdécseltek vidáman a zöld lombos fák között, gerliczék turbékoltak és édelegtek a szélső fa ágán s tarka-barka pillangók sütkéreztek a nap melegében. . .

— Mégis hűvös van itt a vízben egy kicsit, — mondta Janka. — Aztán elég is volt ez a vízi élet. Jobb szeretnék én őz lenni!

Alig mondta ki ezeket a szavakat, már ott ült az aranyos cserebűly a tenger partján, haragos, szikrázó szemekkel nézett rá s így szólt:

— Hát legyen a te kivánságod szerint.

Erre Janka őzzé változott át s egy iramodással a zöld erdőben termett. Nagyon tetszett itt neki az élet. A források olyan vigan csörgedeztek a köveken, a vadászkürtök olyan vidáman hagzottak a csaliton át. . . Este a holdfényben tündérek vonúltak az erdőn keresztűl, s a hol elhaladtak, ragyogának a fák csodálatos fényben.

— Eh, nem sokat ér ez sem, nem gyönyörködtet már az erdei élet! — mondta Janka egy pár nap múltán.

Csak madarak ne röpködtek volna a levegőben, a kik énekelték: „Mégis legszebb itt fent magasan a légben.“ És csak ne lettek volna a halacskák, a kik suttogták: „Mégis legszebb itt alant a vízben“. . . Csak ne lakozott volna irigység a Janka szivében.

Sebesvágtatva rohant az őz a bogárhoz és mondta neki:

— Aranyos cserebűly, változtass át engem hamarosan olyan teremtménynyé, a melyik tud repűlni is, úszni is meg futni is, tetszése szerint.

Erre a bogarat elöntötte a méreg, s minden fénye eltűnt.

— Jól van, — szólt haraggal, — betöltöm a kívánságodat, de engem többet nem látsz!

Avval nyomban elrepült más tájékra, a hol nincs elégedetlen, morgó zsémbes lény.

És Janka? Janka libává változott át. Most aztán fölrepülhetett a legmagasabb kertkerítésre, úszhatott egy kicsiny, zavaros tavon, futhatott dűlöngélve egy egész mezőn. Liba maradt teljes életében . . . tudott repülni, úszni, meg futni tetszése szerint.

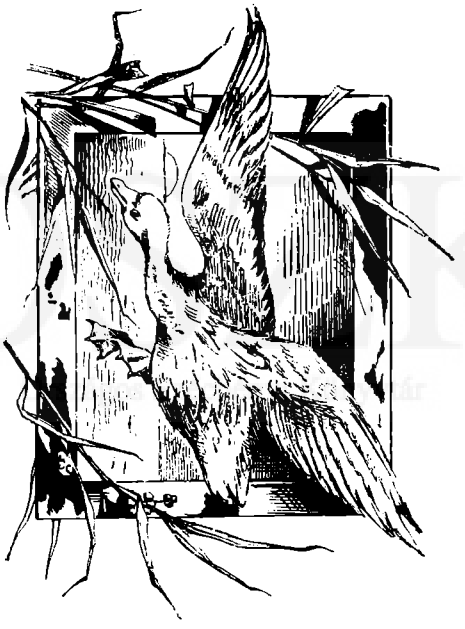

A csizmás kandúr.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy molnár, annak volt három fia. Halála után nem hagyott semmi egyebet a három fiának, mint a malmát, a szamarát meg a kandúrját. A legidősebb fiú kapta a malmot, a középső a szamarat és a legfiatalabb a kandúrt.

A legfiatalabb az ő kevéske örökségével sehogy sem volt megelégedve.

— A testvéreim — mondá szomorúan — jó móddal élhetnek, ha közösen összefognak; de ha én az én kandúromat megeszem és a bőréből magamnak tuszlit csinálok, akkor nekem nem marad semmi, a mivel életemet tengethessem.

A kandúr figyelmesen kihallgatta ezt a beszédet és vigasztalólag így szólt gazdájához:

— Kedves gazdám, soh'se búsúlj olyan nagyon. Adj ide csak egy zsákot és csináltass nekem egy pár csizmát, hogy az erdőbe kimehessek benne, és meg fogod látni, hogy még sem vagy te olyan szegény, mint gondolod.

A szegény molnárfiú nem valami sokat adott ugyan erre az igéretre, erre a biztatásra, de azt az egyet jól tudta, hogy a kandúrja nagyon ravasz és hogy a patkányokat meg az egereket sokféle fortélylyal kijátszogatta. Azért volt némi reménye, hogy szerencsétlen állapotában talán hasznára lehet.

Adott tehát neki, a mit kivánt. A kandúr jó kedvvel felhúzta a kis csizmákat, a zsákocskát pedig a nyakára akasztva, felment egy hegyre, a hol igen sok tengeri nyúl volt. A zsákokba szedett egy csomó lóherét meg káposztalevelet, aztán a zsák mellett kinyújtózkodott, mintha meghalt volna, és várta-leste, hogy egy fiatal, hebehurgya tengeri nyúl belemenjen s hozzálásson a káposzta falatozásához.

Csakugyan alighogy kinyújtózkodott a fortélyos kandúr: jött egy fiatal, fehér és kövér tengeri nyúlacska s belebújt a zsákba. A kandúr erre hamarosan meghúzta a zsákocska korczának a madzagát, avval megfogta és megfojtotta a tengeri nyúlat s indúlt vele tovább, be a városba, egyenesen a király palotájába. Be is eresztették rögtön a király szobájába, ott illedelmesen meghajtotta magát s átadta a királynak a tengeri nyúlat, mondván módosan:

— Im, itt hozok felségednek pompás pecsenyének valót, gazdám, Babagura gróf parancsából, a ki meghagyta, hogy nyujtsam át hódolata jeléül.

— Mondd meg az uradnak, hogy köszönöm, — szóla a király.

Máskor meg a kandúr a búzaföldre ment, a hol két fogolymadár bújt bele a zsákba, s benn is maradt szépen mind a kettő. Erre ismét beállított a kandúr a

királyhoz és átadta a fogolymadarakat, urának alázatos tiszteletével egyetemben. A király kegyesen elfogadta a foglyokat is és jó borravalót adatott a kandúrnak.

Így hordogatott a kandúr nehány hónapon át a királynak időről-időre vadhúst az ura erdejéből. Azonközben pedig az urát is ellátta vaddal, hogy legyen neki ennivalója.

Mikor aztán egy napon megtudta, hogy a király a leányával, a ki csodaszépségű királykisasszony volt, kocsikázni akar a folyó partján, így szólt a gazdájához:

— Ha ma követni akarod a tanácsomat, akkor rendén lesz a szénád. Fürödjél a folyóban azon a helyen, a melyet én megmutatok. A többit aztán bízd rám.

A molnár fia nem tudta ugyan, hogy a kandúr miben sántikál, s mit értsen az alatt, a mit neki az imént mondott; de minthogy megbízott a kandúrja okosságában, hát megtette, a mit az tanácsolt.

A mint a gazdája javában fürdött, arra jött a király, mire a kandúr kiabálni kezdett torkaszakadtából:

— Segítség! Segítség! Babagura gróf a vízbe fúl!

Erre a kiabálásra a király kidugta a fejét a kocsiból; mindjárt megismerte a kandúrt, a ki neki többízben vadhúst hozott, és megparancsolta a test-őrének, hogy siessen a gróf úr segítségére. Azalatt, míg őt a folyóból kihúzták, a kandúr odament a kocsihoz és elmondta a királynak, hogy míg az ura fürdött, tolvajok jöttek és a ruháját ellopták.

A király erre rögtön hazaszalasztotta a szolgáját azzal a parancscsal, hogy a ruháiból hozza el a legszebbiket Babagura gróf úr számára. Nem telt bele százig való olvasás, ott volt a szép ruha s Babagura gróf annak

rendje szerint magára is vette, s minthogy nagyon jól állt neki: a királyleány őt nagyon ínyére valónak találta s igen barátságos volt hozzá. A király is igen szíves volt irányában, megkínálta a kocsijával és kérte, vegyen részt a kocsikázásban.

A kandúr majd kibújt örömében a bőréből, hogy fortélya olyan jól sikerült. Azzal futott előre. Mikor nehány parasztot talált az út mentén, a kik egy réten kaszáltak, így szólt hozzájok:

— Jó emberek, ha kendtek a királynak nem mondják, hogy ez a rét, a melyiken kendtek kaszálnak, a Babagura gróf úré, hát kendteket darabokra vagdalják. Csak ezt akartam kendteknek hírűl adni.

A király, mikor elhaladóban volt, csakugyan megkérdezte a kaszásoktól, hogy kié az a rét, a melyiken kaszálnak.

— A Babagura gróf úré, — felelték a kaszások egy szívvel-lélekkel mindnyájan, mivel szegények féltették a bőrüket.

— Magának szép birtoka van itt, gróf úr; ez a rét jó jövedelmet hozhat évenkint, — mondá a király, mire a kérdezett csak hajtogatta magát.

A kandúr egyre futott előre. Most meg aratókra bukkant és így szólt hozzájok:

— Jó emberek, ha nem mondják kendtek a királynak, a ki nemsokára errefelé jön, hogy ez a búzaföld, a melyiken aratnak, a Babagura gróf úré, akkor kendteket darabokra vágják. Csak ezt akartam kendteknek hírűl adni.

A király oda érvén, tudni akarta, kié az a sok élet. Mindjárt meg is kérdezte az aratókat.

— A Babagura gróf úré, — felelték az aratók, és a király örűlt rajta.

A kandúr folyvást futott előre. Ugyanazt mondta mindenütt, a hol csak munkások dolgoztak, és azok ugyanazt felelték a király kérdésére. A király ámúlt-bámúlt a Babagura gróf sok vagyonán.

Utóljára a kandúr egy szép kastélyhoz ért, a melyik egy varázslóé volt, a ki rengeteg gazdag volt; mert az egész tájék, a hol a király keresztűlhaladt, a kastélyhoz tartozott. A kandúr megtudakozta; ki az a varázsló s miben áll a mestersége. Azzal engedelmet kért, hogy tisztelkedhessék nála.

A mint bement a kandúr a varázslóhoz, mondotta neki, hogy ilyen közel jártában nem akart elmenni a nélkűl, hogy nála ne tisztelegjen. A varázsló a kandúrt igen szívesen fogadta s leültette.

— Azt állítják — kezdte a kandúr a beszédet, — hogy magának, uram, megvan az a tehetsége, hogy mindenféle állattá át tudja magát változtatni. Hogy például az oroszlánnak vagy az elefántnak az alakját is föl birja venni.

— Hát az való igaz, — felelte a rémséges ember, — és hogy azt neked megmutassam, mindjárt át is változom oroszlánná.

Látván ezt a kandúr, tette, mintha megijedt volna s hirtelen felmászott a ház tetejére, a mi nem ment a csizmácskákban a szokott könnyűséggel. A mint pedig a varázsló visszanyerte emberi alakját, a kandúr ismét lejött és bizonykodott, hogy halálos félelmek közt volt.

— Aztán — folytatá — még azt is mondják, de a

mit alig hihetek: hogy magának megvan az a tehetsége is, hogy a legkisebb állatok alakját is fel tudja venni, például, hogy át tud változni patkánynyá, vagy egérré. No ezt én már kötve hiszem, ezt én lehetetlennek tartom.

— Lehetetlennek? — mondá a varázsló. — No hát lásd meg!

És abban a pillanatban egérré változott át és ide-oda futkosott a szoba padozatán.

Ez kellett csak a kandúrnak. A mint az egér-alakot megpillantotta, nyomban nekiugrott, megfogta és megette.

Ekkorra a király éppen a szép kastélyhoz ért és meg akarta tekinteni. A kandúr hallotta a kocsit a felhúzó hídon zörögni, kifutott elébe s a küszöbön megállva, így szólt a királyhoz:

— Isten hozta felségedet Babagura gróf úr kastélyában!

A király odafordúlt a grófhoz és mondá:

— Ejnye, gróf úr, hát ez a pompás kastély is a magáé? Ha megengedi, hát megtekintem a belsejét.

A gróf erre odanyújtá a királykisasszonynak a kezét, hogy a kocsiról lesegítse, és utána ment a királynak. Ezután egy nagy terembe mentek, a hol pompás lakoma volt készen, a mit a varázsló rendelt magának: az asztalon minden edény aranyból meg ezüstből való volt.

A király látván, milyen gazdag Babagura gróf s hogy más jeles tulajdonsága is van neki: — kitünően tud hallgatni: hát annyira megnyerte a tetszését, hogy oda igérte a leányát feleségül.

A gróf erre földig meghajtá magát, megköszönte a

megtiszteltetést és még aznap egybekelt a szépséges királykisasszonynal.

Kandúr mester pedig nagy úr lett a király udvarában. Nem fogott most már egeret, hanemha egyszermásszor csak úgy kedvtelésből meg tréfából.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Mese egy királyleányról.

Egyszer volt egy király meg egy királyné. Nagyon búsúltak a miatt, hogy nem volt gyermekök, nap nap után hiába sóhajtoztak utána.

A királyné kijárt fürödni a folyóba. Mikor a királyné egyszer a vizben lubiczkolt, egy béka a vízből kimászva a szárazra, így szóla hozzá:

— Óhajtásod teljesűl; nem telik bele egy esztendő, születésével egy leányka fog megörvendeztetni.

A mit a béka mondott, csakugyan beteljesült: a királynénak leánykája született, a ki olyan szép volt, hogy a király örömében nem tudott hova lenni s országra szóló lakomát csapott. A lakomára nemcsak a rokonait, barátait és ismerőseit hívta meg, hanem meghívta a bölcs asszonyokat is, hogy azok jó hajlandósággal viseltessenek a gyermek iránt.

Ezek a bölcs asszonyok tizenhárman valának a király birodalmában; de mivel csak tizenkét arany tányérja volt, a mikről azok ennének, hát közűlök egynek otthon kellett maradnia.

A lakomát igen nagy pompával ülték meg. És mikor a lakoma véget ért, a bölcs asszonyok a gyermeket csodatevő tehetségekkel megajándékozták: az egyik erénynyel, a másik szépséggel, a harmadik gazdagsággal, a negyedik jámborsággal, az ötödik kedvességgel, és ilyeténképpen a többiek is mindavval, a mi a világon csak kivánatos.

Mikor tizenegyen a mondókájokat már elvégezték: nagyhirtelenséggel betoppan a tizenharmadik. Ez bosszút akart állni azért, hogy nem volt hivatalos, és a nélkűl, hogy valakit köszöntött vagy valakire csak rá is nézett volna, fennhangon így szóla:

— A királykisasszony tizenöt esztendős korában orsóval megszúrja magát és holtan rogy össze.

Avval a nélkűl, hogy egy szót szólott volna, sarkon fordult és ott hagyta a termet. Valamennyien meg voltak rémülve. Ekkor előlépett a tizenkettedik bölcs asszony, a melyiknek a kivánata még hátra volt, és mivel a gonosz mondást elenyésztetni nem tudta, hanem csak szelidítheté, hát így szólt:

— De az nem lesz halál, hanem száz esztendős mély álom, a mi a királykisasszonyt megszállja.

A király, a ki az ő kedves gyermekét meg akarta óvni olyan nagy szerencsétlenségtől: nyomban kiadta a parancsot, hogy az orsókat az egész országban elégessék.

A királyleánynál a bölcs asszonyok adományai mind beteljesültek: olyan szép, erényes, szerény, kedves és okos volt, hogy a ki csak látta, mindenki megkedvelte.

Történt pedig, hogy egy napon, mikor éppen tizenöt esztendős lett, a király és a királyné nem voltak otthon; a leány egymaga maradt a palotában. Befutkosott minden helyet, megnézegetett minden szobát, minden zig-zugot alant is, fent is, és végre eljutott a régi toronyba is. Felment a keskeny kerengős lépcsőn és egy kis ajtóhoz ért. Beledugott a zárba egy rozsdás kulcsot s mikor az megfordúlt és az ajtó hirtelen kinyílt: ott ült egy kis szobácskában egy öreg asszony, kezében orsóval, és fonogatta szorgalmasan a lenét.

— Adjon Isten jó napot, öreg anyókám! — szólt a királyleány, — mit csinálsz te itt?

— Hát fonogatok, — mondta az öreg és biczczentett a fejével.

— Micsoda az, a mi olyan vidáman ugrándoz? — kérdezte a királyleány az orsóra mutatva.

Azzal fogta az orsót és fonni akart ő is. De alighogy megérintette az orsót, a varázs-ige beteljesült: megszúrta az ujját az orsó. Abban a pillanatban, a hogy megszúrta magát, lehanyatlott a közelben levő ágyra és mély álomba merült.

Ez az álom elterjedt az egész palotára. A király és a királyné, a kik éppen hazajőve a terembe léptek: lerogytak és elaludtak és velük együtt elaludt az egész udvarnép. Ugyanekkor elaludtak a lovak is az istállóban, a kutyák is az udvaron, a galambok a háztetőn, a legyek a falon. Sőt még a tűz is, a mely a tűzhelyen lobogott, elcsendesedett és kialudt; a pecsenye sülése is megszünt, és a szakács, a ki a kuktának pofont akart adni, a miért a pecsenye mártalékát kilocscsantotta, fölemelt kézzel szenderedett el. Még a szél is elült, és a palota előtt levő fákon nem mozogtak a levelek.

A palota mellett pedig köröskörűl tövissövény kezdett nőni, a melyik mind magasabb lett, végre a palota körűl annyira felnyúlt, hogy semmi sem látszott ki belőle, még a zászló sem a tetején.

E napságtól fogva csak a szép alvó Tüskerózsáról beszéltek az országban meg az országon kívűl, — mert így nevezték a királyleányt ezután. És időről-időre királyfiak jövének és be akartak hatolni az eleven sövénykerítésen keresztűl a palotába. De hiábavaló volt minden fáradozás, mert a tüskék, mint mindmegannyi kezek, erősen összetartottak és az ifjak rajtok felakadtak, nem tudtak kiszabadúlni s kínos halállal haltak meg.

Sok, sok esztendő múlva egyszer egy királyfi jött az országba megint. Jártában-keltében megütötte a fülét a szó, a mint egy öreg ember a csodálatos tövissövényről beszélt. Kérdezősködésére elmondta aztán az öreg, hogy a tövissövény megett egy palota van, a melyikben egy csodaszép királyleány már száz esztendő óta alszik és vele együtt alszik a király és a királyné is, meg az egész udvarnépség. Hallotta a nagyapjától azt is, hogy már sok királyfi járt itt és igyekezett a tövissövényen keresztűlhatolni, de mind felakadt rajta s szomorú halállal múlt ki mind.

Erre az ifjú királyfi így szólt:

— Sebaj, öreg! Én nem félek. Én bemegyek, meg kell látnom a szép Tüskerózsát.

A jó öreg váltig ellenezte a szándékát, de a királyfi nem hallgatott a szavára.

Most volt éppen letelőben a száz esztendő. Ez a nap volt éppen, mikor Tüskerózsácskának föl kellett ébrednie.

A mint a királyfi a sövényhez közeledett, hát csupa

zsép, nagy virágokat látott maga előtt. A virágok maguktól útat nyitottak előtte s keresztűlbocsátották őt sértetlenűl, azután mögötte sövény módjára egybefolytak megint.

A várpalota udvarán a királyfi egy fölnyergelt lovat meg egy tarka vadászkutyát látott feküdni és aludni. A háztetőn galambok ültek, fejöket a szárnyok alá dugva. Majd belépvén a házba, ott aludtak a legyek a falon; a szakács a konyhában még tartotta a kezét, a hogy a kuktának pofont akart adni, a szolgálóleány pedig ott guggolt egy fekete tyúk előtt, hogy megkoppaszsza. Tovább menve, látta a termekben az egész udvarnépet feküdni és aludni; fent a trónuson feküdt a király meg a királyné. Innen tovább ment . . . minden oly csendes volt, hogy a saját szíve dobogását is meghallhatá . . .

Végre eljutott a toronyba. Benyitotta ott az ajtaját annak a kis szobácskának, a melyikben Tüskerózsa aludt. Aludt még csendesen. Olyan szép volt, a királyfi elnézte hosszan . . . a szemét nem tudta róla levenni. Lehajolt hozzá és megfogta a kezét. Alighogy megérintette, Tüskerózsácska fenyitotta a szemét, fölébredt és olyan nyájasan nézett rá, aztán pedig megszólalt:

— Ki vagy te? Nem ismerlek.

— Én Karbunkulus királyfi vagyok. Persze, hogy nem ismersz. Még a híremet sem hallhatád, mert én nagyon, nagyon messziről való vagyok. Erre jártam, meghallottam a híredet és eljöttem, hogy meglássalak.

— Derék ifjú vagy. Most hát gyere, lásd meg otthlenn apámat meg anyámat is.

Avval lementek együtt.

Ekkor már odalent is mozgolódni kezdtek. A király is fölébredt, meg a királyné is, úgyszintén az egész

udvarnép, és nagy szemeket meresztettek egymásra. A lovak is felállottak és megrázták magokat; a vadászkutyák ugráltak és csóválták a farkukat; a galambok a háztetőn kihúzták fejecskéjöket a szárnyaik alól, azután körűlnéztek és elrepűltek a mezőre; a legyek a falakon tisztogatni kezdték magokat; a tűz a konyhán feltámadt, lobogott és főzte az ételt, a pecsenyék ismét sülni kezdtek, és a szakács úgy pofoncsapta a kuktát, hogy csak úgy szikrázott belé az arcza; a szolgálóleány is elvégezte a félbenmaradt tyúk-koppasztást...

A király udvarában ezzel minden belezökkent a régi kerékvágásba. Minden a régi volt: az alatt a száz esztendő alatt nem vénűlt és nem változott senki és semmi...

Csak egy volt új a király udvarában: az új jövevény, Karbunkulus királyfi.

A király a derék ifjút mindjárt az első látásra megkedvelte s vejévé fogadta. Karbunkulus és Tüskerózsa nemsokára nagy pompával megülték a lakodalmat, és éltek sok, sok ideig elégedetten és boldogan.

A szerencse fia.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy paraszt fiú. Palkónak hítták. A fiú sokat tartott maga felől és nem ok nélkűl, mert talpig derék fiú volt, a ki gazdáját évek során át híven és becsületesen szolgálta. S még tovább is szolgálta volna, ha bele nem lopódzik a szívébe egy csodálatos érzés. Hazavágyott, hazakivánkozott a szülőfalujába az édes anyjához.

Bement hát az urához, kérvén alázattal, hogy adja ki a megszolgált bérét. Az úr Palkónak egy darab aranyat adott, a melyik akkora volt, mint Palkónak a feje; pedig Palkónak a feje nem tartozott ám a legkisebbek közé.

Palkó meg volt elégedve. Bekötötte a jókora nehéz aranydarabot egy kendőbe s azzal megindúlt hazafelé. Hanem a járás

a nagy melegben igen nehezére esett neki, csak úgy csurgott róla a verejték, meg az aranydarab is nehéz volt, s hol a vállán czipelte, hol pedig a fején.

A mint megy, mendegél, egyszerre egy lovas poroszkál el vigan mellette, tükörsimaságú lován.

— Ej, — kiált Palkó, — be szép mesterség az a lovaglás, a ki megteheti, a kinek lova van!

A lovasnak megütötte a fülét a Palkó mondása, megállította a lovát és kérdé, hogy ugyan mivel baktat olyan lelkendezve?

— Hát biz' én aranyat czipelek, csupa merő aranyat. Az ember egy bajlódó állat, — mondta Palkó, miközben a czókmókját nagynyögve leveté a földre.

— No — szólt a lovas — ha olyan nagyon szeretnél lovagolni, hát cseréljünk. Add nekem te a göröngyödet, én meg neked adom érte a lovamat.

Palkó nem kérette magát kétszer, mondta vidáman:

— Itt a kezem! Áll az alku!

És azzal a vásár meg vala kötve. A lovas fogta az aranyat és azon volt, hogy hamarosan eltűnjék a Palkó szeme elől; mert gondolta, hogy még meg találná bánni a cserét. Palkó pedig felkapaszkodott a paripa hátára s elvágtatott, hogy csak úgy porzott a nyomában.

Csakhogy ez nem sokáig tartott, mert a ló egyszer csak nagyot ugrott és Palkó, a ki nem tudott lovagolni, úgy a földhöz vágódott, hogy a hamut is mamunak mondta. Alig birta a tagjait mozgatni. Egy paraszt, a ki az úton tehenet hajtott, megfogta az elszabadult lovat és oda vezette, a hol Palkó feküdt. Szegény feje fájdalmasan nyögött és dörzsölte a lába szárát.

— Soha nem lovagolok többet! Az nem jót tesz.

Mennyivel jobb az olyan jámbor jószág, a milyen a kendé amott, bátyó! Mindennap tejet lehet inni és vajat és sajtot enni, s le sem veti az embert.

— Ej no, — mondá a furfangos paraszt, — hogyha neked a tehenem olyan kivánatos, hát nekem meg éppen a te szilaj lovad tetszik; neked adom a tehenet a lóért cserébe.

— Ez jó csere, — gondolá Palkó magában s azzal a parasztnak a markába csapva, így szólt:

— Hát isten neki s fakereszt!

Avval fogta a tehenet és hajtotta maga előtt, a paraszt pedig fölvetette magát a ló hátára és hejh, hajh! elvágtatott.

Palkó aztán lassacskán ment, mendegélt tovább, néha-néha jámbor tehénkéjét nógatva. Mikor egy útszéli vendégfogadóhoz ért, ott megemésztette utolsó koronáját, mivel most már azt hitte, hogy mert tehene van, hát pénzre többet nincs is szüksége, és tovább bandúkolt. De nagyon melegen sütött a nap és még messze út volt a falujáig hátra, a hol az édes anyja lakott, a ki epedve várta a fiát.

Palkó leült pihenni egy fa árnyékában. Mikor kipihente magát, azon vette észre, hogy a hasa megkordúlt, hogy éhes. Hozzálátott hát a tehén fejéséhez, de olyan ügyetlenűl, hogy egy csöpp tejet sem adott s utóljára olyat rúgott rajta, hogy az eget is bőgőnek nézte.

Ekkor éppen egy hentes egy malaczot terelt az úton hazafelé. Részvevő indulattal megkérdezte Palkótól, hogy mi a baja s megkinálta butykosából egy kis itallal. Palkó elbeszélte ügyes-bajos dolgát, és a hentes komoly képpel elkezdte becsmérelni a szegény jószágot, mondván, hogy

egy olyan vén tehéntől nem is lehet már tejet várni. Le kell azt már vágni.

— Hm, — vélekedék Palkó, — akkor hát pecsenyének sem való a húsa ennek a vén tehénnek! Menynyivel jobb egy ilyen gömbölyű, kövér malacz; jóízű a húsa s szalonnát meg kolbászt is ad.

— No, ha így van, drágalátos öcsém — mond a hentes — ha neked a malacz annyira tetszik, akkor hát cseréljünk. Legyen a tied a malacz, az enyém meg a tehén. Nos, állod-e a cserét?

— Állom hát, ide vele! — mondá Palkó, örűlve a szerencsének.

Avval a cserę megtörtént. Vigan fütyörészve hajtotta a malaczot Palkó hazafelé s gondolá:

— Mégis csak szerencse fia vagy te, Palkó! A károd folyvást megtérűl. Ej-hajh, milyen jó ízűn fogsz falatozni ebből a malaczpecsenyéből!

Nemsokára egy suhancz jött onnanfelől, a merre ő törekedett. Egy kövér, nehéz, hófehér tollú ludat czipelt a karján. Köszöntötte Palkót s beszédbe ereszkedvén egymással, a suhancz elmondta Palkónak, hogy a lúd keresztelőre van szánva. Az lesz ám csak a pecsenye, keresve sem találhatni párját. Avval a ludat Palkónak a kezébe nyomta, hogy emelintse meg és tapogassa körűl, hogy milyen nehéz és hogy milyen nagy hája van a szárnyai alatt.

— Jó kövér lúd, de az én malaczom se kutya ám! — mondta Palkó.

— Hol vetted ezt a malaczot? — kérdezte a suhancz.

Palkó azt felelte, hogy kevéssel ezelőtt vette. A suhancz erre egyet hunyorított s aggodalmas képpel körűltekintve, így szólt:

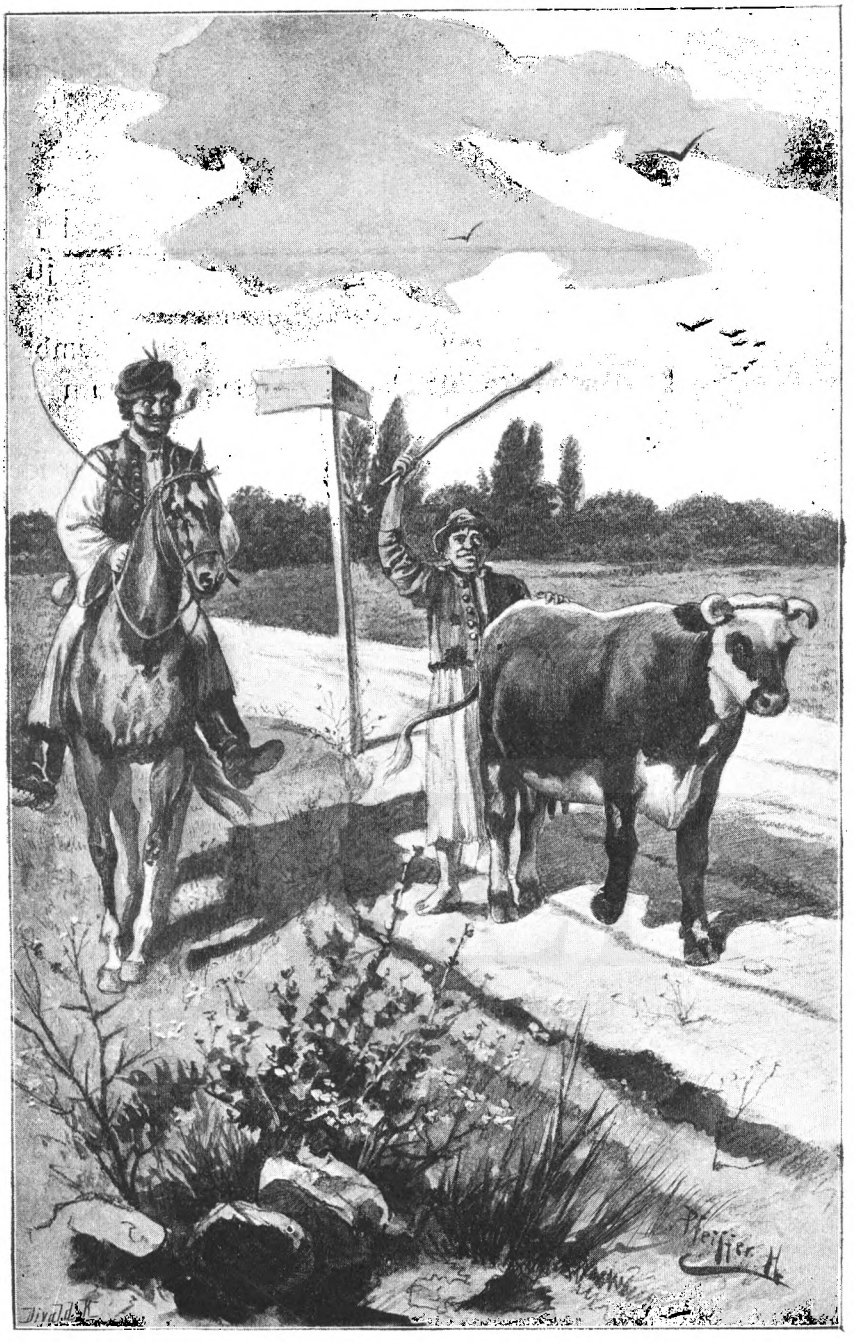

Ez aztán jó csere volt!

— Hallod-e, mondok valamit, de köztünk maradjon a szó. Amott odább egy faluban a birónak ímmost lopták el egy malaczát. A tolvaj a te nyakadba sózta, s ha a mező-csősz most utólér bennünket (a mint, hogy láttam is messziről olyanformát): akkor elcsíp téged bizonyosan, s a helyett, hogy az anyád konyhájába jutnál a csikussal, hát az ördög konyhájába kerűlsz.

— Óh, Istenem uram! Milyen szerencsétlen ember vagyok én! — sopánkodott Palkó. — Segíts rajtam az Istenért, kedves jó czimborám!

— Tudod mit, — mondá a suhancz, — hamar ide avval a malaczczal, s nesze a lúd érte! Tudom én itt a dörgést, tolvaj-úton elinalok vele, s ha száz lelke volna se talál reám senki.

A szót nyomban érte a tett; állt az alku, s a másik pillanatban suhancz és malacz eltűnt a Palkó szeme elől.

— Mégis szerencsés vagyok én! — mondá nevetve Palkó és vitte a ludat hazafelé.

Csősznek, vagy más efajta embernek a szinét sem látta. Haladt hát békén. Forgatta az elméjében a jó pecsenyét, a hájat, a tollat, az anyja örömét . . . Igy jutott el az utólsó faluig. Az utczában ott állott egy köszörűs a taligája mellett s dudorászva, fütyörészve köszörűlt, olyan vidáman, mintha ő volna a legboldogabb ember.

Palkó csodálkozva állott meg a lúdjával s a köszörűs vidámsága láttára neki is jó kedve szottyant. Jó napot kivánt a köszörűsnek, azután pedig így szólott hozzá:

— Nagyon jól mehet kelmednek a dolga, bácsi, hogy olyan vidám, olyan jókedvű.

— Hát bizony jól nekem, pajtás, — mondá a köszörűs, — jókedvű is vagyok én mindenha, van pénz a zsebben mindig. De hát te sem adhatod búnak a fejed, ha libával jársz. Hol vetted azt a libát?

— Kaptam egy malaczért, — felelte Palkó.

— Hát a malaczot?

— Azt meg egy tehénért kaptam.

— Hát a tehenet?

— Egy lóért cseréltem.

— Hát a lovat?

— Egy darab aranyat adtam érte, akkorát, mint a fejem.

— Óh, te furfangos? És az aranyat hol vetted?

— Azt meg hét esztendei szolgálat fejében kaptam.

— Furfangos ficzkó vagy, mondom. Nálad semmi sem hiányzik, mint hogy köszörűs légy, a mi én vagyok; akkor csörög a pénz minden zsebedben. És ehhez nem kell más, csak egy jó köszörű. Van itt nekem még egy, ámbár egy kicsit kopott már, de még megjárja. Aztán meg jobb is az ilyen kitanúlt jószág, kezdő köszörűsnek, mert ez már tudja a módját. Oda adom neked a ludadért. Nos, áll az alku?

— Hogy áll-e? Persze, hogy áll! — szólt Palkó vidáman. — Pénz minden zsebben, az szép kereset. Kell-e több annál?

A ravasz köszörűs avval oda adott a jó Palkónak egy kopott fenkövet, meg egy kovapalát, a mit az út mellől vett föl. S azzal tovább ment Palkó egész boldogan, hogy minden olyan jól ütött ki, hogy léptennyomon rápillantott a szerencse.

A nap forrón sütött, szinte öltögette kifelé a nyelvét a kánikulai melegségtől. Elbágyadt, elfáradt. De

könnyen vigasztalódott, a nagy szerencséjének miatta. Biztatta magát tőle telhetően: majd csak hazaér már lassacskán. És otthon köszörűs lesz. A falujában minden kést és más vágó szerszámot kiköszörül. Meg más falvakban is. Persze jó pénzért, és lesz pénz minden zsebben, s élni fog bú nélkül.

Elgondolva ezt így szépen, sortában, ballagott Palkó vígan a köszörűkő terhével hazafelé. Már nem volt messze a falujától. Alig is várta már, hogy hazaérjen és „szerencsés jó napot“ mondjon az édes anyjának. Meg éhes is volt, de még inkább szomjas. Majd megölte a szomjúság.

Ott volt egy kút az út mellett . . . no abból eloltthatja a szomját. Nekihasalt hát a forrásnak, kogy a kalapjával merítsen egy jó italnyi vizet. De a lehajlásnál a köszörűköveket valamiképen meg találta lökni és a kövek beleestek a kútba.

Nagyon-nagyon bánkódott miatta szegény Palkó. Szomorúan elgondolta, hogy nem lesz belőle most már köszörűs, következésképen nem lesz pénz minden zsebben, nem lesz szép kereset . . .

Lehorgasztott fővel ment útjára. Nemsokára hazaérkezett, de olyan volt, mint a kinek az orra vére foly. Nem mondott „szerencsés jó napot“; e helyett csak annyit mondott: „Adjon Isten, édes anyám!“ És sóhajtozott egyre.

Az anyja meghallotta.

— Mi a bajod, fiam? Mit sóhajtozol, mint a kárvallott czigány? — kérdezte Palkótól.

Palkó elbeszélte nagy veszteségét az anyjának.

— Sebaj, fiam! — mondta neki az anyja. — Soh'se búsúlj azon! Csakhogy itthon vagy, csakhogy egészsé-

ges vagy. Maradj te olyan jó, olyan becsületes fiú, a milyen eddig voltál. Van két erős karod, dolgozz! Légy serény és szorgalmas a munkában és légy becsületes ezután is. Akkor lesz pénz, nem fogsz semmiben rövidséget látni s megáld az Isten.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A templom egerei.

Volt egyszer egy egércsalád, a melyik olyan szegény volt, hogy sokszor egész éjszakán át egyetlenegy kenyérmorzsácskája sem volt, a min a két öreg meg a hét kis jószág rágódhatott volna.

Hanem hát ez nem is volt csuda, mert a család a kis falusi templom egyik szögletében ütötte fel a tanyáját, a melyik templom a temető közepén állott. Az egyetlen táplálék, a mit a kis állatkák magányos otthonukban találtak: apró faggyúgyertya-maradékból telt ki, a miket az egyházfi időről-időre a templomi gyertyatartókból szedegetett ki, mikor már le voltak égve.

Ezeket az alig kisújjnyi hosszú gyertyamaradékokat az egyházfi rendesen egy szögletbe dobálta, a honnan az egerek aztán sebbel-lobbal elhordogatták és a tanyájokra vitték, a mely egészen el vala rejtve egy sötét kis zugban.

Így kellett a négylábú családnak nyomorúságosan tengetnie az életét. Bizony sokszor irígységgel gondoltak szegények az emberlakta házakban tanyázó társaikra, a hol éléskamrák meg tejes edények voltak.

Az egyetlen jó, a mi itt nem hiányzott: a biztosság volt a macskáktól. Mert a kis templomban még sohasem mutatta magát az az alattomoskodó, félelmes teremtés, a melyik az egész egérfajzatnak halálos ellensége.

De a helyett egy másik elvetemedett gonosz mutatta magát egy idő óta a csöndes Istenházában, még pedig csupán sötét éjszaka s alattomban. Ez az elvetemedett gonosz: egy tolvaj volt, egy falubeli dologtalan suhancz, a ki már régen űzte a környéken gonosz mesterségét és a parasztoknak pénzesládáját és éléskamráját sortában kitakarítgatta.

Ez a gonosz kópé pedig korántsem azért járogatott be éjszakának idején titokban a templomba, hogy ott imádkozzék: hanem hogy a zsákmányát ottan elrejtse. Mert az effajta templomban sok zugocska van, meg az Istenházába ritkán is tör be holmi ragadozó nép, mivel abban nem sok lopni valót talál.

De a falusi kópé kiókumlálta, hogy abban a templomban, egészen hátúl, egy régi imádkozó zsámoly van, a melyiket már nem használtak; mert az a jó ember, a ki azt valamikor magának csináltatta, meg a családja is már régen por és hamu vala . . .

Ez az imádkozó zsámoly olyan volt, mint valami kis kamrácska. Hátulról a fal zárta be, két oldalán magas, vastag deszkázat, egész a boltozatig érő, elől pedig nehéz vasrostélyos ajtó volt rajta, a mit csak kivűlről lehetett kinyitni. A nagy deszkaülés alatt tágas, üres tér volt; ide rejtette a tolvaj valamennyi lopott holmiját. Volt ott egész halom arany- és ezüstholmi, ékszer, kendő, csizma és minden, a mit a gazficzkó a parasztoktól elorzott.

Egyszer betört egy füstölő kamrába is, és pompás

kolbászt, sonkát és oldalszalonnát hordott titokban a régi imádkozó szék alá.

Hej, az volt csak a szegény egércsaládnak ínyére való! Csakhamar észrevette a drága eleséget, s ettől fogva minden éjjel becsuszszantak a szegény éhes teremtések a rostélyos ajtón és kiránczigáltak egy-egy darab kolbászt s a maguk tanyáján jó étvágygyal elköltötték.

A gaz tolvaj hamarosan megsejtette, hogy valaki rájár az ő kolbászára s dörmögte magában:

— Ugyan micsoda akasztófáravaló tolvaj járhat itt az én búvóhelyemen? Ki csípegeti el az én kincseimet?. . . No várj, gazember, megleslek, és ha rajtakaplak, úgy megagyabugyállak, hogy eszedbe jut koporsód zártáig!

Azzal beült az öreg székbe. És hogy nesztelenül eleblábolhasson, ha utóljára az egyházfi, vagy a plébános találna jönni, hát levetette a csizmáját. Mivel pedig a nehéz vasajtó, erős rúgójának nyomásánál fogva, magától is bezáródott: a leselkedő gazember egyik mezítelen lábát oda támasztotta az ajtó közé, hogy be ne csukódhassék.

A mint így ott üldögél óraszámra az öreg székben, egyszer csak jöttek az egerek, hogy megint lakmározzanak a jóféle ízletes kolbászból. És mikor a sötétben a meztelen emberlábat észrevették: gondolták, hogy az is kolbász, vagy más valami jó ennivaló, és éhesen tüstént neki estek mindannyian. Erre a tolvaj ijedségében és fájdalmában hirtelen visszarántotta a lábát és — püff; — becsapódott az ajtó s a tolvaj fogva volt.

Másnap reggel az egyházfi majd hogy hanyatt nem vágódott nagy ijedelmében, mikor megpillantotta a jó madarat az imádkozó székben. Kiszaladt a templomból

és elkezdett kiabálni torkaszakadtából. Azzal többedmagával visszamenvén, kirántották az imádkozó székből a beleszorúlt tolvajt, a ki aztán el is vette gonoszságának érdemlett jutalmát.

Így fogtak egyszer az egerek is — tolvajt.

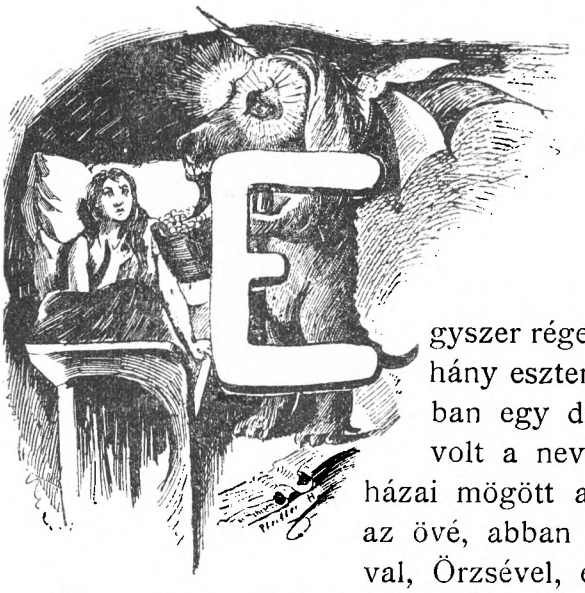

Márton mester leánya.

Egyszer régen, már nem is tudom, hány esztendeje, éldegélt egy faluban egy derék csizmadia. Márton volt a neve. Messze künn a falu házai mögött a legkisebb házikó volt az övé, abban lakott egyetlen leányával, Örzsével, egészen egyedül.

Örzse szép leány volt, alig tizenhat esztendős; ő vitte a kis gazdaságot, mindig szorgalmas és máskülönben is jó, derék gyermek volt. Az apja szerette is nagyon.

Egyszer, mikor csizmát vitt be a városba, Márton mester kérdezte a leányától:

— No, kedves gyermekem, mi jót kívánsz magadnak? Mit hozzak neked a városból?

— Én nem kívánok, édes apám, semmit, — felelte Örzse, fejecskéjét hizelegve az apja vállára hajtva. — Hanem ha mégis hozni akar valamit, a mi nekem örömet szerez, hát hozzon egy friss erdei virágbokrétát.

Avval az apa elment a városba. Visszatérésekor kanyarodót csinálva, az erdőnek vette az útját, hogy leányának ott egy bokrétára való virágot szedjen.

De nagyon messze be kellett az erdőbe mennie, mert a legszebb virágokat akarta kikeresni. A mint keresgélve ment bejebb-bejebb, egyszerre csak olyan helyre ért, a hol még soha nem volt. Nagy csodálkozására itt egy pompás palotát pillantott meg, a mit hasonlatosképpen még sohasem látott.

Márton mesternek a kerítés nyitott ajtaján át pompás kerten s benne tömérdek sok virágon akadt meg a szeme. Egyik szebb volt a másiknál. Nem bírta megállani, hogy be ne menjen s hogy ne szakítson nehány szép virágot a leánya számára.

És be is ment. De nem esett mindjárt a virágoknak, hanem kereste a kertészt, vagy a gondviselőt, a kitől először engedelmet akart kérni. Összejárta az egész kertet keresztül-kasúl, de sehol nem talált egy emberi lelket, a kit megkérdezhetett volna. Bement a palotába is, mert tárva-nyitva volt az ajtó: de odabent sem látott senkit, a gyönyörű szobákban egy lelket sem talált.

Nem győzött csodálkozni rajta. Visszament hát ismét a kertbe, s már-már el akarta hagyni a nélkül, hogy belőle virágot vigyen, mikor egy piros szegfű tünt a szemébe. Márton mester gondolta:

— Ilyen egyszerű virágért talán csak nem fog szót tenni senki, hiszen kárt ezzel nem teszek.

Avval lehajolt, és a következő pillanatban a kezében tartotta a leszakított szegfűt. De alig hogy ez megtörtént, egy tüzet lihegő szörnyeteg állott Márton előtt, kitátotta lángot lihegő torkát és így szólt:

— A szegfű leszakítása életedbe kerül, vagy ide igéred nekem azt, a kinek a virágot szántad!

Márton mester se holt, se eleven nem volt. Sírt keservesen és kegyelmet kért a maga és szeretett gyermeke

számára. Hasztalan; a szörnyeteg nem indúlt meg a kérésén, hanem közelebb jött hozzá . . .

Márton mester még jobban megijedt. Egyszer még látni akarta Örzséjét mindenáron. Egészen eltelve ettől az óhajtástól, a szegény ember a tüzet okádó szörnyetegnek mindent megigért, a mit kivánt.

— No, aztán úgy legyen, különben véged! — mondta a szörnyeteg, és azzal eltünt.

Márton mester magára maradt megint s bús szívvel indúlt hazafelé. Egyre azt hajtotta, mi lesz most belőle, mi lesz Örzséből, a kit kénytelen volt oda igérni, hogy még egyszer megláthassa?... Csak ment, ment... s egyszer csak azon vette magát észre, hogy a szobában van.

— Az Istenért, mi a baja, édes apám? Mi történt? — kérdezte Örzse tüstént, a hogy meglátta az apja ijedt, halovány arczát.

Márton mester elmondta a leányának a nagy baját, meg azt is, hogy félelmes szorongattatásában oda igérte őt annak az iszonyatos szörnyetegnek.

Örzse nagyon megijedt, mikor megtudta a szerencsétlenséget; de az apjáért még nagyobb dolgot is megcselekedett volna. Azért vigasztalta az apját is, mondván neki:

— Ne búsuljon édes apám, majd elintézem én a dolgot a szörnyeteggel. A jó Isten megoltalmaz minden bajtól.

Örzse két napig maradt még otthon, a harmadik nap aztán megfogta az apja a kezét és fájdalmas szívvel oda vezette az erdőbe a palota elé.

Itt a szerencsétlen apa búcsút vett gyermekétől, Örzse pedig szomorú gondolatokba merülve haladt az udvaron befelé. Ekkor egyszerre csak valami finom hang ütötte meg a fülét, így szólván hozzája barátságosan:

— Csak bátorság, édes Örzse! Tudom, hogy te jó, szelid leány vagy, azért én segítségedre leszek szükségedben, veszedelemnek idején.

Örzse bámulva állott meg, és egy iczipiczi emberkét látott maga mellett, a ki nem volt nagyobb egy pár arasztnál és a ki tetőtől talpig szürke pókhálóba volt öltözve. Örzsének ideje sem maradt, hogy ámulatát szóba foglalja, mert az emberke futott előre, a palotának tartva, és intett Örzsének, hogy menjen utána.

A kis emberke bevezette Örzsét egy szobába, a hol fényben csillogott minden. Volt benne egy kékselyem mennyezetes ágy, zsinórral és aranybojttal ékesítve, a falak mellett kipárnázott bútorok állottak és minden egyes edény csupa arany és ezüst volt.

Örzse csak nézett, nézett. . . szeme-szája elállt bámulatában. Végre a kis emberke így szólt:

— Itt fogsz lakni. De nekem most el kell téged hagynom. Hanem elébb halld tanácsomat: tégy meg mindent, a mit parancsolnak, ha az életed kedves. Légy bátor, ne félj semmitől; ha baj környékez, itt leszek és megoltalmazlak mindentől.

Avval a kis emberke eltünt. Éjszaka lett és az óra tizenegyet ütött.

Örzse lefeküdt az ágyba és aludni akart. De alig húnyta le a szemeit, egyszerre csak ott állott előtte a tüzes szörnyeteg s egy véka díót téve elébe, így szólt:

Ha megtöröd, jó dolgod lesz.
De ha nem, hát akkor jaj lesz,
Tőből levágom a nyakad,
Jól gondold tehát meg magad.
Egy óra múlva itt állok,
Vigyázz, mert én nem tréfálok.

Ezt mondván, eltünt a szörnyeteg. Örzse pedig megréműlve a hallottaktól, kiugrott az ágyából és tüstént hozzáfogott a kiszabott munkához.

Hanem biz az nagyon lassan ment, mert ott a szobában semmiféle diótörőt nem talált, minden egyes diót a fogaival kellett sorjában megtörni, a mi lassú és fáradságos munka volt.

Tizenkét óra tájban csak öt liternyi volt megtörve. De ekkorra már nagyon megfájúltak a fogai. Fájdalmában, de még inkább attól való féltében, hogy nem készül el a munkájával, elkezdett sírni s a jó Istent hívta segítségűl. De alig kérte a segítséget, már ott termett az iczi-piczi emberke mellette . . .

A mint a kis emberke a munkát meglátta, rögtön jelt adott, mire vagy ötven akkora kis emberke jött elő, mint ő maga. Mindegyik egy-egy kalapácskát tartott a a kezében, és legott nekiestek a diónak mindnyájan. Nem telt bele egy szemhunyorításnyi idő, a munka el volt végezve — az utólsó dióig.

Ekkor az iczi-piczi emberke mondta Örzsének:

— Ezt az utólsó diót neked magadnak kell megtörni s a mi belőle kijön, azt megcsókolni.

Örzse úgy tett, a mint mondva volt. Megtörte az utólsó diót, de visszahökkent ijedtében, mikor meglátta, hogy belőle egy nagy fehér macska ugrik elő. A leány erőt vett magán, megfogta a macska fejét és megcsókolta. Ekkor az állat eltünt és Örzse aranybelet talált a dióhéjban.

Örzse úgy érezte, mintha kő esett volna le a szívéről, és hálát adott Istennek meg a kis emberkének a segitségért. A kis emberke megigérte neki a tanácsát és a segítségét továbbra is, a meddig jó és jámbor marad; azután apró csapatjával együtt eltűnt. Örzse pedig lefeküdt az ágyba megint és aludt reggelig.

A mint fölserkent, a dióhéjak és dióbelek helyett a szobában jó ételeket talált egy asztalon. Hamarosan hozzá is látott az evéshez, azután ide s tova járkált a palotában, megnézte benne a szép szobákat mind, s egyszer csak azon vette észre, hogy este van megint. Akkor visszament abba a szobába, a hol az éjszakát töltötte, s várta, mivel lepi meg újra a szörnyeteg.

Alig ütötte el a tizenegyet, ott termett nála a szörnyeteg ismét. De most két véka diót hozott neki s meghagyta, hogy a törés munkájával egy órára készen legyen.

Örzse kínlódott ismét tizenkét óráig, akkor a pirinyó

emberke segítségére jött megint a seregével, s a munka csakhamar be is volt fejezve. Hanem hát az utólsó diót most is Örzsének magának kellett megtörnie, s a kis emberke tanácsára annak, a mi belőle kijön, azt kellett mondania:

Tarattyú, tarattyú,
Peng, pereg a sarkantyú . . .
Én leszek a feleséged,
S a dióért,
Ajándékért
Csókot fogok adni néked.

A leány úgy tett, a hogy a kis emberke meghagyta. S mikor a diót megtörte és a verset elmondotta, egyszerre csak egy iszonyatos medve állott Örzse előtt. Megijedt nagyon, de összeszedte magát most is, megczirógatta a medve fejét megcsókolta a homlokát.

Az állat azonnal eltűnt, és a bél helyett most egy tündöklő drágakő volt az utóljára megtört dióhéjban.

Örzse megköszönte a kis emberkének a segítségét, mire ez jó éjszakát kivánt és apró társaival együtt hirtelen eltűnt.

A leány lefeküdt ismét és aludt nyugodtan, háborítlanúl másnap reggelig, a mikor ismét terített asztalra talált, s a napot járás-keléssel töltötte.

Az este eljött, s mikor a tizenegyet elütötte, a szörnyeteg ott volt megint. De ma tiz nagy kókuszdiót hozott, letette mind a leány elébe s így szólt:

Ha megtöröd, jó dolgod lesz,
De ha nem, hát akkor jaj lesz,
Tőből levágom a nyakad,
Jól gondold tehát meg magad.
Egy óra múlva itt állok,
Vigyázz, mert én nem tréfálok.

A szegény Örzse a kókuszdiók láttára elkezdett keservesen sírni, mert ezek nagyobbak voltak a fejénél is, aztán meg kőkemény volt a héjok, és bizonyos volt benne, hogy ezeket sem ő, sem a kis emberke nem tudja megtörni. Elkövetett mindent, a mi csak tőle telt: nyomkodta, ütötte-verte gyenge kezével egyiket a másik után, egymáshoz csapkodta, ütötte a lábával is, — hasztalan, egynek sem tudta a héját feltörni.

Nagy szorúltságában Istenhez fohászkodott, hogy segítsen rajta mostan is. És íme, a kis emberke tüstént ott termett megint a csapatjával, mindnyájan hoztak egy-egy kalapácsot meg egy tőkét, ezt letették a szoba közepére, aztán rátettek egy kókuszdiót és azt egyszerre mindnyájan ütni kezdték. Már a második ütésnél széttört a héj, és így ment ez a többi kókuszdióval is sortában, egészen a tizedikig; a tizediket Örzsének kellett most is megtörni.

A kis emberke oda adott neki egy kalapácsot. De a leány búsan nézett hol a kalapácsra, hol a kőkemény héjú kókuszdióra, a melyik már a tőkén feküdt: lehetetlennek tartotta, hogy ő a héját megtöri. Féltében úgy reszketett, mint a nyárfalevél.

A kis emberke biztatta, hogy csak üssön rá bátran, és mondta neki, hogy attól, a mi most kijön, mindent tűrjön el vonakodás nélkűl.

Nagyfélve aztán mégis csak rákoppintott Örzse a kókuszdióra. A héj szétnyílott és Örzse előtt egy szép királyfi állott, a ki megölelte és megcsókolta Örzsét és megszabadítójának nevezte, a kitől sohasem fog megválni.

Örzse nem szabadkozott, nem éppen azért, mivel a kis emberke megtiltotta, hanem azért is, mivel

nagyon tetszett neki a királyfi. A királyfi bevezette egy nagy, pompás terembe, a hol sok uraság volt egybegyülekezve s az asztal ízletes eledelekkel megrakva.

Mikor a királyfi Örzsével belépett, az urak mindnyájan elkiáltották magukat:

— Éljen a mi Géza királyfink és az ő felesége, Erzsébet!

Ekkor aztán letelepedtek mindnyájan az asztal mellé, s megkezdődött a lakodalmi vendégség. És most megtudta Örzse azt is, hogy a teremben jelenlevők mind, még a palotabeli cselédek is, egytől-egyig az ő révén szabadúltak meg. Még a virágok is hálálkodva bólintgattak felé, mikor a lakoma után a gyönyörű kertet bejárta . . .

Másnap mindjárt elhozatta a királyfi az Örzse apját, s leány és apa nem bírtak az örömükkel, a mint egymást meglátták. Márton mesternek ezután le kellett mondania a mesterségéről, és ott maradt gyermekénél a pompás palotában, a hol azután hárman sok, sok esztendőn keresztül vidáman és boldogan éltek, és most is élnek, ha meg nem haltak.

OSZK Országos Széchényi Könyvtár

A henyék országa.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy csizmadia. Nem lehet mondani, hogy koma lett volna neki a dolog. A dikicset ő nem akkor forgatta csak, mikor nagyon a körmére égett, mikor nem volt a lelkének már hova lenni. Forgatta ő azt hűségesen, és szerette is a dolgot. Nem várta, hogy a sült galamb a szájába szálljon.

De tudja a szösz, mi ütött egyszer belé. Rávetette a fejét, hogy elindúl a nagy világba s mindaddig megy, míg olyan országra nem akad, a hol dolog nélkűl is pompásan él az ember. Mert kellett ilyen országnak lenni. Megálmodta. Ő látni akar ilyen csoda-országot. És hajtotta valami: megtalálja valahol, csak menjen.

Avval a nyakába akasztotta a tarisznyáját, kezébe vette a vándorbotot és útnak eredt. Ment, mendegélt heteken és hónapokon át s egyszerre csak egy ország-

nak a határához ért, a melyikről sok különös, csodás dolgot meséltek neki.

Csakugyan ez volt az az ország, a hova ő vágyott: a henyék országa. Be is jutott ügygyel-bajjal; mert nem mehetett ám be oda minden naplopó. Éldegélt is benne egy darabig gond nélkűl, hanem egyszer valami törvénybe ütköző cselekedettel rossz fát tevén a tűzre, száműzték.

Ő beszélte el nekem, mikor onnan visszatért, mi mindent látott ő ottan; én meg nektek mesélem el, gyerekek, ha ide hallgattok.

*

A henyék országa száz mérföldnyire fekszik karácsony mögött, és az út oda először jobbra, azután balra vezet, vagy megfordítva. Köröskörűl egy nagy hegy van lepényből, a mely három mérföld vastag, s a ki be akar jutni az országba, először keresztűl kell magát a lepényen enni.

A házak ebben az országban tojáslepénynyel vannak födve, az ajtók mézeskalácsból, az ablaktáblák czukorból, a falak oldalszalonnából. A sövény minden ház körűl kolbászból van fonva, néhol füstölt kolbászból.

A szomjúhozó léleknek is van itt bőven, a mivel a vágyát kielégítheti, mert itt minden kútban, patakban és folyóban a legjobb bor folydogál, s a ki a száját a kút csövéhez tartja, annak édes pezsgő meg másféle bor folyik a szájába . . . A fenyőfák az erdőben czukor-emberkékkel, czukorbabákkal, tortakürtöcskékkel, lovacskákkal, csillagokkal, karikákkal, aranyalmával meg dióval van felczifrázva, — éppen mint nálunk a karácsonyfák; a fenyőtobzok helyett fánkot, rétest, csőrögét és más jóféle holmit hordanak.

A fűzfákon frissen sült zsemlyék nőnek, a melyek a fák alatt folydogáló tejpatakokba hullanak és apró darabokra szakgatódnak maguktól azok számára, a kik tejbe aprított zsemlyét akarnak enni. És a ki itt kanalazni akar, nem szükség kanalat hozni magával, mert mindenkinek ott van egy készen.

Furán van a dolog a halakkal a henyék országában. A halak meg vannak sülve vagy főve s nem úszkálnak a vízben mélyen, mint minálunk, hanem a víz színén s a parthoz annyira közel, hogy a kezével mindenki elérheti és megfoghatja.

Sőt még az sem marad a henyék országában faltúl, a ki arra is rest, hogy a kezét kinyújtsa. Az ilyennek csak annyit kell mondania: „Pszt! pszt!“ — akkor a halak a szárazra is kijönnek és a henyének a kezébe ugranak. A ki pedig olyan rémséges rest, hogy még a kezét sem nyújtja ki: annak csak a hátára kell feküdnie, meg a száját kitátania, s akkor sült tyúk, liba, galamb, fogoly és fűrj repül a szájába.

A hízott disznók is sülve futkosnak szanaszét az országban, a hátukban mindjárt kést és villát hordanak. A kinek tetszik, leszel belőle, a mennyit megehetik, s aztán a kést és a villát ismét beleszúrja.

Az utczák a henyék országában sajttal vannak kirakva. Nyáron mézeső esik, télen meg tiszta czukorpelyhekben esik a hó; ha pedig jég esik, akkor czukordarabkák hullanak az égből, — fügével, mandolával, meg apró és nagy mazsolával elegyest . . .

Csodaerejű forrásvizek is vannak ebben a szép országban. A ki itt elcsúnyúlt; megfürdik a forrásvízben, és megszépül, és ha öreg asszonyok füröd-

nek meg benne: mint fiatal menyecskék kerűlnek ki onnan.

Mulatságban és mindenféle időtöltésben sincs fogyatkozás a henyék országában. Czélkarikába lövöldöznek itt, s a ki czélba talál, a legnagyobb díjat kapja. Versenyfutás is van, és az a győztes, a ki utólsónak érkezik a czélhoz. Minálunk a henye, dologtalan emberek elszegényednek; ott éppen megfordítva van: ott a ki az idejét elfecsérli és elaluszsza, az minden óráért egy-egy forintot kap, s a ki még jól tud ásítozni is hozzá, az órák díját kétszeresen is fölveheti.

Ha valaki szorgalmas akarna lenni s becsületes munkával akarná megkeresni kenyerét, az bizonyosan adósságba verné itt magát. A ki a játékban mindig veszt, annak van a legnagyobb szerencséje; mert annak a nyerők kétszeresen meg háromszorosan fizetnek. A tobzódók és részegesek gazdag emberekké lesznek, mert minden ivásért egy aranyat kapnak. A ki a legnagyobb hazugságot kigondolja, annak meg két arany üti a markát. Azért ez az ország a hazugok Eldorádója; a ki hazug vagy azzá akar lenni, az csak oda menjen.

A buta és goromba embereknek is igen ajánlatos ez a jeles ország; mert az ilyenfajta emberek ott nagy tiszteletben és becsűlésben állanak és a legmagasabb hivatalra és méltóságra emeltetnek. A ki ügyetlen és annyira ostoba, hogy semmi egyebet nem tud, mint enni, inni és aludni: az a henyék országában nemes emberré lesz, és a ki még hozzá vad, durva és vakmerő, azt bizonyosan herczeggé teszik. A ki okos és értelmes és rendes életet akar folytatni, azt kinevetik és ki is kergetik az országból. Azért János mester sem maradhatott

a henyék országában, hanem visszajött becsületes munkáját folytatni a szeretett magyar hazába.

A ki tehát úgy szeretne élni, a hogy éppen elmeséltem: az tökéletesen oda való a henyék országába, az csak szedje össze a sátorfáját és költözzön oda. Az elbeszélheti, vagy, ha nem tér vissza, levélben megírhatja, hogy igazat mondtam-e, vagy nem.

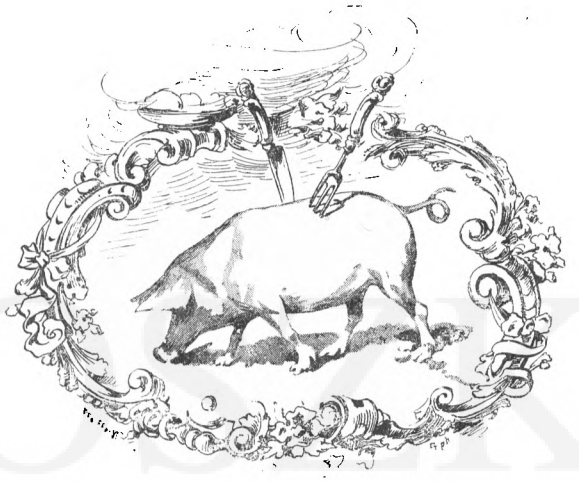

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Mese az okos lúdról.

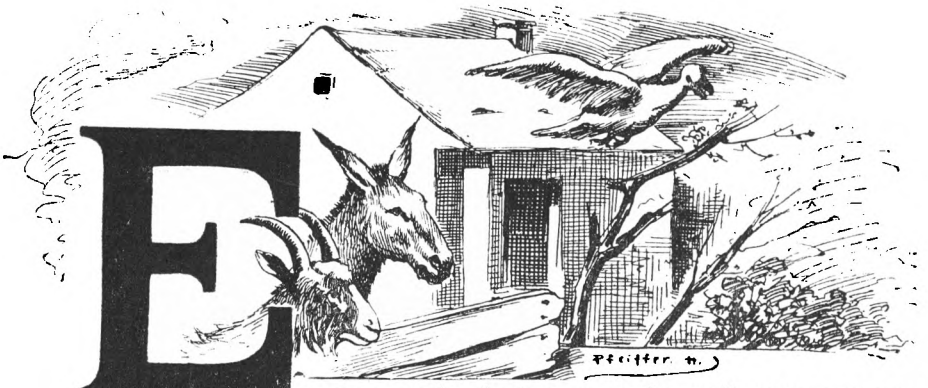

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény napszámos, a kinek három fián kivűl még három más jószága is volt. A szegény napszámosnak ezekkel is nagyobb lett a gondja, mert ezek sem maradhattak faltúl, ezeket is táplálnia kellett.

Először is volt neki egy igen makranczos szamara, a melyik nem szenvedhette, hogy valaki a hátára üljön. A fülesnek szörnyen csiklandós volt az oldala. Mihelyt valaki ráült és a lábával a tomporához ért: no volt akkor ugrándozás, szökdécselés, és utóljára olyan magasra fölhajigálta a hátulsó lábait, hogy a rajta ülő a füles fején keresztűl bukfenczet hányva pottyant le a földre.

A másik jószága: egy hosszú, görbe szarvú s nagy, bozontos szakállú kecskebak volt. Ez a kecskebak olyan bohó volt, hogy azt képzelte magáról, hogy ő nálánál semmivel sem különb az ember, mivel neki is

van szakálla. Meg azt hitte, hogy ő semmi másra nem való a világon, csak arra, hogy a szarvaival sortában halomra döntsön mindent, a mi közelébe jő.

A harmadik jószága: egy igen nagy, hófehér lúd volt. Ez a lúd gondolkodva iczegett-biczegett a napszámos házikója körűl, egész napon át. Oda sem nézett semminek, csak tépdeste a jóízű fűszálakat, s hogy a szavát el ne felejtse, hát olykor-olykor elgágogta magát.

A kecskebak és a szamár jó czimboraságban éltek egymással. De ezt voltaképpen csak azért tették, hogy a ludat bosszantsák. Nagyon haragudtak rá, mivel az valamivel többet tanúlt, mint ők. Mert ők maguk egyebet sem tudtak, mint a földön futkározni; de a lúd először is úszni tudott a falu mellett való nagy tavon, a nélkűl, hogy a teste vizes lett volna. Azután meg röpködni is tudott a ház körűl, és nagy könnyűséggel leszállani a farakásról, a melyik az udvaron felhalmozva majdnem akkora magas volt, mint a napszámos házacskája.

A kecskebak is, meg a szamár is meg akarták ezt egyszer próbálni. A mint a tavon a ludat úszkálni látták, gondolták, hogy hiszen az nem valami nagy summa, azt ők is meg tudják csinálni. Avval — uczczu! — egy hatalmas szökéssel beleugrottak a tó közepébe, s a víz összecsapott az oktondik fölött.

Iszonyatosan eviczkéltek a hideg hullámokban. A szamár ordított, a kecskebak mekegett élhetetlenűl s mivel ilyeténmódon a szájukat eltátották, hát annyi vizet nyeltek kelletlenűl, hogy majd megpukkadtak belé.

Erre oda úszott hozzájok a jószívű lúd és először a szamarat ránczigálta ki fülénél, azután pedig a kecskebakot szakállánál fogva a partra. Ott hevert a két

vakmerő, s a lenyelt víztől úgy megpuffadt a hasuk, hogy jó darabig nem bírtak lábra állani.

Néha-néha a lúd, mikor jó kedve kerekedett, azt is megtette, hogy a házikó közelében levő meredek dombról nem lépegetve, hanem repűlve ment le. A mint a szamár és a kecskebak ezt látta, hát gondolta magában: no bizony, nem valami nagy mesterség! És hogy a libának mind a ketten megmutassák, hogy egy szamár és egy kecskebak is többet tud, mint bogácsot meg káposztát enni: nyomban megindúltak utána csinálni.

Ott fent a dombon egy kicsit kifútták magukat, aztán a füles elkezdte olvasni: egy—kettő—három, és avval hopsza! zuhantak lefelé a levegőben s a másik pillanatban ott hevert a két ugró a kemény földön, keservesen bőgve.

A szamár kificzamította a lábát s négy hétig nem tudott menni, a kecskebak pedig úgy az orrára esett, hogy a vér kibugygyant belőle, meg hozzá úgy megharapta a nyelvét, hogy három napig nem tudott enni s majd elveszett éhen.

E napságtól fogva a szamár és a kecskebak görbe szemmel nézett a lúdra. A hol csak tehették, folytonosan ártalmára voltak. És mikor már semmi mást nem követhettek el rajta, hát azzal csúfolták a szegény ludat, hogy csupán csak két lábon jár s fülkagylója nincsen.

Úgy esett, hogy a szegény napszámos nem tudott már kenyeret adni a három fiának, és a fű meg a bogács, a házikó mellett való kis mező is egészen le volt már legelve. Azért előszólította a három fiát és így szólt hozzájok:

— Fiaim, ti már elég nagyok vagytok arra, hogy a kenyeret magatoknak megkereshessétek. Menjetek ki a

világba szerencsét próbálni. És mivel hogy én a barmainknak sem tudok már eleséget adni: hát osztozzatok meg rajtok és vigyétek őket magatokkal. Talán hasznukat vehetitek útközben valami módon.

A legidősebb fiú, a ki egy kicsit lusta volt s nem szeretett gyalogolni: a szamarat választotta. Gondolta, hogy azon bejárhatja akár az egész világot.

A középső fiú, a ki nyúlszívű, pulya volt, a ki hamar megijedt mindentől, a mi útjába kerűlt: a kecskebakot választotta magának. Gondolta, hogy hegyes szarvaival távol fog tőle tartani minden istentelen gonoszt, a ki vándorlásában nem hagyna neki békét.

A legfiatalabbnak már nem volt egyéb választása: megmaradt hát a lúd mellett. Ez ugyan neki semmit sem használhat, mivel rajta nem lovagolhat és sokkal kisebb, hogysem valami semmirekellő, valami útonálló tőle megijedhetne; de azért mégis csak magával viszi.

Aztán elindúlt a három testvér, különös útitársával, mindegyik a maga útján.

Mentek, mendegéltek . . .

A mint a legidősebb testvér egy mértföldnyi útat gyalogolt: megfájúlt a lába. Felült hát a szamarára. De a lába csiklandozta a csacsi oldalát. S mikor a csacsi nem állhatta már tovább, levágta a fejét az első lába közé, a hátúlsó lábait pedig az égnek hajigálta, mire a gazdája olyan bukfenczeket vetett a homokban, hogy tele lett vele a szeme, szája.

Mikor aztán feltápászkodott a szegény fiú, a fülest jól elverte. S mivel átlátta, hogy ezen a rakonczátlan állaton egy órányi útat sem tehet meg, annál kevésbbé járhatná be a világot: hát a csacsit hazafelé fordította s farba rúgta. Aztán egyedűl folytatta az útját.

A középső testvér is jókora darab földet, hátrahagyott már. Egyszerre csak az országúton találkozott egy libanyájjal, a melyet egy libapásztor a mezőre hajtott. A kecskebak, minthogy a libát ki nem állhatta, dühösen nekirontott a nyájnak, azt szétszalasztotta, sőt kettőt belőle agyon is szúrt hegyes szarvával.

Erre a libapásztor haragra lobbant. De mivel a kecskebakkal hiába való lett volna kikötni, hát nyakon csípte a dühös állatnak a gazdáját s úgy eldögönyözte a pásztorbotjával, hogy az eget is bőgőnek nézte. Aztán összeszedte elszéledt nyáját, a két agyonszúrt libát lábánál fogva a hátára vette s visszament a faluba, a honnan éppen az imént jött ki.

Az elnáspágolt fiú pedig, mikor a verés után kilihegte magát, fogta a kecskebakját, oda kötötte szarvánál fogva egy fához, hogy ne döfhessen. Aztán a libák haragosát úgy eldöngette, hogy még a csontja is ropogott belé. Mikor megelégelte a büntetést, a fiú eloldotta a szakállas jószágot s jól farba rúgván búcsúzásúl, hazafelé vederte ő is, mert átlátta, hogy őt a kecskebak nem csak hogy meg nem védelmezi, de még bajba keveri.

A legfiatalabb testvér azalatt háborítatlanúl haladt útján a libájával. A mint ment, mendegélt, nagysokára egy király-lakta szép városba ért.

Éppen akkor nagy volt ott a szomorúság a királykisasszony miatt, a kit egy gonosz boszorkány éjszakának idején a palotából titkon elrabolt és aztán magánál elrejtett. Itt senki sem tudott hozzá férkőzni, ha még olyan okos és ügyes, vagy még olyan bátor és elszánt lett volna is.

A boszorkány csupa irigységből lopta el a királyleányt, mivel az olyan gyönyörű teremtés és olyan áldott

jó lélek volt, hogy a királyfiak seregestől tódúltak hozzá, hogy feleségűl kérjék. A boszorkánynak is volt egy leánya, de nem nézett rá senki. Pedig ez is igen szép volt. Hanem az volt a szerencsétlensége, hogy egy boszorkánynak a gyermeke volt, és éppen olyan gonoszszívű, akár csak az anyja.

A tömlöcz, a hol most a szegény, ártatlan királyleány senyvedt, egy magas, meredek hegyen feküdt, a melyik tiszta kristályból való és olyan tükörsíma volt, hogy azon ugyan senki ember fia nem tudott feljutni. Nem is akadt olyan vakmerő, a ki megpróbálja. A sikamlós kristályhegyoldalon bizonyosan elcsúszott és legurúlt volna a völgybe.

De ez még nem volt akadálynak elég. A hegy körül egy nagy, mély tó volt. Ezt a tavat senki át nem úszhatta. Sőt mi több: a boszorkány a partján igen magas tövisfalat növesztett, a mely olyan vastag volt, hogy sem fejszével, sem szablyával nem lehetett keresztülvágni. És a ki talán át akart volna mászni a falon: azt a tövisek menten megfogták és el nem eresztették volna soha, mivel meg voltak boszorkányozva.

Mikor a vén boszorkány az elrabolt királyleányt egy nagy repülő seprőn, a melyiken a levegőben ide lovagolt, erre a biztos rejtekhelyre hozta: a börtön kulcsát is a tóba vetette.

És megesküdött, hogy a fogoly mindaddig nem menekszik meg, míg csak valaki nem jön, a ki meg nem szabadítja. Csakhogy ez akárkinek is lehetetlen dolog volt.

A vándorló suhancz a városba érve beszállott, egy korcsmába, hogy ott meghúzza magát éjszakára. Leült egy sarokba s hozzá fogott a falatozáshoz és vacsoráját a lúddal hűségesen megosztotta.

Ott megtudta a királyleány szomorú esetét. Meghallotta ezt az okos állat is, és különösen elméjébe vette abból a fődolgot: hogy a király annak adja a leányát feleségül, a ki a boszorkány hatalmából kiszabadítja.

Mikor a lúd a gazdájával a szalmavaczkon feküdt, így szóla hozzá:

— Mivel engem magaddal hoztál s olyan hűségesen ápoltál és etettél, hát most hasznodra is akarok lenni. Holnap reggel a mint a pitymallat beáll, csendesen fölkelünk és a királyleányt megszabadítjuk.

— Szándéknak ez igen szép; csak azt nem tudom, hogy ejtjük módját?

De a lúd csak annyit mondott:

— Gondoskodjál ásóról, a többit aztán bízd reám.

És a mint a hajnal megfesté az eget, az éber állat emlékeztette a gazdáját az indulásra, s mikor egy órányi útat megtettek, hát ott állottak a tövisfal előtt.

— Már most mit tegyek? — kérdezte az ifjú, a kinek sem szablyája, sem fejszéje nem volt és a ki úszni sem tudott.

— Te csak várj itt, míg visszajövök, — mondá a lúd, — és hogy neked azalatt az idő hosszú ne legyen: hát avval az ásóval, a mit magaddal hoztál, áss egy nyílást a tövissövény alatt, akkorát, hogy egy ember keresztül bújhassék rajta. De olyan mélyen járjon ám az ásó, hogy a tövis gyökereit meg ne érintsd, különben észreveszi a boszorkány, és akkor a munkánk hiábavaló.

Erre a suhancz ásni kezdett; a parázs föld csak úgy omolt az ásó nyomában. A lúd pedig összeszedve minden erejét, nagy gágogással elrepült a bozontos, szúrós sövény fölött, és elérte a tavat a nélkül, hogy egy tövis érintette volna.

Úszkált a vizen soká, soká, ide-oda; ledugta a fejét sűrűn, le is bukott a víz alá akárhányszor, és kereste-kutatta a börtön kulcsát.

Addig-addig, hogy utóljára megtalálta a tó fenekén és fel is hozta. Aztán elúszott a kristályhegy tövéig s a kulcsot erősen a csőre közé fogva, félig szállva, félig futva s ragadós lúdtalpával a sikamlós földbe kapaszkodva, elérte utóljára a hegy tetejét és a — börtönt. Nagynehezen beledugta a kulcsot a kulcslyukba s kétszer megfordította benne. Az ajtó kinyílt és a szegény fogoly királyleány, a ki már a kis ablakán keresztül a ludat észrevette, ujjongva elejbé ugrott különös megszabadítójának és czirógatni kezdte fehér tollait.

De a lúdnak most nem volt ideje a czirógatásra s mondá:

— Kapd össze hamar tollas ágyadat, burkold vele körűl a testedet s kösd meg egy madzaggal erősen, hogy meg ne sértsd magadat, mikor lefelé csúszunk.

Mikor a királyleány ezt megtette, megindúltak szépen a hegy lejtője felé. Oda érve, a lúd lefektette a királyleányt a hátára s azzal lecsúsztatta a hegy lejtőjén minden baj nélkűl.

A tó partján a királyleány kibontakozott a pólyájából. A lúd ekkor azt mondta neki:

— No most ülj fel a hátamra!

Avval elindúlt vele a vizen úszva, s mivel a királyleány igen vékony és könnyű volt, a lúd könnyedén vitte a túlsó partig.

Ott a serény ifjú földalatti nyílásával akkorra már elkészült, s a királyleány a lúd szavára keresztűlcsúszott rajta és meg volt mentve.

Erre aztán ment a királyleány a lúddal és a gazdájával hazafelé, az apja palotájába, a hova szencsésen el is jutottak.

A király nem bírt az örömével, mikor a leányát meglátta. Ölelgette, csókolgatta s egyre kérdezgette:

— Kinek köszönjem ezt az örömet? Ki volt a megmentőd, édes leányom?

A leány a lúdra mutatott és szóla:

— Ez a derék állat, kedves király-apám! Ennek a becsűletes ifjúnak a segítségével.

A király megsimogatta a lúd szép fehér hátát, azután meg az ifjúnak a vállát veregette meg, mondván:

— Akárki légy, fiam, derék ifjú vagy! Nagyobb

öröm nem érhetett volna, mint a mit szereztetek nekem. Hálás leszek érte!

Ekkor a lúd a királyleány megszabadítója, mivelhogy ő a királyleánynak nem lehetett a hitvestársa, így szólt a királyhoz:

— Én a megszabadítás munkáját a gazdámért tettem, hát neki engedem oda a jutalmat is.

És igy a szegény napszámos fia lett a férje a szép királyleánynak. A lakodalomra a szegény apának is el kellett jönnie s el kellett magával hoznia a két fiát is, a kik hazamentek vándorlásukból, mert nem kedvezett nekik a szerencse.

De a szamarat és a kecskebakot nem hagyhatták magukra a házacskában. Hát azokat is magukkal hozták a palotába, a hol aztán pompásan éltek. Majd mindennap látták egykori ellenségöket, a ludat, a ki mindig selyemvánkoson ült a kocsiban, mikor a király a fiatal párral együtt kocsikázott. A mellett az okos állat ékes aranykoronácskát hordott a fején, drága lánczocskán csillogó rendcsillagot a nyakán s piros bársonyból való drágaprémes köpönyegecskét a hátán.

Ezentúl a szamár és a kecskebak nagy tisztelettel néztek reája.

A hetvenkedő úrfi.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy királynak egy fiatal apródja, a kinek ugyan Pál volt a becsületes neve, de a kit az udvari emberek, úgy magok közt, rendesen „hetvenkedő úrfi"-nak híttak, mivemindig sokat igért és keveset adott.

De volt a király udvarában egy tréfás öreg ember is, a ki eltökélte magában, hogy ezt a nagyszájú, hetvenkedő úrfit jó útra téríti.

Egy napon a király nagyon megáhította a madárpecsenyét s így szólt a fiatal apródhoz:

— Palkó fiam, menj ki az erdőbe és lőjj nekem tíz madarat az asztalomra.

Az apródban megszólalt a hetvenkedés:

— Tíz madarat? Annyiért én a lábamat sem mozdítom meg. Nem tíz, hanem száz madarat is lövök én, ha hozzálátok!

— Jól van, Palkó, — mondta a király, — hogyha te olyan derék vadász vagy, hát hozz százat. Egy-egy tallér üti a markodat minden madárért.

A tréfás öreg ember ezt meghallotta. Fogta magát,

kiment előre az erdőbe, a hol seregestől tanyáztak a madarak, s ott szerte járva-kelve, így szóla hozzájok:

Madárkáim, hamar hess, hess!
A nagyszájú mindjárt itt lesz!
Bújjatok el hamar . . . hess, hess!
Ha az életetek kedves.

Mikor Palkó úrfi kiért az erdőbe, nem látott ottan egy fia madarat sem, mert valamennyi elbújt a fészkében és még csak a hangjokat sem hallá. Hiába járta az erdőt, utóljára is üres kézzel tért vissza a király udvarába. A király a hetvenkedő ficzkót száz napi fogsággal büntette, mivel a szavát nem tartotta meg.

Később, mikor már az apród kiszabadult a fogságból, egy napon a király halat szeretett volna enni s így szólt:

— Ma öt halat szeretnék ebédre.

Palkó úrfi, noha keserves volt ő kemének a száz napi fogság: nem okult a baján semmit. A hogy meghallotta a király óhajtását, nem tudta befogni a száját, hanem rögtön megszólalt nagyhetvenkedve:

— Fogok én ötven halat is, nem ötöt!

Erre a király azt mondta:

— No, ha olyan jó halász vagy, hát fogj ötvenet; minden halért egy-egy forint üti a markodat.

A mint ezt a tréfás öreg ember meghallotta, nyomban kisietett a tó partjára, oda hívta a halakat és mondta nekik:

Halacskáim, baj környékez:
A nagyszájú mindjárt itt lesz.
Úszszatok el seregestűl,
Míg a háló le nem merűl.

És mikor Palkó úrfi nagy elbizakodva kiment a tó partjára, egy halat sem tudott kihalászni, mert nem volt;

mind elúszott a parttól, be a tó legközepébe. Palkó úrfit ette a méreg. Körűlment a hálójával kétszer is a tó partján, a vizbe százszor is belemerítette a hálóját; de hiába törte magát: nem fogott egy ujjnyi halat sem. Mit volt mit tenni, kénytelen volt üres kézzel hazamenni. A király a hetvenkedő apródot ötven napi fogsággal büntette, mivel a szavát nem tartotta meg.

Az ötven nap leteltével azt mondta egyszer megint a király:

— Szeretnék nyúlpecsenyével jóllakni. Lőjjetek egy nyúlat!

Palkó úrfiban, noha még nem felejtette el a fogságot, rögtön feltámadt a készség megint:

— Hozok én, uram király, tizet is, ha kell!

— No, ha olyan jó vadász vagy, — mondá a király, — hát hozz nekem tízet; minden nyúlért egy-egy arany üti a markodat.

Hallván ezt a tréfás ember, kisietett az erdőre s a nyúlaknak tudtokra adta a veszedelmet, mondván:

Nyúlacskáim, baj környékez,
A nagyszájú mindjárt itt lesz.
Fussatok el hamarosan,
Míg a puska el nem durran.

És mikor az úrfi kiment az erdőre, egész nap hiába hajszolta a nyúlakat, nem lőtt egyet sem. Utóljára is kénytelen volt üres kézzel hazamenni. A király erre tíz napra bezáratta megint a hetvenkedőt, mivel a szavát nem tartotta meg.

Mikor Palkó úrfi kiszabadúlt a börtönből, a király ismét így szólt:

— Szeretnék szarvaspecsenyével jóllakni. Hozzon egy szarvast valamelyitek!

Az urfi megelégelte a sok szenvedést, a mit a hetvenkedése okozott már neki; azt mondta szerényen:

— Én elmegyek és megpróbálom, ha tudnék lőni egy szarvast.

Palkó úrfi elment s nemsokára csakugyan lőtt egyet és hazavitte a királynak nagy örömmel.

A király nevetett és mondá:

— Lásd, ha az ember nem igér lehetetlent, akkor könnyen megtarthatja a szavát.

És a tréfás ember alattomban örűlt, mert az úrfi e napságtól fogva nem hetvenkedett.

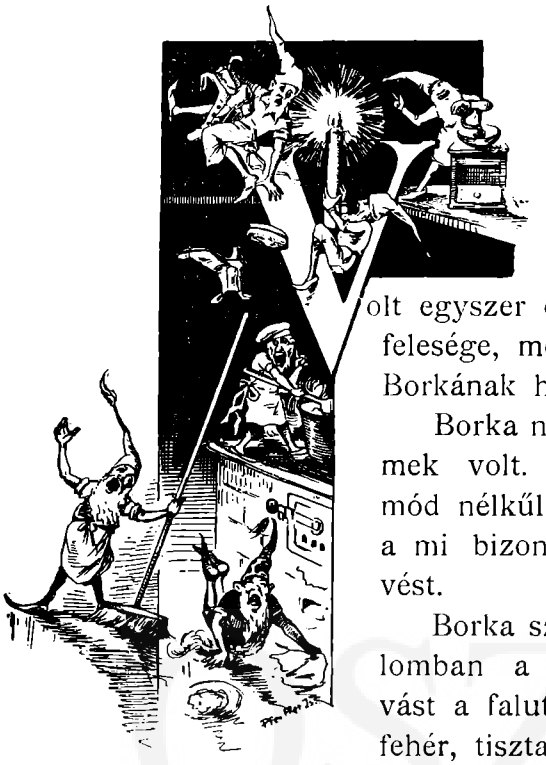

A földmanók.

Volt egyszer egy molnár, annak volt egy felesége, meg egy szem leánya, a kit Borkának hívtak.

Borka nyájas, engedelmes, jó gyermek volt. De volt egy nagy hibája: mód nélkűl kiváncsi és nyalánk volt, a mi bizony nagy baj volt rá nézvést.

Borka szüleivel künn lakott a malomban a patak mellett, kissé oldalvást a falutól. A ház kívül-belűl hófehér, tiszta és csinos volt; egy porszem nem sok, de még annyi sem volt látható sem az asztalon, sem a székeken, sem a szekrényen, sem sehol. A konyhában ragyogtak és tündököltek a fazekak, a lábasok és a serpenyők. Olyan rendes, olyan tetszetős konyha, mint a molnárné konyhája, nem volt az egész faluban; mert a malom a földmanók különös oltalma alatt állott és a molnárnét megóvták a jó földmanók minden bajtól és veszedelemtől, hogy őket el ne űzze.

Mihelyt a házban sötét lett és minden elcsendesűlt, azonnal előjövének az apró földmanók, hozzáfogtak a

munkához és egész éjszakán át szorgalmatoskodtak hajnalhasadtáig. Gyönyörűség lett volna őket látni, ha sötét nem volt volna, a mint erre-arra, ide-oda futkároztak és hallani, a mint halkan suttogtak és nevetgéltek. A dolog úgy ment, mint a parancsolat, konyhában, pinczében, istállóban és udvaron.

Korán reggel, mikor az anya fölkelt, már minden munkát elvégezve talált a háznál: a harisnyák megkötve, a ruhák és fehérneműk megvarrva, a szoba kitisztogatva s leporolva .... a tehenek elégedetten nyámogtak a megtöltött jászol előtt, a konyhában égett a tűz és már a kávéhoz való víz is javában főtt.

A molnárné, hogy az apró földmanóknak mindezeket meghálálja: minden este holmi csemegét tett az asztalra, hogy a földmanók a jól végzett munka után magokat felfrissíthessék. Mindennap tudott ő valamivel kedveskedni, például czukros piskótával, tejföllel, mazsolával, mandulával, almával, szőlővel s több effélele ennivalóval . . . Örömmel látta az asszony, hogy a földmanók az ő adományát jó szívvel fogadták, mert a tányérokat mindig üresen találta.

Igy ment ez jó ideig. Hanem Borka régen kiókumlálta, hogy az anyja valami különös holmit tartogat a szobában. Más jó gyermek semmit sem törődött volna vele, nem firtatta volna a dolgot; de Borkát nem hagyta nyugodni a kiváncsiság.

Mikor az anyja egy este kiment a szobából, a kiváncsi leányka csendesen beosont. Hej, hogy fénylettek a szemei, hogy nevetett az egész arczocskája, mikor a pompás holmikat az asztalon meglátta! Mindegyikből meg akart kóstolni egy-egy kicsit. Beleütögette hát az

ujja hegyét sorjában, s addig-addig nyalogatta a pákosztos leányka, míg utóljára semmi sem maradt.

A kis földmanók már ott voltak benn a szobában és meghúzódva szemlélték a Borka gazdálkodását. Sajnálkozva nézték, hogyan tűnik el egyik édesség a másik után, hogyan csípegeti és nyeldesi el a nyalánk jószág a sok jó holmit az utólsó cseppig.

Az apró földmanók összedugták a fejöket, csendesen és nesztelenül tanakodtak egy darabig. Azután kisurrantak és nemsokára gyorsan visszajöttek egy csomó vékony nyírvesszővel megint. A nyírvesszőket hamarosan összekötötték és azokkal a kis nyalakodó meztelen lábait irgalmatlanúl elverték.

Borka sírt és kiabált és futkosott a szobában köröskörűl, a nélkül, hogy megmenthette volna magát a vesszőzéstől; ijedtében és zavarában nem tudta az ajtót megtalálni.

Végre az anya meghallotta a kiabálást és gyertyával bement a szobába. Borka ott állott megszégyenűlve és reszketve, a mint az anya a nyalakodást észrevette. Az anya a pákosztos leányt, a kit a földmanók ott hagytak, a földön fekve találta. Felemelte, azután pedig jól megvirgácsolta a pákosztos gyermeket. Azóta járja a virgács minden csintalan és nyalánk gyermeknél.

A földmanók, mikor a gyertyafényt megpillantották, nyomban eltűntek nagy hirtelenséggel, és mai napiglan nem is mutatkoznak többé sehol. Borka, mikor felnőtt, minden dolgot maga végzett a háznál, mert a jó földmanók a kiváncsiságból és nyalakodásból alaposan kigyógyították.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

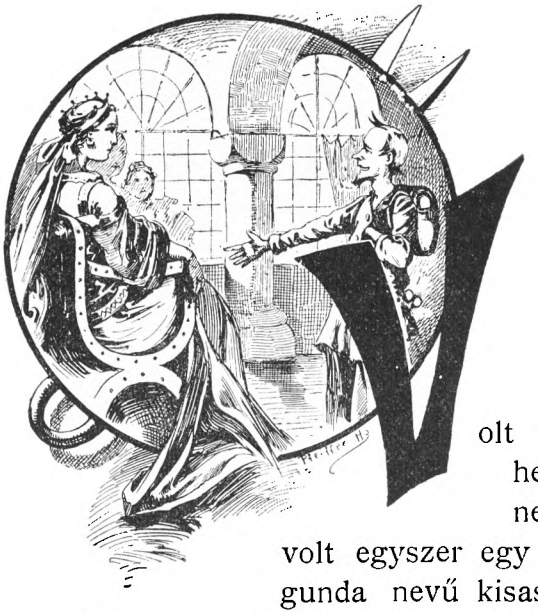

A medve és a szabó.

Volt valahol régen . . . biz a helyet éppen megmondani nem tudom, elég az, hogy volt egyszer egy várkastélyban egy Kunigunda nevű kisasszony, a ki nagyon sokat tartott a szépségére, meg a gazdagságára, a mit halála után az apja ráhagyott.

Csak cziczázott a gavallérokkal, a kik ugyancsak törték a rést; még más országokból is kopogtattak nála herczegek és más nagy urak, hogy feleségűl kérjék. De mindannyian szégyenkezve mentek el a háztól.

Mert Kunigunda mindegyiknek olyan fogas kérdéseket adott föl, hogy egyik sem tudta megfejteni, akárhogyan törte is a fejét. Az egyiknek azt kellett volna megmondania: hány tojást tojt a tyúkja ebben az esztendőben? A másiknak: hogy hányszor tüsszentett a kisasszony tegnapelőtt? A harmadiknak: hogy hova zárta a gyöngyeit? A negyediknek: hogy mit álmodott az elmúlt éjszaka? — Efféle fogas kérdéseket adogatott föl a kérő uraknak.

Ha a kérők nem birtak rá megfelelni: hát kigúnyolta, kikaczagta őket s legott útilaput kötött a talpukra. Ezek aztán nagyon bosszankodtak és azt kívánták, hogy bárcsak valami szabó tévedne be hozzá egyszer, a ki oktalan okosságával éppen hozzáillő volna.

— Eszi őket a méreg, — szólt a negédes, rátarti leány, — hogy egyikök sem elég okos nekem, hogy egyikök sem kell.

És az egész udvarban igazat adtak neki. Ő pedig, hogy a kérőket még inkább bosszantsa: közhírré tétette, hogy a ki a kérdésére megfelel, hát arra esik a választása, még ha csak egy szabó lenne is; mert csak az olyan ember méltó az ő kezére, a ki az ő gondolatát ki tudja találni.

Erre sokféle népség jött a várkastélyba, törték a kérdésen a fejöket sortában, de bizony senki sem tudott megfelelni, mire a kisasszony bosszúsan elűzte őket sorban. Majd beállított hozzá egyszer egy szabó is és feladatta magának a kérdést.

Kunigunda azt mondta neki:

— Nekem kétféle haj van a fejemen; milyen színűek azok?

A szabó nagysebten azt felelte rá:

— Hát az egyik arany, a másik pedig ezüst. Ez a kétféle szín.

A vár-úr leánya elhalványúlt az ijedtségtől, mert a szabó kitalálta. Hanem ijedtségéből csakhamar magához tért és így szólt:

— Ohó! valamikép azt ne gondold, hogy ezzel megnyertél. Még hátra van valami. Neked még ezt az éjszakát az én nagy medvémmel kell eltöltened, a me-

lyik ottlenn van az istállóban. Ha aztán még holnap is eleven leszel, hát tüstént meglesz az esküvő.

A szabó erre azt felelte, hogy jól van, ő ezt a próbát is megcselekszi. Avval kerített egy hegedűt, egy csavaros fogót, meg néhány diót. Aztán szedett sima és gömbölyű kavicsokat, akkorákat, mint a dió, s avval ment az istállóba.

Kunigunda pedig bizonyosra vette, hogy a szabó ott hagyja a foga fehérjét s ő továbbra is hajadon marad. Mert a ki még bement a medvéhez az istállóba, egy sem jött ki élve onnan.

Mikor a szabó belépett az istállóba, a medve odament hozzá s a talpával akarta szívesen fogadni és úgy meggyomrozni, hogy eláll a lélekzete. A szabó ekkor így szólt:

— Megállj, maczkó! Nekem még végezni valóm van veled.

Ezzel elővett a zsebéből egy diót, megtörte és ette a belét. A medve ezt nagy csodálkozással szemlélte s ő is akart egy pár diót. A szabó hirtelen a zsebébe nyúlt és a medvének nehány kavicsot adott.

A medve a kavicsokat a szájába vette és erősen ropogtatta; de biz azok sehogy sem akartak feltörni. A medve csodálkozott rajta, hogy ő olyan ostoba. Mondta a szabónak:

— Törd fel te a fogaddal ezt a diót, nekem nem akar elsülni.

— Ejnye, micsoda ügyetlen legény vagy te, — szólt a szabó, — hogy még ennyit sem tudsz!

És fogta a kavicsot, de már dió volt a kezében és: recs! feltört.

— No, ez csodálatos! — mondá a medve. — Ha

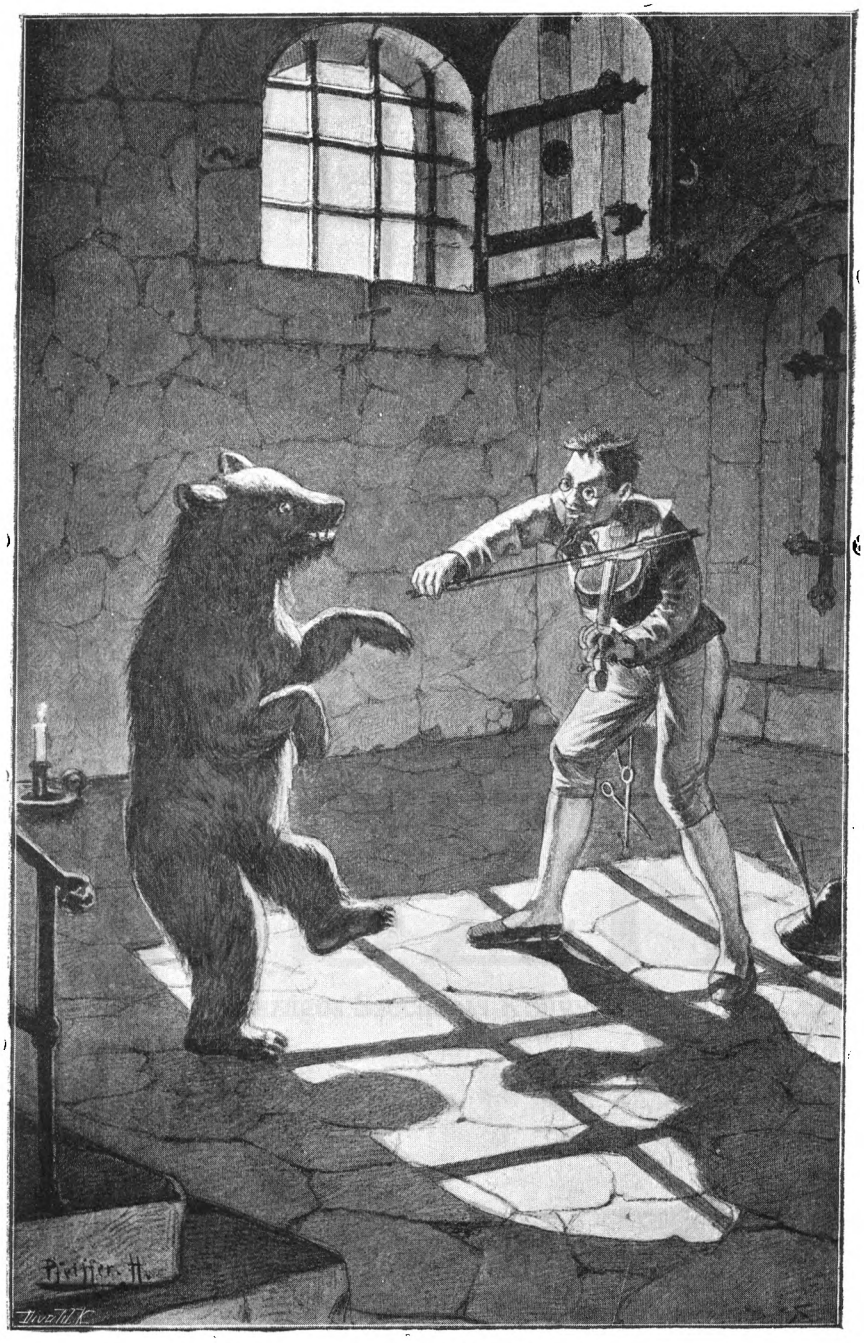

A medve tánczra kerekedett és dörmögött is hozzá.

én ezt így nézem, azt gondolom, hogy én is tudnám. Hadd próbáljam csak még egyszer.

Erre a szabó megint csak kavicsot adott neki, és a medve egész erejéből úgy beleharapott, hogy megfájdúlt a foga, de a dió csak nem akart megroppanni.

— Ez onnan van, mert az állkapocsaid nagyon gyengék, — magyarázta a szabó; de ez a medvének nem fért a fejébe.

Ekkor a szabó elővette a hegedűt a kabátja alól és elkezdte kegyetlenűl czinczogtatni, mialatt tánczolt és futkosott az istállóban keresztűl-kasúl. A medvének ez annyira tetszett, hogy fölegyenesedve, ő is tánczra kerekedett és dörmögött is hozzá.

Mikor mind a ketten végig-hosszig ugrándozták az istállót, a medve így szólt:

— Hallod-e, nekem tetszik a hegedűlés. Vajjon nehéz-e az?

— Dehogy nehéz, csak érteni kell hozzá, — mondta a szabó. — Nézd, ide teszem a balkezem ujját, a jobbal pedig a vonót húzgálom; aztán megy vígan: hopsza, ej hajh!

Avval a szabó olyan csodálatos vígan hegedűlt, hogy majd kibújt a medve a bőréből.

— Hallod-e, a hegedűlés nagyon szép, — mondá a medve. — Ha megtanítanál engem, akkor én hegedűlnék magamnak és tánczolhatnék hozzá, a mikor kedvem tartja.

— Én megtanítlak, maczkó komám, — szólt a szabó, — de hadd lássam a talpadat, milyenek a körmeid, nem hosszúk-e nagyon?

— No nézd!

A mint a szabó a körmöket nézegeti, egyszerre elkiáltja magát:

— Tyű, biz azok nagyon hosszúk. Le kell belőlök vágni, akkor aztán könnyen megy a tanúlás.

A szabó elővette erre a csavaros fogót, a medve beletette a két első lábát s avval a szabó olyan erősen összesrófolta, hogy a maczkó nem mozdúlhatott s iszonyatosan bőgött fájdalmában.

A szabó mondta neki:

— Most várj, míg valaki ollót hoz, hogy levághassam a körmeidet.

Avval az istálló egyik szögletében leheveredett a szalmára s aludt jóízűen, a medve pedig dörmögött szakadatlanúl.

Kunigunda meghallotta a medve dörmögését s gondolta magában, hogy jó kedve van a medvének a szabó társaságában. Alkalmasint most ropogtatja ő kelmének a csontját... Bizonyosra vette, hogy megszabadúl a kérőjétől.

De a mint másnap reggel megnézték, hát a szabónak kutya baja sem volt.

Most már Kunigunda nem szólhatott ellene egy szót sem. Meg félt is a szabótól, a ki olyan nehéz dolgot végzett. Belenyugodott hát a sorsába.

Mikor a szabóval esküvőre ment, a medve dühösen utána futott a kocsisnak, — mert valami módon kiszabadúlt az istállóból. Kunigunda már messziről hallotta a fújást és mondta ijedten:

— No most mindnyájunkat elpusztít a gonosz pára!

De a szabó oda se nézett a bajnak.

— Ne féljen, drága leányasszony! — szólt Kunigundához bátorítva.

Avval kidugta a fejét a kocsi ablakán s oda kiáltott a medvének:

— Ismered a csavaros fogót? Várj csak, várj, mindjárt beleteszlek megint, s levágom a körmeidet!

A medve erre szörnyen megijedt és futott vissza gyorsan.

Igy lett a szabó a szép Kunigunda kisasszonynak az ura. Ez volt aztán élet!...

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Az arany őzbak.

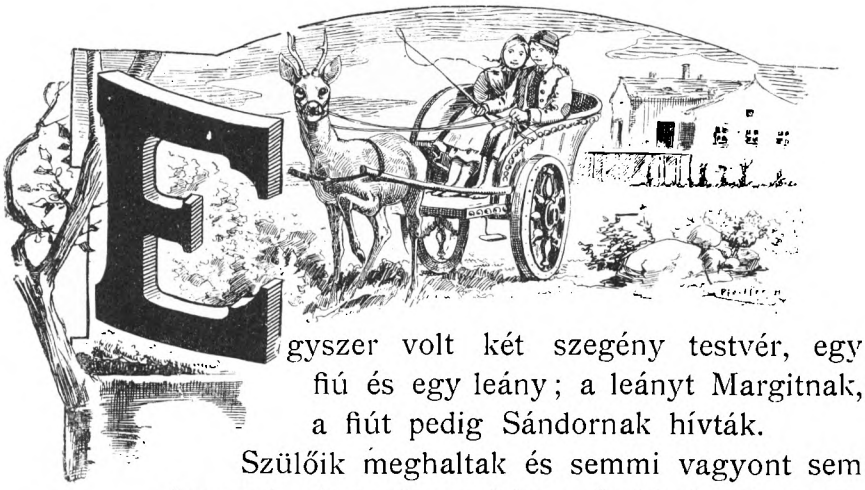

Egyszer volt két szegény testvér, egy fiú és egy leány; a leányt Margitnak, a fiút pedig Sándornak hívták.

Szülőik meghaltak és semmi vagyont sem hagytak rájok. A munkára még kicsinyek, gyengék voltak mind a ketten, Sándor csak tizennégy esztendős volt, Margitka meg még fiatalabb; azért hát idegen emberek könyörületességére nagyon rá valának szorúlva.

Nap nap után, délben is, este is, beállítottak sortában a jobb módú házakhoz, és ételt meg éjjeli szállást kértek. Nem volt annak szeri-száma, a hányszor már szívesen látták őket jószívű emberek, a hányszor ilyeténképpen betelének étellel, itallal és meghúzták magokat idegenek födele alatt; sok, sok könyörületes ember azonfelül még ruhával is ellátta őket.

A mint a szegény árvák így házról-házra jártak, mentek, hát egyszer egy este egy házacska előtt állapodtak meg, a melyik magában állott. Bekopogtattak az

ablakon, és a mint erre egy öreg anyóka kinézett, alázatosan megkérdezték, ha vajjon nem húzhatnák-e meg ott magukat éjszakára?

Az öreg anyó kiszólott nekik:

— Nem bánom, gyertek be!

Hanem a hogy a gyermekek beléptek, így szólt hozzájok:

— Én szívesen megtartalak magamnál benneteket éjszakára, de ha az uram észreveszi, hát el vagytok veszve, mert ő emberhússal él.

A gyermekek erre nagyon megijedtek. De most már tovább nem mehettek, mert egészen rájok esteledett. Így aztán, a hogy kielégítették éhségöket, a jószívü asszony készakarva elbújtatta őket egy hordóba, és csendesen viselték benne magokat. De elaludni nem tudtak, kivált mikor rövid idő múlva meghallották egy ember kopogó lépését. Mert hát ki lehetne más, ha nem az a félelmes emberevő? E felől csakhamar meg is bizonyosodtak, a mint az ember dörgő hangon szidni kezdte a feleségét, hogy emberpecsenyét nem sütött számára. Reggel elhagyta a házat megint és olyan erősen dobogott, hogy a gyermekek, a kik végre mégis csak elszenderedtek, fölserkentek rá.

Kis idővártatva aztán előszólította őket a jószívű asszony rejtekhelyökről, és a hogy megreggeliztek, így szólt hozzájok:

— Gyermekek, no most már lendítnetek is kell vamit. Amott van két seprő, menjetek föl és seperjétek ki a szobáimat. Tizenkét szoba, de abból csak tizenegyet sepertek ki; a tizenkettediket nem szabad kinyitnotok. Azalatt én elmegyek. Legyetek serények, hogy elkészüljetek a munkával, mire visszajövök.

A gyermekek szorgalmasan sepregettek és nemsokára elkészültek vele. Hanem most már Margit nagyon szerette volna tudni, mi van abban a tizenkettedik szobában, hogy tilalom van rá vetve. Bekukucskált egy kicsit a kulcslyukon és látott egy gyönyörű kis aranykocsit meg egy arany-őzbakot belefogva. Sebten oda szólította Sándort, hogy ő is bekandikáljon.

— Jó lenne ez nekünk, — vélekedett az egyik.

— Én is éppen azt gondoltam, — mondta rá a másik.

Erre először körűlnéztek, hogy nem jött-e haza az asszony. S mikor sehol nem volt látható, gyorsan kinyitották az ajtót, kivitték a kocsit az őzbakkal együtt, odalent beleültek a kocsiba s elhajtottak.

De még nem nagy útat tettek meg, mikor meglátták messziről az öreg asszonyt az emberevővel együtt; szembejöttek velök éppen azon az úton, a melyiken ők haladtak. Sándor akkor így szólt:

— No, testvér, most mit csináljunk? Hogyha észrevesznek bennünket és elcsípnek: végünk van.

— Csitt! — mondá Margit, — tudok én egy hathatós varázs-igét, a mit még a nagyanyámtól tanúltam:

Rózsapiros rózsa szúr;
Ha látsz, akkor se láss engem.

Avval tüstént rózsabokorrá változtak át mindannyian. Margit rózsa, Sándor tüske, az őzbak szár, a kocsi levél lett.

Ideje is volt, hogy átváltozzanak, mert nemsokára oda ért az emberevő a feleségével. És a mint az asszony a szép rózsát észrevette, le akarta szakítani. De az ujját úgy megszúrta, hogy belőle kibuggyant a vér, mire bosszú-

san odább állott. A gyermekek aztán sietve útnak eredtek megint.

A mint mentek, mendegéltek tovább, hát egy sütőkemenczéhez értek, a melyik tele volt kenyérrel. Egyszerre csak valami siketes hang szólalt meg a sütőkemenczéből:

— Itt a jó friss czipó, tegyetek a kasba!

A gyermekek nem mondatták kétszer, hanem egy pár friss czipót betettek a kasba, s azzal tovább mentek. Csakhamar egy nagy körtefához értek, a melyik tele volt szép érett gyümölcscsel; erről hangzott ismét:

— Itt van a jó leves körte, rázzatok!

Sándor a fát meg is rázta nyomban, Margit pedig felszedett egy köténynyel a jó leves körtéből és beöntötte az arany-kocsiba.

Tovább menve, elértek egy szőlőtőkéhez, a melyik kellemes hangon így szólt:

— Szedjétek le a szőlőmet!

A gyermekek azonnal neki estek és leszedték egy gerezdig és berakták azt is a kocsijokba.

Azalatt pedig az emberevő meg a felesége hazaérkeztek. Elöntötte őket a méreg, a mint észrevették, hogy a gyermekek az ő aranykocsijokat az őzbakkal együtt elvitték, — éppen, a hogy ők ketten több esztendővel azelőtt ellopták a kocsit és az őzbakot a tulajdonosától. Az őzbak és a kocsija magában is sokat érő volt, de még többet ért az a jeles tulajdonsága, hogy a merre ment, mindenütt ajándékot adogattak neki. Ilyeténképpen az emberevő meg a felesége sok jó ennivalóra tettek szert és örömben éltek.

A mint most a kocsijoknak hült helyét találták, azonnal utánok iramodtak a gyermekeknek, hogy a drága ragadományt kézrekerítsék. A két szökevényt messziről csakhamar megpillantották.

A gyermekek akkor éppen egy nagy tóhoz értek, és nem tudtak tovább menni, mivel rajta sem híd, sem dereglye nem volt. A parthoz közel egy csapat kacsa úszkált a vízen. Margit a parthoz csalogatta őket, eleséget szórt nekik és mondá:

„Kacsácskáim, kacsácskáim, verődjetek össze,
Csináljatok hídat, hogy mi
Átmehessünk rajta!“

Akkor a kacsák összeúsztak, hidat csináltak, s a gyermekek az őzbakkal meg a kocsival együtt szerencsésen átjutottak a túlsó partra. De nemsokára odaért ám az emberevő is a feleségével. Az is a kacsákhoz folyamodott segítségért, kiabálván nekik a csúnya hangján:

„Kacsácskáim, kacsácskáim, verődjetek össze,
Csináljatok hidat, hogy én
Átmehessek rajta!"

A kacsák gyorsan összeverődtek; de valamiképpen azt ne gondoljátok, hogy a két öreget át is vitték a vízen. Azt bizony nem tették. Csak vitték egy darabon, a tó közepén aztán, a hol a legmélyebb volt, szerteszét úsztak, és a gonosz emberevő a feleségével együtt belepottyant a tóba s odaveszett.

A testvérek aztán igen jómódú emberek lettek. De az áldásból juttattak a szegényeknek is. Sok jót tettek, mivel mindig eszökbe jutott, milyen keserves volt, mikor még szegények voltak, mikor csupán a jó emberek könyörületessége tartotta bennök a lelket.

OSZK

Az ostoba Jankó.

Egy kis városkában élt egyszer egy becsületes csizmadia feleségével és három fiával. A fiúkat sem a szülők, sem a városka lakosai nem szólították a nevökön soha, habár a keresztségben megkapta a nevét mind a három.

Az egyiket csak „nyurgá“-nak, a másikat „köpczös“-nek, a harmadikat „ostobá“-nak hítták. (Így következtek kor szerint egymásután). A nyurga asztalos-, a köpczös molnár-, az ostoba pedig esztergályos-inas lett.

Mikor aztán a nyurga kitanúlta a mesterségét, egybeiszákolta a holmiját s vándorbotját a kezébe véve, egy szép reggel búcsút mondott a kis városkának. Elindúlt vándorolni idegen országba.

Sokáig vándorolt szegény feje erre-arra, városról-városra: csak nem tudott munkát kapni. Az a kevés pénzecskéje, a mit útravalóúl szegény apja adott neki, immáron a végét járta: néhány fillér csörgött már csak a zsebében. Azt forgatta az eszében: mit csinál, ha az is elfogy? mit fog enni, hova lesz majd?. . . Mostanság

már a remény sem kecsegtette, hogy egyhamar munkába áll s megkeresi a mindennapi kenyerét. Búsúlt hát a szegény fiú. Lehorgasztott fővel ismét útnak eredt és lassan tovább ballagott, a merre az orra vitte.

Útja egy rengeteg erdőbe vezette. S mikor már jó messzire benn volt, egyszerre csak egy kis zömök emberre bukkant, a ki barátságosan köszöntötte s kérdezte tőle:

— Hova, hova, kis legényke? Miért horgasztod le a fejedet olyan szomorúan? Úgy mégy, mintha az orrod vére folyna. Ugyan mi a bajod?

— Hát nekem bizony az a bajom, hogy nincsen munkám, — mondá a vándorló legény őszintén. — Már régen vándorlok, bolygok, mint a rossz lélek, erre is, arra is. De mindekkoráig nem kaptam munkát. Kevéske pénzemből, a mit magammal hoztam, alig van már egy-két krajczár.

— Mi a mesterséged? — tudakolta a jó ember tovább.

— Asztalos vagyok.

— Óh, akkor csak gyere velem, — szólt vidáman az ember, — adok én neked munkát. Én itt lakom ebben az erdőben, gyere csak velem, mindjárt meglátod.

A legény nem hívatta magát kétszer.

Alig száz lépéssel odább egy szép házikó állott, köröskörűl fenyősövénynyel bekerítve, a mely sövény olyannak látszott, mint valami zöld fal; elől a bejárás mellett két magas fenyő nyúladozott égnek, akárcsak két óriási őr. Itt vezette be az emberke az asztaloslegényt, a kinek tüstént elmúlt a szomorúsága s vidáman lépdelt befelé a magányosan élő mester barátságos szobájába.

— Isten hozott, fiam! — szólalt meg a kályha mögűl egy öreg anyóka.

Avval oda tapiskált a legényhez, hogy a hátáról a bőrtáskáját lesegítse. A mester sokáig beszélgetett este a legénynyel, és az anyóka ételt meg egy korsó italt tett az asztalra, a mi ugyan nem sokkal volt különb a víznél, de a szegény vándorlónak nagyon jól esett.

A fiatal asztalos legénynek igen tetszett a mesterénél. Dolgozott szorgalmasan és magát máskülönben is jól viselte. Nem is volt rá semmi panasz. De néhány hónap múlva azt mondta a mester:

— Kedves legényem, én téged tovább nem használhatlak, el kell eresztenem. És pénzzel meg sem tudom fizetni neked azt a munkát, a mit nálam végeztél. De adok neked egy szép ajándékot, a melyik többet fog segíteni rajtad, mint arany és ezüst.

Ezzel oda adott neki egy igen szép kis asztalkát, és folytatá:

— Valahányszor ezt az asztalkát oda állítod magad elé s háromszor azt mondod: „Asztalka, teríts,“ — mindannyiszor megvendégel olyan ételekkel és italokkal, a minőt csak kívánsz. És most Isten áldjon meg, fiam! Gondolj öreg mesteredre!

A mesterlegény nem örömest hagyta el az eddigi műhelyét. Elvette a csodatevő asztalkát a mester kezéből, szépen megköszönte, aztán érzékenyen elbúcsúzott s avval hazafelé vette útját.

Most bezzeg nem éhezett az asztaloslegény, mert az asztalka ellátta őt jó étellel és itallal mindannyiszor, valahányszor a hasa megkordúlt s a varázs-igéket háromszor elmondá.

A legény az asztalkát persze roppant nagyra becsülte; utólsó szállásán még a korcsmárosnak is eldicsekedett vele. A korcsmáros tamáskodott benne. De mivel

a legény a korcsmában nem evett és nem ivott semmit, hát gondolta, hogy mégis csak kell lenni valaminek a dologban.

Mikor aztán a mesterlegény az asztalkájával együtt bezárkózott, a korcsmáros az ajtó hasadékán át megleste s az asztalka titkát fölfedezte. Azon törte most a fejét, mi módon kaparíthatná meg magának a csodaasztalkát. Ekkor eszébe jutott, hogy van neki egy ahhoz hasonló asztalkája. A furfangos korcsmáros másnap reggel módját ejtette, hogy a varázs-asztalkát kicserélje a magáéval, s a legény egész nyugodtan és vidáman ballagott vele szülővárosa felé.

Örömmel köszöntött be a nyurga asztalos a szülőihez, és tüstént elmondta az apjának az asztalka bámulatos tulajdonságát.

Az apa kételkedve rázta a fejét.

— Bolondnak mondj olyant, fiam, ne apádnak!

A fiú erre maga elé tette az asztalkát s elmondta háromszor a varázs-igéket. De biz azt hiába mondta el: az asztalka nem terítődött meg.

A becsületes csizmadia ekkor így szólt a fiához:

— Hát te, tökfilkó, azért voltál idegen országban, hogy bolonddá tedd öreg apádat? Bújj el, ne nevettesd ki magadat!

A nyurga asztalosnak nem fért a fejébe, miért tagadta meg olyan hirtelen az asztalka a szolgálatot. Próbálta mindenféleképpen; de az asztalka nem terítődött meg újra, és a nyurga kénytelen volt megfogni a gyalút megint és dolgozni.

Azonközben a köpczös molnár-inas is kitanúlta a mesterségét, és ő is elment vándorolni idegen országba. Úgy esett, hogy éppen arra vitt az ő útja is, és éppen

avval az emberkével is találkozott és munkába állott nála; mert az erdei ház most malom volt.

A fiatal molnárlegény hűségesen, szorgalmasan dolgozgatott s máskülönben is derekasan viselte magát. Nem is volt rá semmi panasz. Hanem néhány hónap múlva azt mondta a mester neki:

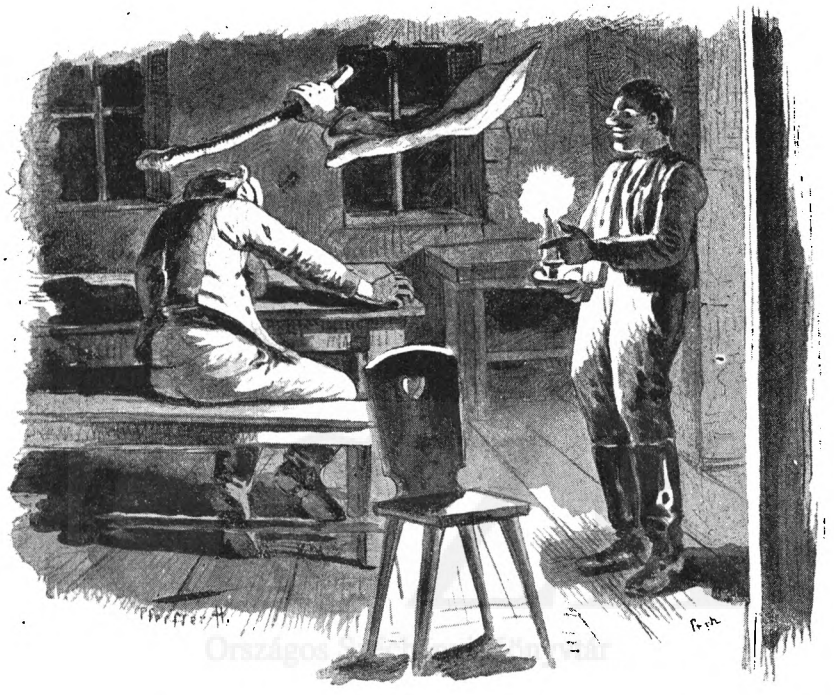

— Kedves fiam, tovább nálam nem maradhatsz, el kell téged eresztenem. Hűségedet, szorgalmadat pénzzel meg nem fizethetem; de adok én olyant neked, a minek jobb hasznád veszed. Adok neked egy szamarat. Valahányszor azt mondod ennek a szamárnak: „Szamaram, nyújtózz ki“, — mindannyiszor aranyat tüsszent az neked. Vidd magaddal s élj boldogúl!

Ezzel a köpczös molnárlegény búcsút vett a gazdájától és ment, mendegélt hazafelé. Útközben mondogatta többször: „Szamaram, nyújtózz ki!“ és mikor a szamár kinyújtózott, hát úgy hullatta az aranyat, hogy gyönyörűség volt a csengését, pengését hallani. A molnárlegény is oda szállott be ahhoz a ravasz és álnok korcsmároshoz éjszakára a szamarával. Jól megvacsorált s azután, hogy fizetésre került a sor, azt mondta a korcsmárosnak:

— Várjon kend egy kicsit, mindjárt hozom a pénzt.

Erre fogta az abroszt, kifordúlt az istállóba, leterítette a szalmára s a szamarat ráállítva, mondta: „Szamaram, nyújtózz ki!“ A szamár rögtön kinyújtózkodott, eltüsszentette magát és csörögve hullottak az aranyak a kendőre. Ámde kint volt a korcsmáros és látta a nyíláson át a bent történteket s jól megjegyezte magának.

Másnap reggel ott volt ugyan az istállóban a szamár, de nem az igazi, és a köpczös, nem is sejtve a rút csalást, vidám kedvvel útnak indúlt.

A mint aztán az apjához hazaért, elmondta a szerencséjét. A ház népe, a szomszédság a szamarat álmélkodva állta körűl. „No, most ide vigyázzatok!“ szólt a köpczös, hogy mindenki csodát lásson. Avval mondta a szamárnak: „Szamaram, nyújtózz ki!“ Az idegen szamár ki is nyujtózkodott, de a mit hullatott, az nem arany volt, hanem más egyéb. A köpczös molnárt iszonyúan kinevette mindenki, a ki csak nézte. A molnárlegény erre haragjában jól eldöngette a szamarat, s ezután ismét dolgoznia kellett és arcza verítékével keresni kenyerét.

Egy esztendő megint elmúlt. Az ostoba is kitanúlta a mesterségét és mint derék esztergályos vándorolni ment idegen országba. Útját nagyon szerette volna arra venni,

a merre a testvérei, s szeretett volna annál a kis emberkénél állani munkába is, mivel — mint a testvérei elbeszélték — ért az minden mesterséghez. Hátha olyan szép dolgokkal megajándékozná őt is. Csakugyan az esztergályoslegénynek is arra vitt az útja, azon a bizonyos erdőn keresztül. Ott összetalálkozott ő is a kis öreg emberkével, s addig-addig beszélgettek, hogy az öreg oda vette magához az esztergályoslegényt.

Múlt az idő, folyt a munka annak rendje szerint. Néhány hónap múlva azt mondta a mester ismét:

— Kedves fiam, nálam tovább nem maradhatsz. Szedd össze a czók-mókodat és járj szerencsével!

Az esztergályoslegény búsan készülethez látott, s mikor indúlni akart, a mestere így folytatta:

— A testvéreidet sem eresztettem útnak üres kézzel. Neked is adok egy szép emléket, a minek te is jó hasznát veszed. Nesze ez az egyszerű zsákocska. Valahányszor így fogsz szólani: „Husángom, ki a zsákból!“ — mindannyiszor egy benne összetekeredett husáng ugrik ki a te oltalmadra és segítségedre, s mindaddig náspángolja bántalmazódat, míg azt nem mondod neki: „Husángom, be a zsákba!“

Az esztergályoslegény szépen megköszönte a zsákocskát és avval hazafelé indúlt. Az úton sokáig nem volt szüksége a védő-eszközre, mert se nem bántotta, se nem akadályozta útjában senki sem. Csak néha-néha egy-egy goromba koldúsbírót látott el a zsákban valóval, vagy a falvak kutyáin hajíttatott végig, mikor azok az udvarokból kirohanva megtámadták.

Lassacskán eljutott aztán ahhoz az éjjeli tanyához, a hol a korcsmáros a testvéreit gonoszúl megcsalta. Most ő keme jó módban élt, de azért, ha csak

szerét ejthette, folyvást megdézsmálgatta az útasok holmiját.

Lefekvéskor az esztergályoslegény rábízta a korcsmárosra a zsákot megőrzés végett, de óva intette, azt ne mondja valahogy a zsáknak: „Husángom, ki a zsákból!“ mert ha azt mondaná, abból könnyen baj találna lenni. Csakhogy a korcsmárosnak sokkal jobban tetszett a csodatevő asztalka meg a szamár, semhogy egy harmadik csodatevő dolgot is ne kivánt volna suttyomban elkaparítani.

Alig várta hát ő kéme, hogy a vendég elszunnyadjon. Rögtön mondta: „No, husángom, ki a zsákból!“ Abban a pillanatban, a hogy ezt kimondta, a husáng kiugrott a zsákból és elkezdte verni a korcsmáros hátát, mint a kétfenekű dobot, s verte olyan kegyetlenül, hogy a csontja is robogott belé.

A nagy jajgatásra beszaladt hozzá az esztergályoslegény és mondotta neki:

— No, korcsmáros, nem megmondtam, hogy baj lesz? A mit főztél, edd meg! Te loptad el az asztalkát is, meg a szamarat is a testvéreimtől. Csak tartsd a hátadat tovább, te furfangos tolvaj!

És a husáng szakadatlanul dolgozott a korcsmáros hátán.

— Segíts rajtam, ha Istent ösmersz! — rimánkodott a korcsmáros. — A sok ütleget nem birom tovább. Segíts rajtam! Visszaadok mindent. Oda adom az asztalkát is, meg a szamarat is, csak ne hagyj elvesznem.

A legény erre elkiáltotta magát: „Husángom, zsákba!“ és a husáng azonnal benn volt a zsákban. A korcsmáros örült, hogy megmentette az életét és szívesen oda adta az asztalkát meg a szamarat. Ekkor az esztergályos-

legény összeszedte a czók-mókját, föltette a szamár hátára s ő maga is a tetejébe ülve, szapora lépésben bandúkolt szülőföldje felé.

No, volt öröm a háznál! Legkivált a testvérek örűltek nagyon, mikor a csodatevő asztalkát és szamarat megpillantották. Nem győzték dícsérni a Jankó eszét, a kit ostobának tartott velök együtt az egész falu népe. Csak most látták, hogy több esze van neki, mint az egész falunak. De nem merte őt senki ostobának híni többé.

A fiúk ezentúl otthon maradtak a szüleiknél. Nem voltak rászorúlva most már, hogy törjék magokat a mindennapi kenyér után. Hanem azért még sem éltek henyeségben, mert érezték a munka szükségét, s mert megszokták a tisztességet adó munkát. Építettek házat, vettek földet, ökröt meg tehenet, és becsűletes, szorgalmas gazdaemberekké lettek.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

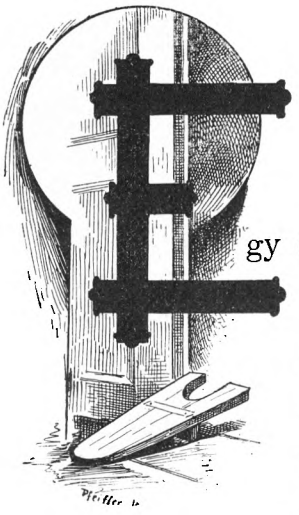

A megtért csizmahúzó.

Egy csizmahúzó elégedetlenül és szomorúan így dörmögött magában:

— Bizony, bizony nyomorúságos élet az ilyen, mikor az embernek örökösen a szögletben kell állania s várni a csizmák gazdájára! És sokszor menynyire bepiszkolva kerűlnek azok elő, milyen gorombán bánnak velem, szegény szolgával! Ha lehúzom az egyiket, hát rám lép a másik. Bizony jó a csizmáknak: ott kinn forgolódnak a világban. Míg nekem itt kell vesztegelnem a sarokban, ők sétálgatnak a verőfényen, s ha elfáradnak, azt mondják: szolgafa, állj elő! És énnekem le kell húznom a nagy urakat, ők meg aztán kényelmesen letelepednek a divány mellett, vagy valamelyik sarokban.

A csizma, a melyikről szó van, az íróé, a ki azt levetette, hogy könnyítsen magán. A csizmák a beszéd alatt hosszú szárakat eresztettek, s a jobblábas csizma így szólt a ballábas társához:

— No mi nekünk, pajtás, kutyadolgunk van! Igazán szerencsétlen teremtések vagyunk! Hát élet az

ilyen, mint a minő a mienk? . . . Az az ostoba csizmahúzó nem is tudja, milyen jó dolga van. Annak a gézengúznak van a legkönnyebb szolgálata a világon. De mi! Minket az egész hosszú napon át és sokszor sáron-vízen egyaránt hajszolnak; nyáron majd megfúlunk a portól, télen majd megfagyunk a hóban és mikor esik az eső, akkor meg mindig a vízbefúlás veszedelme környékez bennünket. Óh! és a kövezet! Az éles, goromba kövek, azok nem ösmernek könyörületet! Én csak azt szeretném tudni, mennyit dörzsöltek le a bőrömből; alant egészen átlátszó lettem. Igazán terhes egy élet, mikor szolgálni kell!

A csizmahúzó szájtátva figyelt.

— Pajtás, — mondta a ballábra való csizma, — a járás még csak hagyján, azon még csak megnyugodnám, azt megszokja az ember; de az a csörgés-zörgés, kaparás, kefélés — az bosszant leginkább engem. Szeretném tudni, miért kell nekünk a mi nyomorúságunk közepett még fénylenünk is? . . . Bezzeg jó dolga van a gazdánknak, az írónak; ott ül kényelmesen és ír. Milyen jó dolga is van egy írónak!

— Magam is azt hiszem, — sóhajtá a csizmahúzó.

Az író kiföcskendette a pennáját s hátradőlve felfohászkodott:

— Hála istennek, hogy elmúlt egy nap ismét! Bizony csak nyomorúságos élete van egy írónak! Nem más ő, mint a penna nyomorúlt szolgája. Nekem az tetszik, ha az ember a maga ura, a minő a tisztviselő; az csak akkor dolgozik, mikor a kedve tartja, és minden nap testesebb lesz. Beleuntam a zaklatásba. Hejh, ha újra kezdhetném, bizony-bizony tisztviselő lennék!

Avval nagysóhajtozva felhúzta a csizmáját és bedugta szőrekopott kabátjának a zsebébe a bőrsipkáját. Akkor belépett a tisztviselő s mondá dörmögve:

— Te elmehetsz. Munkaszünet van. Te nem is tudod, milyen jó dolgod van!

— Ez még gúnyolódik! — gondolta magában az író, köszönt és eltávozott. A csizma csak úgy nyikorgott a lábán.

A tisztviselő visszament a lakószobájába; de mivel az ajtó nyitva maradt, hát a csizmahúzó jól hallott mindent, a mi odaát történt. A poczakos tisztviselő mély hangon dörmögte:

— Hadd menjen! A népnek jó dolga van. Most szépen leül egy üveg borocska mellé és kiszívja egész nyugodtan a csibuk-pipáját. És én? Nekem holnapig készen kell lennem a munkámmal. Úgy bizony! Pocsék állapot ez az enyém. Ugyan mit gondol az a miniszter? Mindig több munka és egy fillérnyi fizetéspótlék sincs! A manó vigye el ezt a szolgálatot! Hejh, ha magam ura volnék! Könnyű a miniszternek parancsolni!

— Különös! — gondolta a csizmahúzó, — még ez a poczakos is panaszkodik.

Ekkor kopogtattak az ajtón.

— Szabad! — szólt a tisztviselő.

Az orvos lépett be.

— Jó, hogy jön, orvos úr, — mondta a tisztviselő, — rosszúl érzem magamat, pedig dolgoznom kell legalább is a fél éjszakán át. Óh, az a szolgálat!

Az orvos megtapintotta a pulszusát és megnézte a nyelvét, aztán így szólt:

— Pihenjen ön, kedves barátom, önnek nyugalomra van szüksége.

— Pihenni! — mormogott a tisztviselő. — Doktorkám, önnek jó dolga van! Ön a maga ura.

Az orvos fogta a hasát, majd megpukkadt a nevetéstől és így szólt:

— Én a magam ura? . . . Én minden embernek a szolgája vagyok. Éjjel-nappal nincs nekem nyugodalmam. Higyje el, kedves barátom, az orvos a legzaklatottabb életű teremtés. Hej, ha én a magam ura volnék! Annyi beteg van a városban, annyi uram van nekem, meg úrnőm is hozzá, és mondhatom önnek, azok mind nagyon értenek a kínzáshoz. Én a szolgája vagyok mindenkinek.

Az orvos elment és a csizmahúzó gondolta:

— Megint több egy szolgával. No, én nagy társaságba jutottam!

Ekkor ismét kopogtattak az ajtón. A miniszter lépett be és szép módosan mentegetődzött, hogy olyan későn jön.

— Végre egy igazi úr! — gondolta a csizmahúzó.

A miniszter így szólt:

— Kedves tisztviselő uram, készítse el holnap reggelre azokat az iratokat, a melyek meg vannak jelölve! Nagy szükségem van rájok. Éppen most jövök ő felségétől; igen rosszkedvű, s nekem ma rémséges nehéz a sorom. A legszívesebben kértem volna az elbocsáttatásomat, akkor a magam ura volnék . . .

A csizmahúzó nagyon fülelt.

— De az nem megy, — folytatá a miniszter, — ő felségét, a királyt, az én legkegyelmesebb uramat, ebben a szorult állapotában csak el nem hagyhatom.

— Mi történt, kegyelmes uram? — kérdezte a tisztviselő megijedve.

— Óh, — sóhajtá a miniszter — nagy baj van! Pénzt kell szereznünk, sok pénzt és valamennyi pénztárunk üres. Higyje el ön, senkinek sincs olyan keserves élete, mint egy miniszternek.

— De hát mire kell nekünk a pénz? — kérdé a tisztviselő. — Talán pótlékot kapunk?

— Pótlékot! — kiáltott a miniszter. — Dehogy, dehogy! . . . Ilyen gondolat még álomnak is merész. Inkább levonásra gondolhatnánk. A háború a küszöb előtt van, a sereg hadilábon áll és a királynak pénz kell a hadsereg számára. Szegény jó urunk, nincs egy nyugodt órája, az ország gondjai nem hagyják csendesen aludni. Gonosz idők járnak!

A miniszter sóhajtott, a tisztviselő is sóhajtott; csak a csizmahúzó nem. Ez mindent kihallgatott és nevetett magában.

— Szolgák, csupa szolgák! Még a király sem a maga ura! . . .

Ettől az órától fogva a csizmahúzó az ő szerény sorsával meg volt elégedve és szolgálta az urát, türelmes szolgához illőképpen.

A kis Kótyonfitty.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény kosárkötő, annak volt hét fia. Sok volt az áldásból egy végtében. De az áldást, ha sok is, szívesen kell venni, s a kosárkötő minden szegénysége mellett nagyon szerette a hét fiát.

Fura kis jószág volt valamennyi, egyik kisebb a másiknál, s mikor egymás mellett álltak, úgy meg voltak rövidűlve, akár csak az orgonasíp. És mivel a legfiatalabb születésekor alig volt nagyobb egy ujjnyinál, a minőnél parányibb embermagzatot már képzelni sem lehet, hát kis „Kótyonfitty“-nek nevezték. Ámbár azután még nőtt valamicskét, de bizony nem valami sokat, azért szépen rajta is száradt a kis Kótyonfitty elnevezés.

De a kis Kótyonfitty nagyon okos és furfangos kis jószág volt, a ki ügyesség és ravaszság dolgában túltett valamennyi testvérein.

A szülőknek nagyon rosszúl ment a soruk ekkortájt, mert hát kosárkötés és szalmafonás nem olyan tápláló mesterség, mint a zsemlyesütés meg a borjúvágás. És mikor az idő inségesre fordúlt, a kosárkötő és a felesége nagy aggodalomba esett, mikép elégítsék ki hét gyermeköket, a kik mindnyájan pompás étvággyal valának megáldva.

Ekkor egy este, mikor a gyermekek lefeküdtek, a szülők tanakodni kezdtek: mit csináljanak? Végre abban egyeztek meg, hogy a gyermekeket kiviszik magukkal az erdőbe, a hol a kötőfűz terem, a melyikből kosarat fonnak, és őket ott hagyják.

Meghallotta ezt a kis Kótyonfitty, a ki még nem aludt, mint a testvérei, s nagy szeget ütött a fejébe a szülők elhatározása. Egész éjszaka nem tudta a szemét behúnyni; azon töprenkedett, mit tegyen, hogy magán is, meg a testvérein is segítve legyen.

Korán reggel, mihelyt pitymallott, kilopódzkodott a patakhoz, apró zsebeit teleszedte fehér kavicscsal és azzal szépen visszament. Testvéreinek arról, a mit hallott, egy árva szót sem szólott. Csakugyan útnak is indúltak a szülők az erdő felé s velök a gyermekek is. Mentökben a kis Kótyonfitty folyvást pergette az úton egyik kavics-szemet a másik után, a mit persze senki sem látott, mivel ő, mint legkisebb, legfiatalabb és leggyengébb, mindig leghátúl tipiskált.

Mikor beértek az erdőbe, ott még jó darabig haladtak befelé s akkor azt mondta az apa:

— No, gyerekek, most telepedjetek le itt ezen a tisztáson. Te meg, anyjok, szedd elő az elemózsiát és oszszad ki közöttök. Hadd egyenek szegény férgek.

Azután még egy darabig ott dib-dáboztak a szülők

a gyermekek közelében és egyszerre csak odább állottak észrevétlenül.

A mint ezt a gyermekek megtudták, elkezdtek mindnyájan keservesen jajgatni, kivéve a kis Kótyonfittyet. Ez kutyába sem vette a dolgot, oda se nézett a bajnak és így szólt a testvéreihez:

— Ne óbégassatok, ne jajgassatok olyan keservesen! Megtaláljuk mi az útat magunkban is.

Azzal megindúltak hazafelé. A kis Kótyonfitty nem kullogott most hátúl, mint jövet, hanem elől ment és szorosan a fehér kavics mentében irányozta mindenütt lépteit, s meg is találta az útat minden szorgos keresés nélkűl.

Mikor a szülők hazaérkeztek, örvendetes meglepetés érte őket: a szomszéd kifizette nekik a régi adósságot, a mire ők már régesrég keresztet vetettek. Nyomban beszereztek a kamrába egyet-mást, a mire szükségök volt, az asztalt is legott megrakták rég nem látott jóféle ennivalókkal, hogy szinte meghajlott belé. De most már eljött a megbánás is, hogy a gyerekeket olyan szívtelenül eltaszították maguktól. Az asszony elkezdett jajgatni:

— Óh, édes Istenem! Csak a gyermekeket ne hagytuk volna ott kinn az erdőben! Bezzeg jóllakhatnának most szegények, de talán már a farkasok gyomrában vannak. Jaj csak itt volnának szegény gyermekeink!

— Anyám, hiszen itt vagyunk! — szólalt meg egész nyugodtan a kis Kótyonfitty, a ki tesvéreivel épp az ajtó előtt termett és hallotta a jajgatást.

Az anya gyorsan kinyitotta az ajtót és betipegtek a kosárkötő apró csemetéi, — egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét. Jó étvágyukat magukkal hozták, és hogy

az asztal éppen el vala látva, hát kész eledelre találtak. Nagy volt az öröm, hogy a gyermekek ismét ott voltak és nem is volt aztán semmi baj a háznál mindaddig, míg a pénzben tartott.

De nem soká tartott. A kosárkötő házacskájában fukarrá vált a konyha megint és a szülőkben feltámadt a szándék újra, hogy a gyermekeket az erdőben sorsukra hagyják. S minthogy a beszélgetés apa és anya közt lefekvés után és hangosan történt, hát a kis Kótyonfitty most is meghallott mindent. Hallotta az egész beszédet szóról-szóra és jól elméjébe véste.

Másnap kora reggel, mihelyest szürkült, a kis Kótyonfitty ki akart csuszszanni a házból, hogy teleszedje a zsebeit kavicscsal; de jaj! el volt reteszelve az ajtó, s a kis Kótyonfitty sokkal apróbb volt, hogysem a reteszt elérhette volna. Gondolta hát, majd máskép segít magán. Mikor az erdőbe indúlóban voltak, a kis Kótyonfitty kenyeret dugott zsebre s menés közben elszórta a morzsáját az úton, hogy annak a nyomán visszataláljon megint.

Útnak is eredtek mindnyájan hazafelé, épp úgy, mint először. Csakhogy most nagy lett a bökkenő: a kis Kótyonfitty nem találta meg a hazavivő útat, mivel a madarak a morzsát tisztára fölszedték. Most már bajos volt segíteni és a testvérek olyan keserves jajveszékelést csaptak az erdőben, hogy még a kő is megindúlt volna a hallatán.

Addig-addig tapogatóztak, addig-addig keresték a kivezető ösvényt az erdőben erre is, arra is, míglen utóljára rájok alkonyodott. Féltek rettenesen és sírtakríttak folyvást, — a kis Kótyonfittyet kivéve, a ki se nem sírt, se nem félt.

Mikor aztán egészen besötétedett, egy fának védő gallyfödele alatt puha mohán szépen elaludt a hét testvér és föl sem ébredt, csak a hogy megvirradt. Ekkor a kis Kótyonfitty fogta magát, fölmászott egy igen magas fának a legtetejébe, hogy onnan széttekintsen. Eleinte semmit sem látott, csak csupa fát, azután pedig egy kis házacskának pillantotta meg a tetejét. Megjegyezte magának az irányt jól, a merre a kis ház feküdt, azzal hirtelen lemászott a fáról és vezette a testvéreit bátran arrafelé.

Sok járás és fáradság után, mert itt is, ott is belé-jök czimpaszkodtak a bogácsok és a tövisek: egyszer aztán mindnyájan megpillantották a házacskát a cserjéken át és nem sokára odaérkezve, megzörgették egy kicsit az ajtót. A zörgetésre kilépett egy asszony és így szólt:

— Mit akartok, fiacskáim?

Erre megszólal a kis Kótyonfitty:

— Ereszszen be, jó nénike s adjon ennünk; eltévedtünk az erdőben s most nem tudunk hova lenni.

— Óh, ti szegény kis gyermekek! — mondta neki a jó asszony s avval tüstént beeresztette őket. — De tudjátok meg, fiacskáim — mondta aztán ott benn, — hogy az emberevő házában vagytok, a ki különösen szereti a gyermekhúst.

A gyermekek, a hogy ezt meghallották: megijedtek és reszkettek, mint a nyárfalevél és gondolták: ehol ni, ők szerettek volna enni s most őket eszik meg . . .

Hanem az asszony jószívű és könyörületes volt, elrejtette a gyerekeket és enni is adott nekik. Csakhamar azután lépések zaja hallatszott és erős kopogtatás az ajtón. Ez nem más volt, mint a hazatérő emberevő.

Leült ebédelni az asztalhoz, közbe-közbe jót húzott az elejbé tett borból és szimatolt, mintha valamit szagolna, aztán odaszólt a feleségéhez:

— Asszony, én emberhúst érzek!

Az asszony ki akarta verni a fejéből ezt a gondolatot, de az ura megindúlt a szag után és rátalált a gyermekekre. Ezek oda voltak a réműlettől. Már fente a hosszú kését a szörnyeteg, hogy a gyermekeket leölje és csak nagynehezen engedett a felesége kérésének, hogy rövid ideig hadd maradjanak még életben, hadd hízzanak, mivel még nagyon soványak. Úgy lesz csak belőlök pompás falat.

Így aztán valahogy lecsillapúlt a gyermekevő szörnyeteg. A gyermekeket az asszony lefektette, még pedig ugyanabban a szobában, a hol egy rengeteg nagy ágyban hét leányka aludt, a kik olyan idősek valának, mint a hét testvér. A hét leányka egytől-egyig igen csúnya volt, de mindegyiknek arany koszorúcska volt a fején. Meglátta ezt a kis Kótyonfitty, szép csendesen leszállt az ágyról, fogta a maga és testvérei hálósipkáját s föltette azokat az emberevő leányainak, ezeknek a koszorúcskáit pedig magának és testvéreinek a fejére. Akkor aztán aludt nyugodtan.

Az emberevő sokat talált inni, s újra feltámadt benne a gonosz vágy, hogy a gyerekeket megölje. Elővette a kését és belopódzott abba a szobába, a hol azok aludtak, avval a szándékkal, hogy a fiúknak a nyakát elvágja.

De a szobában akkorra már koromsötétség volt; az emberevő nem látott, csak vakon tapogatódzott az ágyon, a benne alvók feje után. Egyszerre csak a kezébe akadnak a koszorúcskák s megkökkenve mormog

magában: „Megállj, te részeg barom! Ezek a te leányaid. Most majd bolondot csináltál!“

Avval tovább tapogatódzott. A másik ágynál a kezébe akadt a hálósipka s legott sortában elvágta mind a hét leánynak a nyakát. Azután lefeküdt és kialudta a mámorát.

A mint a kis Kótyonfitty meghallotta a szörnyeteg hortyogását, fölkeltette a testvéreit, kiosont velök a házból és illa berek, nád a kert — elfutottak. De bármennyire törték is magokat, nem találtak sem útat, sem ösvényt és tévelyegve futkostak erre-arra, még félelmesebb szorongatásban, mint azelőtt.

Mikor megvirradt, az emberevő felkelt és mondta a feleségének:

— Eredj, szedd rendbe a tegnapi porontyokat! Aztán délre jó paprikás meg töltött czomb legyen!

Az asszony gondolta, hogy a gyermekeket most már föl kell keltenie. Bemegy hozzájok, hát szörnyűködve látja, mi történt; majd hogy sóbálványnyá nem vált az irtóztató látványtól, a mi ott benn eléje tárult. Az emberevő nem győzvén kivárni a feleségét, maga is utána indúlt és akkor látta, mit cselekedett.

Az emberevő iszonyú dühbe jött. Nagysebten fölrántotta a nyilsebesen járó csizmáját, zsebre vágott egy zacskó aranyat és rohant a fiúk után. A szörnyeteg gyorsan haladt s véletlenűl arrafelé, a merre a fiúk mentek. A kis Kótyonfitty már messziről hallotta a közeledtét, mert úgy fújt a fáradságtól, mint a szélvész. Mondta is a testvéreknek:

— No, itt jön az emberevő! Hanem azért ne féljetek, majd segítek én a bajon.

Éppen ottan, a hol mentek, egy szikla volt. Rajta

a kis Kótyonfitty megpillantott egy szűk nyílást, a melyik csak akkora volt, hogy rajta csak ők férhettek be.

— Most már jöhetsz, vén dezentor! — kiáltott a kis Kótyonfitty bátran, hetykén. — Bújjatok be hamarosan! Itt nem fog meg, ha száz lelke van is.

Mikor az emberevő a sziklához ért nagylihegve, leült előtte, hogy megpihenjen, mert kifáradt a futástól. A mint ott ült egy darabig, egyszerre csak hátradőlt és végignyúlt a puha fűben, mire aztán elaludt és úgy hortyogott, hogy elhallatszott egy jó mérföldnyire.

A gyermekek persze nem mertek a barlangból kijönni, mert hátha éppen akkor talál fölébredni. Csak leskelődtek. Jól láttak mindent; rajta volt a szemök folyvást. Látták azt is, hogy egyszer egy kígyó — talán a nagy hortyogásra — valahonnan előkerült. Szépenlassan odacsúszott a hortyogó szörnyeteghez, (mert a kígyó szereti ám a muzsikát) s tátott száján fél testével belecsúszott a torkába . . .

A gyermekek lesték, várták, mikor fog már fölébredni? De hasztalan lesték, várták órák hosszat: nem ébredt föl. Ekkor így szól a kis Kótyonfitty a többiekhez:

— No, fiúk, ti várjatok; én kimegyek, megnézem a szörnyeteget: szuszog-e még? Hogyha szuszog, hát én nyomban futok vissza s várunk tovább.

Avval kiment a kis Kótyonfitty. Szép csendesen oda ment a szörnyeteghez, nézte, nézte . . . akkor is még kilógott a szájából a kígyó farka . . . hozzáhajolt s hallgatódzott: szuszog-e még? . . . De biz' az már nem szuszogott: meg volt halva.

Erre aztán megörűlt a kis Kótyonfitty, hadonázva, kurjongatva szaladt vissza a barlanghoz s a szájánál bekiabált nagy örömmel:

Nézték aztán egy darabig szörnyűködve . . .

— Nosza fiúk, kijöhettek! Vége most már minden bajnak, mert vége az emberevő szörnyetegnek. Hosszú kígyó belemászott a szájába, onnan pedig a torkába és megölte . . . Jertek hamar, nézzétek meg; kilóg még a szájából a kígyó farka . . . . Nincsen most már mitől félnünk.

A kis Kótyonfitty szavára bátrak lettek mindannyian. Előbújtak a barlangból és mentek az emberevő nézésére. Nézték aztán egy darabig szörnyűködve . . .

De a mint a kis Kótyonfitty körűlötte sertepertél, egyszerre csak nagyot kiált:

— Nini, mi ez? Mi áll itt ki a zsebéből?

És avval a kis Kótyonfitty nekiesett, megragadta két kezével, a mi kiállt, s kirántotta az egészet a mély zsebből . . . s megcsörrent a nagy zsacskóban az aranypénz, a tömérdek fényes arany. A gyermekek sorra nézték mindannyian, de nem tudták, milyen kincs van a zsacskóban, mert ők olyant még nem láttak; csak azt tudták, hogy a mi a zsacskóban van: mind egyforma sárga s fényes.

— No, most gyerünk hazafelé! — szólalt meg a kis Kótyonfitty. — Hazaviszszük ezt a zsacskót, így, a hogy van, mindenestől és otthon majd megmutatjuk . . . azután meg széjjelosztjuk a sok csengő sárga-fényest magunk között s az udvaron játszunk szépen . . .

Erre aztán megindúltak, s addig jártak, addig mentek: utóljára hazaértek.

No, volt öröm odahaza. Kivált mikor megmutatták, a mit hoztak a zsacskóban: apjok, anyjok majd elszédűlt látásának örömétől, mert azonnal megösmerték, hogy az a sok sárga-fényes — egytől-egyig tiszta arany. Láttak ők már életökben ilyen pénzből egyet-kettőt, ha-

nem csak a más kezében; de hogy együtt ennyit látnak s mi több, az övék is legyen: álomnak is sok lett volna . . .

Ettől fogva nem volt szükség a kosárkötő házában. A fiúkat fölnevelték lassan, szépen, jóravaló emberekké, a jó Isten félelmében.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A lakótársak.

Volt egyszer egy kolbász, egy egér meg egy szürke borsó; együtt laktak hárman egy házban. Mind a három más-más természetű volt: a kolbász mindig szomorú volt, a borsó folyvást nevetgélt, az egér meg az ostobaságig vakmerő, hirtelenkedő volt. De különben szépen összefértek.

Egész héten édes-keveset törődtek egymással, mert mindegyik a dolga után járt. De ha a vasárnap elkövetkezett, akkor hárman közös konyhát vittek. A mellett megegyeztek egymásközt abban, hogy mikor ketten vasárnap délelőtt kimennek látogatóba: a harmadik mindig odahaza marad, hogy a vasárnapi kelkáposztát megfőzze. Ilyeténképpen szép rendet is tartottak hosszú ideig.

Ilyenkor aztán megesett, hogy a káposzta azon a vasárnapon, mikor a kolbász főzte, a másik kettőnek pompásan ízlett, de különösen az egérnek. A mint azért egy napon egyszer éppen eddegéltek, az egér nem tarthatta már tovább magában a mit gondolt, és így szólt a kolbászhoz:

— Ugyan mondd csak, édes kolbászom, mit is csinálsz te voltaképpen, hogy a káposzta mindig olyan jóízű, valahányszor te készíted?

A kolbász, a ki különben igen komoly természetű volt, egy kicsit szinte fölindúlt a dicsérő szóra, s mosolyogva így szólt:

— Mit csinálok?... No, ha éppen tudni akarod, hát megmondhatom neked, kedves egér. Nincsen abban semmi boszorkányság, egyszerű dolog az egész. Hát azt biz' én ugy csinálom, hogy mikor a káposzta javában fő: néhányszor én magam gyorsan keresztűlfúrom rajta magamat. Ettől olyan nagyon jóízű a káposztám.

Az egér gondolta magában: „No ezt nem felejtem el."

A következő vasárnapon éppen ő rajta volt a sor a káposztafőzésben. És akkor pontosan azon módon is akart cselekedni, a hogy azt a kolbásztól tanúlta. De, óh szent Nepomuk! már a forró káposztán való első keresztűlfutása közben összeégette magát, megfúlt benne és megfőtt.

A mint délben a kolbász meg a borsó hazajöttek és ebédhez akartak ülni: hát a káposzta ott rotyogott vígan a fazékban. Hanem az egeret, azt nem látták sehol. Erre összekeresték, kutatták mind a ketten az egész házat. De hasztalan: a szakács nem volt sehol.

— Talán csak nem történt vele valami szerencsétlenség, — mondta a kolbász, — s egészen oda lett a nagy bánkódástól.

De a könnyelmü szürke borsó szokása szerint csak nevetett most is, és mondá:

— Ej, vigye a manó! Éhes vagyok, add ide azt a fazekat!

A hogy a káposztát a tálba kiöntötték, hát nini! mit láttak benne? Ott voltak az apró csontocskái meg a hosszú farka a szegény egérnek a fazék fenekén. De a hús le volt róla főve.

Mikor ezt a szürke borsó meglátta, mindjárt sejtette, hogyan esett ez a dolog, és olyan rettenetesen nevetett az egér ostobaságán, hogy a nagy nevetéstől a háta egyszerre fölpattant. Avval gyorsan futott a suszterhez és foltot vetettett magára, s ettől az időtől fogva minden szürke borsón is egy-egy fekete folt van. Hanem a szegény kolbász vigasztalhatatlan volt. Leült az ajtóküszöbre és úgy sírt, úgy zokogott, hogy még a kő is megsajnálta volna.

A mint a kolbász így sírdogál, jön futva az úton egy kutya.

— Mit sírsz itt, te szegény kolbász? — kérdezte a kutya.

— Hát ugyan hogy ne sírnék? Egér a káposztásfazékba fúlt.

— Óh, hiszen az rettenetes! No, akkor én is mindjárt vonítok!

— Mit vonítsz így, szegény kutya? — szólt a sövény, a melyik épp ottan állott.

— Ugyan hogyne vonítanék? Egér a káposztásfazékba fúlt, kolbász meg a küszöbön ül és sír... Hát én hogyne vonítanék!

— Óh, hiszen az rettenetes! No, akkor én is mindjárt eldőlök!

— Mi lelt téged, szegény sövény? Talán becsíptél, hogy eldőlsz? — szólt a fa, mely mellett a sövény eldőlt.

— Ugyan hogyne dőlnék én el? Egér a káposztásfazékba fúlt, kolbász meg a küszöbön ül és sír, a kutya meg vonít... Én hát így hogyne dőlnék el?

— Óh, hiszen az rettenetes! No, hát én is lehullatom a lombomat!

— Ugyan miért hullatod le a lombodat, te szegény fa? — szóla a kút, melybe a lomb belehullott.

— Jaj, hát hogyne hullatnám le? Egér a káposztásfazékba fúlt, kolbász meg a küszöbön ül és sír, a kutya vonít, a sövény ledőlt . . . Hát én hogyne hullatnám le a lombomat!

— Óh, hiszen az rettenetes! Akkor hát a vizemet mind kiokádom!

— Jaj, kutacskám, mért okádod úgy a vizet, hisz nem marad benned semmi? — kérdé a szolgáló, a ki vizet akart meríteni.

— Ugyan hogyne okádnám ki? Egér a káposztásfazékba fúlt, kolbász a küszöbön ül és sír, a kutya, az vonít, a sövény ledőlt, a fa lehullatja lombját . . . Hát én hogyne okádnám ki a vizemet?

— Óh, hiszen az rettenetes! Akkor én a csebreimet összetöröm!

Oda jön az úr s azt mondja:

— Hallod, leány, megbolondúltál, hogy a csebret összetörted?

— Ugyan hogyne törném össze? Egér a káposztásfazékba fúlt, kolbász a küszöbön ül és sír, a kutya, az vonit, a sövény ledőlt, a fa lehullatja lombját... Hát én hogyne törném össze a csebremet?

— Óh, hiszen az rettenetes! Akkor én meg a szolgámat döngetem el! Nesze, szolgám, végy részt benne!

— Uram! — ordít a szolga, — mért versz engem? Mit vétettem?

— Ugyan hogyne vernélek meg? Egér a káposztásfazékba fúlt, kolbász a küszöbön ül és sír, a kutya, az vonít, a sövény ledőlt, a fa hullatja lombját, a szolgáló

összetörte a csebreket... Hát én a szolgámat hogyne botoznám meg?

— No, hát akkor én meg megyek. Nekiindúlok a széles világnak, és megyek mindaddig, míg valahol ki nem dőlök! — mondá a szolga. — És a szolga ment szünes-szüntelen, és talán még most is megyen, ha ki nem dőlt valahol...

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A tündér-eke.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy paraszt-ember, a ki nap nap után szorgalmasan dolgozgatott kevéske szántóföldjén.

A szántóföldje előtt az út mellett egy kőkereszt állott. Mikor reggelente kiment a dolgára, az istenfélő parasztember előbb mindig letérdelt ez előtt a kereszt előtt és nehány perczig imádkozott.

Egy reggel, a mint ott térdel és imádkozik, egyszerre csak egy szép fényes férget pillantott meg a kereszten, a milyent még soha életében nem látott. Még a száját is eltátotta, annyira ámúlt-bámúlt rajta, s hagyta nyugodtan ott ülni. De a féreg nem maradt veszteg, hanem folyvást futkosott ide-oda a kereszten, mintha menni akarna s mintha félne.

A paraszt másnap reggel is ott látta ezt a különös féregteremtést, megint olyan nyugtalanúl ide-oda futkosva. Ez a dolog kezdett szeget ütni a fejébe s gondolta magában:

— Ugyan nem azok közűl a kis szemfényvesztők közűl való-e ő keme? Mert, hogy ez nem afféle közönséges féreg, az egyszer bizonyos. Izeg-mozog, hol megindúl, hol visszahőköl, mint a ki menni akar és nem tud.

A jámbor parasztnak erre mindenféle gondolata támadt. Hisz az apjától, meg más öreg emberektől sokszor hallotta, hogy mikor a földalattiak véletlenűl valami kázusba esnek: hát fogva tartják őket és nem tudnak arról a helyről a maguk erejéből megmenekedni. Azért nagyon óvakodni kell tőlük. Ekkor aztán azt gondolta, hogy akármi legyen is ott a kereszten, nem bántja; mert talán vétket követne el, ha onnan elzavarná, vagy éppen elvinné. Igy hát csak ott hagyta veszteg.

Hanem mikor többször is úgy találta, abban a félelmet mutató futkosásban, hát azt mondta:

— No, most már, akármi történjék is velem, nem hagyom annyiban. Nem én! Mert az valamiben sántikál. Rajta hát most, Isten nevében!

Avval a féreg után kapott. A kis jószág derekasan védelmezte magát. De a paraszt ugyancsak megmarkolta s a nagy viczkándozásban a kis férget szétszakította.

Erre hirtelen egy hat hüvelyknyi, fekete kis rút legényke ugrott elő, a kit a paraszt legott üstökön ragadott és a ki szánakozásra méltó módon kiabált és kapálódzott. A paraszt elbámúlt a hirtelen való átváltozáson, de azért erősen tartotta a zsákmányát és egy kicsit nyakon legyintve, így szólt hozzá:

— No, csak lassan, kis legénykém! Ha sikoltanál, a hőst bölcsőben kellene keresnem. Elviszlek magamhoz, pirinyó szógám. Ideiglen egy kicsit magunkhoz veszünk és meglátjuk, mire vagy jó.

A kis legény reszketett minden tagjában, mintha a hideg rázta volna. Azután szánalmasan nyöszörögni kezdett és rimánkodott a parasztnak, hogy ereszsze el. A paraszt azt mondta neki:

— Abból ugyan semmi sem lesz, szógám! Addig el nem eresztelek, míg meg nem mondod nekem, hogy ki vagy, hogy kerültél ide s micsoda mesterséget tudsz?

Erre megcsóválta a fejét a kis ember s nem szólt egy szót sem, de nem is rimánkodott többet. A paraszt kérésre fogta a dolgot, hogy kicsalhasson valamit belőle, de ez nem segített semmit: a kis ember egy kukkot sem szólt. Ekkor a paraszt jól elnáspágolta. De ez sem használt semmit: a kis emberke olyan néma maradt, akár csak egy hal. A paraszt erre csak annyit mondott:

— No, megállj, te lurkó! Balga volnék, ha én ilyen kótyonfitty miatt boszankodnám. Majd megjuhászodol te, tudom.

És a paraszt azonnal futott vele haza s egy fekete vasfazékba dugta, a fazékra fedőt tett, a fedőre pedig egy nagy követ és azután a fazekat betette egy sötét kamrába, mondván:

— No, fiacskám, ha makacskodtál, hát vesztegelj itt! Még jó szót is fogsz te adni nekem, tudom.

És a paraszt minden héten be-bement kétszer a kamrába s megkérdezte a kis foglyától, hogy akar-e már vallani, vagy nem? De a kis fityfiritty tovább is csak néma maradt.

Igy ment ez több héten át. A hatodik héten, a mint

a paraszt a kamra ajtaját kinyitotta, elkezdett a kis ember könyörögni, hogy vegye ki abból a förtelmes kalodából, megtesz mindent, a mit tőle kiván.

A paraszt először is azt kívánta, hogy beszélje el az esetét.

— Az én esetemet? — szólt a kis ember. — Hiszen azt te éppen olyan jól tudod, mint én, különben nem volnék itt. Lásd, véletlenül nagyon közel találtam menni a kereszthez, a mi nekünk, kis embereknek nem szabad; hogy tehát meg ne ismerjenek: féreggé változtam át. De te eltaláltad mégis. Mert ha mi szent dolgokról meggyőződünk, sohasem mehetünk el onnan máskép, ha csak valaki el nem visz. Ez persze azért nem megy minden baj és vesződség nélkül, mert nem mehet. És így te ellened is védtem magamat, mivel mi természetes borzalmat érzünk, ha bennünket emberi kezek megfognak.

— Micsodát? Természetes borzalmat? Mondhatom, nekem is borsódzik a hátam, ha téged csak látlak. És ezért jó lesz, ha minél előbb elkotródol innen; de persze csak akkor, ha valamivel megajándékoztál.

— Kívánj, a mit akarsz, aranyat, ezüstöt, — szólt a kis ember.

— Arany és ezüst és drágakő nekem nem kell, — felelt a paraszt, — azok sokaknak elvették már a szívök nyugodalmát; sokaknak a nyakokat szegték és keveseknek adtak állandó örömet. Tudom, hogy ti ügyes kovácsok vagytok és sok olyan dologhoz értetek, a minőt más kovácsok nem tudnak. Esküdjél tehát meg, hogy olyan vasekét kovácsolsz nekem, a melyiket a legkisebb csikók is húzhatnak a nélkül, hogy elfáradnának. Azután mehetsz, a meddig a lábad bírja.

A kis emberke megesküdött, mire a paraszt így szólt:

— Most mehetsz Isten hírével! Szabad vagy!

Erre a kis emberke nyomban eltünt.

Másnap reggel napfelkelte előtt már ott állott a tündér-eke a paraszt udvarán. E napságtól fogva ezzel szántogatta a földecskéjét, meg jó pénzért a másokét is, az emberek nagy bámulatára hajnalhasadtától naplementig, s a két gyenge csikó még csak meg sem izzadt a fárasztó munkában.

A paraszt a tündér-eke révén módos emberré lett, s vidám és megelégedett életet élt. Sokkal vidámabbat és megelégedettebbet, mint a minőt a kinált kincsek birtokában élhetett volna.

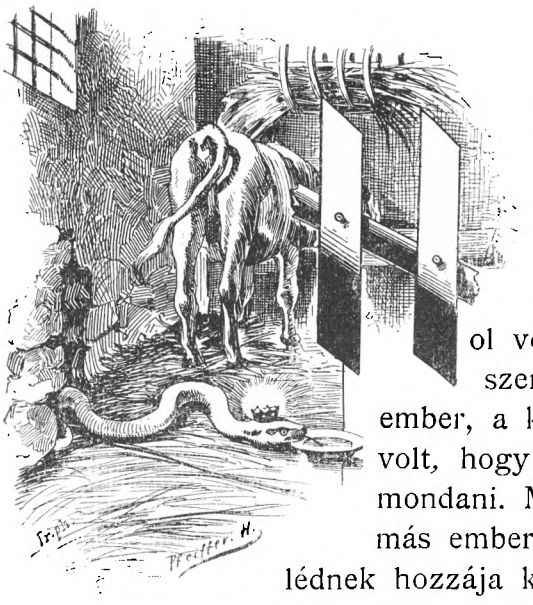

Az áspiskigyó és a szolgáló.

ol volt, hol nem volt, volt egyszer egy igen módos gazdaember, a ki olyan rettenetes zsugori volt, hogy no... ki sem lehet azt mondani. Még a levegőt is sajnálta más emberfiától, s a ki egyszer cselédnek hozzája kerűlt, az keservesen megemlegette azt a napot, mikor betette az udvarába a lábát.

Ennél a zsugori parasztgazdánál szolgált egyszer egy jámbor, jószívű, hűséges és dolgos szolgálóleány. De ebben az időben a parasztgazda tehénistállójában lakott egy áspiskígyó is, a melyik a fején gyönyörü fényes koronácskát viselt, s róla vidékszerte az a hír volt elterjedve, hogy nagy szerencsét hoz arra a házra, a melyiknek a tájékán tanyát üt. Ezt az áspiskigyót hallották néha-néha éjjelente gyönyörűségesen énekelni; mert ennek az áspiskigyónak megvolt az a természeti adománya, hogy olyan szépen énekelt, akár csak a legszebben szóló éneklőmadár.

Mikor a hűséges szolgálóleány az istállóban a tehenet fejte, vagy etette és almot szórt alája, a mit mindig a legnagyobb gondossággal végzett, mert szerette a gazdája barmát mód nélkül: olyankor előcsúszott a kigyó a fal hasadékából és okos szemeivel nézett a foglalatoskodó szolgálóleányra, a kinek mindannyiszor úgy tetszett, mintha a kigyó valamit akarna tőle. A leány ettőlfogva fejés után egy tányérkában egy-egy kevés meleg tehéntejet hagyogatott neki, a mit a kigyó aztán lassacskán nagy gyönyörrel megiszogatott. Ivásközben mozgatta a fejét jobbra-balra, s ilyenkor a koronácska úgy tündökölt, úgy ragyogott, mint a gyémánt vagy a karbunkulus, és világította a sötét istállóban.

A jó leány örűlt nagyon a hajlékony testű, szelid állatnak, a melynek a kedvességét az is emelte, hogy olyan fehér volt, mint a hó. De még jobban örűlt, mikor észrevette, hogy mióta a kigyót tejjel itatja, a gazdájának a tehenei szemlátomást gyarapodnak, sokkal több tejet adnak, jobb karban vannak és igen szép borjúkat ellenek. A leány ezen mód nélkűl örűlt.

Úgy esett egyszer, hogy a gazda abban a pillanatban talált bemenni az istállóba, mikor az áspiskigyó néhány csöppnyi tejecskéjét nyalogatta, a mit a jószívű szolgaleány neki ott hagyott. A gazda, mivelhogy rémséges zsugori volt, erre mindjárt olyan csetepatét, olyan szidkozódást vitt végbe, mintha a szegény leány a tejet vederszámra adogatta volna oda.

— Te nyomorúlt, haszontalan teremtés, hát úgy bánsz te a gazdád vagyonával? Nem átallod, ilyen égbekiáltó bűnt elkövetni? Van Istened, hogy ilyen férget, a melyik úgyis kiszívja éjszaka a tejet a tehenek tölgyeiből, te még etetsz is és beszoktatsz az istállóba? Ki lá-

tott ilyet valaha? Szinte hiszem most már, hogy gonosz boszorkány vagy és ördögökkel czimborálsz!

A szegény szolgálóleány ezekre a kemény szavakra nem tudott mit felelni, csak sírt, mint a záporeső. Hanem a gazda semmit sem törődött a sírásával. Kiabált és szídta, mint a bokrot tovább is haragjában, s elfelejtette a szolgálóleány nagy hűségét és szorgalmát. Csak szidkozódott és dühösködött egyre:

— Lódúlj a háztól, azt mondom! Takarodjál! Még pedig tüstént! Nincs szükségem kigyókosztosra. Nincs szükségem tejtolvajra meg boszorkányszolgálóra! Zsákold egybe a holmidat s eredj, de mindjárt! Siess, menj szaporán, és azon légy, hogy a faluból is elhordd az irhát. Meg ne lássalak itt többet, különben kiosztom a szent vacsorát a nyírákseprővel, te boszorkányfajzat!

Sírva futott ki a szegény szolgálóleány az istállóból. Bement a kamarába, összekötötte a ruháját, s hátára véve batyúját, indúlt kifelé a háztól nagyszomorúan. A hogy megy, egyszerre csak hallja kedves tehenének a bőgését. Úgy tetszett neki, mintha a szegény pára el akarna búcsúzni tőle. Befordúlt hát még egyszer az istállóba, hogy lopva s könnyek közt búcsút vegyen a kedves jószágától. Mert a jámbor cseléd úgy szerette a gazdája barmát, mintha csak az övé lett volna.

A mint ott álldogált a szolgálóleány az istállóban, hogy kisírja magát és végigsimogassa még egyszer kedves tehenét, hát előjött a koronás kigyó is, oda csúszva egészen hozzá.

— Élj szerencsésen, te szegény féreg, téged nem fog többet senki sem etetni! — mondta a leány szomorúan.

Erre a kigyó felemelkedett, mintha a fejét a leány

Erre a kigyó felemelkedett.

kezébe akarná tenni. S a mint a leány feléje nyúlt, az áspiskigyó hirtelen beleejtette koronácskáját a leány kezébe. Avval a kigyó gyorsan elcsúszott az istállóból, a mit sohasem tett, jeléül annak, hogy ő sem marad többé az olyan istállóban, a hol egy csöppnyi tejet is sajnálnak tőle.

A szegény szolgálóleány aztán ment a maga útján, és nem tudta, milyen gazdag volt. Az áspiskigyó koronácskájának a becses voltát ő nem ismerte. A ki azt a magáénak mondja és magánál hordja, annak jól üt ki minden, azt minden ember szereti s annak a szorgalmát és hűségét mindenki megbecsüli.

Kinn a faluvégen a búsan bandúkoló leány találkozott a kevéssel azelőtt elhalt gazdag bíró fiával, a ki a falu legszebb legénye volt. A módos legény köszönt a szolgálóleánynak és beszédbe ereszkedett vele.

Megkérdezte tőle, hová megy és miért hagyta oda a szolgálatát.

A leány erre elpanaszolta neki a baját. Elmondta a dolgot azon módon, mint a hogy történt. Hanem most nem sírt. De visszaemlékezvén a durva szidalmakra, a méltatlan bántalmakra, a miket el kellett szenvednie, még sem tudta elmondani az esetét minden megindúlás nélkül: könybe lábadtak a szemei.

A legényt meghatotta a szegény leány panasza s könnyeinek a látása. Nem ismerte ugyan a szegény szolgálóleányt máskép, csak úgy hírből. De a mit a hír mondott felőle, az csak jó volt, az csak dicséretére vált. És mikor a leány szelid köszönéssel odább akart menni, a gazdag bíró fia azt mondotta neki:

— Ejh, hát minek mennél te tovább! Ne búsúlj, szegény leány. Tedd azt, a mit mondok. Menj be a fa-

luba az édes anyámhoz, és csak annyit mondj neki, hogy én küldtelek hozzá.

A leány elgondolkozott, azután pedig így szólt:

— Igen ám, de az volt az utólsó szava a volt gazdámnak, hogy elkotródjam a faluból s meg ne lásson itt többet, mert a nyírákseprővel osztja ki a szent vacsorát.

A legény nem állhatta meg, hogy erre a czifra fenyegetésre el ne mosolyogja magát.

Azután így szólt:

— Ne félj te semmitől, ha ott leszel az édes anyámnál. Megvédelmez ő téged mindentől. Meg én is ott leszek.

A mint aztán a szolgálóleány bement az öreg bíróhoz és megmondotta, a mit a fia rábízott: az asszony mindjárt nagy bizodalmat mutatott iránta s ott fogta a házban.

Az öreg bíróné házánál az volt a szokás, hogy a férfi- és nőcselédek, mikor bementek vacsorálni, evés előtt is, evés után is, asztali áldást mondtak. Még pedig olyaténképpen, hogy egy közűlök hangosan imádkozott, a többi meg halkan utána mondta. Az imádkozó mindig az a cseléd volt, a melyik utólsónak kerűlt a házhoz. Most tehát az újonnan jött szolgálóleánynak kellett az asztali imádságot elmondania. Nem is húzadozott, hanem elmondta nagy készséggel és még nagyobb ájtatossággal. Úgy hallgatták mindnyájan, mintha az imádság szavai egy angyalnak a szájából folytak volna, s mindenkit valami különös ájtatosság fogott el. És az evés végeztével a szelid és istenfélő szolgálóleány megint elmondotta az esteli áldást, s erre azután a cselédek a szobát elhagyták.

Ettőlfogva folyt aztán a napi munka künn is, benn is, szépen a maga rendjén-során. Az új szolgálóleány kezén különösen égett a dolog. Hűséges, jámbor és jószívű volt. — Becsűlte és szerette is mindenki a háznál.

Egyszer a gazdag bírófiú megfogta a szegény szolgálóleánynak a kezét és vele az anyja elejbé lépve, így szólt:

— Édes anyámasszony, adja az áldását reám, meg erre a derék leányra, mert mivelhogy én őt feleségűl veszem. Megigézett szép magaviseletével, jóságával és szelidségével.

— Mindnyájunkat megigézett ő, fiam! — felelte az öreg bíróné. — Ő éppen olyan szelid, mint szép, és olyan magamegalázó, mint szeplőtelen. Isten nevében megáldalak téged és megáldom őt, és örömmel fogadom leányomúl.

Így a szegény szolgálóleányból a falu leggazdagabb asszonya lett, s még hozzá egyike a legboldogabbaknak.

Az a zsugori módos paraszt pedig, a ki egy pár csöppnyi tejért olyan éktelen haragra lobbant és a leghűségesebb szolgálóleányt elűzte a háztól: attól az órától fogva kezdett hátrafelé menni.

A koronás áspiskigyó eltűntével oda lett minden szerencséje, kénytelen volt eladni sortában először a barmát, azután a földjét. Mindenét a gazdag bírófiú vette meg. Ennek az istállójába kerűlt a kedves tehén is, a melyiknek egykori hű gondviselője maga-kötötte zöld koszorúval ékesítette föl a nyakát, mikor oda hozták; czirógatta és engedte neki nyalni a kezét, és fejte és etette a tulajdon kezével . . .

És a mint kedves tehene körűl foglalatoskodott, egyszerre csak meglátta a fehér kigyót megint. Nagyon megörűlt a látásán. Hamarosan elővette a koronácskát és azt mondta a kigyónak:

— Nagyon jól cselekedted, hogy eljöttél hozzám. Most már minden nap lesz részed tejben megint. Annyit ehetel, a mennyit csak akarsz. Most pedig nesze, visszaadom a koronácskádat, megköszönve neked, hogy avval olyan szívesen segítettél rajtam. Most már nincs rá töb-

bet szükségem, mert gazdag vagyok és boldog, elvettem hűségem és szorgalmam jutalmát.

Erre a fehér kigyó visszavette a koronácskáját. És ott lakott a fiatal asszony istállójában, és az egész házon rajta maradt a jó Isten áldása.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A halász és a felesége.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy halász, a ki a feleségével egy nyomorúságos kunyhóban lakott. Ez a kunyhó olyan kicsiny volt, hogy benne mozogni is alig lehetett, noha nem volt benne sem szék, sem ágy; csak zsúp szolgált fekvőhelyűl.

A halász egész napon halászaton járt; ennek a kevéske jövedelméből éldegéltek kettecskén.

Egyszer a halász egy nagy fizétert fogott, akkora nagyot, hogy alig bírta a vízből kiemelni. Mikor a fizéter künn volt, így szólt a halászhoz:

— Bocsáss el, jó halász, adok neked, a mit csak kívánsz, én nem igazi fizéter vagyok, hanem egy varázslónak az elátkozott fia.

— No, akkor hát csak menj vissza a vízbe, — mondá a halász jó szívvel és kivetette a hálójából. — Olyan fizéter, a ki beszélni tud, nekem nem kell. No, most ismét szabad vagy.

— Köszönöm, jó halász, — mondta a fizéter, — jó szívedért kívánj most tőlem, a mit akarsz.

De a halász nem tudott semmit, a mit magának kívánhatott volna. Ő meg volt elégedve a sorsával és ez elég volt, neki nem kellett semmi.

Mikor aztán hazament, elbeszélte a feleségének, hogy egy nagy fizétert fogott. De ez nem igazi fizéter volt, hanem egy hatalmas varázslónak az elátkozott fia, a ki nagyon rimánkodott, hogy bocsássa a vízbe vissza; kívánhat érte akármit magának.

— No, hát mit kivántál magadnak, öregem? — kérdezte az asszony.

— Hát biz én semmit sem kivántam, — felelte a halász. — Ugyan mit kívánhatnék? Én semmiben sem szűkölködöm.

— Óh, te ostoba ember, — rivallt rá a felesége, — azt ugyan elég rosszúl tetted! Te szegény bohó vagy, az is maradsz. Lódúlj tüstént vissza a fizéterhez és kívánj magadnak egy kicsiny, takaros házikót, hogy innen ebből az ocsmány ebfészekből kimehessünk.

— Nem, asszony, az nem lehet, — mondta az ember, vakarva a füle tövét, — a fizéter ezt rossz néven venné.

De az asszony nem tágított, hanem sürgetve mondá:

— Lódúlj azonnal, te oktondi! Menj csak, a fizéter teljesíteni fogja kívánságodat.

Az embernek mennie kellett, mivel a felesége azt akarta mindenáron. Nem hagyott békét neki. El is indúlt hát az ember nagy kelletlenűl.

Mikor a tóhoz ért, a halász kékűlt, sárgúlt az aggodalomtól. Megállt a parton és mondá:

Szánj meg engem, jó halacskám,
Az asszonyom haragszik rám.
Adj neki, a mit nem kértem. . .
Tedd meg, jó halacskám, értem!

Alig, hogy bevégezte a halász a mondókáját, felütötte a fizéter a fejét a vízből és kérdé:

— Hát mit kiván a feleséged?

— Szeretne egy kicsiny, takaros házikót, nem akar már a régi kunyhóban lakni, — mondá a halász.

— Eredj csak haza, jó halász, — mondá a fizéter, — feleséged már az új házban van.

Az ember lassan hazaballagott és a feleségét egy takaros új házacskának az ajtajában találta; volt benne csinos szoba és kamra, meg csinos konyha is.

A ház mögött udvar volt, tyúkokkal és kacsákkal, az udvar mögött pedig kert és benne virágzó gyümölcsfák és pompás főzelék.

— Lásd, öregem, szólt az asszony, — hát nem sokkal jobb így?

— Bizonyosan, — felelte az ember, — itt aztán megelégedve, bú nélkűl élhetünk.

— Nono, — mormogott az asszony, — az még megválik.

Éltek bú nélkűl. Az új házacskában megvoltak szépecskén. Hanem úgy tizennégy nap múlva már így szólt az asszony:

— Ebben a házacskaféle kis fészekben nagyon szűk lesz már nekem. Ez mind kicsiny; én egy nagy, kőből való kastélyt szeretnék. Menj a fizéterhez és mondd meg neki, hogy egy nagy és szép kastélyt adjon nekünk.

— Óh, feleségem, — felelte az ember, hiszen olyan jó ebben a házacskában lakni. Én bizony nem szeretnék még egyszer a fizéterhez menni. Meg találna haragudni. A mit kértél, megadta egy szóra; beérheted vele.

— Hiábavaló locsogás! — pattant fel az asszony. — Menj csak oda hozzá, ne járjon a szájad. A fizéter

megteheti azt és meg is teszi szívesen. Lódúlj, ha mondom!

Erre az ember aztán elindúlt a fizéterhez megint, mivel az asszony így akarta. Úgy szedegette a lábait, mintha nehéz kő lett volna rájok kötve. Lassacskán

mégis elvánszorgott. S mikor odaért a tó partjára, a halász így szólt:

Szánj meg engem, jó halacskám,
Az asszonyom haragszik rám.
Adj neki, a mit nem kértem....
Tedd meg, jó halacskám, értem!

A fizéter nyomban felütötte a fejét.

— No, hát mit akar? — kérdezte a fizéter.

— Óh, nem is merem megmondani és egészen elszomorít: egy nagy, kőből való kastélyt kiván.

— Menj csak haza, — mondta a fizéter, — a feleségedet már a kastélyban találod.

Erre a halász hazabandúkolt és a feleségét csakugyan egy nagy, pompás kastély előtt találta.

— Nézd, öregem, milyen csodaszépségű mindez, — mondá az asszony.

Azzal bement vele a palotába s megmutatta neki a ragyogó, aranynyal ékesített falakat, az aranyozott asztalokat és székeket, a nagy, gyönyörű tükröket és képeket, a mikből ugyan egyikök sem értett semmit, de a mik nekik mégis tetszettek. Bevezette a nagy kertbe, a melyik fél mértföld hosszú s ugyanakkora széles volt. Mögötte nagy erdő, benne sok szarvas, őz és más vadak, az istállóban pedig a legszebb lovak dobogtak és nyerítettek.

— No, ebben a szép kastélyban most már csak megmaradunk, — mondta az ember.

— Hát majd meggondoljuk magunkat és alszunk rá egyet, — felelte az asszony, a kinek már ismét új kívánság motozott a szívében.

— Édes uram, — mondta másnap reggel az asszony, — eredj a fizéterhez; én királynő akarok lenni s uralkodni minden országon környösköröl.

— Óh, kedves feleségem, — okosítá az elégedetlen asszonyt az ura, — ugyan minek akarnánk mi király és királynő lenni, mikor olyan jó itt nekünk! Nincs-e mindenünk, a mi szemünknek, szájunknak csak kell? Én nem szeretnék király lenni . . . aztán meg a fizéter most már bizonyosan megharagudnék, mikor . . .

— Lári-fári beszéd! — vágott az asszony a szavába. — Lódúlj azonnal hozzá!

Az ember kelletlenül és búsan elment a fizéterhez megint; de a tó egészen zavaros volt és a víz bugyborékolt és hullámzott, mintha haragos volna.

Az ember mondta ismét:

Szánj meg engem, jó halacskám,
Az asszonyom haragszik rám.
Adj neki, a mit nem kértem . . . .
Tedd meg, jó halacskám, értem!

— No, mit akar már megint? — kérdezte a fizéter, a mint felbukkant.

— Óh, — sopánkodott az ember — hát most meg királynő akarna lenni.

— Menj csak haza, jó ember; a feleséged már királynő.

Mikor az ember a palotához ért, sok katona és trombitás meg dobos volt ott; az asszony egy magas, tiszta aranyból való trónuson ült, a melyik drágakövekkel volt kirakva. A trónus két oldalán udvari emberek emberek állottak, szebbnél szebb urak, asszonyok és leányok, a kik mindannyian tisztelkedtek nála; neki magának pedig arany koronája volt és parancsolt valamennyinek.

— Hát most már királynő vagy, feleségem? — kérdezte a halász.

— Igen, most már az vagyok, hiszen te is látod! — mondta az asszony.

Az ember nézte, nézte az asszonyt egy darabig, aztán így szólt:

— Asszony, ez nagyon szépen áll neked. Elérted minden vágyadat. Most már nem is lehet semmi kívánni valónk.

Meg is voltak ebben az ékes állapotban szépségesen, és azt hitte az ember, hogy így is maradnak. De egyszer csak nagy ámulatára azt mondja az asszony:

— Hallod-e, öregem, ez az állapot már sokáig tart; elég volt ebből ennyi. Most császárnő akarok lenni!

— No, már abból semmi sem lesz! — felelte rá az ember. — A fizéter most már csakugyan megsokallja a dolgot. Én nem merem neki megmondani.

De az asszony akarta és az ember kénytelen volt újra a fizéterhez menni.

El is ment. A tó hullámot hányt, hideg szél csapdosta a víz tükrét. A halász csak tátotta a száját a tó szélén: átallotta a fizétert hivni s kéréssel fordúlni hozzá megint. De mivel a feleségétől jobban félt, mint a fizétertől, hát végre mégis csak rászánta magát a szólásra, mondván:

Szánj meg engem, jó halacskám,
Az asszonyom haragszik rám.
Adj neki, a mit nem kértem...
Tedd meg, jó halacskám, értem!

A fizéter felütötte a fejét és kérdé:

— Nos, mit akar a feleséged még?

— Óh, szóla a halász, — most császárnő akarna lenni.

— Menj csak haza, — mondta a fizéter, — már császárnő.

A mint az ember hazaért, a feleségét sokkalta nagyobb fényben és hatalomban találta, mint tegnap. Trónja körűl óriások álldogáltak, akkorák, mint egy-egy torony; aztán meg törpék is, olyan kicsinyek, mint egy bak-araszt; odább a trón előtt herczegek, grófok és más nagy urak, a kik mind az ő alattvalói valának.

— Asszony, — szólt az ember — hát most már császárnő vagy?

— Igen, — mondta az asszony, — most már az vagyok.

Az embernek tetszett az asszony az ő nagy méltóságában és fényében. Elnézte egy darabig, azután így szólt:

— No, feleség, betelt minden kívánságod. Most már aztán légy megelégedve. Egyéb már semmi sem lehetsz, hiszen most már a legmagasabb polczon vagy a világon.

De az asszony erre azt mondta, hogy megfontolja a dolgot. És fontolgatta is, csakhogy nem talált többé semmit az ő nagyravágyása számára egész naplementig. Mikor aztán a nap is, meg a hold is feljött megint és le is nyugodott: hát Isten akart lenni, s azt kívánta, hogy azonnal menjen az ura a fizéterhez megint.

Az ember erre megcsóválta a fejét és mondta:

— Biz én nem megyek egy tapodtat sem. Nem én! Hallgass, asszony, az okos szóra! Ne akarj már több lenni. Elégedjél meg a sorsoddal. Hiszen a fizéter sem tehet itt már semmit, mert bármilyen nagy is a hatalma: ezt a kívánságodat nem teljesítheti. Evvel még bajt hoznánk magunkra.

De nem használt semmit az okos szó. Az asszonynak a nagyravágyás elvette az eszét. Dühös lett, mint egy tigris, s az urának el kellett a fizéterhez menni.

Erre az ég elsötétűlt, a szélvész iszonyatosan üvöltött, pozdorjává törte a legerősebb fákat, villámok czikáztak, az ég borzasztóan dörgött, a hullámok magasra csapkodtak a tóban, fehér habot verve a part oldalán . . . Reszketve közeledett a szegény ember a tóhoz és így szólt:

Szánj meg engem, jó halacskám,
Az asszonyom haragszik rám.
Adj neki, a mit nem kértem . . . .
Tedd meg, jó halacskám, értem !

A fizéter felbukkant.

— Nos, ugyan mit kíván még? — tudakolá nagy bosszúsan.

— Jaj, ne haragudj én rám . . . de megmondom: a feleségem Isten akar lenni.

— Menj csak haza, — mondta a fizéter haraggal, — a feleséged ott ül már megint a régi viskóban.

Az ember csakugyan ott találta az asszonyt, zogokva s jajgatva. A jámbor halász ezt látván, iszonyú dühös lett és kemény szemrehányást tett az asszonynak:

— No, te förtelmes, nagyravágyó asszony, nesze neked! Mivel a kívánságodban nem ismertél határt: hát ihol ni! elvesztettél mindent. Nem hallgattál az okos szóra. Most hát viseld a méltó büntetést . . . De én ezt nem osztom meg veled.

Az asszony szégyenlette magát s búslakodott nagyon. Elgondolta: miért is volt olyan botor? Miért nem elégedett meg a kevéssel? Ha most meg volna a kis házacska: milyen boldog volna most benne! . . .

Az ember elment ugyan megint a tó partjára s hívta a fizétert, mivel az asszony olyan nagyon sírt-rítt és könyörgött, hogy csak azt a kis házacskát adja még

egyszer vissza, — hanem biz' a fizéter nem mutatta magát többet.

Ekkor az ember elbúsúlta magát és elbújdosott a széles világba, s magára hagyta a nagyravágyó asszonyt a kunyhóban, a ki ott is maradt benne élete fogytáig.

Így van az, ha az ember nincs megelégedve a sorsával, ha balga kívánságokat hordoz a szívében. Igazán boldog csak a megelégedett ember lehet.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

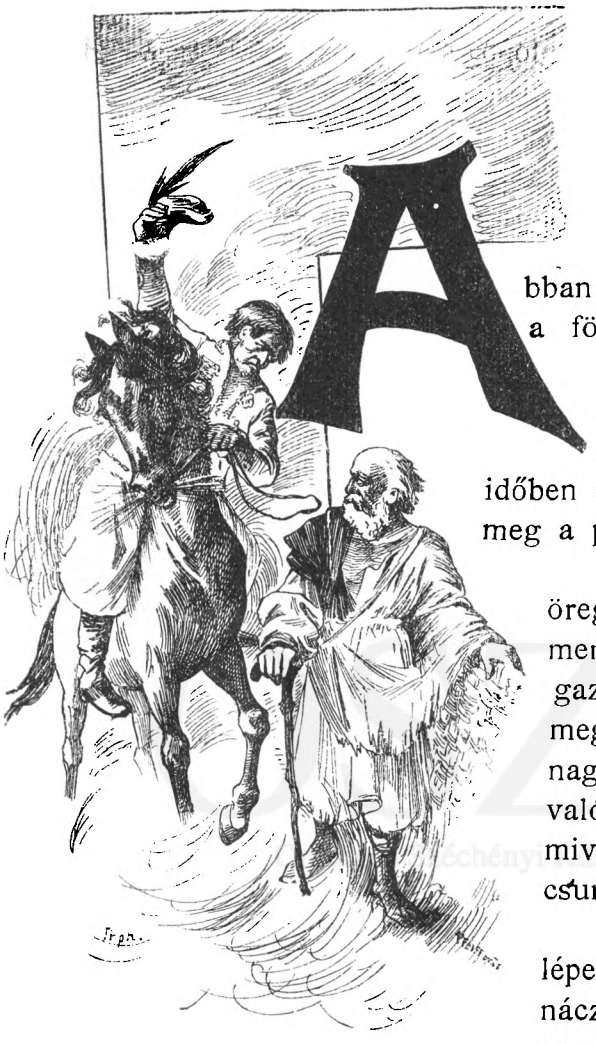

A három kívánság.

Abban az időben, mikor az Úr a földön járt, arra is rászánta magát, hogy az embereket megpróbálja. Senki sem tudta, hogy mely időben és kinek a képében ejti meg a próbát.

Egyszer egy töpörödött öreg koldús alakjában bement egy faluba s ott egy gazdag ember udvarába, s megállván a tornácz előtt, nagy alázattal egy kis enni-valót és éjjeli szállást is kért, mivel már alkonyodott és csurgóra állott az idő.

Erre a gazdag ember kilépett csinos házából a tornáczra s így szólt az Úrhoz nagybosszúsan :

— Te okos ember vagy, öreg! Látszik, hogy iskolát is jártál. Tudod, hol mit kell keresni. Azt hiszed

talán, hogy itt vendégfogadó van, vagy hogy én laczikonyhás vagyok? Azt gondolod, hogy itt koldústanya van? Hohó! Az én házam sem nem fogadó, sem nem koldústanya! Innen czoki! Elhordd magad tüstént az udvaromból, te kóborló, te naplopó, s ne merészeld még egyszer az udvaromba betenni a lábad!

A szegény öreg megfordúlt és sóhajtva kitötyögött a gazdag, fösvény és keménysziv̈ű embernek az udvarából és azzal tovább botorkált.

Ekkor rákiáltott az öregre túlnan egy kis házacskából egy férfihang:

— Na, öreg! Hova igyekszel? — kérdezte a zsellér a szánakozás hangján, mire a szegény így felelt:

— Óh, sehová sem! Sehol sincs nekem otthonom! De éhes és szomjas vagyok, meg halálra fáradt.

— Akkor hát gyere át ide, öreg, hozzám! — szólt ismét a zsellér. — Abban, a mit a szomszéd amott túlfelől adott neked, könnyen felkophatik az állad. Én persze magam is szegény ördög vagyok, de még is csak megakad egy darab kenyér nálam, meg egy korty italban is lehet nálam részed, aztán egy kis szalma-alom is lesz fekvőhelyűl, ha megelégszel vele.

— Kelmed igen jószívű! Elfogadom a szívességét és Isten megáldja kelmedet érte, — mondá az Úr és beballagott a zsellérhez.

Azután vele evett, vele ivott a zsellérrel, és kipihente magát. S mivel még nem volt itt az alvás ideje, hát kiült a két ember a ház elé; mert a jó Isten hamar megszüntette a csúnya időt és szép holdfényes éjszakát adott s tündökölni engedte az égboltozatot és a csillagok seregét, a mik örökké magasztalják őt, fényt árasztva járván a sötét föld felett . . .

És ekkor a két ember: az öreg és a fiatal, a jó, gazdag Isten, meg a szegény zsellér, egymás mellett ott üldögélt a kőpadon a házikó előtt, beszélgetve egymással.

Túlnan pedig, az árnyékban, a gazdag ember kinézett az ablakon, pöfékelve egy nagy pipából és mormogva:

— Nini! Ott az a gézengúz, az én szomszédom, ott odaát csakugyan befogadta azt a vén csavargót és szállást adott neki, holott magának sincs egy betevő falatja. Érje föl ezt ökröllel, a ki tudja! De hiszen nem hiába mondom én mindig: ki micsodás, olyannal tart; gézengúz gézengúzzal. Ki hallott olyat: befogadni egy sehonnai csavargót! Mert nem tudhatja az ember, ha nem sántikál-e valami rosszban, nem borítja-e a falut lángba, hogy azután a czimborái az erdőből betörjenek és fosztogassanak? . . . Hogy trécsel a két semmirekellő! Halljuk, mit papolnak!

— Te olyan jó vagy és olyan istenfélő, — mondá az Úr a gazdájának. — Megérdemelnéd, hogy megtörténjék veled, a mi hajdan több istenfélő emberrel megtörtént, hogy három kívánsággal állhatnál elő, boldogúlásodra és lelked üdvösségére. De ne feledd, hogy te úgy nem járhatnál, mint az egyszeri kovács.

— Hát az hogy járt? — kérdé a zsellér.

— Nem ismered azt a mesét, látom. Hát Péter apostol elment ehhez a kovácshoz és kérte, patkólja meg a szamarát és azután a patkólás fejében három kérést intézzen hozzá. A kovács kapott a jó alkalmon, s a hogy elvégezte a dolgát, azt kivánta: hogy sohse ürüljön ki a pálinkás butykosa; azután meg, hogy a ki az ő körtefájára ül, hát addig üljön rajta, míg ő lejönni nem engedi; és végre, hogy senki be ne jöhessen a szo-

bájába az ő engedelme nélkűl, hanemha csak a kulcslyukon. Avval a kovács hosszú életet nyert a halálnak, mivel ezt rászedi, hogy felüljön a körtefájára; és az ördögnek nagy bajt okozott, mivel ez a kulcslyukon nem tudott bejutni a kovács szobájába. De a legjobb kívánságot, az örök üdvösséget, a kovács szépen ki-

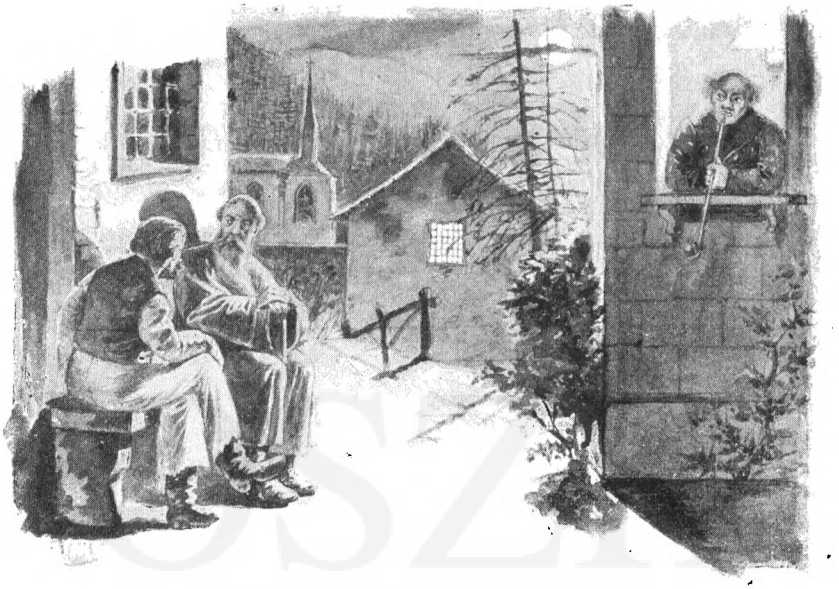

feledte a számításból. És most már nem halt meg és Szent Péter nem bocsátotta be a mennyországba, az ördög meg félt tőle s a pokol kapuját becsapta előtte s elreteszelte belőlről . . . és most a kovácsnak örökké boldogtalanúl kellett bolyongania.

— Óh, én édes Istenem! — mondá a zsellér, a nélkűl, hogy tudta volna, ki ül mellette. — Ez iszonyú állapot! Szegény feje elvétette a dolgot. Én már oko-

sabban irányoznám a kivánságom sorát, ha egy olyan szükségben segítő szent, vagy apostol jönne én hozzám. De hát ez sohasem lesz!

— Azt nem lehet tudni, — felelte a vendég. — Csak ne álljon elő az ember olyan botor kivánsággal, mint az a házaspár, a melyikhez beszólott az Isten angyala, három kivánságot szánva neki.

— Mi történt akkor? — kérdezte a zsellér.

— Egy ember és egy asszony — beszélte a vendég — nagy szegénységben éltek, s kérték az Istent éjjel-nappal, hogy fordítsa el rólok a szegénység sanyarúságát. Minthogy istenfélők és becsületesek valának, Isten meghallgatá könyörgésöket és oda küldte hozzájok az angyalát. Az angyal igy szólt:

— Három kivánságot mondhattok boldogságtokhoz, de ne kérjetek pénzt és vagyont; mert ha ilyen után leledzenétek s hasznotokra és üdvösségtekre volna, már régen bírnátok azt. Csakhogy az Isten bölcs rendelése szerint ilyesmi tőletek meg van tagadva.

De az ember azt mondta erre: Hát mit használ nekem a három kivánság, ha nem kivánhatok olyant, a mi az én boldogságomra üdvösnek látszik? Mi az ember pénz nélkül? Akkor éppen azt mondják rá, a mit a hamis pénzre: Nem ér semmit.

Erre azt mondta az angyal: Hát isten neki! kivánj, a mit akarsz; hanem aztán magadra vess, ha magadnak bajt kivánsz.

Azt mondja erre az ember meg az asszony, hogy hiszen ők szeretnék a kivánságokat jól megfontolni. — Mit kérjünk? kérdezte az ember az asszonytól. Mire van főképpen szükségünk? Én azt gondolnám, legjobb lenne kérnünk egy egész hegyet, tele aranynyal s vas-

tag fallal körűlkerítve, hogy egy fia barom se legelészszen rajta s hogy a tolvaj ki ne ássa; vagy pedig egy kifogyhatatlan ládát, ebből mindig vehetnénk ki annyi pénzt, a mennyi csak kell.

Én azt gondolom, — vette át az asszony a szót, — hogy te megtehetnéd nekem azt a szívességet, hogy rám bíznál egyet a három kívánságból. Eleget sóhajtoztam utána s térden állva olyan sokszor könyörögtem érte, hogy feltört a térdem a sok térdeléstől. Még te is kívánhatnál magadnak, a mit akarsz.

— Hát jó! — felelte az ember — az asszonyok sokszor okosabbak a férfiaknál. Elő hát a kívánságoddal!

— Én — mondta az asszony — egy gyönyörű szép ruhát kívánok magamnak, a milyent még soha egy asszony sem viselt a világon, szebbet még a királyné ruhájánál is! . . . Alig mondta ki az asszony ezt a kívánságot, a legyönyörűbb ruhába vala öltözve, csak úgy tündökölt rajta a sok gyémánt, gyöngy, arany és ezüst.

— Hát nem ostoba, meggondolatlan egy kívánság ez! — kiáltott az ember nagybosszúsan. Ha ezzel legalább minden szegény asszonynak kivántál volna egy-egy magához illő ruhát, hát még hagyján volna a dolog. Akkor ezerszeres áldást könyörögtek volna le a fejedre az égből a szűkölködők. Igy nagyravágyó s dölyfös kívánság ez csupán!

— Ejnye, hogy a manó hordjon el! — kiáltott az asszony mérgesen. — Hát te engem még megmocskolsz? Ha nem tetszem neked ebben a szép ruhában, hát fogadok veled, hogy annál jobban fogok másoknak tetszeni. Eredj, te fajankó!

— Szemfényvesztő! — kiáltott az ember haragosan. — Óh, csak ne látnám a testeden ezt a ruhát!

— Jaj nekem! — kiáltott az asszony, — mert abban a pillanatban eltűnt a ruha a testéről. És ezt annyira fájlalta, hogy felordított és jajgatva futott a falun keresztül, fűnek-fának elpanaszolva, hogy az ura hibája miatt milyen rettenetesen kell szenvednie. Erre a parasztok odaszaladtak az urához és fenyegetve követelték tőle, hogy a feleségét menten szabadítsa meg a szenvedéstől, vagy mindjárt megölik.

A mint az ember meglátta a sok dühös parasztot és megértette, mit kívánnak tőle, hát így szólt: Kívánom Isten nevében, hogy szabadúljon meg a feleségem a szenvedéstől!

Ekkor az asszony megszabadúlt minden szenvedéstől, mert az ura most a harmadik kivánságot is elmondta. A szegény embernek ettőlfogva egy jó órája sem volt többé a földön. Csúfja volt az egész világnak és bújában meghalt.

Azért vésd elmédbe jól, érdemes barátom, hogy ha kivánságtok támad, ne indúljatok el az esztelenek útján.

— És milyen útat gondolsz te, jó öreg? — kérdé megint a zsellér.

— Az esztelenek szokása — mondá a vendég — helytelen kivánság, helytelen törekvés és helytelen panaszkodás a kárvallás után. Az eszteleneknek háromféle fajtájok van. Olyan esztelenek, a kik semmihez sem tudnak és semmihez sem értenek; olyan esztelenek, a kik semmit sem akarnak tudni, a kik megvetnek mindent, és olyan esztelenek, a kik mindent tudnak és mindenhez értenek, és még sem teszik azt, a mi jó, a mi helyes, holott pedig be kellene látniok, hogy lelki üdvök megőrzésére szolgál.

— Hát ha majd én kívánhatok — szólt a zsellér

— akkor én magamnak mindenek előtt és mindenek felett örök üdvösséget kívánok; azután egészséget és megelégedést holtom napjáig, meg aztán — ha Isten is úgy akarná — azt kívánnám, hogy dülőfélben levő házacskámat jókarba helyezhetném.

— Ezek a kívánságaid kedvesek Istennek, — mondá a vendég, — és én hiszem, hogy mind a három teljesedésbe megy.

Ez után a beszéd után a két ember, a szegény öreg és a szegény zsellér, ott hagyta az ülőhelyét s bement a házikóba. Elmondták esteli imádságukat és nyugalomra tértek.

A gazdag odaát minden szót hallott, a mit azok beszéltek.

— Nem is hinné az ember, — dörmögött magában, — hogy ilyen öreg ember olyan gyermekes dologgal, olyan együgyű, locs-fecs mesével járja nyomorúságos útját. Persze, az élemedett kor gyermekessé teszi az embert s a vénség nem óvja meg ostobaságoktól. Óh, ti eszeveszett bolondok!

Éppen le akart feküdni most már a gazdag is, mikor észreveszi, hogy valami különös fénytündöklet folyja körűl a szegény ember házacskáját, míg más házakra sötétség borúl. És az nem tűzfény volt, se nem a hold fénye, hanem igazi mennyei fény. Aztán meg fénylő alakok is látszottak lebegni a házacska körűl, mindjobban szaporodván. Csodálatosan mozogtak föl s alá, mintha láthatatlan lajtorjákon lebegnének. El-elcsiszamlottak a tetőn meg a falakon, és mély csend volt.

A gazdag azt hitte, hogy kisértetek; keresztet vetett magára s azzal lefeküdt. De nem tudott aludni egész éjszaka. És jókor reggel, mikor még alig pitymallott,

valami benső nyugtalanságtól hajtatva, már megint ott volt az ablaknál. Egyszer csak látja a szegény öreget elmenni a háza előtt, a ki korán útnak indúlt.

— Hm, — mormogta a gazdag — ez ugyan hamar talpon van. És egy zsákot is czipel, holott tegnap nem volt nála semmi. Bizonyosan elcsípett valamit odaát és megszökött. A szomszéd még alszik. Úgy kell a szomszédnak! De mi közöm nekem ahhoz?

Azalatt világosabb lett ottkinn. A gazdag ember felesége is fölkelt és kinézett az ablakon, hogy lássa, milyen az idő. A köd már elvonúlt.

— Nini! mi a mennykő az ott? — kiáltott az asszony, törűlgetve a szemeit.

Nem hitt a szemeinek. Ott átellenben a rozzant házikó helyén egy díszes új házat pillantott meg, a melyiknek a formája ugyan a régi, de minden részében nagyobb és szebb volt.

— Álmodom-e, vagy ébren vagyok? — kérdezte álmélkodva a gazdag, a mint ő is oda tekintett. — Hát csakugyan igazán teljesedésbe ment a kivánság? . . . Ugyan ki volt az az öreg? Ne hagyj el, óh ég! Bizonyosan Szent Péter, vagy maga az Isten . . . Óh, én kötözni való bolond! Tegnap olyan czudarúl kiadtam rajta.

— Bizony jól mondod: kötözni való bolond vagy! — kiáltott az asszony. — Nosza, siess, ülj lóra s fuss utána és kövesd meg! Adj neki jó szót, a mennyi csak tőled telik. Óh, ég, de meg is vertél, hogy ilyen ostoba uram van!

— Hé! kocsis! nyergelj, hadd rohanjak, — ordított a gazdag ember.

Avval egy marok pénzt, meg egy darab kenyeret és kolbászt zsebre dugva, vágtatott a faluból kifelé az

országút hosszában. Nemsokára utólérte az öreget, de nem mutatta, hogy tegnap már látta. Leszólt hozzá a lóról nagybarátságosan:

— Adjon Isten, öreg! Hogy vagy? Hogy szolgál az egészség? Hová olyan korán? Mit czipelsz abban a zsákban?

— Adjon Isten magának is! Köszönöm a szép szót! — felelt a vándor.

— Te nagyon szegény vagy. Sajnállak. Ehol egy kis pénz!

— Köszönöm!

— De mit viszel a zsákban? Szeretném tudni.

— Óh, — fogta tréfára az öreg — hát biz ez afféle gondszatyor, édes uram! Egy szegény ördögtől vettem el.

— Úgy! — nevetett a lovas. — Én nem akarom tudni, mi van benne . . . csak kivánnék —

— Ahá! hát kelmednek is vannak kivánságai, — vágott szavába a szegény öreg. — Éppen jókor esett: ebben a zsákban ím most viszek három kivánságot; ezek annak telnek be, a ki előáll velök. De a zsáknak is azé kell lenni.

— Ide vele hát! — kiáltott sováran a gazdag ember és a zsák felé nyúlt. — Nesze egy darab kenyér és kolbász is! Látod, nem vagyok fukar, a milyennek ellenségeim és irigyeim kikiáltanak. Én igazlelkű ember vagyok, a ki rendet tart és a magáéval takarékosan bánik; de én szívesen adok a szegényeknek, a kik az alamizsnára méltók. Mindenkit persze nem lehet segíteni.

— Mindenkit? — Nem, azt Isten sem teheti, — mondá az öreg.

— De én mindig azt hallottam, — veté ellene a

gazdag ember, a kinek a zsák már a kezében volt, — hogy Istennél semmi sem lehetetlen és az ő akarata, hogy mindenkin segítve legyen.

— Óh, édes uram, — felelte a szegény, — azt lelki értelemben kell venni, nem pedig testileg!

A gazdag megfordította a lovát és nyargalt hazafelé. A fejében egymást kergették a gondolatok. Mit kívánjon? Pénzre nem volt szüksége, az volt neki bőven. Nem gyötörte a gond. Egészséges volt. És megelégedett? . . . No, persze! Megelégedést kívánni magának: kár lenne a fáradságért, mert az ember sohasem elégedett — gondolta.

Ekkor, hogy még gyorsabban haladjon, megsarkantyúzta a lovát, s futtában úgy megbotlott a jámbor pára, hogy majd lebukott a gazdája.

— Bárcsak a nyakadat törnéd, átkozott állat! — kiáltott dühösen a gazdag ember, és — óh jaj! — erre a ló összerecscsent, elbukott és kitörte a nyakát.

Egy kivánság oda volt, a min a gazdag felbőszült. Lecsatolta a kimúlt állatról a nyerget, kantárt és vitte egy darabon, de nem igen messzire, mert nehéz volt, meg iszonyú melege is lett, hogy csak úgy csurgott róla a verejték. Haragjában újabb kivánsága támadt:

— Bárcsak otthon volna ez az átkozott motyó s a feleségem ülne benne a nyeregben, a ki tanácsolta nekem ezt a lovaglást!

Oda volt két kivánság . . . . A nyereg, a kantár, a lóterítő, minden eltünt és a zsugori szabadabban lélekzett.

A mint az ember hazavergődik nagysokára s belép a háza udvarára, elszörnyűködve látja, hogy a felesége a nyeregben ül, erősen fogja a kantárszárat és még korbács is van a kezében.

Mondta neki az ura, hogy szálljon le a nyeregből, ne bolondozzon. De az asszony, mintha oda lett volna nőve, nem tudott leszállani.

— No, ez aztán rettentő egy eset! — ordította a lelketlen zsugori. — Én lemaradtam a lóról s míg én gyalogoltam ebben a kutya melegben, hát az asszony ült a nyeregbe s most le sem tud szállani belőle! . . . . Már pedig én azt kivánom, hogy szálljon le, még ha száz ördög tartja is ottan.

Erre az asszony le is szállt a nyeregből, de evvel aztán oda volt a harmadik kivánság is . . .

A szomszéd újdonatúj háza odaát csak úgy tündökölt a verőfényben. A legszebb ház volt a faluban.

A gazdag odabenn mohó kiváncsisággal nyitotta ki a zsákot. (Csak ne tette volna!) A zsákba a szomszéd szegénysége volt bedugva, a mely most ő reá szállott és rajta is maradt a lelketlen emberen koporsózártáig.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Tartalom.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Oldal

A varázsgyűrű 3
Pirinyó 10
A legszükségesebb 20
A három kutya 27
A bányarém és az üveges 34
A lusta királyfi 47
Az alamizsna 54
A hét holló 63
Adalar és Ukubusz 71
Az arany és a fillér 79
A goromba Szent Péter 84
Jancsi és Julcsa 91
A varázs-ital 100
A Szöszi meséje 106
A világ jutalma 112
Az ostobák királya 116
Hófehérke és Rózsapiroska 120
A morgó zsémbes 131
A csizmás kandúr 136
Mese egy királyleányról 143
A szerencse fia 149
A templom egerei 158
Márton mester leánya 162
A henyék országa 171
Mese az okos lúdról 176
A hetvenkedő úrfi 186
A földmanók 190
A medve és a szabó 194

OSZK Országos Széchényi Könyvtár

Oldal

Az arany őzbak 201
Az ostoba Jankó 207
A megtért csizmahúzó 216
A kis Kótyonfitty 221
A lakótársak 232
A tündér-eke 237
Az áspiskigyó és a szolgáló 242
A halász és a felesége 251
A három kivánság 261

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

LESZIK K. KÖNYVKÖTŐ BUDAPESTEN.